

Mexico i flammer

Set fra Danmark

Billedet på forsiden af omslaget:

Francisco Goya har omkring 1820 malet dette billede på væggen af sit eget hus, men det er nu overført til Museet El Prado i Madrid.

Maleren *Antonia Sauro* har kaldt det "Verdens smukkeste billede". På Spansk kaldes det oftest *El Perro* – Hunden.

For mig udtrykker det:

Lille Danmark, der gennem sine aviser kigger ud over bakkekammen for at finde ud af, hvad der sker ude i den flammende verden.

Erik Somer

Mexico i flammer – Set fra Danmark

© Erik Somer

ISBN: 978-87-993596-0-8

1. udgave 2010

Tryk: Jens Hofman Kommunikation

Forlaget Liora

lioraforlag@gmail.com

Indhold

Forord af Ambassadør H. E. Martha Bárcena Coqui	2
Indledning.....	3
Kampen for Selvstændighed 1810 - 1823	5
Opråbet fra Dolores — Et skrig af smerte	5
Forspillet til frihedskampen	6
Hidalgo	10
Morelos	19
Mina	30
Agustin de Iturbide	34
Mexicos Store Revolution 1910 – 1920	53
Sagt om revolutionen	53
Forspillet til Revolutionen	54
Porfirio Diaz.....	55
Madero.....	57
Pascual Orozco, Pancho Villa og Emiliano Zapata.....	59
Den første større artikel om revolutionen i dansk avis	62
Slutningen på Diaz styre	68
Splittelse.....	70
Decena trágica - De ti tragiske dage.....	75
Huerta	87
Ivar Thord-Gray.....	93
Benton affæren	98
Tampico-affæren.....	101
Landsætning i Veracruz	104
Exit Huerta	107
Fortsat revolution	111
Borgerkrig.....	113
USA's anden intervention	116
Huertas sidste skurkestreg.....	120
Zimmermann - affæren	121
Zimmermann-affæren i dansk avis.....	124
Præsident Carranza	125
Hvad betød Revolutionen?.....	128
Med Frans Blom i de store skove	131
Mexicos historie	141
Litteraturfortegnelse	145
Fortegnelse over artikler i danske aviser og i depecher fra danske gesandtskaber i udlandet	146
Tidstabel og indeks	147
Billedreferencer.....	150
Kort over oprørstogter 1810 – 1821	indersiden af omslagets forside
Kort vedrørende revolutionen 1910 – 1920	indersiden af omslagets bagside

Forord af Ambassadør H. E. Martha Bárcena Coqui

I 2010 er der to datoer af største betydning for Mexico: 200-året for begyndelsen af den historiske proces, der førte til uafhængighed (1810) og 100-året for udbruddet af den folkebevægelse for demokrati og social retfærdighed, som vi kalder den Mexicanske Revolution (1910). Begge disse begivenheder er den vigtigste historiske arv for vore dages Mexicanere.

For Mexicanere og venner af Mexico over hele verden vil 2010 være et år med festlighed, studier, refleksion og interkulturel dialog i en stræben efter en bedre forståelse af vor fortid og nutid og specielt af vor fremtid som en moderne nation, der har en vigtig rolle at spille i det 21. århundrede.

Tohundrede år efter, at det Mexicanske folk reagerede på råbet om frihed, og hundrede år efter at Mexico begyndte på en dramatisk kamp for at forsvare sine borgerrettigheder, fremmaner vi Mexicanere vore rødder og historie, og sørger for en genopblussen af de idealer og værdier, der kan skabe os en stor og rig fremtid.

Ikke alene i Mexico, men også i Danmark vil disse mindedage blive fejret. Jeg er sikker på, at de mange tusinde Danskere, der hvert år kommer til Mexico for at nyde mit lands smukke natur og kulturelle rigdom, vil deltage i mindefestlighederne.

For nogen tid siden spurgte jeg min ven, Erik Somer, om han kunne finde ud af, hvad Danskere vidste om disse historiske perioder. Han ventede ikke at finde megen samtidig information om perioden for selvstændighedskampene, fordi Danmark dengang var inddraget i Napoleonskrigene og ret isoleret fra omverdenen.

Trods dette viste det sig, at Danmark var ganske godt informeret. Han fandt mange udklip fra den dengang førende Danske avis, omhandlende selvstændighedskampen. Også den Mexicanske Revolution var godt dækket. Især har Politiken og Berlingske Tidende givet en bred dækning af de såkaldte "Ti Tragiske Dage" i Mexico City i februar 1913.

Erik Somer, som har et bredt kendskab til Mexicansk kunst og historie, har forbundet disse mange udklip, der kun giver korte glimt af, hvad der hændte, med en detaljeret og dramatisk beretning om disse perioder. Jeg er sikker på, at denne bog vil finde mange læsere, og jeg er taknemmelig for, at han har påtaget sig denne opgave.

Vi ønsker, at ikke blot Mexicanere, men også folk fra hele verden, og særligt unge, drenge og piger skal forstå betydningen af disse enestående hændelser i vor historie og dele denne højtideligholdelse med os. Jeg er sikker på, at Erik Somers bog vil bidrage hertil.

Ambassadør

H. E. Martha Bárcena Coqui

(oversat fra engelsk af forfatteren)

Indledning

En ung Dansker - Frans Blom - kom i 1919 sejlene til Mexico. I havnebyen Vera Cruz traf han en mexicaner.

"Forleden spadserede jeg med ham; pludselig drejede han ind i et hus. Vi kom op ad et par trapper, hvor nogle soldater drev omkring.. Jeg blev præsenteret for en ældre herre og var ikke så lidt imponeret af at få at vide, at det var Præsident Carranza. Han var meget venlig, ville særligt høre, hvad man vidste om Mexico i Danmark"

For nogen tid siden havde jeg besøg af den mexicanske kulturattaché Dr. Edgardo Bermejo Mora. Han fortalte, at man i 2010 ville fejre 200-året for Mexicos selvstændighedskamp, som begyndte i 1810 og også 100-året for Mexicos store revolution, der normalt regnes at have varet fra 1910 – 20. I denne anledning ville ambassaden gerne vide, hvad man i Danmark vidste om disse hændelser på de daværende tidspunkter. På samme måde som Carranza ville høre Frans Blom herom. Han spurgte mig, om jeg ville påtage mig opgaven med at finde ud af det. Med nogen betænkelighed påtog jeg mig opgaven.

Og nu efter at have set mere end 100.000 avissider køre forbi mig på mikrofilm-læseren på det Kgl. Bibliotek, efter have gennemlæst adskillige bøger fra datiden, besøgt Rigsarkivet for at finde indberetninger fra gesandtskaber og lign. blev det klart, at man vidste en hel del om disse hændelser i Danmark. Det blev til over hundrede avisudklip og informationer i diplomatiske depecher og desuden afsnit i enkelte bøger, som tilsammen giver god oplysning om de to vigtige perioder i Mexicos historie. Den væsentlige del af materialet blev oversat til engelsk til brug for den Mexicanske ambassade, som også vil sørge for en spansk oversættelse, så man også i Mexico vil kunne se, hvad man vidste i Danmark.

Det var meget overraskende, at der var så meget materiale fra selvstændighedskampen (56 udklip og 14 depecher fra danske gesandtskaber i udlandet). Materialet dækker hele perioden fra 1810 -23. I den første del af perioden var Danmark allieret med Napoleon, i krig med England og en del af tiden med Spanien. Danmark havde mistet hele sin flåde. Napoleon havde gennemført en fastlandsspærring og Danmark fik en statsbankerot. Alligevel var det altså lykkedes at bringe ferske nyheder fra Mexico til Danmark. Der er mere materiale fra selvstændighedsperioden end fra Revolutionen. Danske aviser fulgte Balkankrigene (1912-13), første verdenskrig og den russiske revolution tæt. Derfor blev der nok ikke så meget plads til nyhederne fra Mexico.

Jeg stod også overfor det problem at skulle tage stilling til, hvornår de to perioder begyndte og endte. Nogle historikere mener, at kampen for selvstændighed har varet til i dag, hvor der forekommer voldelige udslag af på den ene side indianernes ønske om mere land og frihed og på den helt anden side narkobaronernes magtkampe. Jeg har valgt at lade selvstændighedsperioden vare fra 1810 til 1823, hvor Mexico efter et kortvarigt kejserdømme fik en forfatningsmæssig republik ledet af en præsident, således som det stadig er tilfældet. I overensstemmelse med de fleste historikere anser jeg, at den store Mexicanske Revolution udspillede mellem 1910 og 1920.

Det fundne materiale giver hovedsageligt glimtvis indtryk, af hvad der skete. Man kan ikke ved hjælp af disse klip følge hændelserne i sammenhæng. Der er lakuner i materialet. Desuden er nogle af artiklerne stærkt præget af forfatterens egen indstilling, således at der bliver skævheder i opfattelsen af, hvad der skete og der mangler baggrundsoplysninger om de beskrevne episoder.

Jeg havde selv et rimelig godt kendskab til Mexicos historie og fandt derfor, at alle disse klip burde bringes i forbindelse med en sammenhængende, historisk korrekt, nogenlunde kronologisk beskrivelse af selvstændighedskampene og den store Mexicanske Revolution. Det viste sig, at det Kgl. Bibliotek har en righoldig samling af bøger, der ud fra forskellige synsvinkler behandler disse perioder. Foran mig står der næsten hundrede værker hjemlånt i en længere periode, hovedsageligt skrevet af mexicanske og amerikanske forfattere – samt en dansk (af Frans Blom) og en svensk øjenvidneskildring. Ud fra denne baggrund har jeg beskrevet de to perioder. Hver gang, jeg i beskrivelsen er kommet til en hændelse, der er omtalt i danske medier, har jeg gengivet artiklen med eventuelle kommentarer.

Avisartiklerne fra de to perioder giver også et godt indblik i, hvordan kommunikation og journalistik har udviklet sig. De transatlantiske nyheder fra selvstændighedsperioden er hovedsageligt fortalt af skibskaptajner, når de efter måneders sejlads ankom til europæisk havn. Nyhederne fra revolutionen kom hurtigt frem via telegrafi. Bladene benyttede egne korrespondenter eller købte artiklerne fra nyhedsbureauer (Reuters Bureau). Nyhederne er ofte kun en dag gamle, når de kommer på tryk.

På dansk har jeg hidtil kun fundet kortere leksikalske beskrivelser, afsnit i bøger til skolebrug og fiktion, der omhandler de to perioder af Mexicos historie. Det er mit håb, at denne, mere dybtgående skildring af begivenhederne og de deltagende personer kan finde en læsekreds i Danmark, hvor ikke mindst turismen har givet utallige danske et indtryk af dette historiske, levende, kulturfylde og naturskønne land.

For at bringe de to perioder i sammenhæng med Mexicos historie, er der indføjet et afsnit om Mexicos historie efter den spanske erobring. Det er taget fra Salmonsens Konversationsleksikon i en udgave skrevet i slutningen af Revolutionen.

For oversigtens skyld har jeg udarbejdet en tidstabel med indeks og vedføjet nogle kort, hvor man i reglen vil kunne finde de omtalte lokaliteter. Det er første gang, at de mange avisartikler og depecherne er at finde i et indeks.

Jeg vil gerne takke Mexicos Ambassadør H.E. Martha Bárcena Coqui og ambassadens kulturattaché Edgardo Bermejo Mora for støtte. En stor tak også til min søn Steffen, som har løst utallige computerproblemer for mig og til min kære hustru Inga, som rensede manuskriptet for mange slå - og trykfejl. Jeg har modtaget copyright til billedmateriale fra venner herhjemme og i udlandet. De vil blive omtalt samlet i et billedregister. Min tak gælder også disse bidragydere.

Kampen for Selvstændighed 1810 - 1823

Opråbet fra Dolores — Et skrig af smerte

Fig.1 J.C. Orozco, fresko af Miguel Hidalgo i Guadalajara

*Mine børn, denne dag kommer til os som en ny tilskikkelse.
 Er I parat til at modtage den?
 Vil I være frie? Vil I anstrenge Jer for at genvinde landet, som de forhadte
 spaniere har stjålet fra vore forfædre for 300 år siden.
 I dag skal vi handle!
 Spanierne er slemme nok i sig selv, men nu har de solgt vort land til
 franskmændene.
 Ønsker I at blive Napoleons slaver?
 Eller vil I som patrioter forsvare vor religion og vore hjem?
 Ja, vi vil forsvare dem!
 Længe leve vor Frue af Guadalupe!
 Død over den dårlige regering! Død over Gachupines!*

Den 16. september 1810 tidligt om morgenen ringede præsten Miguel Hidalgo med kirkeklokken på sin kirke i byen Dolores. Folk samledes foran kirken og her udråbte Hidalgo sit opråb, på spansk kaldet Grito de Dolores. Dette udtryk har en dobbelt betydning på spansk. Det betyder enten opråbet fra Dolores eller et skrig af smerte. Opråbet blev ikke skrevet ned. Derfor findes der flere versioner. Den her gengivne stammer fra Calvert, Peter. *Nation of the Modern World*, London, 1973, p.31. Vor Frue af Guadalupe er Mexicos skytshelgen. Ordet Gachupines er et hånsord for de Spaniere i Mexico, der er født i Spanien.

Med dette opråb blev den væbnede selvstændighedskamp indledt.

Forspillet til frihedskampen

Som Hidalgo siger i sit opråb, blev Mexico stjålet fra forfædrene, da erobreren Hernán Cortés gik i land i Mexico i 1519 og derefter under tortur dræbte Aztekernes konge Moctecuma den 2. og hans efterfølger Cuauhtemoc. Ved erobringen af dette højt civiliserede land skabte han forudsætningen for Spaniens etablering som kolonimagt. Befolkningen - Indianerne - blev blodigt undertrykt og tvunget til omvendelse til kristendom¹. Så godt som alle deres kulturskatte blev ødelagt. Enkelte gange har indianerne forsøgt at gøre oprør, men de blev hurtigt og blodigt slået ned.

Til at styre landet indsatte den spanske konge en vicekonge. Både denne vicekonge, hans stab, de højere officerer og præster var udsendinge fra Spanien. De kaldte sig peninsulares, dvs., at de kom fra den iberiske halvø. De udgjorde kun en meget lille del af befolkningen, men besad næsten

hele magten. De fleste andre Mexicanere hadede dem og kaldte dem gachupines, et indiansk udtryk, der betyder "mændene med sporer". Dette udtryk vil i det fortsatte blive brugt om de i Spanien fødte Mexicanere. Spaniere, der blev født i landet af spanske forældre, kaldes criollos - kreoler. Blandt dem fandtes det lavere præsteskab, mineejere, forretningsfolk, ejere af landejendomme (haciendas) og officerer af lavere grad. Politisk havde de ingen magt.

Fig.2 D.A.Siqueiros, *Cuauhtemoc tortureres for at røbe, hvor guldet er. Fresco i Palacio de Bellas Artes, Mexico City*

Da der var stort underskud af spanske kvinder i Ny-Spanien, som Mexico kaldtes i kolonitiden, giftede mange spaniere sig med indfødte kvinder. Deres afkom kaldes mestizos. Mestizerne var blot en af mange typer blandingsfolk, som med en fællesbetegnelse kaldes castes - Kaster. De "rene hvide" så ned på dem alle.

Endelig var der den store masse af indianere, der for det meste levede i yderste fattigdom. Omkring år 1800 fandtes der ingen nøjagtig folketælling. Der er dog flere, der har forsøgt af få et overblik over befolkningens fordeling på de forskellige grupper, bl.a. den tyske opdagelsesrejsende Alexander von Humboldt, der på dette tidspunkt

¹ Det var dog ikke alle, der undertrykte indianerne. En som arbejdede for indianernes ligeset var Broder Jacob, abbed på klosteret i Tarecuato. Han havde været munk i franciskanerklosteret i Malmø, men måtte flygte, da franciskanerne under reformationen blev fordrevet fra Danmark. Han havnede i Mexico. Han var antagelig søn af kong Hans og yngre bror til Christian II. Kilde: Rasmussen, J.Nybo, Broder Jacob den Danske, Odense 1986. Stangerup, Henrik, Broder Jacob (roman), Kbh. 1991.

befandt sig i Mexico. Det bedste skøn baseret på *Caballero's* forskellige opgørelser² er, at Mexico omkring år 1800 havde Ca. 6 millioner indbyggere, heraf var mindre end 1 % gachupines, 15-20 % criolos, 20-25 % castes og 60 % indianere. Så godt som hele magten lå altså hos en meget lille brøkdelt af befolkningen.

I denne skæve opdeling af befolkningen lå der en stærk grobund for oprør.

Den anden væsentlige faktor, der førte til oprøret for selvstændighed, må søges i moderlandet Spanien. I årene 1788 -1808 var den yderst imbecile Carlos IV. konge i Spanien. Han overlod regeringen til statsministeren Godoy, der for øvrigt med kongens vidende var dronningens elsker.

I 1796 traf Godoy en aftale med Frankrig, der førte til, at Spanien sammen med Frankrig erklærede Storbritannien krig. Efter en relativ fredelig periode angreb Storbritannien i 1805 nogle spanske skibe på vej hjem fra Peru. En fornyet krigserklæring over for Storbritannien førte til, at Spanien i slaget ved Trafalgar mistede det meste af sin flåde. Der var ikke penge til at genskabe det tabte.

I 1808 førte et folkeligt oprør til Carlos IV. og Godoys tilbagetræden. Tronfølgeren Fernando VII., som ikke var meget kløgtigere end forgængeren, skulle overtage magten, men blot to dage efter invaderede Napoleon Spanien, førte både Carlos IV, Godoy og Fernando VII. til husarrest i Frankrig og indsatte sin bror Joseph som konge af Spanien. På grund af sin umådeholdne trang til druk kaldte Spanierne ham Pepe Botella eller Flaske - Pepe³.

Disse hændelser i Spanien i begyndelsen af 1800-tallet blev modtaget med yderste alvor i Mexico.

På grund af pengemangel udvidede Spanien i 1804 den allerede i moderlandet gældende kongelige konsolideringslov til også at gælde for Mexico. Ifølge denne lov konfiskeredes Kirkens likvide midler til fordel for Staten. I Mexico var Kirken landets rigeste og største pengeudlåner. De fleste landejendomme, minedriften, købmænd og andre havde lånt penge af Kirken. Loven forlangte, at disse lån blev opsagt, så staten kunne overtage midlerne. Den daværende vicekonge Iturrigaray håndhævede loven ubønhørligt. Det førte til utrolig mange konkurser, hvor folk måtte gå fra hus og hjem. Og det var ikke primært de meget velhavende, fordi de ofte havde reserver, men mange mindre næringsdrivende og landmænd. Folk protesterede selvfølgelig kraftigt, men det hjalp ikke. Tværtimod blev de ofte fængslet, fordi de havde modsat sig loven.

En af dem, der led store tab var Gabriel de Yermo. Han var en gachupino, som efter sin ankomst til Mexico giftede sig med den meget rige arving til flere haciendaer. Han kontrollerede også monopolet på brændevin og salget af kød til Mexico City. Hans tab på grund af den her omtalte lov skyldtes ikke blot hans egne lån, men også det forhold, at han i stor udstrækning havde stillet garanti for andres lån. Han forsøgte at appellere kravet om at betale, men blev pure afvist med den besked, at han ville få frataget sin mest kostbare hacienda, hvis han ikke betalte prompte.

² Caballero, Romeo Flores, Counterrevolution, the Role of the Spaniards in the Independence of Mexico 1804-38. Lincoln, Nebraska, 1974, p.2

³ Carlos Fuentes, Det begravede spejl, Tanker om Spanien og den ny verden, Kbh. 1993, p.236

Iturrigaray var også mistænkt for at pleje omgang med folk, der ønskede at frigøre Mexico fra Spanien. Da meddelelsen om kong Carlos IV's og Godoys fald, Ferdinand VII.s forsøg på magtovertagelse samt Napoleons invasion og indsættelse af broderen Joseph som konge nåede Mexico nogle måneder senere, var det chokerende for befolkningen⁴. Iturrigaray var glad, fordi han troede, at Mexico nu ville løsrive sig og udnævne ham som konge.

Den 15. september 1808, erobrede Yermo sammen med 300 folk, der var ansat hos byens købmænd, vicekongens palads uden at møde nævneværdig modstand.

Vicekongen og hans familie blev sendt til Spanien.

Yermo og hans følgesvende overtog magten og lod straks en række folk, der gik ind for selvstændighed sætte i fængsel. Regeringschefen blev den 80-årige, senile Pedro Garibay, der var helt i klørne på de rige gachupines. Der blev indført skattelettelser og loven om konsolidering blev suspenderet, alt til fordel for de velhavende købmænd og hacienda-ejere.

Fig. 3 Marques de la Romana

Vi vender nu tilbage til de fortsatte hændelser i Spanien.

Den spanske hær og en stor del af befolkningen vendte sig mod Napoleon og hans bror Joseph, som han havde indsat som konge af Spanien. I Spaniens forskellige regioner dannedes der styrende råd - juntas, som efterhånden samledes i en fælles *junta general* med sæde i Cádiz, der blev regentskab på den forviste kong Ferdinand VII.s vegne og ledede kampen mod Napoleon⁵. Junta General sluttede fred med England, som man nu gik i forbund med.

I Danmark havde der fra marts 1808 været næsten 30.000 spanske og franske tropper. De var indbudt af den danske konge og for de ca. 15.000 spanskes vedkommende udsendt af Godoy. Den øverste leder af tropperne var den franske marskal Bernadotte, mens de spanske styrker blev anført af Markisen af Romana. Tropperne skulle beskytte Danmark mod Englænderne, som Danmark var i krig med og måske også invadere Sverige, som var i forbund med England.

Da de spanske tropper blev klar over de ændrede forhold i Spanien, hvor den frie del som nævnt var i forbund med England i kampen mod Napoleon, forlod de spanske tropper Danmark på engelske skibe, som sejlede dem til Cádiz. Nogle blev dog efterladt. De giftede sig med danske piger og fik børn. Forfatteren Leif Panduro har en af disse spaniere som sin forfader. Også forfatteren Ib Michael hævder slægtskab med af de spanske soldater⁶. Det kan dog være fiktion⁷. Romana holdt sine tropper samlet

⁴ Caruso, J.A., The Liberators of Mexico, New York, 1954, p.26

⁵ Caruso, ibid, p.27

⁶ Michael, Ib, Den tolvte rytter, Kbh. 1993.

⁷ Himmelstrup, Kristian, Den uddødelige soldat og jeg, Ib Michael og hans forfatterskab, Kbh. 2000.

som divisionen fra Norden - Division de! Norte og kæmpede nu mod de franske styrker i Spanien. Det gik ikke så godt.

Romana ændrede nu taktikken, spredte tropperne og lod dem fra skjul angribe franskmændene. Dette kaldtes den "lille krig" eller på spansk guerilla. Det var her dette begreb blev skabt⁸. Den danske konge havde modsat sig de spanske troppers afrejse. Dette førte til, at junta general på Spaniens vegne i efteråret 1808 erklærede Danmark krig.

Selv om den her omtalte forbindelse med Danmark ikke direkte har betydning for forholdene i Mexico, er den omtalt her af flere grunde. For det første, fordi Division del Norte, som en styrke, der bekæmper en udenlandsk magt i hjemlandet senere blev et begreb under revolutionen, og dels fordi guerilla-taktikken også blev overført til Mexico af spanske soldater, der kom til Mexico, og der gik over til bevægelsen for selvstændighed. Derom senere.

Den Amerikanske frihedskrig (1775-83) og den Franske revolution (1789-99) gav genklang i Mexico. Rundt omkring i landet begyndte forskellige grupper at mødes i politiske og litterære grupper, som i de spansktalende lande går under navnet *tertulias*, for at drøfte, hvad læren af disse omvæltninger kunne betyde for Mexico. Indvandrere fra Frankrig og USA gjorde også deres for at sprede revolutionære ideer. I 1790 fandt Biskoppen af Oaxaca en pamflet, der roste den franske revolution. Vicekongen udstedte så en ordre til postkontorerne om at holde udgik i posten og holde alle franske bøger og pamfletter tilbage⁹. Alligevel spredtes de i hjemmene hos mange kreoler.

Fig. 4 Spanske tropper i Danmark

I 1793 opdagede man en konspiration af 200 kreoler i Guadalajara under ledelse af Fader Juan Antonio de Montenegro, vicerektor af det lokale seminarium Skt. Johannes Døberen. I Mexico by var der i 1799 den dumdristige, men håbløse Machete-konspiration. Den blev ledet af Pedro de la Portillo, en kreol ansat på et skattekontor. Han arrangerede et møde med ca. 20 andre unge, ansat bl.a. i sølvindustrien og som urmagere. På mødet drøftede man den situation, som kreolerne befandt sig i forhold til gachupines. De besluttede at gennemføre et kup, der skulle befri landet fra gachupines. Planen var at befri fanger i fængslerne for med dem at storme vicekongens palads. Der ville man gribe højere embedsmænd og skaffe sig midler til den fortsatte kamp. Af våben havde de 2 pistoler og 50 sabler eller macheter. På grund af denne ringe bevæbning kaldes kupforsøget for Machete-konspirationen. Ved det følgende møde i gruppen fik en fætter til Portilla kolde fødder. Han gik til myndighederne for at røbe kupforsøget. Den daværende vicekonge Azanza lod dem

⁸ Da Spaniolerne kom, Wormianum, 2009.

⁹ Caruso, ibid. P.23

alle arrestere i hemmelighed for ikke at skabe martyrer. De tilbragte mange år i fængsel, hvor nogle døde. Portilla selv oplevede Mexicos uafhængighed¹⁰.

Da Spanien kom i krig med Storbritannien i 1796 blev skibstrafikken mellem Spanien og Mexico så godt som afbrudt. Mexico blev så forsynet via skibe fra andre nationer, lige som man blev klar over, at lokal industri kunne skaffe varer, der hidtil blev importeret fra Spanien. Man begyndte at se uafhængighed mere som en mulighed end som et fjernt ideal.

Det var ikke blot de mindrebemidlede kreoler, der primært ville af med gachupines, men også de velhavende kreoler, der var ejere af landejendomme eller miner, blev fanget af ideen om uafhængighed. De ville ikke dele deres rigdom med moderlandet Spanien.

Muligheden for at befri sig fra det spanske åg kom med Napoleons indtog i Spanien i 1808.

Hidalgo

En ung dragonkaptajn Ignacio de Allende åbnede i 1808 en tertulia i Querétaro, en by, der var kendt for sin uvilje over for det vicekongelige regime. Gruppen koncentrerede sig om at finde en måde til at blive af med gachupines. I møderne, der blev holdt om tirsdagen, deltog flere af byens ledende kreoler. Blandt dem var præsten Miguel Hidalgo Y Costilla, der snart blev gruppens leder.

Fig. 5 Hidalgo, udsnit af fresco af Juan O'Gorman, Mexico City

Hidalgo blev født i 1753. Forældrene var begge kreoler. Navnet Hidalgo er en sammentrækning af hijo de algo - søn af nogen. Det tyder på, at han tilhørte den lavere adelstand. Han studerede teologi og arbejdede efter afsluttet eksamen i nogen tid som lærer på et præsteseminar, hvis rektor han blev omkring 1790. Han havde ret kætterske ideer og blev som følge heraf stillet for inkquisitionens domstol i 1800. Sagen blev dog henlagt i 1801. I 1803 efterfulgte Hidalgo sin afdøde bror som præst i Nuestra Señora de los Dolores - Vor Frue af Sorger (eller smerter) i staten Guanajuato nordøst for Mexico City.

¹⁰ "Portillo, Pedro, Enciclopedia de México, v.11, Mexico City, 1987.

Fig. 6a Kirken i Dolores i dag

Trods den katolske kirkes krav om cølibat for præster havde Hidalgo, som mange andre præster i Mexico, et frit forhold til kvinder. Flere af dem fødte ham børn. I Dolores levede han sammen med to af sine døtre. I sit sogn gjorde Hidalgo meget for at bedre indianernes kår. Han købte et stykke land, hvor han plantede morbærtræer i strid med lovgivningen, der forbød opdræt af silkeorme. Han oplærte indianere i blavl, startede værksteder for keramik, snedkeri, garveri og silkeindustri. Alt gik godt indtil 1807. Da kom myndighederne og fældede morbærtræerne. Flere rygter om Hidalgo's kætterske opførsel førte igen til, at han blev stillet for inkvisitionen, men han gik igen fri på grund af mangel på beviser¹¹.

Allendes gruppe blev røbet over for myndighederne. Der blev udstedt en arrestordre mod deltagerne. De

blev advaret og besluttede at sikre sig folkelig opbakning til deres planer.

Om morgenen den 16. september 1810 blev Dolores vækket af kirkeklokken, der

ringede til messe. Foran kirkeporten stod Hidalgo, der kom med det opråb, der er gengivet i begyndelsen af dette kapitel. Ca.80 mænd samledes foran kirken. Det var almindelige bønder og arbejdere. De bevæbnede sig med køller, spader, lanser, slynger og gamle muskedonnere og marcherede ud af byen. I nabobyen Atotonilco tog Hidalgo et billede af Mexicos skytsengel Vor Frue af Guadalupe, satte det på en lanse, så alle kunne se det og udråbte det som rebelhærens våbenskjold. Ignacio de Allende, som var kommet til Dolores for at være med i oprøret, og Hidalgo delte mændene i kavaleri for dem, der havde heste og i infanteri for de øvrige.

Fig. 6b I dag hænger klokken fra kirken i Dolores i Nationalpaladset i Mexico City. På nationaldagen den 16.september ved midnat ringer klokken og præsidenten udråber på balkonen under klokken Hidalgo's grito de Dolores.

¹¹ Caruso, ibid., p.4ff.

Den første nat overnattede de i San Miguel el Grande. Folk kom ud på gaden for at hilse dem. Allende gik så i gang med at arrestere byens gachupines. Det var unødvendigt, fordi de havde fået at vide af deres leder, at byen ikke kunne forsvares.

Fig. 7 Hidalgos flag med Guadalupe

De afleverede deres våben og fik at vide, at deres personer og ejendom ville blive respekteret. Denne handling fik byens garnison til at gå over til Hidalgo.

Indianerne i Hidalgos følge udtrykte deres fjendtlighed mod Spanierne ved at angribe deres hjem, ødelægge inventar og tage værdigenstande. Det kunne Allende ikke acceptere. Med sværdet i hånden red han gennem mængden, truede med at dræbe dem, hvis de ikke returnerede det stjålne.

Det udviklede sig til en diskussion mellem Hidalgo og Allende. Den sidstnævnte ville som professionel soldat ikke godkende plyndring. Revolutionens gennemførelse afhang ikke af indianernes voldsmetoder, men af en disciplineret hær. Hidalgo var af den mening, at Spanierne havde røvet indianernes

land. Derfor var de berettiget til at tage det tilbage. De to blev enige om at definere deres respektive beføjelser. Det endte med, at Allende overlod overkommandoen til Hidalgo. Hidalgo lod sin hær, der nu var vokset til 50.000 mand, udnævne sig til Generalkaptajn af Amerika, mens Allende og to andre fik rang af generalløjtnanter. Den 20. september tog Hidalgo byen Celaya, hvor han bad byens øvrighed om at bekræfte hans rang og autoritet. Alle rådsmedlemmer undtagen to, der var kreoler, var flygtet. Hidalgo udnævnte så nogle andre til byens råd, hvorefter han fik sin vilje. To kompagnier af Celayas regiment sluttede sig til ham. Den følgende dag gik de mod byen Guanajuato¹².

Byen Guanajuato var forberedt på angrebet. Byens folk blev forsamlet på torvet. Byens militære leder, Riaño, fortalte dem, at revolutionen i virkeligheden var en demonstration til fordel for Napoleon. Der blev gjort anstrengelser for at sætte byen i forsvarsstand.

Der gik nogle dage. Folk blev efterhånden usikre på, om revolutionen ikke i virkeligheden var vendt mod gachupines. Disse samlede sig i Alhóndiga, en massiv stenbygning, der tjente til kornopbevaring i strenge tider. Også deres formuer, byens arkiver etc. blev flyttet hertil.

Fig.8 Guanajuatos Alhóndiga i dag

Det samme gjorde byens garnison. Riaño skrev til general Felix Maria Calleja del Rey, der var kommandant i byen Querétaro og bad om hans hjælp.

I mellemtiden var Hidalgo ankommet til byens forstæder. Han skrev et brev til Riaño, hvor han gjorde opmærksom på, at hans 50.000 mand store hær havde udnævnt ham

¹² Caruso, ibid. p.38-39

til Generalkaptajn og at han derfor lovligt ville gennemføre nogle "godgørende projekter" til nationens vel. Da disse projekter ville være til glæde for alle, såvel Spaniere som indfødte, ville han ikke betragte nogen af dem som fjender. Han bad om, at hans betragtninger blev meddelt Spanierne, som så kunne vælge om de ville være hans fjender eller acceptere at blive hans fanger, som ville blive behandlet human og venligt, indtil friheden var opnået. Hvis de nægtede at opfylde hans ønske, ville han bruge al sin kraft til at ødelægge dem uden at levne dem nogen chance. Riaño bad Spanierne om at tage stilling til brevet. Efter blot nogle få øjeblikke, besluttede de sig til krig med råbet "Død eller Sejr!". Riaño skrev så sit svar til Hidalgo. Han forklarede i få ord, at han ikke anerkendte nogen anden autoritet end vicekongen, og at det alene var det spanske parlament Cortes, der kunne beslutte legitime reformer for landet, og at det som soldat var hans pligt at kæmpe. Han sendte også en note til Callejo: "Jeg skal til at kæmpe, fordi jeg straks vil blive angrebet. Jeg vil gøre modstand, så godt jeg kan, fordi jeg er et hæderligt menneske. Skynd Dig til min hjælp". Riaño havde ca. 500 mand til sin rådighed. Han barrikaderede byen og fordelte sine tropper mellem barrikaderne og Alhóndigas tag. Han beholdt nogle få i bygningen selv som reserve.

Hidalgo ventede til middag på Riaños svar. Så beordrede han sine tropper til at angribe byen. En afdeling styrtede til fængslet, hvor fangerne blev befriet. Under råbet "Længe

Fig. 9 Indianeren, der sætter ild til Alhóndigas dør, beskyttet mod skud af en flise fæstnet på ryggen med et pandebånd. Fresco af Chavez Morado

leve Vor Frue af Guadalupe" nærmede han sig Alhóndiga. En gruppe af hans indianere klatrede op på husenes tage og sendte en regn af sten mod Alhóndiga. Hidalgo selv med pistol i hånden red sammen med 2000 andre beredne til angreb på bygningen. Riaño stod på trappen til Alhóndiga, da Hidalgo med sine mænd ankom. Blot sekunder efter faldt han med en kugle i hovedet. Inde i bygningen var der ved at gå panik i folk. Riaños søn Gilberto, der havde bevogtet en af barrikaderne styrtede tilbage og overtog kommandoen. Han var næppe kommet ind i bygningen, før indianerne erobrede barrikaderne med mange af forsvarernes død som følge. De overlevende styrtede til

Alhóndiga. De massive egetræsdøre åbnedes og lod de første af de ankomne ind. Så blev de i hast lukket igen. De, der ikke nåede at komme ind, blev hakket i småstykker¹³.

En gruppe af minearbejdere, der hørte til de mest undertrykte i Mexico, og derfor var særlig bitre over for regeringen og Spanierne, forsøgte at brække sig vej ind i bygningen ved at bryde murene ned, men forgæves. Hidalgo fik en indianer til at sætte ild til den svære egetræsdør. Inde i bygningen bredte panikken sig blandt de belejrede. Gennem de brændende rester af døren strømmede minearbejderne ind, hvor de mødte en gruppe af bedende mænd og kvinder. De blev alle stukket ihjel. Trappen op i bygningen blev forsvaret, men til sidst trængte rebellerne op i bygningen. De endnu

¹³ Caruso, ibid. p.43

levende blev bundet og bragt til byens fængsel, hvor mange af dem døde af de sår, de havde fået under kampen.

Samme eftermiddag blev byen plyndret af horder af indianere. Det lykkedes efterhånden at få ro i byen. Hidalgo lod de sårede bringe til Alhóndiga, hvor de fik pleje. Han samlede Spanierne og gav dem deres frihed, mod at de under trussel om død skrev under på aldrig mere at løfte våben mod ham. Han ønskede nu at organisere byens styre, men byrådets medlemmer nægtede at samarbejde med ham om selvstændighed, fordi det ville være i strid med den ed, de havde aflagt til den spanske konge. Men der er ikke mere nogen spansk konge, råbte Hidalgo. Han indsatte derefter sine egne folk til at styre byen. Hidalgo og Allende gik så i gang med at planlægge de næste skridt. Oprindeligt havde de haft den plan at gå mod Querétaro, men da de havde underretning om, at byen var blevet stærkt befæstet, vendte de sig i stedet mod Valladolid. Den 8.oktober afgik en fortrop på 3000 mand og to dage senere fulgte hele armeen¹⁴. Valladolid faldt den 17.oktober.

To dage før Hidalgo kom med sit udråb i Dolores — den 14. september 1810 — ankom den nye vicekonge Francisco Javier Venegas, markis af Reunión og Nueva España til Mexico City, hvor han formelt overtog sin nye position. Venegas blev hurtigt klar over, at han ikke blot stod over for en mindre forstyrrelse. Han sendte straks armeen ud i felten for at gå mod oprørerne. Hovedstaden kom således til at stå uden en garnison.

Under ledelse af oberstløjtnant Torcuato Trujillo ville de royale tropper møde Hidalgo's hær ved Lerma-floden, hvor han barrikaderede sig bag broen over floden. Da Hidalgo ikke dukkede op, frygtede Trujillo, at han var gået i en fælde, således at han ville blive angrebet bagfra. For at forhindre det, ville han sprænge en anden bro, hvorved han ville forhindre dette bagholdsangreb. Inden han nåede det, tog Allende broen med et stort opbud af tropper, mens Hidalgo nærmede sig forfra. For at undgå fælden trak Trujillo sig tilbage mod Mexico City, I et bjergpas gik han i stilling. Passet hed Las Cruces på grund af de mange kors, der markerede gravene over ofrene for de talrige banditangreb, der blev udøvet her. Herfra havde man udsigt til Mexico-dalen med hovedstaden. Hidalgo og Attende slog royalisterne her den 30.oktober. Trujillo, Agustin de Iturbide og andre royalistledere undslap. Mexico City lå nu åben for oprørerens fætter.

Venegas havde mistet at tro på, at hans generaler kunne modstå et angreb på byen. I sin desperation bad han himlen om hjælp. I valfartskirken i Tototepec, ikke mange kilometer fra byen, var der en statue af Nuestra Señora de los Remedios (Vor Frue af hjælp/trøst). Han lod statuen bringe til Mexico City's katedral, hvor han befandt sig med alle sine generaler. Han kastede sig på knæ foran statuen og rakte sit vicekongelige scepter i hendes udstrakte hænder. Han udråbte hende til generalkaptajn for de kongelige tropper og bønfuldt hende om at beskytte hovedstaden mod oprørerne.

Himlen syntes at have fulgt hans bønner. Hidalgo havde mistet mange af sine mænd ved Las Cruces. Han undrede sig over, at en så beskeden styrke af royalister havde givet ham så store tab. Han følte sig derfor usikker. Han havde også sendt en forhandler tit Vicekongen for at opfordre ham til at overgive byen. Forhandleren kom

¹⁴ Caruso, ibid. p.46

tilbage med den besked, at Vicekongen havde nægtet ham et svar. Hidalgo fik nu det indtryk, at han ikke ville kunne gennemtrænge byens forsvar og besluttede så at trække sig tilbage. Måske havde han ret. Vicekongen beordrede general Calleja, der befandt sig i Querétaro, om at komme tilbage til hovedstaden med sine tropper.

Calleja var uden tvivl den mest kompetente royalistiske general i Mexico. Han tog fra Querétaro ad den samme vej, ad hvilken Hidalgo trak sig tilbage. Ved byen Aculco mødtes de to hære den 6. november. Oprørerne tabte slaget, mistede alle kanoner og meget ammunition. 84 oprørere blev dræbt, men kun en enkelt royalist. Hidalgo og de andre ledende officerer undslap med nød og næppe. En anden gruppe af oprørere indtog byen Guadalajara den 11. november. Calleja generobrede Guanajuato den 25. november og Guadalajara den 21. januar 1811.

Fra Begyndelsen af 1811 får vi i Danmark nys om hændelserne i Mexico. Det er egentligt forbavsende, fordi vi var i krig på Napoleons side og ret afskåret fra omverdenen. **Danske Statstidende** havde dog gode forbindelser i udlandet. Bemærk at den er udgivet af brødrene Berling. Den er altså Berlingske Tidendes forgænger. På det Kgl. Bibliotek er der mikrofilm af samtlige danske aviser.

På daværende tidspunkt er der benyttet gotisk skrift. Desuden er mikrofilmene ikke særlig tydelige. Avisens papirkvalitet lader teksten på bagsiden skinne igennem. Derfor er alle artikler, der omhandler hændelserne i Mexico under selvstændighedskampen i det følgende omskrevet til nutidsdansk. Stavefejl i navne på steder og personer er efter bedste evne korrigeret.

Den allerførste artikel er fra **8.februar 1811**. Artiklen er dateret London 16.januar 1811. Den omhandler det igangværende oprør i hele Latinamerika. Her vil dog kun de afsnit, der omhandler Mexico blive gengivet.

Med et privatskib modtog vi i går en stor mængde breve og dokumenter..... Da nu Mexico følger Carracas, Buenos Aires og Chiles eksempel, så må man formode, at hele det spanske Amerika, hvorfra Spanien siden Carl V. har hentet alle sine hjælpeklæder, bliver afrevet fra moderlandet..... Hele landstrækningen fra Santa Fe til Mexico by bliver beskrevet som en skueplads for de blodigste optøjer. Skibet San Juan Batista er lykkeligt ankommet efter en sejlads på 3 måneder og 18 dage. Derfra meddeles, at skibet "Atocha" er ankommet til Vera Cruz, og general Venegas er i færd med at tage sit guvernement i besiddelse. Fra breve fra Jamaica erfarer vi, at man der havde efterretninger fra Vera Cruz indtil den 31.oktober, som meddelte, at der i Mexico er udbrudt et skrækkeligt oprør, og at oprøret endnu ikke var stilnet af ved depechens afgang.

Det ses, at der rimelig god overensstemmelse mellem denne artikel, og hvad der i det foregående er beskrevet om hændelserne.

Danske Statstidende den 1. marts 1811

Torbay, den 2.februar 1811.

Ifølge beretninger fra Mexico er de indfødte langt overlegne i forhold til europæerne. De er fremtrængt indtil Mexico City's port, hvor de kom i et baghold og led et betydeligt nederlag. Men dette vil ikke have særlige følger. De indfødtes foretrukne våben er slynger.

En overordentlig meddelelse fra Mexico indeholder følgende efterretning om disse oprøreres nederlag:

Mexico den 3.november 1810.

Depeche fra General Felix Calleja til vicekongen.

I morges kl.9 angreb jeg oprørernes armé, der befandt sig i en så fordelagtig position, at det ville have været forvoventhed af mig at angribe dem, hvis jeg ikke havde kendt deres ringe duelighed i krigskunsten. Inden en time var de bragt i fuldkommen uorden og tabte al deres artilleri (hvoriblandt de to kanoner befandt sig, som vi havde efterladt i Monte de las Cruces), al deres ammunition, der bestod af 120 krudtvogne, 11 andre vogne, mange våben og mange døde, samt en del fanger. Vi havde blot en død og 2 sårede. Hvis terrænet ikke havde forhindret kavaleriet, som skulle afskære fjenden tilbagetoget, da skulle mine tropper have bemægtiget sig cheferne Hidalgo, Allende, Aldama og andre, som i utrolig hast retirerede. Jeg camperede på valpladsen ved byen Aculco. Felix Callejo".

Denne artikel stemmer - bortset fra Callejo's skrydende tone - overens med, hvad der i teksten er skrevet om slaget ved Aculco.

Danske Statstidende, den 7. juni 1811

Mexico, den 26.januar.

Callejas armé er den 21.ds. rykket ind i Guadalajara. Den blev tillige med José de la Cruz tropper, som ankom nogle timere senere, modtaget med levende glædesytringer af befolkningen. De fandt endog general Roque Albarca i live skjult i et nonnekloster. Desuden intendanten af Zacatecas og 63 europæere. De skylder brigadeadjudanten José de Acal deres liv, idet han for at redde dem var trådt i tjeneste hos skriftefader

Hidalgo. Oprørerne lod ingen andre europæere i live.

Dette udklip giver nogle detaljer fra den ovennævnte generobring af Guadalalara set med Spaniernes øjne.

Calleja triumferede endnu engang over oprørerne i slaget ved Calderón-broen den 17. januar 1811. Oprørerne var på nippet til at vinde slaget, da en granat ramte en af deres ammunitionsvogne med en forfærdelig eksplosion som følge. Hundreder af oprørere blev dræbt derved. Royalisterne benyttede sig af den opståede forvirring og oprørerne fortrak i vild flugt. Efterfølgende kom det til et opgør mellem Allende og Hidalgo. Allende, den trænede officer, gik ind for disciplin og "civiliseret krigsførelse". Han forstod ikke Hidalgos revolutionære planer. Ved et møde mellem oprørslederne fik han Hidalgo til at opgive at være den øverste hærchef¹⁵.

¹⁵ Caruso, p.69

Danske Statstidende, den 8. juni 1811

Overordentlig Tidende fra regeringen i Mexico. Torsdag, den 17. februar 1811. Det guddommelige forsyn, som velsigner vore anstrengelser for at bringe de oprørske distrikter til ro og orden og udrydde deres armeer, har åbenbart sin magt i flere på hinanden følgende sejre, som det ses af følgende indberetning fra Brigadegenera! Don José de la Cruz til vicekongen:

"Excellence! Da fjenden havde vist sig i en meget fordelagtig stilling og med betydelig magt, har jeg angrebet og slået ham og frataget ham 25 til 30 kanoner. Dette skriver jeg siddende på hesten, da jeg endnu er ganske beskæftiget med at forfølge de flygtende. Den kgl. bataljon marinesoldater under Løjtnant Don Pedro Negréte har specielt udmærket sig. Da jeg ikke kan blive her, har jeg ved min adjutant Don Juan Guadamuro befalet tropperne, at de skal tage alt artilleri i besiddelse samt alt andet, som er efterladt på valpladsen.

José de la Cruz. Valpladsen på bjergene ved Urapetiro, den 14. januar om middagen. PS. Hele aktionen varede to timer."

Onsdag, den 23. januar 1811. Vicekongen har modtaget følgende depeche:

"Excellence! I dette øjeblik (klokken fire om eftermiddagen) har jeg bemærkt mig fjendens lejr, som befandt sig i en næsten uindtagelig position, sådan som overhovedet alle stillinger er, som fjenden vælger. Denne position blev forsvaret af 100.000 mand og 80 kanoner. Det var de bedste kanoner, der findes i Amerika, og alle er faldet i vore hænder. Dette vildledte folks dristighed og vedvarende forvovenhed kan blot sammenlignes med tapperheden hos de folk, som jeg har den ære at kommandere. Efter at jeg i 16 timer har udholdt en kamp, hvis udfald var usikker, lod jeg for 3.gang et fjendtligt batteri med 60 kanoner angribe. Jeg har bemærkt mig dem uden at affyre et eneste skud. Vore tropper udholdt fjendens ild med den største koldblodighed. Dette vedvarede, indtil han var omringet fra alle sider og var blevet drevet på flugt af vort kavaleri.

Felix Calleja, fra slagmarken ved Calderon-broen, den 19. januar 1811.

Til Hans excellence vicekongen Don F.J. Venegas."

Mens slaget ved Calderon-broen findes omtalt i flere af de tilgængelige kilder, har det været umuligt at finde noget om slaget ved Urapetiro, skønt de her gengivne depecher er ganske velkendte. Depechens beskrivelse af slaget ved Calderon-broen nævner ikke eksplosionen af ammunitionsvognen, der er omtalt i teksten. Denne eksplosion må være sket i forbindelse med det her omtalte 3. angreb.

Også på et andet plan havde Hidalgo modgang. Han blev ekskommunikeret af kirken. Inkvisitionsdomstolen havde indkaldt ham til domsforhandling, men da han af gode grunde udeblev, blev han dømt in absentia. Hvis han blev grebet, skulle al hans ejendom blive konfiskeret, hvis ikke, skulle han dømmes for højforræderi.¹⁶ Desperat over modgangen besluttede Attende at gå mod nord til USA., hvor han håbede at få moderne våben og tusinder af frivillige. Han udnævnte en delegation, der skulle forberede hans ankomst i USA. I de nordlige mexicanske stater Texas og Coahuila var der imidlertid iværksat en modrevolution, som ved spredning af løgnagtige rygter

¹⁶ Caruso, p.71

miskrediterede Allende's mission. Forræderisk indbød lederen af denne modrevolution, Manuel Zambrano, Allende, Hidalgo og de andre oprørsledere til at komme til sit tilholdssted, Baján. Ankommet der blev de alle fængslet.

De blev ført til byen Chihuahua, hvor de alle blev henrettet i dagene mellem 26. og 30.juli 1811¹⁷. (Se kort over *Hidalgos togt på omslagtes inderside*)

Danske Statstidende, 24.februar 1812

Mexico, 21.november 1811

Borgerkrigen vedbliver med sine ødelæggelser i dette land. Vicekongen har ladet en berømt tilfangetagen oprørerchef skyde. Men hans grusomme fremfærd undertrykker ikke den trang til uafhængighed, der er almindelig i disse provinser. Man forsikrer, at Callejas armé, 4000 mand stærk, rykker frem med et lille kavalerikorps mod oprørerne, og at divisionen Condé er i begreb med at støde til Calleja. Adskillige andre korps forfølger forgæves chefen Garcia, som trodser dem i spidsen af 600 kavalerister. I de indre provinser er roen forstyrret hvert øjeblik

Hele sydkysten er i oprør og 9 steder i fuld krigstilstand. Mangel på våben og rede penge sætter vicekongen i stor forlegenhed, og om der endda kom tropper fra Europa, så ville de dog blot forlænge denne ulykkelige krig.

Artiklen beskriver tilstanden efter Hidalgos henrettelse. Albino Garcia var en af Hidalgos folk, der fortsatte kampen. Han blev til slut overvundet af regeringstropperne ledet af Agustin Iturbide og henrettet i juni 1812. (Kilde:Hamnett ,B.R. Roots of Insurgency, p.180 ff. Cambridge University Press. 1986)

Morelos

Vicekonge Venegas troede, at oprøret efter ledernes død nu var overstået. Han blev dog skuffet. Fra det centrale Mexico kom der nyheder om fortsat oprørsaktivitet ledet af Ignacio López Rayon og om præsten José Maria Morelos sejr mod syd. Guerillaer var virksomme i hele landet. Royalisterne skød deres fanger, så snart de var blevet grebet. Den mindste mistanke for samarbejde med oprørerne førte til fængsling.

Rayon var sagfører. Han havde på et tidligt tidspunkt sluttet sig til Hidalgo, var blevet hans privatsekretær og politisk leder. Han stod for dekretet af 6.december 1810 om slavernes frigivelse. Det var langt, langt tidligere end noget andet sted på det amerikanske kontinent. Han udgav oprørernes første avis *El despertador americano* (det amerikanske vækkeur). Efter Hidalgos død deltog han i oprørsbevægelsens ledelse.

José Maria Morelos var præst lige som Hidalgo. Han er født i Valladolid. Byen er senere omdøbt til Morelia for at ære byen som hans fødested.

¹⁷ Caruso, p. 76-80

Han anses som oprørsbevægelsens mest begavede militære leder. Han ønskede dog ikke at blive kaldt general, men foretrak titlen "Nationens tjener". I sin unge dage arbejdede han for sin onkels muldyrkaravaner, der transportererede gods fra Acapulco til Mexico City. Det grundige kendskab til landskabet, han derved fik, kom ham til nytte i hans senere militære karriere. Ret sent besluttede han sig til at blive præst. Han kom til at virke i en række meget fattige sogne, indtil han i 1810 sluttede sig til Hidalgo.

Hidalgo havde brug for havnen i Acapulco, gennem hvilken han kunne skaffe ammunition fra USA. Han opfordrede Morelos til at gøre erobringen af havnen til sin primære opgave. Morelos skulle også prøve at samle våben undervejs og sørge for, at byerne på ruten var venligt stemt over for oprøret. Gachupines, som han stødte på skulle arresteres og deres ejendom konfiskeres, helst sådan at det pågrebne kunne gøres til penge, som tropperne kunne betales med.

Forholdene i det område, han skulle virke i, var fordelagtige for hans opgave. Militæret i de byer, som han skulle passere var fuldstændig udisciplinerede. Deres våben blev opbevaret hjemme hos den kommanderede officer, som ofte havde fået sit job mod betaling eller gennem gode forbindelser. Nogle af kommandanterne havde aldrig set de soldater, der var under deres kommando.. Han kom igennem den ene by efter den anden uden besvær. I en af byerne var kommandanten bortrejst. Han overraskede

Fig.10 José Maria Morelos

Fig. 11 Demetrio Mejia, 1889, Cuautla Amilpas belejring

dennes kone, som af bare befippelse gav ham nøglerne til våbendepotet, hvor han tog over hundrede geværer. Der var også flere og flere, der sluttede sig til ham. Undervejs, den 17.november 1810 udfærdigede han et af de mest betydningsfulde dokumenter i Latinamerikas sociale historie. Her afskaffede han den tribut, som indianerne skulle betale til landsbyens herre, Han forbød slaveri og det degraderende Kaste-system. For indianerne skulle det gælde, at de selv skulle beholde indtægterne af det land, som de levede på¹⁸.

¹⁸ Caruso, p.90

Dette dokument fik ingen umiddelbar praktisk betydning. Slaverne forblev slaver, indtil de ejendomme, som de var knyttet til, overgav sig til Morelos eller en anden oprørsleder. Dokumentet havde dog den væsentlige virkning, at de undertrykte klasser overalt modtog ham med åbne arme, således at han kunne fremrykke hurtigt mod Acapulco. Acapulco blev belejret i adskillige måneder, men Morelos måtte opgive at indtage byen, dels fordi modstanden var for kraftig, dels fordi han selv i længere tid var sengeliggende på grund af et kraftigt malariaangreb. Han besluttede i stedet at gå mod Mexico City. På vejen indtog han den ene by efter den anden.

Vicekongen Venegas besluttede at sende Calleja mod Morelos. Parterne mødtes ved Cuautla Amilpas, som var besat af Morelos. Morelos befæstigede byen og modstod adskillige af Callejas angreb. Callejo begyndte derefter en belejring af byen. Han afskar den fra sin vandforsyning, men det lykkedes Morelos at genoprette den. Der gik yderligere nogle uger. Sulten begyndte nu at blive et problem for de belejrede. Alt spiseligt skulle udnyttes. En kat kunne købes for seks pesos, et firben for to og en rotte for én. Det blev nu klart for Morelos, at han måtte opgive byen. Klokken to om natten, den 2. maj mønstrede han sine tropper på byens centrale plads og førte dem så i al hemmelighed ud gennem byen. I stilhed passerede de belejrerens lejr. Da Calleja fik nys herom, lod han byen nedbrænde, fordrev indbyggerne og optog forfølgelsen af oprørerne. Det kom til fire timers kamp, hvorefter Morelos så sig nødsaget til at lade sine tropper spredes og flygte, så godt de kunne. Morelos selv flygtede til hest. Den snublede. Morelos faldt og brækkede to ribben. Han var blevet fanget, hvis ikke nogle af hans mænd havde kæmpet til det sidste for at beskytte ham. Han ankom til en mindre by, hvor han blev i nogle uger for at komme sig, men også for at planlægge den næste kampagne¹⁹.

Danske Statstidende, 7.februar 1812

Vera Cruz. 30.november 1811.

Alle general Venegas bestræbelser på at oprette ro og orden her i landet synes frugtesløse. Patrioterne gør de største fremskridt. Venegas armé er stærk nok til at kunne gå oprørerne i møde i åben mark, men disse bruger guerilla-systemet. De er herrer i alle bjergpas og de fleste faste pladser samt i alle større sølvminer. Ingen varekonvojer kan afgå hertil, fordi oprørerne opfanger alt og tilintetgør de tropper, som Venegas undertiden udsender imod dem

¹⁹ Caruso,p.99-113

Danske Statstidende, 10.oktober 1812

Vera Cruz, 17.juli 1812.

Rebellerne nærmer sig lige til vore mure. I to måneder har vi været uvidende om Xalapa mere er til. Ligeledes er vi kun lidet underrettet om Oaxacas og Guatemalas(?) skæbne. Med mange vanskeligheder har vi fået et brev fra Mexico by, som bekræfter Morelos nederlag i Cuautla Amilpas. Det synes, at han ikke er undsluppet med mere end 60 mand, men at han på ny befinder sig i spidsen for et nyt korps, som han har samlet og benyttet til at afskære kommunikationen. Vor handel med Mexico by lider store tab og er forbundet med utallige vanskeligheder.

Danske Statstidende, 12.februar 1813.

Philadelphia, 15.december 1812.

En vis oberst Bernardo har sat sig i spidsen for en bande eventyrere i Nacogdoches for at foretage et indfald i Mexico,. Hensigten af denne ekspedition synes at være at tilintetgøre de nuværende øvrigheder og befri mexicanerne. Obersten indgiver sine kammerater lyst ved i forvejen at love dem de guld- og sølvminer, som de finder, ret til at tæmme alle de vilde heste og muldyr, de kan fange, og at konfiskere ejendomme fra dem, som modsætter sig dette forehavende.

Der er her tale om en oberst José Bernardo Gutiérrez de Lara, en kreol i Texas, som dengang tilhørte Mexico. Han havde tilsluttet sig Hidalgo og blev dennes repræsentant i Washington, hvor han blandt andet mødte den danske gesandt Pedersen. Det lykkedes ham ikke at få USA's støtte til Hidalgo. Han tog så til Nacogdoches i Texas, hvor han i august 1812 kom med en proklamation og de løfter, der er omtalt i udklipet. I 1813 udråbte han sig til præsident for et uafhængigt Texas, men blev slået af de royale ny-spanske tropper. Han sluttede sig i 1817 til Francisco Mina, som vil blive omtalt senere. Efter at selvstændigheden var opnået, blev han i 1824 den første konstitutionelle guvernør for delstaten Tamaulipas. Han døde i 1841.

Kilde: Jarrat, Rie, Gutierrez de Lara, 1949, Creole Texana, Austin, Texas.

Morelos gik med sine tropper i retning af Puebla. Han fik besked om, at en af hans grupper havde erobret en sølvtransport. Han fandt den i en nærliggende hacienda. Han gik så mod byen Orizaba, et stort center for tobaksdyrkning og -industri, et af Mexicos vigtige eksportområder. Han overtog hele tobakslageret, gav noget til sine tropper og ødelagde resten. Han sendte en besked til sin næstkommanderende Rayón om, at han havde brændt 14 millioner cigarer og derved afskåret Venegas fra midler til syv års krigsførelse.

I november begyndte Morelos sit togt mod Oaxaca, mange hundrede kilometer mod syd, på den anden side af den store bjergkæde Sierra Madre. Med sig havde han 40 kanoner og 5000 mand. Morelos holdt målet for togtet hemmeligt. For at vildlede fjenden, tog han af sted i langsomt tempo, som om han var på en udflugt. Først to uger efter kunne hans mænd se Oaxacas solrige dal.

Efter at have slået nogle mindre royalist-angreb tilbage slog Morelos sig ned i en hacienda i nærheden af byen. Han delte hæren i flere grupper med hver sin opgave.

En af hans spejdere havde fundet ud af, at byens kommandant, generalløjtnant Saravia havde en garnison på Ca. 2000 mand. Morelos gav Saravia 3 timer til at overgive sig. Da han ikke fik noget svar, sendte han hæren mod byen. Den var omgivet af en dyb voldgrav, der kun kunne overskrides på en enkelt vindebro, som selvfølgelig var blevet hejst op og forsvaret af en stærk infanteristyrke. En af hans folk, Felix Fernández, kastede sig uset af de belejrede i graven, svømmede over og skar rebene til vindebroen over. Oprørerne trængte over og royalisterne flygtede. Efter blot nogle timer kunne Morelos sætte sig til middag i et hus, der tilhørte en Spanier. Han tillod sine soldater at plyndre gachupinemes huse. Han erobrede 60 kanoner, totusinde geværer, en stor mængde ammunition og overtog byens forsyninger i øvrigt. Saravia var flygtet fra byen klædt som en bonde. Han blev fanget og blev stillet for en militærdomstol, hvor han nægtede at svare på de stillede spørgsmål og brugte ukvemsord mod Morelos. Han blev dømt til døden og skudt.

I et konvent fandt Morelos flere hundrede oprørere som fanger. De så frygtelige ud, udmarvede og med langt skæg. Morelos besluttede at vise byen borgere, hvordan royalisterne behandlede deres fanger. Han satte fangerne på heste og paraderede med dem gennem gaderne²⁰.

Danske Statstidende, 12.juni 1812

New York 18.april 1812

Med et fra Jamaica ankommet skib erfarer vi, at adskillige fartøjer er vendt tilbage fra Havanna uden fragt, da oprørere i nogen tid har forhindret pengeudførsel fra Mexico by til Vera Cruz. Man troede ikke, at de senest fra Spanien ankomne tropper skulle være i stand til at åbne en forbindelse med Mexico by. I et nyligt slag har oprørerne tabt 2000 mand. Grev Alonzo Rull, general i den kgl. Armé, er blevet dræbt. Han var meget agtet i landet. Præsten Morelos, der er anfører for oprørerne, trak sig tilbage med 10.000 mand til byen Cuautla Amilpas, der ligger ikke langt fra Mexico by på et bjerg. Oprørernes samlede hær er anslået til 40.000 mand. De fanger, som de kongelige har taget, er sendt til Vera Cruz. Det er hovedsageligt indianere. Deres tilstand er ikke meget forskellig fra den, som deres landsmænd befandt sig i ved denne verdensdels opdagelse. De er dog fortræffelige ryttere og kan bruge en lanse med færdighed.

Pengetransporterne, som her omtales, hidrører fra de mexicanske sølvminer. Sølvet blev ofte udmøntet, før det blev transporteret til moderlandet.

Der synes at være en misforståelse vedrørende det omtalte slag, idet artiklen formentligt omhandler slaget ved Cuautla Amilpas, som Morelos ikke trak sig tilbage til, men tilbage fra.

Det var endnu et tab for Venegas. Det næste kom fra Spanien. Oppositionen mod Napoleon, som blev ledet af general-juntaen i Cadiz, besluttede at udarbejde en ny forfatning for Spanien. Der blev nedsat en Cortes, et parlamentarisk råd, til at udarbejde den. Kolonierne var repræsenteret. Fra Mexico kom 16 delegerede, som bortset fra en enkelt alle var kreoler. Disse delegerede forlangte, at der skulle være

²⁰ Caruso, p. 123-125

lighed for loven for Spaniere og Spansk-amerikanere, udvikling af infrastrukturen og skolevæsenet, fri presse, en regering for Mexico ledet af Mexicanere og en erklæring om, at "Suveræniteten besiddes af folket". En del af disse ønsker kom med i forfatningen, som forelå færdigudarbejdet i marts 1812. Ifølge denne forfatning skulle Spanien være et begrænset monarki. Den udøvende, lovgivende og dømmende magt skulle deles. Det var en liberal forfatning, der garanterede ytringsfrihed og lige ret for Spaniere og Spansk-amerikanere²¹.

Forfatningen blev kendt i Mexico i september 1812. Pressen benyttede straks retten til ytringsfrihed til at angribe Venegas, som derpå suspendede denne rettighed. Dette skaffede ham endnu flere fjender og standsede ikke angrebene på ham. General Calleja, som var blevet uvenner med Venegas, benyttede denne lejlighed til at bringe sig selv i stilling som den kommende vicekonge. En henvendelse til general-juntaen i Cadiz, som jo regerede på vegne af den landsforviste kong Ferdinand VII, førte i februar 1813 til Venegas afsættelse og Callejas indsættelse som vicekonge. Gachupinerne var lykkelige over denne udnævnelse.

Danske Statstidende, 16.november 1812

30.oktober. Breve fra New Orleans melder, at man har modtaget efterretninger fra Mexico den 19.august. Det lader til, at det kreolske parti, som kæmper for denne del af Amerikas frihed, på ny har fået afgørende fordele over for de europæiske spaniere. Insurgenterne har to armeer, af hvilke den ene kommanderes af Morelos, den anden af general Ryan(?). Den første har, siger man, efter en lang blokade taget Acapulco, derpå slået den kgl. Armé og begivet sig til Vera Cruz. General Callesas var i færd med at redde magasinerne og sikre kommunikationen. Morelos angreb ham og opnåede en fuldkommen sejr. Callesas blev taget til fange med en del af sin generalstab. Man sagde også, at Ryan belejrede Mexico med en betydelig magt. Adskillige personer har forladt de Forenede Stater for at forene sig med insurgenterne.

Der er en del problemer i denne notits. General Ryan skal sandsynligvis være Rayón. Man kunne tro, at Callesas skulle være Calleja, men Morelos har ikke vundet over Calleja efter erobringen af Acapulco. Tværtimod har Calleja slået ham og fanget og henrettet ham. Morelos har været tæt på Veracruz, men har ikke indtaget byen.

Morelos besluttede nu at erobre Stillehavshavnen Acapulco. Med gusten bagklogskab kan man sige, at det var en uheldig og skæbnsvanger beslutning. Det tog ham syv måneder at erobre denne by, men denne tid gav regeringen mulighed for at komme sig over de tab, den havde lidt og at opbygge nye styrker.

Morelos forlod i al hemmelighed Oaxaca den 9.februar 1813 med en styrke på 3000 mand. For at skjule sin hensigt bevægede han sig i en zigzagbane og uden hast. I begyndelsen af april ankom han til Acapulcos forstæder. Han opfordrede straks byens guvernør kaptajn Pedro Antonio Velez til overgivelse uden at få et klart svar. Den 6. april besatte hans tropper to bakker, der beherskede byen. Herfra begyndte de at

²¹ Junco, J.A. et al. Spanish History since 1808, p.21

belejre byen. Byen rådede over en betydelig armé, 80 kanoner og adskillige skibe, fra hvilke man ved beskydning og med hjælpetropper kunne komme byen til assistance.

Danske Statstidende, 15.april 1814.

London, 25.marts.

The Morning Chronicle meddeler en skrivelse af 27.november fra New Orleans, hvori meldes følgende om tingenes tilstand i det spanske Amerika.

Insurgenterne har aldrig været så frygtelig og afgørende som nu. Insurgenterne har bemægtiget sig Acapulco, en af de skønneste(?) havne i Sydhavet.

Efter at Morelos har sikret sine poster i de sydlige provinser og organiseret en stærk armé, synes han at anse sig stærk nok til at udsende nogle korps for at afskære kommunikationen mellem Vera Cruz og Mexico by. Den armé, som blokerer fæstningen Perdis (?) anslås til 70.000 mand. Vi erfarer også, at San Bras, en havn i Sydhavet ved Acapulco er faldet i insurgenternes hænder.

Denne tekst er så utydelig, at det ikke har været muligt at identificere "fæstningen Perdis". Som nævnt i teksten har Morelos belejret fortet San Diego i Acapulcos havn. Det kan være det, der menes. Havnen "San Bras" skal sikkert være San Blas, en lille fiskerby nord for Acapulco, som Morelos sandsynligvis har passeret omkring marts 1813 på sin vej til Acapulco, som han nåede i april.

Oprørerne begyndte at trænge ind i byen, men blev kastet tilbage. Netop da eksploderede en krudttønde i byens hospital. Byens forsvarere gik i panik og trak sig tilbage efterladende døde og sårede i gaderne.

Fig. 12 Fortet San Diego i Acapulco i dag

Kort efter var byen i oprørernes besiddelse. Havnen var dog beskyttet af fortet San Diego, som holdt stand. Det var beskyttet af en dyb voldgrav, forsvaret af tungt artilleri og kunne få forsyninger fra Havet, således at det var i stand til at udholde en lang belejring. Der gik en måned uden fremgang for Morelos. Sult og sygdom hærgede hans tropper. Morelos holdt krigsråd. For at

fremskynde en afgørelse besluttedes det at besætte øen La Roqueta, der lå i havet syd for byen. Det var ikke nogen let opgave. Øen havde en stærk garnison, flere kanoner og det armerede skib Guadalupe, men man troede at kunne klare det. Sent om aftenen den 9.juni overførte man beskyttet af natten 80 soldater til øen. Ved morgengry angreb man garnisonen, som hurtigt fortrak i kanoer. Guadalupe, der frygtede at blive kapret, satte sejl, men oprørerne nåede om bord og tvang besætningen til overgivelse. Roqueta var i Morelos hænder, men det spanske flag vejede fortsat over fortet San Diego.

Nogle dage før La Roquetas erobring havde fortet fået nye forsyninger via søen. Fortet holdt ud endnu en måned. Så begyndte oprørerne at trænge ind over voldgraven. Captajn Velez indså nu at yderligere forsvar var nytteløs. Han var villig til overgive sig, hvis det kunne ske under fuldt honnør. Det lovede Morelos. Den 20. august sænkedes det spanske flag over fortet og i stedet gik flaget med Jomfruen af Guadalupe op. Den næste dag gav Morelos en banket for officererne fra begge sider. Han udbragte endda en skål for Spanien, men han tilføjede med et blink i øjet: "Som søsternation, ikke som moderland."

Morelos var nu på højden af sin magt. Han beherskede et bredt bælte fra Stillehavet og næsten til Atlanten syd og øst for Mexico by. Morelos besluttede at danne en junta, bestående af deputerede fra hele det område, som han beherskede.

I begyndelsen af september 1813 mødtes de delegerede i byen Chilpancingo. Denne

Fig. 13 Goya: Kong Fernando VII

nationalforsamling blev ledet af historikeren Carlos Maria de Bustamante. Også Rayón var med, selv om han var uenig med Morelos i dannelsen af denne junta. Ved åbningen bad Morelos de delegerede om at erklære, at Mexico var fri og uafhængig af Spanien, at katolicisme var den eneste sande religion, at suveræniteten skulle være hos folket, at "moderere rigdom og fattigdom" og at bandlyse uvidenhed, plyndring og tyveri. Den 6. november godkendte forsamlingen uafhængighedserklæringen og proklamerede, at der "ikke kan være eller blive fred med tyrannerne"²².

Morelos politiske gøremål gav Calleja tid til at mobilisere sine tropper. Morelos blev slået i Valladolid og royalisterne ledet af Agustín de Iturbide avancerede sydpå.

Nyheden om Napoleons fald i slaget ved Waterloo, hans afsættelse og den påfølgende genindsættelse af kong Fernando i Spanien nåede Mexico i efteråret 1814. Fernandos første handling var at afvise den liberale forfatning af 1812.

Efter at flytte fra sted til sted, kom nationalforsamlingen til Apatzingán i oktober 1814, hvor den efter at være blevet bekendt med nyhederne fra Spanien, offentliggjorde sin konstitution, der var baseret på Chilpancingo-erklæringen.

²² Caruso, p. 133ff.

Danske Statstidende, 28.august 1815

London, den 15.august.

Fra Mexico har vi igen efter lang tids forløb fået nogle efterretninger. Breve fra Vera Cruz af 14.august indeholder i det væsentlige følgende: I de seks sidste måneder har insurrektionen været meget udbredt i denne del af de spanske besiddelser, så at insurgenterne endog har nærmet sig Mexicos hovedstad, og kun med møje forsvarede vicekongen sig der. Den største militæroperation, som har fundet sted i denne egn, har bestået i belejringen af Coporo. Royalisterne besidder nu kun provinsernes hovedstæder. De tør næppe vove at lade sig se i åben mark. Insurgentene er organiseret i regelmæssige guerillas. På begge sider kæmpes med overordentlig forbitelse, og de forefaldende grusomheder og ødelæggelser minder om Pizarros tid. Independanterne, som de kalder sig, har sendt agenter til New Orleans for at skaffe våben fra de Forenede nordamerikanske stater. I Apatzingán har de også dannet en formelig kongres for at besørge deres offentlige anliggender. Denne kongres dekretter har til overskrift "I den hæderlige(?) insurrektions 5. år". Den udøvende magt er overdraget tre personer, nemlig generalerne Larenga(?), Morelos og Bercino(?).

De (?) mærkede ord er næsten ulæselige. Coporo er en ganske lille lokalitet nordøst for Guanajuato. Det er ikke bekendt, at der skulle have været en særlig militæroperation netop på dette sted, men der har været mange kampe i det nærliggende område. De første tre underskrivere af Apatzingan-konstitutionen er: Liceaga, Morelos og Berdusco. Det er sandsynligt, at det er dem, der henvises til i de delvis ulæselige navne. Pizarro var Inkarigets grusomme erobrere. Kongressen nåede ikke at udstede mange dekretter, om nogen i det hele taget, fordi Morelos og hans folk kort efter blev fanget og henrettet. Kongressen blev samlet i Apatzingan i oktober 1814. Denne meddelelse har således været næsten et år undervejs.

Denne forfatning var et liberalt, republikansk og nationalistisk dokument, der står som et monument for Morelos, den mest klartseende fører for mexicansk uafhængighed²³.

Konstitutionen kom dog aldrig til at virke på grund af de fortsatte kampe. Morelos havde nu kun 1000 mand at stille over for Callejas hær på 80.000. Under tilbagetog over bjergkæden Sierra Madres blev Morelos fanget og bragt til Mexico City. Her blev han fradømt sin præstekjole.

Den 20. december fik Morelos at vide, at han var blevet dømt til døden. Han blev skudt den 22. december 1815. (Se kort over Morelos togt på omslagets inderside)

²³ Calvert, P., Mexico, Nation of the World, 1973, Ernest Benn Ltd., London

Danske Statstidende, 1.marts 1816

Madrid, 13.februar

Endelig er de længe ventede efterretninger kommet om de lykkelige begivenheder i Ny-Spanien. Morelos, dette uhyre, der har hånet sin prælat og dræbt den agtede og dydige generalløjtnant Don Antonio Gonzales, er nu selv med alle sine medskyldige kommet under retfærdighedens sværd. Den 3.november fik generalløjtnant Concha kundskab om Morelos stridskræfter og stilling. Den 4. nåede han ham og slog ham og alle hans oprørere på flugt. Morelos er blevet taget til fange. Oprørernes penge, guld og sølv samt ammunition og artilleri er faldet i sejrherrenes hænder.

Sådan så altså Spanierne på Morelos tilfangetagelse.

Danske Statstidende, 19.august 1816

Madrid, 25. juli.

Den i Mexico henrettede oprørsgeneral Morelos var nogle og 50 år gammel. Indtil sit 25. år har han været ved landbruget, hvorpå han lagde sig efter videnskaberne, og indtrådte som elev i det i det kollegium, hvor Hidalgo, som siden trådte frem som rebelchef, dengang var rektor. Her opofrede han sig med stor flid til filosofiens og moralens studium. Da Hidalgo stillede sig i spidsen for oprørerne i Dolores, var han præst i Curucuaro. Han forlod straks sit sogn og forenede sig med sin rektor, hvis løjtnant han blev. Denne overdrog ham at hverve tropper på kysten og at bemægtige sig alle de våben, han kunne overkomme, at afsætte øvrighederne og indsætte andre, at inddrage de førstnævntes godser og anvende beløbet heraf til troppernes aflønning. Hans hovedopgave var at indtage byen Acapulco.

Da han troede at sådanne foretagender ikke kunne forenes med hans præstestand, gik han først til Valladolid og lod sig dispensere fra sine gejstlige pligter. Hans første foretagende lykkedes ham vel og gav ham anseelse blandt oprørerne, således at han kort efter fik titlen generalkaptajn og endelig generalissimus for oprørerne med titel af excellence. Hans funktioner og titler ophørte, da det højeste regeringsråd i Tlacotepec siden overtog hele myndigheden. Han blev nu ansat som medlem af regeringsrådet og blev igen generalkaptajn over arméen. I denne værdighed blev han den 18.november forrige år taget til fange i fægtningen ved Tezmalaca. I forhør tilstod han, at det havde været hans hensigt at gøre disse provinser uafhængige og aldrig at anerkende kongen som herre over dem, da denne, om han nogensinde kom til magten, hvad man ikke måtte håbe, dog stedse ville være under Napoleons styrelse. Hans lig blev efter henrettelsen efter forlangende overleveret til gejstligheden, og af den anstændigt begravet.

Skønt denne artikel også kommer fra Madrid, er den ganske nøgtern, neutral og meget grundig. Oplysningerne stemmer fuldstændig overens med de her i bogen benyttede kilder.

Danske Statstidende, 28.februar 1814

Cadiz, 4.december 1913.

De efterretninger, vi har modtaget fra Mexico, er meget gunstige for vor handel. Det berettes, at oprørerne er aldeles slagne, og store summer penge etc. er allerede nået fra hovedstaden til Vera Cruz, samt der indskibet for at føres herover. Skibet Mexico, som er afgået fra Vera Cruz med 4 millioner pesos ombord, ventes hertil hver dag og over 7 millioner skulle snart følge efter.

Sølv og guld fra de mexicanske miner blev som oftest udmøntet i Mexico, før det blev afskibet til Spanien. Under Hidalgos oprør var vejen fra minerne til hovedstaden, Mexico City, ofte spærret.

Efter Morelos død gik det tilbage for revolutionen, men den hørte ikke op. Den fortsatte i Mexicos enkelte regioner i mere lokale grupper. I Veracruz provinsen overtog en

Fig.14 Vicente Guerrero

gruppe på 2000 *vaqueros* (kvæghyrder) adskillige konvojer. De afbrød kommunikationen mellem hovedstaden og havnen Veracruz og en gang i mellem besejrede de en royalist-styrke. Deres leder var Felix Fernández. Det var ham, der skar rebene til vindebroen i Oaxaca over. Han ændrede sit navn til Guadalupe Victoria. Guadalupe for Mexicos skytshelgen og Victoria for sejr. Under dette navn blev han senere præsident i Mexico. Resterne af Morelos tropper valgte Vicente Guerrero

som deres leder. Ved et møde mellem oprørslederne blev han udnævnt til general over de samlede oprørsstyrker.

Fig.15 Guadalupe Victoria

Danske Statstidende, 9.december 1816

Cadiz 8.november. Det fra den mexicanske bugt ankomne Skib "St.Salvador" melder, at korsarernes antal her dagligt forøges, og at de fører en bestandig krig med moderlandets handel. De har for nylig taget to til vor havn med pesos bestemte skibe. Med samme skib erfarer man, at der foruden den republikanske independentarmé, som truer det nordlige Mexico, mellem bjergene har dannet sig et andet insurgentkorps, som anføres af en mexicaner, der kalder sig en descendent af Montezuma, og har indbudt sine medborgere til at gribe til våben for at hævne de fornærmelser, spanierne siden den første erobrere, Hernan Cortez, har tilføjet dem.

Ved en undersøgelse af oplysninger om en halv snes ledende oprørere fra tiden efter Morelos henrettelse, er der ikke fundet nogen, der har påberåbt sig at være efterkommere efter Moctezuma. Det kan dog ikke nægtes, at en sådan påberåbelse ville appellere til indianere og mestizer. Morelos selv, har i en udtalelse i forbindelse med mødet i Chilpancingo i 1813 anråbt Moctezuma og de andre aztekkongers ånder og lovet at ville hævne de nederlag, de har lidt.

I mellemtiden gik Calleja af som vicekonge. Folket hadede ham på grund af hans hårde skattemetoder og tvangslån, samtidig med at han selv levede i sus og dus. Man klagede til kong Fernando, som også var skuffet over, at han ikke havde overvundet oprøret. Han abdicerede i august 1816, efterfulgt som vicekonge af Juan Ruiz de Apodaca. Apodaca var en venlig søofficer, der kom fra en post som gesandt i Storbritannien.

Hans første handling var at tilbyde oprørerne amnesti, samtidig med at han truede med hårde militære operationer over for dem, der ikke tog imod den. Det medførte, at en række oprørsledere sammen med deres tropper overgav sig. I løbet af februar 1817 blev der udstedt 13.000 benådningsbeviser og yderligere 2000 i den efterfølgende måned. Victoria og Guerrero var blandt de få oprørsledere, der ikke tog imod vicekongens tilbud. Victoria mistede dog sine bedste officerer og søgte skjul i bjergene i Vera Cruz provinsen.

Mina

Fig.16 Francisco Mina

I foråret 1817 skete der noget nyt fra en uventet kant. Francisco Javier Mina, en ung Spanier fra Navarra gik i land med 235 mand på den nordlige del af Mexicos Atlanterhavskyst. Han besatte den forsvarsløse landsby Soto la Marina og udstedte en proklamation, hvor han kaldte sig "General af den Mexicanske Republiks Befrielsesarmé". Selv om de fleste af indbyggerne flygtede ved hans ankomst, kom de snart tilbage og sluttede sig til ham. Med deres hjælp befæstede han stedet og gik i gang med at ville befri Mexico.

Francisco Javier Mina havde været en fremtrædende guerillakriger i Spanien. Otte år tidligere, da Napoleon gik ind i Spanien, afbrød Mina sine studier ved universitetet i Saragossa for at deltage i kampen for

Spaniens befrielse. Sammen med Romanas Division del Norte, som rummede en del af de fra Danmark tilbagekomne soldater, deltog han i adskillige slag. Han blev en af Navarras dristigste guerillaledere. Juntaen i Sevilla udnævnte ham til generalkommandant for Navarra. I 1811 blev han under et togt fanget af franske soldater og sendt i fangenskab i det skumle slot Vincennes ved Paris. Der tilbragte han de næste fire år.

Napoleon gav op efter slaget ved Waterloo og blev afsat. Mina blev frigivet og tog tilbage til Spanien, men var imod Kong Fernandos diktatoriske regime, som havde forkastet den liberale forfatning af 1812. Han måtte flygte igen. Han kom til Frankrig, hvor han igen blev fængslet.

Danske Statstidende, 17.april 1814

Hannover, den 10.april 1814. Bekendtgørelse:

Napoleon er ved en beslutning af Senatet i Paris, under Talleyrands forsæde, den 1. april dette år erklæret afsat fra tronen og Ludvig den 18. udråbt som konge.

Elskede medborgere! Tyrannen er styrtet, menneskeheden er fri. Lovet være Gud!

Sådan kundgjordes Napoleons afsættelse rundt omkring i Europa.

Danske Statstidende, 13.maj 1814

Madrid, den 30.marts. I går holdt Cortes et overordentligt møde, hvori der blev givet meddelelse om Hs. Majestæt Fernando VII.s ankomst og følgende skrivelse oplæst:

“Jeg er, Himlen ske tak, lykkelig ankommet og ved bedste helbred. Jeg kan give regentskabet den fulde forsikring, at intet ligger mig mere på hjerte, end at give bevis på mit inderligste ønske om at gøre alt, hvad der kan tjene til mine undersåtters Vel.

Undertegnet Jeg Kongen.

Med denne meddelelse fik Spanierne at vide, at Deres konge var vendt tilbage.

Danske Statstidende, 6.juni 1814

Madrid, den 17.maj

Den 4. maj har kongen udstedt et dekret, hvorved han tilintetgør konstitutionen, opløser Cortes, erklærer det for majestætsfornærmelse at holde flere møder, forbyder under livsstraf at sammenkalde andre Cortes og lover at regere som en retfærdig og mild fyrste.

Man forstår godt, at Mina var uenig med kongen, og at dette dekret også vakte furore blandt dem, der ønskede selvstændighed i Mexico.

Danske Statstidende, 28.oktober 1814

Pamplona, den 28.september

Det bekræftes, at borgerkrigen er udbrudt i Spanien. Vi svæver her i største frygt. General Mina, som står i spidsen for oprørerne, vil med fire bataljoner overrumple denne by, hvor han har mange tilhængere, men anslaget lykkedes ikke og nogle personer af hans generalstab blev dræbt eller såret. Han skal nu have trukket sig til Puente de Reina."

Samme dag i Danske Statstidende

Madrid, den 18.september

Urolighederne i Navarra og Katalonien vækker mange bekymringer Vicekongen, grev Expeleta, har fået ordre til at lade alle tropper i Navarra marchere mod Mina og hans tilhængere. General Mina har udstedt en erklæring: Spanien har i nationernes kamp været et mønster for hele Europa. Dets tapre indvånere har med stor hæder kæmpet mod fremmed åg. De ønskede en fornuftig frihed og en forbedret tilstand. Har man kæmpet for at man skulle gå tilbage i stedet for frem?

Mina har altså ikke blot misbilliget kongen, men direkte kæmpet mod ham.

Danske Statstidende, den 20.november 1814

Spanske grænse, den 5. november.

Markis Casa Floras indtraf i går i Bayonne Det er den samme, som i Paris har ladet General Mina arrestere.

Her får vi så besked om, at Mina er flygtet til Frankrig, hvor en spanier har sørget for, at han blev arresteret.

Mina slap fri fra fængslet i Frankrig og tog til London. Han besluttede sig til at arbejde for Mexicos frihed og fik nogle velhavende englændere med på ideen. De støttede ham med fregatten Caledonia. Sammen med en snes mand af blandet nationalitet ville han tage direkte til Mexico.

På grund af et budskab om at forholdene i Veracruz var dårlige for oprørerne, tog han i stedet for ad omveje til Galveston i Texas. Undervejs havde mange sluttet sig til hans togt. Fra Galveston kom han så til Soto la Marina.

En royalistarmé gik imod ham. For at undgå den, ville han forene sin gruppe med oprørerne i Guanajuato. Undervejs måtte han bekæmpe grupper af royalister. Ad vanskeligt terræn kom han til et tilholdssted for oprørere kaldet Fuerte det Sombrero, kaldet således, fordi det lå på en kegleformet bakke, der rejste sig fra en højslette og således lignede en mexicansk hat.. Her blev han modtaget med stor glæde. Herfra deltog han i flere slag, ofte advaret af andre oprørsledere, fordi han var for dumdristig. Når de ikke ville støtte ham, så gik han blot alene med sin egen gruppe. Han kom til Guanajuato, trængte ret langt ind i byen, men blev så kastet tilbage af byens royalistiske garnison.

Han flygtede til en hacienda hvor han ville hvile natten over. Her blev gruppen overrasket af royalisterne.

Mina blev i håndjern ført til Guanajuato, dømt til døden og skudt den 11 november 1817²⁴. (Se kort over Minas togt på omslagets inderside)

Indberetning fra den danske gesandt i Washington til det danske udenrigsministerium

Disse håndskrevne indberetninger, der findes i Rigsarkivet, er meget vanskelige at læse. Ofte var der vedlagt udklip fra amerikanske aviser. Følgende udklip, fandtes i en indberetning af **10.oktober 1817**. Tydeligt baseret på denne artikel har Dansk Statidende en artikel den 8.9.1817. Selvom Danske Statidende her er hurtigere end udenrigsministeriets folk nøjes jeg her med at bringe den amerikanske original. Den er her oversat tit dansk:

"Skonnerten Ellen Teeker (Kapt. Pond) har informeret os, at patrioten General Ferrand er gået over til royalisterne med 2000 mand efter at have modtaget kongens benådning. General Victor Guadalupe er omringet af royalisterne med 300 mand, ca 100 miles fra Vera Cruz. General Minas hovedkvarter har været ved Santa Masina (skulle nok have været Soto de Marina), som han har befæstiget. Efterladende en garnison på 80 mand er han med 600 mand taget til San Luis Potosi. Hans kontakt med kysten er blevet totalt afskåret af royalisterne.

San Luis Potosi ligger vest for Soto de Marina. Det kan godt være, at han været i nærheden af byen på sin vej mod sydvest. Ferrand og hans tropper hører til dem, der har fulgt tilbuddet om vicekong Apodacas amnesti.

Danske Statstidende, 8.november 1816

Regeringen ventede i lang tid med utålmodighed depecher fra vicekongen i Mexico, og på en tid, da krigen der virkelig bliver ført med liv imod insurgenterne, var det påfaldende, at man aldeles ingen efterretninger fik derfra. Endelig har sagen opklaret sig. Skibet "Den hellige Antonius", der skulle overbringe depecher fra vicekongen, er blevet taget af en korsar i den mexicanske bugt. Imidlertid har man fra Cadiz modtaget privatefterretninger derfra, og en bulletin, hvis indhold er følgende:

"Den kgl. Armé har nedsablet et detachment af independenternes armé, der var på rekognoscering, og bestod af omtrent hundrede franske og fremmede af andre nationer. Disse mennesker, der ligner de forrige filibustere, strider med yderste uforsagthed, og vil hverken tage eller give pardon. General Humbert er i fuldt tilbageslag. Armeens hovedmænd er uenige, og alt bebuder, at Mexico snart vil være underkastet den kongelige autoritet"

²⁴ Caruso, p.153-158

Danske Statstidende, 8.november 1816

"Madrid, den 9.oktober

I dag har vi fra Cadiz modtaget følgende bulletin: Oprørernes armé, som kommanderes af den franske general Humbert, har tid efter anden lidt adskillige nederlag, og er nu ganske opløst. Henved 10.000 oprørere har kastet deres våben og er vendt tilbage til deres hjemstavn. General Humbert er i fuldt tilbagetog."

En af de mange regionale oprørsgrupper blev ledet af Jean Joseph Humbert. Han var en fransk soldat, der deltog i den franske revolution. Han var fører for en invasion af Irland for at hjælpe den irske uafhængighedsbevægelse i 1798. Fra 1814 deltog han i kortere tid i den mexicanske frihedskamp, men levede så til sin død fredeligt som skolelærer i New Orleans.

Kilde: Bell, C. C., Revolution, Romanticism and the Afro-Creole Protest in Louisiana 1718-1868. Louisiana 1997

Agustin de Iturbide

I begyndelsen af 1820 var oprørerne så godt som elimineret. De udøvede ikke mere nogen trussel mod regeringen, men regionalt blev der forsat kæmpet for selvstændighed.

Men igen skete der noget i Spanien, som ændrede forholdene radikalt. Spanien gjorde oprør mod kong Fernandos diktatoriske regime. Fernando blev tvunget til at genindføre den liberale forfatning af 1812 og at genindsætte Cortes som den lovgivende forsamling. Ti års kamp havde øget antallet af Spaniere i Mexico, som gik ind for liberale forhold. Frimurere med hovedsageligt medlemskab blandt kreoler fik en stærk liberal magtstilling.

Danske Statstidende, 5.april 1816

Madrid, 4.april. Man forsikrer, at 14.000 mand friske tropper med det første skulle afgang til Amerika. Da en stor del af mandskabet af de til Amerika bestemte regiment er deserteret, har Hs. Majestæt ved en særlig forordning blandt andet befalet, at enhver, løber bort og igen indbringes, skal sendes til depotet på øen Leon, og at ingen kan unddrage sig for tjeneste i Amerika. I øvrigt nyder Madrid den største rolighed. Kun handelen hviler endnu. Måske fremvirker vor unge dronnings nærværelse nyt liv og ny pragt, som hovedstæderne ikke kunne undvære.

De mange deserteringer viser, at det oprør blandt soldaterne, der i 1820 førte til genindførelse af en liberal forfatning, allerede ulmer i 1816.

Danske Statstidende, den 4.februar 1820

Madrid, den 8.januar

Den ulydigheds sæd, som de amerikanske rebellers agenter har udstrøet i ekspeditionsarmeen og som foranledigede det oprør, deri afvigte juli måned kvalte regeringens dristighed og anførernes standhaftighed, har atter vist sig Nyårsdag og avler uorden blandt en del af ekspeditionens tropper. Høftidende bekendtgør en kongelig befaling, som viser, at Hans Majestæt vil sine undersåtter vel hinsides havet lige som for dem på halvøen. Der skal ufortøvet skrives en lovebog, afpasset efter indvånernes sæder og omstændigheder til ikrafttrædelse i Ny-Spanien.

Fernando gav op over for oprøret og genindførte den liberale forfatning af 1812 på Nyårsdagen. Også Cortes blev genetableret.

Denne udvikling tvang kirken, det konservative aristokrati og hæren til at ændre deres mening om Mexicos selvstændighed. Helst ville de dog beholde status quo, men den nye liberale regering i Spanien truede deres interesser. Derfor besluttede de at arbejde hen imod selvstændighed, men under stærk kontrol. Deres eneste håb var at gøre Mexico til en uafhængig, men konservativ stat. De valgte general Agustin de Iturbide som deres fører²⁵

Iturbide havde allerede under Calleja gjort sig gældende som en dygtig hærfører. Han var medvirkende til at fælde Morelos. Iturbide var uden tvivl den mest kontroversielle person i Mexicos historie. Selv i dag vækker hans navn i en debat mellem mexicanere ophidselse. Nogle mener, at det er Iturbide, der har givet Mexico friheden. Andre, at Iturbides selvforherligelse var hans væsentligste drivkraft, og at hans regime videreførte århundreders absolutisme.

Iturbide var kreol, født i Valladolid i 1783 af velhavende, stærkt religiøse forældre. Navnet Iturbide viser baskisk herkomst. Der er nogle historikere, der mener, at hans moder havde indiansk blod, og at han derfor i virkeligheden var mestiz. Det har han dog nægtet hele sit liv, idet det ville have frataget ham karrieremuligheder²⁶. Efter en afbrudt skoleuddannelse indsatte hans far ham som bestyrer af en af sine haciendas. Samtidig begyndte han sin militære løbebane som underofficer i infanteriet i Valladolid. Den unge mand kunne lide det militære liv og brugte det meste af sin tid dertil. Vicekonge Iturrigaray bemærkede hans militære evner, gjorde ham til løjtnant og sendte ham til militærskolen i Jalapa. Her blev han til 1801, hvorefter han genindtrådte i sit infanteriregiment²⁷.

²⁵ Caballero, p.55-57

²⁶ Vasquez-Goma, Juana, Dictionary of Mexican Rulers, 1997, Westport, USA

²⁷ Caruso, p.164

I 1805 giftede han sig med en datter af en velhavende hacienda-ejer. Som medgift fik han en hacienda. Da selvstændighedsrevolutionen kom, blev han sendt til at beskytte en krudtfabrik mod angreb fra Hidalgos tropper. Hidalgo sendte ham en invitation til at slutte sig til revolutionen. Denne opfordring skyldes antageligt Hidalgos næstkommanderende Allende, som har beundret Iturbide, siden de fulgtes ad på militærskolen i Jalapa. Iturbide afviste tilbuddet, fordi, som han senere fortalte "Hidalgos planer var dårlig udtænkt, og de kunne ikke forventes at føre til det ønskede mål". Iturbide deltog i det tidligere beskrevne slag ved Las Cruces. Han blev udnævnt til kaptajn. Et alvorligt anfald af dysenteri, som bragte ham nær døden, afbrød for en tid hans karriere.

Da han blev rask., deltog han i en række kampe mod landevejsrøvere og oprørere. De blev alle vundet. Når han indberettede sine resultater havde han for vane at gange de

Fig.17 Agustín de Iturbide

overvundne fjenders styrke med ti, samtidig med at han dividerede sine troppers tab med ti. Disse indberetninger gjorde ham til den mest beundrede royalistofficer i Mexico. Vicekonge Calleja udnævnte ham til oberst og generalkommandant af Guanajuato. Kort efter overvandt han Morelos i det tidligere nævnte slag ved Valladolid.

Iturbide var meget grusom i sin krigsførelse. Ved en lejlighed overraskede han en oprørsleder og fængslede ham og 40 af hans fæller. Det var allehelgensdag. Iturbide så sejren som et vink fra Gud. Han viste sin gudfrygtighed ved at lade dem alle henrette. Han var også ganske korrupt i sin

embedsførelse. Som kommandør af provinsen Guanajuato var det hans opgave at beskytte konvojer, der passerede hans område. En last af artikler, der skulle benyttes i minerne, beholdt Iturbide i sin varetægt, fordi, som han hævdede, der var fare for, at den skulle erobres af fjenden. Til sidst solgte han det hele til nogle mineejere for et klækkeligt beløb. Hans adfærd kom Calleja for øre. Efter en længere proces blev hans kommando frataget ham af vicekongen²⁸

Året efter blev han genindsat i sine beføjelser. Iturbide fik til opgave at gå imod Guerrero, som gjorde området sydvest for Mexico City usikker. Iturbide var dog ikke i stand til at besejre Guerrero militært. Guerrero var en dreven guerillakriger, der efterhånden var blevet fortrolig med royalisternes taktiske vaner.

²⁸ Kirkwood, Burton, History of Mexico, 2000, Westport, USA

Danske Statstidende, 18.februar 1820

Veracruz, 20.september.

Man havde ventet, at roligheden ganske skulle være tilvejebragt i Ny-Spanien, efter at Minas sidste medhjælper har benyttet den tilbudte amnesti. Arajo og Erdazain, hin en franskmænd og denne en Navarrer, blev – til løn for deres overgang til de kongelige – straks med kaptajns rang ansat i tjenesten; men insurgenterne er endnu bestandig under våben og fortørnede over, at deres anfører Arrajo har forladt dem, har de under kommando af deres landsmand Guerrero nylig stormet posten Amatopec nær grænsen af provinserne Mexico, Guanajuato og Valladolid og ladet hele besætningen, næsten 2000 mand springe over klingen. Den pengetransport som netop skulle afgå fra Guanajuato til hovedstaden, må derfor nu ligge stille og vente på en stærkere eskorte. Guerrero synes art være en meget virksom mand. Han har igen samlet Morelos fodfolk, der for 2 år siden har forladt insurgenternes parti og fredelig spredt sig til de sydlige landsbyer, fra hvilken tid insurgenterne aldrig har vist sig i felten end som rytteri.

Der er ikke fundet oplysninger om de to personer Arrajo og Erdazain, som folk under Minas kommando, heller ikke, at nogle af hans folk skulle have fået amnesti. Mina blev henrettet sammen med 25 af sine folk. Der er muligvis tale om den amnesti, som vicekong Apodaca tidligere har givet oprørerne. Dengang var Guerrero en af de få ledere, der ikke overgav sig. Amatopec er ikke fundet blandt de lokaliteter, hvor Guerrero har kæmpet.

Da det blev kendt i Mexico, at kong Fernando havde måttet anerkende den liberale forfatning af 1812 prøvede vicekonge Apodaca til at begynde med at negligere dette, men gradvis var han tvunget til at følge den nye linje²⁹.

Danske Statstidende, 22.september 1920

Cadiz, 9.august

Det var midt i maj, at briggen Erreo(?) kom til Veracruz og medbragte spanske aviser fra den 2. til den 28.marts, hvori der fandtes Hs. Majestæts manifest til de amerikanske undersætter om at vælge debuterede etc, hvilket alt måtte være tilstrækkeligt til at overbevis øvrigheden om den repræsentative forsamlings antagelse af kongen. Men i stedet for som folket håbede at give ordre til konstitutionens beedigelse, erklærede vicekongen, at han først måtte have nærmere efterretninger. Nu tabte indvånerne tålmodigheden og beedigede uden vicekongens medvirken konstitutionen den 25. maj. Dagen efter aflagde vicekongen selv eden, og alle øvrige tjenestemænd fulgte hans eksempel. Konstitutionseden er også aflagt i provinserne Guadalajara, Tabasco, Campeche og andre steder.

Embedsmænd måtte ved ed bekræfte deres støtte til det nye regime. Vicekongen valgte delegerede til den spanske Cortes og pressen fik mere frihed, men disse ændringer var små i forhold til, hvordan Kirkens forhold blev ændret. Inkquisitionen blev afskaffet. Jesuitterne og andre religiøse ordener blev undertrykt og fik deres ejendom

²⁹ Caballero, p.57

konfiskeret. Mange ordensbrødre måtte forlade landet. For at imødegå disse radikale ændringer i Kirkens forhold, valgte det øverste præsteskab at gå ind for uafhængighed i stedet for at støtte den spanske konges nye linje. Kirken valgte at satse på Iturbide, som den, der skulle føre landet videre mod selvstændighed.

Iturbide påtog sig nu på skrømt at gå i kamp mod Guerrero. I virkeligheden havde han truffet en aftale med Guerrero om at mødes for at forhandle om en fælles plan for selvstændighed. De mødtes i byen Iguala og forhandlede sig frem til en plan, der er blevet kendt som Iguala-planen eller som de Tre Garantiers Plan. Planen, hvis grundtræk i forvejen var udarbejdet i samarbejde med Kirkens folk og med lovkyndige var på flere måder et genialt kompromis.

I sit forord lovpriste den Spanien som "den mest katolske, gudfrygtige, heroiske og ædelmodige nation", mens den kritiserede Hidalgos adfærd. Planen søgte at omvende gachupines til at gå ind for uafhængighed. "Europæiske spaniere, jeres hjemland er Amerika, fordi det er her I bor, her har I Jeres elskede hustruer, Jeres børn, Jeres land og virksomhed". Kreoler og mestizer blev spurgt "Hvem af Jer kan sige, at I ikke har spansk blod i Jeres årer?". Derved undgik man at tale om det flertal af befolkningen, som hverken havde spansk blod eller de herskendes kulturelle baggrund. Planen tilbød dog adgang til offentlig ansættelse til alle indbyggere, at beskytte enhver liv og ejendom, men også at beholde de særlige privilegier, som embedsmænd og kirkens folk nød godt af. Kun de, der gik imod selvstændighed skulle fjernes fra deres ansættelse. Endelig bestemte planen, at hæren nu skulle kaldes "De Tre Garantiers Armé". De tre garantier var: absolut uafhængighed, racemæssig lighed, fastholdelse af den katolske tro.³⁰

Planen gjorde det næsten umulige, at forene de stærkt konservative kræfter (kirken, gachupines og velhavende kreoler), der ønskede uafhængighed for at bevare deres privilegier med de liberale (mindre velstillede kreoler og mestizer), der gik ind for uafhængighed for at fjerne de riges og magtfuldes privilegier. Selvom disse to modpoler kunne enes om uafhængigheden, har det vist sig, at disse to gruppers vidt forskellige politiske holdning kom til at præge de næste hundrede år med fortsatte revolutioner og borgerkrige i Mexico. Iturbide, Guerrero og Guadalupe Victoria enedes om denne plan den 24.februar 1821. Iturbide skulle være leder af De Tre Garantiers Armé³¹.

³⁰ Caballero, p.63

³¹ Caruso, p.196ff.

Danske Statstidende, 25.juni 1821

Ifølge amerikanske blade ses det, at det er en vis Iturbide, som er anfører for den nye opstand i Ny-Spanien, og at hans opstand ikke er så betydelig. Man kan derfor håbe på dens undertrykkelse. Dog skulle hans tropper have fået fat på en pengetransport mellem Mexico by og Vera Cruz. I et privatbrev fra Vicekongen af Mexico af 11.marts gives det bedste håb om at få opstanden undertrykt. Nationaltroppene holder sig brødt, og hovedstadens rolighed var ikke forstyrret.

Dette er de første vage og ikke helt korrekte nyheder, der når Danmark om Iturbides forening med oprørslederen Guerrero.

Iturbide kom nu i kamp med de kongelige tropper. Hans og oprørsgrupperne erobrede

Fig.18 Antonio Lopez de Santa Anna

den ene by efter den anden. I flere tilfælde overgav den lokale anfører for de kongelige tropper modstanden, før det kom til kamp og sluttede sig til De Tre Garantiers Armé. Da Iturbide erobrede Guanajuato, var det første han gjorde at fjerne hovederne af Hidalgo, Allende og to andre af hans følge fra hjørnerne af Alhóndiga, hvor de havde været udstillet i næsten ti år, for at give dem en kristen begravelse.

Den 5. juli 1821 blev Vicekong Apodaca vækket af en af sine nære venner, oberst Francsico Buceli. Han havde nogle dage før lånt penge af vicekongen. Han kom dog ikke for at tilbagebetale sin gæld. I stedet for orienterede han vicekongen om, at hans palads var omringet af soldater. Han forklarede, at en gruppe højerestående officerer, der alle var frimurere, havde været utilfreds med alle de tab, de kongelige havde lidt i provinserne. Derfor

stolede de ikke på vicekongen mere. De havde derfor besluttet at afsætte ham og indsætte en mere loyal mand. Deres valg var general Liñan, de kongeliges øverste general. Liñan nægtede dog at overtage posten, som så i stedet for blev tilbudt generalmajor Novella, en anden af de øverste kongelige officerer. Apodaca opgav sin stilling og Novella efterfulgte ham³². Dette ændrede dog ikke det forhold, at oprøret fortsat spredte sig, endda med større fart.

En ung kaptajn Antonio López de Santa Anna, som kort forinden var deserteret fra royalisterne og gået over til oprøret, udmærkede sig ved at erobre flere større byer. Nyheden om de mange oprørssejre skabte stor nervøsitet i Veracruz. Den lokale guvernør Dávila lod bevæbnede grupper patruljere byen. En nat hørte en patrulje støj i mørket. "Hvem der", råbte de. Da de ikke fik noget svar, sendte de en byge af skud i retning af støjen og sprang så frem for se resultatet. Til deres overraskelse fandt de et kuld af smågrise, der gryntende rumsterede for at finde føde. Historien spredtes hurtigt. Folk blev opmærksomme over myndighedernes inkompetence. Det blev sværere at

³² Caruso, p.209

styre byens borgere. Hændelsen var medvirkende til den lethed, hvormed Veracruz en måned senere blev erobret af Santa Anna.

Danske Statstidende, 17. august 1821

Havanna, 20. juni.

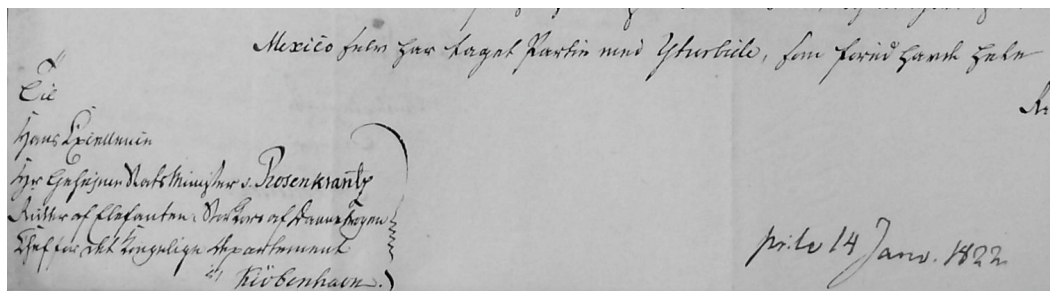
Den direkte forbindelse mellem Veracruz og Mexico by er næsten afbrudt ved et stærkt korps insurgenter, som umiddelbart står ved førstnævnte sted, og med hvilke indvånerne viser sig så afgjort gunstige, at generalen måtte have stærke poster opstillet i gaderne for at holde dem i rolighed.

Generalen må være Dávila.

Omtrent samtidigt, den 30. juli, ankom en ny person til Veracruz. Det var Juan O'Donojú, som fra Spanien var udsendt for at afløse den afsatte Apodaca. Som navnet antyder, var han af irsk slægt. Han har haft en omskiftelig skæbne i Spanien. Han kæmpede mod Frankrig, blev krigsminister, men da Fernando kom tilbage til magten, blev han beskyldt for højforræderi og kom i fængsel, hvor han blev tortureret. Men efter ganske kort tid indså Fernando, at han havde gjort O'Donojú uret. Han blev frigivet og fik snart høje poster under regeringen. I 1921 gav de mexicanske delegerede Fernando det råd at udpege O'Donojú til Vicekonge, fordi han ville kunne skaffe ro i Ny-Spanien.

Efter sin ankomst sendte han straks nogle venlige breve til Iturbide, titulerede ham som general af De Tre Garantiers Armé og fortalte ham om den stilling, han var blevet udpeget til. Han håbede, "at kunne afhjælpe den ulykkelige uro, der havde spredt sig i hele riget, ikke ved at forlænge Spaniens uretfærdige og forældede styre, men ved at nå en aftale, der ville sikre folket den lykke, som ingen rationelt tænkende person ville nægte dem". Han bad Iturbide om at vælge tid og sted for et møde for at træffe en aftale baseret på Iguala-planen og med henblik på at få denne aftale ratificeret af kongen og Cortes.

Depeche fra det Danske gesandtskab i Washington til udenrigsministeriet 12. oktober 1821

Denne depeche stilet til Hans Excellence Gehejmerådsm. Rosenkrantz, Ridder af Elefanten m.m.m. er skrevet med en meget smuk, men svær læselig skrift hvor Iturbides navn (stavet Yturbide) ses i den øverste viste linje. I modsætning til adressatens mange titler underskriver gesandten sig med "Pedersen". Den indeholdt en kort meddelelse:

Vicekongen O'Donojú ankom til Veracruz fra Spanien på et spansk krigsskib

Iturbide indbød ham til et møde i Córdoba. Han skrev også til den midlertidige vicekonge Novella og bad ham om at suspendere kampene, indtil han havde truffet en aftale med den nye vicekonge. Han vedlagde breve, han havde fået af O'Donojú. Novella erklærede straks brevene som værende forfalskede, til trods for, at en gammel bekendt af O'Donojú gav bevis på, at de var ægte ved at sammenligne underskrifterne på de netop modtagne breve med underskriften på breve, som han selv havde modtaget af O'Donojú. Opbragt over denne attitude beordrede Iturbide sine generaler til straks at besætte en række forstæder til Mexico by.

Danske Statstidende, 17.august 1821

Mexico, 27.april. Iturbide skal med 4000 mand være i Salvatierra. Den 19. kom Liñan, Gabr. Maran og andre officerer tilbage hertil. Imellem dem, såvel som mellem Lucaces, Gen. Cruz og andre var der ubehagelige stridigheder. Og så kom 189 mand og to subalterne officerer af regiment Corona, resten af den division der havde været i Ocapuco. Der blev uddelt 2000 pesos iblandt dem. Også Iturbides dragoner gik over til os. Oberst Henriquez har taget en kaptajn, en løjtnant, en fændrik og tredivende soldater til fange. De blev dømt til døden, men vicekongen formildede dommen til 8 års fængsel i Acapulco for kaptajnen, 6 for løjtnanten og 4 for de gemene.

Censur: Juntaen har dømt redaktøren af "Adesa(?) Poblana", som efter at have indrykket en proklamation af Iturbide indførte en apostrofe til vicekongen, om at han skulle anvende større strenghed mod insurgenterne, hvilket juntaen fandt stridende mod menneskeligheden. Bravo har ladet indbyggerne i Tlascal sværge uafhængighedseden, og sendt statholderen, som vægrede sig derved, hertil. Iturbide går mod Valladolid.

Sikke en masse informationer i en enkelt notits, som endda er den tredje af samme dag. En anden af samme dag er bragt tidligere, den tredje er ikke medtaget, fordi den er endnu mere forvirrende end notitsen her. Der må være tale om en række forskellige hændelser, mens Novella var midlertidig vicekonge. Der er dog ikke fundet nærmere oplysninger i litteraturen om dem. Artiklen viser dog, at ganske detaljerede oplysninger gik til Danske Statstidende.

Den 23.august mødtes Iturbide med O'Donojú i Córdoba. Vicekongen var ankommet ledsaget af Santa Anna. Den næste dag tog det dem blot to timer at afslutte den vigtige Traktat af Córdoba. Den bygger på planen af Iguala. Den specificerede, at Mexico skulle være en suveræn nation. Landet skulle være et moderat, konstitutionelt monarki, Kronen skulle tilbydes Ferdinand den 7. Hvis han afviste den, da til hans broder, Carlos, hvis denne også afviste den, til andre medlemmer af huset Bourbon. Hvis ingen af dem ville overtage den skulle den mexicanske lovgivende forsamling vælge en person, der hvis han accepterede, skulle have sit hof i Mexico by.

Det blev også bestemt, at der etableres en forsamling, der skulle udgøre den lovgivende magt. O'Donojú skulle være medlem. Blandt denne forsamlings medlemmer skulle der vælges en præsident og et regentskab på tre personer, der udgjorde den udøvende magt og regerede på vegne af den kommende monark, indtil denne har modtaget kronen. Spaniere, der kunne tilslutte sig landets selvstændighed skulle have lov at forblive i landet, andre måtte udvandre.

Efter at have underskrevet kontrakten, skrev de to til Novella for at informere ham om, hvad der var sket. Novella blev rasende. Han angreb den nye vicekonges autoritet og beskyldte flere af sine generaler for landsforræderi, fordi de have overgivet sig for let. Samtidig beordrede han et generalangreb på de nye allierede. Det kom til et blodigt slag, hvor begge parter led store tab, men hvor der ikke blev etableret nogen afgørelse. Iturbide og O'Donojú besluttede, at det ville være nødvendigt at erobre hovedstaden med magt. Da de tre garantiers armé nærmede sig hovedstaden, mistede Novella modet og kapitulerede. Mens Iturbide forblev i en forstad, tog O'Donajú i al hemmelighed til Mexico by, hvor han havde flere møder med Novella. Denne indrømmede, at han havde handlet på grundlag af dårlige rådgivere og erklærede, at han anerkendte O'Donojú som sin overordnede. Denne beordrede rydningen af Chapultepec-slottet, der var vicekongens residens, Under folkets store bevågenhed kapitulerede den kongelige garde.

Fig.19 Iturbides indtog i Mexico City

En enorm jubel mødte Iturbide, da han den 27. september 1821 gjorde sit indtog i Mexico by, ridende på en flot sort hest sammen med Vicente Guerrero, Guadalupe Victoria og sine øvrige generaler. Der blev affyret salutskud, triumfbuer var rejst. Byrådet modtog ham og overrakte ham byens nøgler. Derefter tog han til Chapultepec-slottet, hvor O'Donojú tog imod ham, og hvor der blev sunget et Te Deum ledet af Mexicos ærkebiskop³³.

Allerede den næste dag samlede han de deputerede, han havde valgt, på slottet. De aflagde ed på at følge Iguuala-planen og Córdoba-traktaten. Mexico blev erklæret en uafhængig nation. Efterfølgende blev der valgt et regentskab og ministre. Bortset fra den første dag var O'Donojú ikke med til møderne. Han var blevet alvorlig syg og døde nogle dage efter.

³³ Caruso, p.219-221

Iturbide fik tildelt en meget stor løn og titlen af Generalissimo for hæren og øverste Admiral af flåden. Dog var et mindre parti, republikanerne, imod, at Iturbide skulle have så vidtrækkende beføjelser. Denne gruppe, som efterhånden voksede, talte bl.a. Guadalupe Victoria.

Iturbide delte landet i fem regioner, der hver skulle ledes af en generalkaptajn. Til disse hverv valgte han velkvalificerede personer.

Dernæst gik han i gang med at etablere Nationalkongressen. Der opstod uenighed om, hvordan den skulle sammensættes, men Iturbide gennemtrumfede sin egen idé herom, igen var republikanerne imod. De begyndte at arbejde på et komplot mod Iturbide, men det blev røbet og alle blev fængslet. Bortset fra Guadalupe Victoria blev alle dog ret hurtigt frigivet. Victoria undslap dog også på mystisk vis og flygtede op i de utilgængelige bjerge i Veracruz-området, hvor han afventede muligheden for at vælte Iturbide. Kongressen begyndte sit arbejde den 24. februar 1822.

Danske Statstidende, 5.juli 1822

Mexico, den 28.februar.

Kongressen har været samlet i tre dage og samtlige repræsentanter har aflagt den ed at holde den for et år siden af Iturbide affattede traktat. Derefter skal Ny-Spaniens forfatning være indskrænket monarkisk Der bliver ufortøvet afsendt en delegation til Europa for at tilbyde den Mexicanske kejserkrone til en Bourbon, nemlig kongen af Spanien eller en af hans familie. Hvis alle skulle vægre sig, da vil kongressen vælge en indfødt til Kejser af Mexico. Iturbide blev valgt til regentskabspræsident.

Danske Statstidende, 21.juli 1822

Man har her den meget nye beretning fra Havanna, at den mexicanske kongres har fattet den vigtige beslutning ikke at skille sig fra den spanske krone, men at ville danne en integrerende del af dette monarki. Utilfreds med denne beslutning har Iturbide trukket sig til Jucola og forskanset sig der.

Der må være tale om rygter skabt af Bourbonisterne. Der foreligger intet om, at Iturbide har måttet forlades sig uden for Mexico City, hvor han holdt til.

Ret hurtigt delte kongressen sig i tre partier. Det største af dem var Bourbonisteme, som helt gik ind for Iguala-planen og håbede, at et medlem af Bourbon'erne ville lade sig vælge. Dernæst Iturbidisterne, som ønskede, at Iturbide skulle have kronen og endelig Republikaneme, som ønskede at Mexico skulle blive en forbundsrepublik, og som til at begynde med støttede Bourbonisteme, fordi de for enhver pris ville undgå, at Iturbide skulle sidde på tronen³⁴. Denne partifordeling blev rystet, da Mexico fik budskabet om, at den spanske Cortes havde afvist Córdoba-traktaten. Fernando ville ikke overtage tronen og forbød også alle familiemedlemmerne at gøre det. Da det

³⁴ Caruso, p.222-237.

samtidigt viste sig umuligt at forene de forskellige meninger om regeringsformen, tog Iturbide igen sagen i sin egen hånd³⁵.

Sent om aftenen den 18.maj 1822 beordrede officererne af et af regimenterne i hovedstaden deres soldater ud på gaden, hvor de råbte: "Længe leve Agustin den første". Folk strømmede ud af husene og deltog i de jublende råb. Vi ved ikke med sikkerhed, om det var Iturbide, som havde arrangeret denne demonstration eller om den var spontan. Iturbide selv spillede kort med nogle af sine nærmeste medarbejdere. Iturbide kaldte på medlemmerne af regentskabsrådet, generalerne, nogle af de deputerede og enkelte andre og bad om deres råd. De bad ham alle om at give efter for folkets vilje. Så gik han ud på balkonen og bukkede som tegn på sin accept.

Danske Statstidende, 2. august 1822

Mexico, den 22. maj.

Den suveræne konstituerende kongres har den 19.ds. i uafhængighedens andet år udstedt et dekret, hvorved den på grund af den foregående nats begivenheder var sammenkaldt af Rigets generalissimus og storadmiral (efter at have overvejet, at den spanske nationalforsamling ved et dekret af 13. og 14.februar har erklæret Córdoba- traktaten for nul og intet) har erklæret sig selv ifølge denne traktats 3. artikel berettiget til at vælge hvem som helst som kejser, og udelukke alle andre. Den har derfor erklæret, at "Señor D.Augustin de Iturbide er den person, som har de største forudsætninger for dette embede, ifølge det i Iguala proklamerede og af nationens masse antagne udkast».

I går har kongressen derfor taget den nye kejser i ed, og regentskabet er ophørt at fungere.

Iturbide bestemte, at kongressen skulle træffe den endelige afgørelse. Den mødtes den næste morgen. Det viste sig, at Bourbonisterne og republikanerne var udeblevet, antageligt fordi de havde fået vink om, at deres sikkerhed ikke kunne garanteres, hvis de deltog. Der var ikke et kvalificeret flertal af de delegerede til stede. Derfor fulgte der en langtrukken diskussion.

Pludseligt kom der et stort antal munke ind i mødesalen. Mexico bys biskop havde sendt dem for at hjælpe til med at nå et resultat. De skreg. "Kejseren eller døden! Kejseren eller døden!". Råbet blev gentaget af en række officerer, der straks drog deres sværd. Det endte diskussionen og førte til en hurtig afstemning. Af de 82 deputerede, der var til stede, stemte 67 for Iturbide, mens 15 stemte imod.

Bourbonisterne var fra nu af uden nogen chance, mens republikanerne afventede en god lejlighed til at vælte Iturbide af tronen. Kongressen besluttede, at Iturbide skulle møde frem den 20.maj for at aflægge ed som kejser³⁶.

På den givne dag svor "Agustin, Kejser af Mexico ved guddommeligt forsyn og valgt af Nationens repræsentanter", at "forsvare og beskytte den katolske religion som den eneste gældende, at overholde og at sikre at andre overholder den konstitution, som Kongressen vil udarbejde og alle love og dekreter udstedt af den, aldrig at afgive

³⁵ Caballero, p.66.

³⁶ Caruso, p.246-250

nogen del af riget og frem for alt at respektere nationens politiske frihed og det enkelte individs personlige frihed”.

Der blev indført et nyt flag for det selvstændige Mexico i stedet for de forhadte spanske flag. Man valgte det flag, der også er Mexicos flag i dag.

Rundt omkring i landet blev alle tegn på forbindelsen med det spanske monarki fjernet. Råbet ”Død over Gachupines” lød overalt. Et stort antal af dem tog tilbage til hjemlandet Spanien medbringende hele deres formue. Dermed faldt beskatningsgrundlaget. Landet var meget tæt på bankerot. Alligevel forberedtes der en kroning med pomp og pragt. Man søgte at skaffe midler gennem tvangslån. For disse penge købte man kronen, men der var ikke nok til de juveler, der skulle sidde i den. Man endte med at låne dem fra rige familier og religiøse ordener.

Kroningen foregik den 21.juli. Hovedstaden var smykket. Alle kirkeklokker ringede og der lød kanonsalut fra alle retninger, I katedralen blev kejseren og kejserinden modtaget af flere biskopper. De blev salvet med hellig olie. Kejseren kronede sig selv og sin hustru. Med råbet ”Længe leve Kejseren og kejserinden” sluttede ceremonien. Hele landet festede de næste tre dage³⁷.

Landets største problem i begyndelsen af kejserdømmet var økonomien. Iturbide havde selv en stor del af skylden. Udover den enestående ekstravagance han udviste, havde han for at opnå støtte fra købmændene og kapitalisterne sænket flere skatter. Omsætningsafgiften (alcabala) blev sænket fra 16 til 6 %. Skat på spiritusosa og på transport blev afskaffet, lige som ejendomsskatten og de nødstandsskatter, som den spanske regering havde indført under krigen³⁸. Det var nu helt klart, at gachupines havde mistet den magt, de har haft 300 år. Nu var det kreoler, der havde overtaget den.

Men uenigheden i landet fortsatte. Kejseren og kongressen var uenige om, hvem der skulle have ret til at udnævne højesteretsdommerne. En af dem, der nægtede kejseren dette privilegium var Fader Servando Mier. Han var gammel revolutionær, havde kæmpet sammen med Mina. Han flygtede til Havana, da Mina var blevet besejret. Fire år efter tog han tilbage, da han hørte om uafhængighedsbevægelsen ledet af Iturbide. men ankommet i Veracruz blev han fængslet af general Dávila, der fortsat sad på fortet San Juan de Ulúa.

³⁷ Caruso, p.256-257

³⁸ Cabzallero, p.66

Danske Statstidende, 6.juni 1823

Havanna, den 20.oktober

Fra Mexico erfarer man over Charleston, at der fra flere konstituerede øvrigheder i Ny-Spanien var indgivet eftertrykkelige forestillinger til Iturbide mod hans undertrykkelse af folket og overtrædelsen af den ed, han havde aflagt for kongressen. Blandt andet har indvåneme i provinsen Santander fordret, at kejseren øjeblikkeligt skal løslade de deputerede til kongressen, som han ganske lovstridigt havde ladet fængsle den 25.august og senere. At det må blive tilladt kongressen at samles, hvor den finder for godt, og hvor den kan afhandle statens anliggender med fuldkommen frihed, at de nuværende ministre må blive afsat og straffet, at de oprettede militære sikkerhedstribunaler må blive ophævet, og med et ord, at rigets nye grundlov uden undtagelse må blive holdt.

Det synes, at der i Vera Cruz bliver gjort anstalter til et angreb på fortet San Juan de Ulúa. General Dávila blev opfordret til overgivelse og har udbedt sig 4 dages betænkningstid. Fem regimente fra det indre har fået befaling til at holde sig marchfærdige. Vore efterretninger fra Vera Cruz går indtil den 30.forrige måned. Det synes efter disse, at Iturbide holder sig på sin trone og at slutte efter den tilladelse til forsendelse af penge fra bjergværkerne til Vera Cruz, så synes hans anseelse mere at være befæstet og vejene at være mere sikre end før.

(Da den i Europæiske aviser aftrykte proklamation fra Guadalupe Victoria mod Iturbide ikke findes i Havana-avisene, så kan man ikke anse den for at være autentisk, lige så lidt som efterretningerne om denne anførers hær eller fremskridt).

De militære sikkerhedstribunaler, som omtales foroven havde Iturbide foreslået nedsat for at komme den stigende kriminalitet over alt i landet til livs. Det blev afvist af de deputerede i kongressen. Denne afvisning var en af grundene til, at Iturbide ønskede at nedlægge kongressen. Da det var sket, indførte Iturbide disse tribunaler

Det var Santa Anna, som stod bag forsøgene på at overtage fortet San Juan de Ulúa, men i virkeligheden konspirerede han mod Iturbide. Han var en ræv, der skiftede side, som andre skifter underbukser. Vi skal idet følgende høre mere om Santa Annas og Guadalupe Victorias aktiviteter.

Mens Mier sad fængslet på fortet, blev han udnævnt til deputeret, men Dávila ville ikke give ham fri. Først da Iturbide var blevet kejser, blev han sluppet løs af Dávila, måske fordi denne vidste, at han ville være som en hund blandt et spil kegler. I skrift og tale arbejdede han for en republik. Kejseren undertrykte adskillige aviser, men aktiviteten mod ham blev blot stærkere. Også frimurerne, som der var mange af, var imod ham. Der var begyndende opstande flere steder i landet, som kejseren dog stoppede, før de var kommet i gang. Så reagerede kejseren ved at fængsle de republikanske delegerede, herunder Mier.

Det betød blot, at flere af de deputerede, der havde været ham venlige, nu også gik imod ham, fordi de hævdede, at kejseren ikke havde ret til at fængsle deputerede. En rettergang kunne ikke finde væsentlige grunde til fængslingen, som dog fortsatte.

Kongressen reagerede mod fængslingen af deres republikanske kollegaer ved at afvise alle de lovforslag kejseren kom med. Tilstanden udviklede sig på en måde, som hverken kejseren eller kongressen kunne leve med.

Den 17. oktober indkaldte kejseren til et møde med statsrådet, generalerne og ca. 40 deputerede, som fortsat havde sympati for ham. Han forlangte, at antallet af deputerede blev reduceret fra 150 til 70, at han skulle have veto over alle paragraffer i den konstitution, som kongressen skulle udarbejde, og at det var ham, der skulle udnævne højesteretsdommerne.

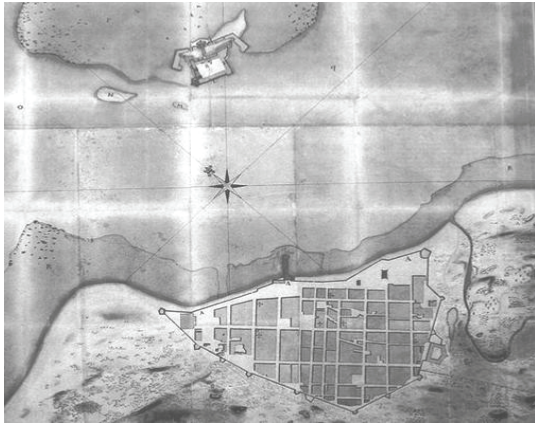

Fig. 21 Fortet San Juan de Ulúa (øverst) og Veracruz omkring 1800. Ved udbygning af Vera Cruz havn er fortet i dag rykket tæt på land.

Da de deputerede ikke kunne acceptere det, besluttede han at opløse kongressen. I stedet for etablerede han en Junta, bestående af 45 deputerede udvalgt fra den opløste kongres. Det var enten folk, som han havde i sin hule hånd eller helt ubetydelige nulliteter. Deres første opgave blev at gøre noget ved den elendige økonomi. De autoriserede et tvangslån, men det ville tage tid at indsamle midlerne. Derfor valgte han at overtage to pengetransporter, der var på vej til Veracruz. Pengene tilhørte Spaniere, der var på vej bort. Det skaffede ham en kortvarig økonomisk lettelse³⁹.

Hele landet var optaget af, hvad der skete på fortet San Juan de Ulúa. Regeringen var under stærkt folkeligt pres for at få drevet spanierne væk fra fortet, men uden flåde var det en umulig opgave. Det kontrollerede trafikken til havnen. Spanske soldater fra fortet angreb ofte folk i byen. Mexico blev forhindret i at benytte havnen til sin trafik over Atlanten. Iturbide forsøgte forgæves at få general Dávila til at overgive fortet, som han styrede. Iturbide var ikke interesseret i at ødelægge forholdet til Spanien. Han tillod således også spanske skibe og spanske købmænd at benytte havnen som i kolonitiden⁴⁰.

Da regeringen ikke var i stand til at løse problemet, var der andre, der forsøgte. Antonio López de Santa Anna havde en idé. Han ville under påskud af, at han var villig til at opgive Veracruz, hvis forsvar han var ansvarlig for, lokke spanske soldater over til fastlandet. Her ville han overfalde dem, fængsle dem, iklæde sine egne folk de spanske uniformer og derefter i ly af natten sejle over til fortet med de både, som Spanierne havde benyttet. Derefter ville han nedgøre de spanske tropper på fortet. Han fik kejserens tilladelse til denne aktion. Santa Anna bad kejseren om at sende ham flere tropper til assistance for denne opgave.

Lederen af den udsendte gruppe, brigadegeneral Echávarri var på nippet til at blive dræbt af spanske tropper, da han ankom til Vera Cruz. Hele aktionen mislykkedes.

³⁹ Caruso, p.266

⁴⁰ Caballero, p.74-75

Echávarri sendte en fortrolig rapport til kejseren, hvor han hævdede, at hele aktionen var fra Santa Annas side et trick for at svække kejseren. Kejseren besluttede at afsætte Santa Anna.

Han tog selv til Veracruz for at tale med Santa Anna. Det var vanskeligt for ham at fjerne Santa Anna, mens han var i Veracruz, hvor Santa Anna rådede over et stort militært kontingent. Derfor tilbød han Santa Anna på skrømt en stilling i hovedstaden. Santa Anna havde imidlertid af bekendte fået at vide, hvad kejseren var ude på. Han fandt på det ene påskud efter det andet for ikke at rejse. Kejseren tog så uden resultat tilbage til hovedstaden. Santa Anna samlede nu sine tropper og red gennem Veracruz gader, idet han udråbte en republik. Han sendte et brev til kejseren, hvori han forlangte, at kejseren skulle opgive tronen. "Udsæt Dem ikke for den frygtelige katastrofe, som Deres smigrere har forberedt for Dem".

Danske Statstidende, 27.januar 1822.

London, 4. januar. Fra Mexico melder man under den 4. november, at kommandanten i fortet Juan af Ulúa har gjort et angreb på staden Veracruz, hvor man dog var forberedt derpå. De kgl. Tropper led derfor i gaderne et fuldkommen nederlag af de kejserlige. – Imidlertid ser man af den omstændighed, at et sådant angreb har fundet sted, at det ikke hænger så ganske rigtigt sammen med stadens angreb på fortet. Nu hedder det igen, at general Davila har mistet kommandoen i fortet, fordi han ikke kunne holde sig længe.

Der må her være tale om de hændelser, der er en følge af Santa Annas intriger.

Da kejseren modtog Sanrta Annas brev, gik han straks i gang med at forberede en modaktion. Regeringen, pressen og kirken tog afstand fra Santa Anna. Kejseren udpegede ham som forræder og tilbød pardon til alle, der skiftede side til kejseren. Kirken ekskommunikerede alle, der gik ind for en republik. Flere regimente blev sendt af sted i retning mod Veracruz.

I mellemtiden havde Santa Anna med juridisk hjælp udviklet en plan for revolutionen. Den såkaldte plan af Veracruz afviste alle kejserens handlinger og gjorde ham ansvarlig for landets ilde tilstand. Den forlangte kongressens genetablering og for en våbenstilstand med kommandanten over San Juan de Ulúa. Den nævnte ikke direkte en republik, men angav at "de bedste hjerner i landet" skulle bestemme, hvad slags regering Mexico skulle have.

Planen havde den ønskede effekt. Mange civile og militærfolk tilsluttede sig den. Den bragte Guadalupe Victoria til at komme ud af sit skjul i bjergene i Veracruz-provinsen for at tilslutte sig bevægelsen for at vælte kejserdømmet. Til at begynde med gik det godt for dem. De erobrede flere byer, men ved byen Jalapa gik det galt. De blev slået tilbage med store tab. En del af hans tropper valgte at gå tilbage til Kejserens parti. Det fleste af Santa Annas resterende soldater blev enten dræbt eller fanget. Han flygtede til Victorias gamle skjulested og fortalte Victoria, at han ville opgive kampen og flygte til USA på et skib, som holdt parat til brug i en sådan nødsituation⁴¹.

⁴¹ Caruso, p.272-274

Depeche fra gesandtskabet i Washington til udenrigsministeriet. 27.februar 1823

Efterretninger fra Veracruz af 12.januar er modtaget her via New Orleans. Efter slaget ved Jalapa har generaleme Santa Anna og Guadalupe Victoria trukket sig tilbage til Veracruz, forfulgt og besejret af kejser Iturbides tropper. De republikanske generaler har allieret sig med fortet San Juan de Ullúa. Man tror, at de vil kunne klare sig mod en belejring.

Victoria og de andre republikanske ledere fortsatte kampen, men det gik dårligt for dem i hvert fald til at begynde med. Guerrero og hans kollega general Bravo forlod i hemmelighed hovedstaden og startede en revolution i det sydlige. De blev slået ganske alvorligt i et slag med de kejsertro. Guerrero blev hårdt såret, men overlevede. I øst omkring Veracruz gik det ikke bedre. I betragtning af disse for ham gode resultater kunne kejseren i begyndelsen af februar se fortrøstningsfuldt på fremtiden.

Men næppe var der faldet ro over ham, før der kom dårlige nyheder igen. Frimurerne startede nu deres egen revolution, og Echávarri, der var blevet svigtet af Santa Anna, svigtede nu også kejseren, idet han gik over til frimurerne. De var overbeviste republikanere og havde fra første færd været imod udnævnelsen af kejseren. Foruden Echávarri gik nu flere andre af de øverste generaler herunder general Negrete, en særlig fortrolig medarbejder, over til frimurerne. Kejseren havde betragtet Echávarri som sin egen søn. Han var blevet forfremmet til feltmarskal.

Selvom Echávarri også følte taknemmelighed og respekt over for kejseren, kunne han ikke gå imod den politik, som hans frimurerorden førte. Frimurerne fremkom nu med deres egen plan - kaldet Planen af Casa Mata. Den var meget enkel og ligetil. Der skulle udpeges en helt ny kongres. Kejserens fremtid skulle bestemmes af denne kongres. Provinsstyrelserne skulle spille en større rolle. Planen blev sendt til alle republikanske ledere og ud i provinserne. Samtlige provinser gik ind for den. Det betød, at man fremover kunne forvente et mere føderalt styre i stedet for det centralistiske, som kejseren gik ind for. Mens den gamle garde af republikanere gik ind for planen, var kejseren imod.

Den 9. februar udstedte han et manifest, hvori han udtrykte sin vilje til at stå imod sine fjender. "Hvis de vil tvinge mig til underkastelse med væbnet magt, så vil jeg vise dem, at den arm, der vandt uafhængigheden ikke har mistet sin styrke", skrev han. Han gjorde dog ikke alvor af sin trussel. Han sendte en kommission til frimurerhovedkvarteret, men opnåede ikke andet end, at et af de førende medlemmer gik over til dem. Han lovede så at nedsætte en ny kongres og forslog, at de stridende parter skulle afvente dens beslutning, og i mellemtiden lade våbnene hvile. Han ønskede en samtale med sine modstandere, men de afviste det, antageligt fordi de skammede sig over at møde ham ansigt til ansigt.

Invitationen til at samle den nye kongres blev udstedt den 4 marts. Det lykkedes kun at skaffe 58 delegerede, af hvilke nogle først blev sluppet ud af fængslet få timer, før kongressen skulle samles. De revolutionære ledere ville ikke godkende kongressen, før den havde bevist, at dens forhandlinger var fuldstændigt frie., og at kongressen havde fået det aftalte antal deputerede.

Kejseren indså nu, at yderligere modstand ville være nytteløs. Han besluttede at abdicere og forberedte det nødvendige dokument herom. Han lod justitsministeren læse det op for de delegerede den 19.marts. Han var indstillet på at forlade landet inden for to uger. Da han ikke havde benyttet sig af den indkomst, der var tildelt ham, bad han nationen om at betale hans gæld.

De deputerede stod nu over for et vanskeligt problem. Da de var for få, kunne de ikke udgøre en lovlig kongres og derfor ikke tage stilling til kejserens fremtid. Kejseren blev vred over, at det hele nu drog ud i tid. Han truede med at slås med de styrker, der endnu var trofaste mod ham. De revolutionære besluttede så at indtage hovedstaden. Kejseren fik lov til at flytte til en provinsby, mens de revolutionære marcherede ind i Mexico by. Den 29. marts lykkedes det at samle 103 deputerede. Den erklærede sig som en legitim kongres. De erklærede, at den nuværende regering var afsat og valgte en midlertidig regering ledet af førende republikanere.

Den 7. april tog de deputerede stilling til Iturbide's abdikation. De erklærede, at kejserdømmet var oprettet under tvang og at man derfor ikke kunne godkende en abdikation, fordi den ville indebære en fortsat ret til kronen. Efter nogen protest herimod fra de få kejsertro deputerede traf man den aftale, at Iturbide og hans familie skulle gå i eksil til Italien og at han ville modtage en rimelig årlig pension. Samtidig blev planen af Iguala og Cordoba-traktaten kendt ugyldig, idet det nye styre selv skulle beslutte sin politik.

Den 11. maj sejlede det engelske handelsskib Rawlins med Iturbide og hans følge og landede i Livorno, Italien den 2. August 1823⁴².

Da han ikke følte sig sikker i Italien, der var allieret med Spanien, valgte han at rejse til England. Der hørte han om en spansk plan om generobring af Mexico. Den 13. februar 1824 sendte han et budskab til den mexicanske kongres, hvori han tilbød sine tjenester for at sikre Mexicos frihed. Hans budskab nåede Mexico engang i april 1824.

Regeringen bestod på det tidspunkt af et triumvirat mellem generalerne Nicolás Bravo, Guadalupe Victoria og Pedro Negrete. De udstedte et dekret, hvori Iturbide blev erklæret forræder og enhver, der hjalp ham ligeledes ville blive behandlet som forræder. Den 15.juli gik han i land nær Soto la Marina. Han blev modtaget af den lokale kommandant, som førte ham til Padilla, hvor kongressen netop holdt møde. Kommandanten tog kontakt med kongressen og da han kom tilbage, meddelte han Iturbide, at han var dømt til døden og skulle henrettes tre timer senere.

En præst tog imod hans skriftemål og gav ham det sidste sakramente. Så blev han henrettet og den næste morgen begravet i Padilla uden nogen ceremoni.

⁴² Caruso, p.275-283

**Indberetning fra Danmarks gesandtskab i Washington, 5.november 1822,
Vedlagt udklip fra USA-avis oversat fra engelsk:**

New Orleans ,20.september.

Det følgende stod i "L'Ami des Lois" i onsdags: Man antager, at det stammer på efterretninger fra Mexico fra nogen som for nylig er ankommet fra dette land: Mexico: Iturbides tyranni er på sit højdepunkt. De, som ikke behager ham, forsvinder dagligt. Ingen ved hvordan. Den magtfulde biskop af Puebla får Iturbide til at skæelve, som på sin side for andre til at skæelve. Republikanerne venter på det øjeblik, hvor de kan vælte hans flygtige trone, under hvis ruiner Iturbide vil begrave sig selv, hvis han er lige så tapper, som han hævdes at være. Hans tropper bliver forsat ikke betalt. Der er ingen forsyninger kviksølv til minerne, som derfor ikke producerer noget.

Kviksølv bruges i forbindelse med udvindingen af guld.

Danske Statstidende, 21.april 1823.

Efterretninger fra det Mexicanske af 19.februar melder, at alle nordlige provinser har erklæret sig mod Iturbide, og alle hans generaler har forladt ham. Blandt andet var Guerrero draget ud mod ham og havde splittet Oberst Sanchez tropper, som ville modsætte sig ham. En anden republikaner, Burgers, havde med 4000 mand været i Jalapa, General Bravo havde revolutioneret Oaxaca. Guadalupe Victoria havde været i Puente del Rei. Selv general Negrete havde med 80 officerer og to andre generaler forladt kejseren. General Lobato har indtaget Puebla etc.

Danske Statstidende, 6.juni 1823

Mexico, den 23. Februar.

Den 18. ds ankom hertil en ekspresmeddelelse fra bjergegnen med den efterretning, at Bravo med 3000 mand havde taget Guernaca?(utydelig tekst) i besiddelse. Kejseren opbød straks alle sine her i staden og i omegnen værende tropper, ca. 1600 mand fodfolk og ryttere, og stillede sig i spidsen for dem. Ikke just meget hidsig efter at levere et slag, har de ti mil herfra taget en stilling. Siden er 200 mand af dem deserteret med 70.000 patroner og 14 kanoner. Kejseren har hele dagen haft sit statsråd hos sig i lejren for at rådslå med dem om de til hans trones opretholdelse nødvendige forholdsregler. Han er kommet til den beslutning at drage sig tilbage, indtil kongressen igen kommer sammen for at få afgjort hans skæbne. Der er udnævnt en ny statssekretær ved navn Valla, og flere nye embedsmænd. Således befinder vi os nu uden overhoved for regeringen. I går aftes blev alle fanger sat i frihed af de militære.

Danske Statstidende, 9.juni 1823

London, den 31.marts.

Ifølge efterretninger fra Tampico af 10.marts har Iturbide antaget alle de betingelser, man havde foreskrevet ham, nemlig at resignere og rejse bort mod at erholde en pension. Mexicos forvandling til en republik var gået for sig i Hovedstaden uden blodsudgyldelse.

Efter Iturbides afrejse fra Mexico blev Mexico en republik, og det er landet fortsat. Guadalupe Victoria blev landets første præsident, efterfulgt efter 4 år af Vicente Guerrero. Selvstændighedskampen var forbi. Den sidste spanske besiddelse fortet San Juan de Ulúa blev opgivet i 1825, men der var ikke fred i Mexico. I årene 1821 til 1857 havde Mexico seks forskellige slags regeringer, 55 ministerier og 250 revolutioner. Santa Anna havde magten i landet 11 gange, men måtte hver gang opgive og gå i eksil. Landet var splittet mellem konservative og liberale og mellem centralister og føderale. En dansk officer, Emil Langberg blev en af Santa Annas ledende militære ledere⁴³.

Hvad var der opnået? Gachupines, der havde haft magten i 300 år var så godt som forsvundet. Magten lå nu hos kreolerne. Mestizer havde lidt lettere ved at komme op i graderne, men for så godt som alle indianerne skete der ingen ændring. De levede ofte som en slags livegne på de store haciendas og næsten alle i yderste fattigdom. Af Mexicos befolkning på Ca. 6 millioner var mindst 600.000 dræbt under kampene. Økonomien var også i ruiner. Mens minerne producerede for 30 millioner pesos i 1810, var produktionen efter selvstændigheden nede på 6 millioner pesos. Landbrugets produktion var halveret og industriens nede på en tredjedel. I 1822 var statens indkomst 9,5 millioner pesos, men udgifterne 13,5 millioner. Landet havde arvet en offentlig gæld på 76 millioner pesos⁴⁴. Hvad den offentlige styrelse angår, lå det også tungt, fordi kreolere ikke var vant eller oplært til denne opgave, I de efterfølgende år mistede Mexico omtrent halvdelen af landets areal til USA — Florida, Texas, New Mexico, Arizona og Californien. Desuden blev de mellemamerikanske stater, der havde været nær knyttet til Mexico, selvstændige.

I 1850'erne kom der en stor liberal reform under præsident Benito Juárez, den første indianer som præsident. Frankrig invaderede landet 1861, fordi Mexico ikke kunne betale sin gæld. De konservative sammen med Frankrig inviterede den østrigske ærkehertug Maximilian af Habsburg til at blive kejser i Mexico. Under hans korte regeringstid var han i stadig kamp med Benito Juárez liberale styrker. De vandt kampen, da Frankrig trak sig ud. Maximilian blev henrettet. To danskere deltog i kampene på Maximilians side. Det var officeren Henrik Baron Eggers⁴⁵ og søofficeren C.F. Wandel⁴⁶. I godt 30 år var en af Benito Juárez tidligere medarbejdere, general Porfirio Díaz ved magten som diktator.

Og så kom den Store, Mexicanske Revolution.

⁴³ Molbech, O.C. General Langbergs hændelser. 1902, København

⁴⁴ Prados de la Escosura, L., Colonial Independence and Economic Backwardness in Latin America.

London School of Economics, GEHN, Feb. 2005

⁴⁵ Eggers, Henrik Baron, Erindringer fra Mexico, København 1869

⁴⁶ Wandel, C.F. Nogle Livserindringer, København 1923

Mexicos Store Revolution 1910 – 1920

Sagt om revolutionen

Mellem 1910 og 1920 gennemgik Republikken Mexico den store omvæltning, kendt som Mexicos Revolution. Revolutionen rystede nationens rødder, berørte hver eneste borger. I løbet af disse ti år dræbtes ca. 1 million mennesker, ofre for vildskab, ødelæggelse og sammenbruddet af det mexicanske samfund. Det Mexico, der dukkede op efter disse revolutionsår, havde fået en ny identitet. De riges privilegier, som stadigvæk var for store, var i det mindste reduceret. Mexicanske soldater, både på regerings- og på oprørerside, havde set dele af Mexico langt fra deres hjem. Det skabte en øget fornemmelse for individets forhold til hele landet. Mexicos nye forfatning, skrevet for at styrke de revolutionære resultater i 1917, proklamerer økonomisk uafhængighed af de udenlandske magter, som indtil da frit havde udbyttet Mexicos resurser. Af alle disse grunde, anser man overalt revolutionen som den vigtigste begivenhed i Mexicos historie.

John S.D.Eisenhower⁴⁷. (Militærhistoriker, præsident Eisenhowers søn)

Den mexicanske revolution var anderledes end andre af det 20. århundredes revolutioner.

En nationalistisk og landborevolt, ikke en ideologisk revolution. Det var ikke et partis værk, og den havde næsten ikke noget program.. Det var en folkelig eksplosion, et spontant oprør, der ikke havde en leder, men mange. Vor revolution frembragte, som ved et barns fødsel, et ukendt Mexico. Undtagen, at det barn, der blev født i 1920 havde levet i århundreder. Det var det folkelige og traditionelle Mexico, skjult af det foregående styre. Den Mexicanske Revolution var Mexicanernes opdagelse af Mexico”.

Octavio Paz⁴⁸. (mexicansk forfatter, Nobelpristager i litteratur)

Den mexicanske revolution var i virkeligheden to revolutioner. Den første var anført af de folkelige guerilla-ledere Pancho Villa i nord og Emiliano Zapatas i syd, hvis mål var social retfærdighed baseret på lokalt selvstyre. Den anden var anført af folk i middelklasse-erhverv, intellektuelle, gårdejere og købmænd, som forestillede sig et moderne, demokratisk progressivt Mexico ledet fra centrum af en stærk regering.

Carlos Fuentes⁴⁹ (mexicansk forfatter)

Det gentagne vidnesbyrd af lig: Dér ligger de, på gaderne, langs landevejene, stablet op af soldater. Mexico er en fællesgrav. Kroppe hænger fra grene,

⁴⁷ Eisenhower, J.S.D., Intervention!, p.XI, 1993, Norton &Comp. New York

⁴⁸ Paz, Octavio, Essays on Mexican Art. p. 114, Harcourt Brace &Comp. 1993.

⁴⁹ Fuentes, Carlos, Det begravede spejl, p. 293. Gyldendal, 1992.

telegrafpæle, gadebelysning: en mærkelig frugt, der ved hver bevægelse bliver naturlig, fredfyld. Revolutionen forener liv og død.

Carlos Monsiváis⁵⁰ (mexicansk forfatter)

General Hugh Scott, øverstbefalende over de amerikanske styrker i Fort Bliss, sendte Pancho Villa en lille pamflet, som indeholdt Haagkonferencens krigskonventioner. Han tilbragte timer med at gruble over dem. De interesserede og morede ham enormt. Han sagde: "Hvad er den der Haagkonference for noget? Var der en mexicansk repræsentant til stede? Var der en repræsentant for konstitutionalisterne til stede? Jeg synes, det er underligt at lave regler om krig. Det er ikke et spil: Hvad er forskellen på civiliseret krig og anden krig? Hvis Du og jeg kommer op at slås på et værtshus, begynder vi ikke med at trække en lille sort bog op af lommen for at læse på reglerne. Der står her, at man ikke må bruge blykugler. Men jeg kan ikke indse hvorfor. De gør deres arbejde.

John Reed⁵¹ (amerikansk journalist og forfatter)

Forspillet til Revolutionen

Caudillos. En *caudillo* er et begreb i de spansktalende lande, specielt i Latinamerika og i særdeleshed i Mexico. En *caudillo* er en diktator på nationalt, regionalt eller lokalt plan. Ordet har sin oprindelse i det latinske *capitellum*, der er et diminutiv af *caput* - hoved. Det betyder altså ordret "det lille hoved"⁵². Mest kendt er ordet *caudillo* fra den spanske diktator Franco, der gik under titlen "*El Caudillo*". I Mexico opstod *caudillos* under selvstændighedskampene, selv om der nok også har været nogen forinden. Det, som er det mest karakteristiske ved *caudillos* er, at de ikke imødegår deres modstander med argumenter eller ved frie offentlige valg, men med våben. Og det fører til revolutioner. Dem har der som tidligere nævnt været utallige af, efter at selvstændigheden var opnået.

Fig. 22 Porfirio Díaz

⁵⁰ Monsiváis, Carlos, *Mexican Postcards*. p.8, Verso, 1997

⁵¹ Reed, John, *Storm over Mexico*, p.113, Gyldendal, 1980.

⁵² Hamill, H.M. (editor) *Caudillos, Dictators in Spanish America*. 1995, Univ. of Oklahoma Press

Porfirio Diaz

Porfirio Diaz var en typisk *caudillo*. Det begyndte ellers så godt. Diaz, der var mestiz,

Fig. 23 I denne fresko af Diego Rivera karikeres *científicos*, pustet i nakken af revolutionen.

født af fattige forældre i Oaxaca 1830, gik som ung militærmand ind i det liberale parti. Han støttede den liberale præsident Benito Juárez i kampen mod Franskmandene og Kejser Maximilian og fik ry som krigshelt. Senere konkurrerede han med Juárez om præsidentposten, tabte og forsøgte sig med et kup. Her viste han sig som *caudillo*. Kuppet mislykkedes, og han flygtede til USA. I 1876 fordrev han med våbenmagt Juárez efterfølger og opkastede sig til præsident.

Hans styre kom til at vare 35 år. Med undtagelse af fire år sad han selv på præsidentposten i denne periode, som har fået navnet "*porfiriato*". Selv om han kaldte sig liberal, blev regimet mere og mere konservativ. Han blev støttet af kirken, de rige godsejere og af industrien. Det skete på bekostning af land- og industriarbejdere, hvis kår blev mere og mere usle. Oprørsforsøg fra arbejderside blev slået ned med yderste brutalitet.

På den anden side gik det bedre og bedre for landets økonomi. Han sørgede for at udbygge landets infrastruktur. I 1877, da han kom til magten, var der 480 km jernbane. Da han måtte forlade den i 1911 var der mere end 20.000 km.

Også veje, telegrafi og postvæsen blev opbygget. Havne blev udbygget. En række banker blev etableret for at lette udviklingen af landbrug, industri og minedrift.

Som sin forlængede arm til undertrykkelsen af land- og industribefolkningen etablerede han et landgendarmeri, kaldt *rurales*.

Alt blev gennemført diktatorisk uden politisk indblanding. Hans slagord "Kun lidt politik, men meget administration" udviklede sig til "Nul politik, alt kun administration".

Hans gamle liberale parti forfaldt efterhånden. I stedet for satte han en kreds af rådgivere, som blev kaldt "*científicos*" – videnskabsmændene. Til at begynde med havde dette ord en rimelig god klang, men efterhånden som denne gruppe understøttede brutaliteten og oftest viste sig korrupte, blev betegnelsen mere og mere odiøs.

Diaz' støtte til de store landbrugsejendomme – *haciendas*, medførte, at de voksede ved tilkøb af naboejendomme og inddragelse af jomfruelig jord.

Landbrugsproduktionen blev mere og mere eksportorienteret og de fattige landarbejdere nærmest livegne. Industri- og minedrift, den stigende olieproduktion og udviklingen af infrastrukturen kom i stadig højere grad på udenlandske hænder. Det førte ofte til konflikt mellem f.eks. engelske og amerikanske interesser^{53 54 55}.

⁵³ Villegas et al., A compact history of Mexico, p.110 ff. El Colegio de Mexico, 1995

⁵⁴ Hart, J.M., Revolutionary Mexico, p.105 ff, Univ.Cal.Press, 1987.

Allerede omkring 1890 fandt de første væbnede oprør sted på haciendaer i Chihuahua. Familien til finansministeren Limantour ejede store områder i staten. De rettigheder, som landarbejderne på deres ejendomme havde, blev ikke respekteret. Det vendte de sig voldsomt imod. Limantour-familiens sagfører beretter, at familien ikke var i stand til at komme ind på deres ejendom, fordi de måtte kæmpe mod de indfødte, der havde besat det meste af byerne og landsbyerne inden for området.

Et besynderligt oprør kom i stand takket være Louis Terrazas, en stor hacienda-ejer i Chihuahua. Han ønskede at overtage guvernørposten i staten i forbindelse med et valg i 1891. Terrazas kendte det politiske spil under Porfiriatet. Det var ikke stemmerne, der talte, men hvad Diaz mente. Han ville bringe den daværende guvernør Lauro Carrillo i miskredit hos Diaz ved at vise, at Carrillo ikke var i stand til at undertrykke oprør i staten. Derfor understøttede Terrazas oprørerne og fik dem til at holde stand, når de blev angrebet. Carrillo var blevet klar over Terrazas taktik. Han reagerede ved at udvise udstrakt mildhed over for oprør. De fleste fanger blev ikke skudt, og oprørske landsbyer blev ikke hærget, således som det var skik, når Diaz tropper gik til angreb. De oprørske fik amnesti, hvis de nedlagde våbnene og fik endda i enkelte tilfælde deres krav opfyldt.

Blot et sted gik det galt. Det var i den lille landsby Tomóchic. Borgmesteren her var en slavepisker over for landsbyens beboere. Da de protesterede voldsomt mod hans opførsel, sendte han besked til forbundsregeringen om, at beboerne stod i begreb med at plyndre en sølvtransport, der skulle passere byen. Det var en løgnagtig påstand, men den førte til, at Diaz sendte tropper til landsbyen. I første omgang flygtede indbyggerne op i bjergene, men de vendte tilbage, efter at tropperne var taget af sted igen. Terrazas påstod nu, at det var Carrillo der havde ophidset borgerne, selv om han havde lovet dem amnesti.

Det førte til afsættelsen af Carrillos, sådan som Terrazas havde ønsket det. Den nye guvernør – det blev dog ikke Terrazas - bad regeringen om at sende tropper, da uroen igen hærgede landsbyen. En general blev sendt til Tomóchic med en hel bataljon soldater samt hjælpetropper. Generalen var helt sikker på at han kunne klare den lille landsby, så han satte ind med et frontalangreb. Generalen led ikke blot et nederlag, men hans tropper blev næsten totalt udryddet. Beboerne var forsynet med Winchester repeterrifler, mens generalens tropper kun havde enkeltskydende geværer.

Nye tropper blev sendt til landsbyen. Kort efter deres ankomst kom 30 kvinder, klædt i sort dem i møde. Inden kommandanten kunne finde ud af, hvad han skulle gøre ved denne demonstration, smed de demonstrerende de sorte sjaler. Det var mænd, der nu med deres Winchester-rifler igen gjorde kål på tropperne. Nye tropper blev sendt. Kampene varede flere uger. Regeringstropperne tabte flere hundrede mænd. Da der kun var en håndfuld af beboerne tilbage i live, blev de lovet amnesti, hvis de lagde våbnene. De nægtede. Landsbyen blev nu stormet og de sidste syv overlevende fanget og straks skudt. Denne "sejr", som jo i virkeligheden var et nederlag, blev holdt hemmelig af Diaz. Der var dog en enkelt deltager i kampen, som havde overlevet. Han skrev en bog om kampene ved Tomóchic, der snart blev kendt over hele Mexico. Det

⁹ Calvert, P., Mexico, Nation of the Modern World, p.48 ff. Ernest Benn,Ltd., 1973.

forhold, at en oprører kunne klare ti regeringssoldater, fik betydning for deres kampgejst ved de kampe, der begyndte 10 år senere⁵⁶.

Den 16. september 1910 fejrede Mexico 100 – året for *El Grito del Dolores* – Hidalgos opråb fra Dolores, der startede selvstændighedskampen. Ved midnat trådte Porfirio Diaz frem på balkonen på Nationalpaladset og ringede med klokken fra Dolores, således som det bliver gjort hvert eneste år på denne store nationaldag. Diaz var nu blevet 80 år og senilitet gjorde sig bemærket. Han var netop blevet genvalgt som præsident, trods protester landet over.

Før valget havde en af Diaz' generaler, Bernardo Reyes, ønsket at lade sig opstille som præsidentkandidat, men Diaz forhindrede det ved at sende ham på en mission i udlandet. Som vicepræsident valgte han Ramón Corral, en advokat uden nogen som helst politisk erfaring, men fuldstændig i lommen på Diaz. Hvis Diaz skulle dø i den kommende fireårsperiode som præsident, ville Corral overtage præsidentposten, hvilket mange tolkede som en truende katastrofe. Alligevel blev det valgets resultat, takket være valgsvindel.

To år forinden var Diaz blevet interviewet af en amerikansk journalist, James Creelman. Diaz beskrev sig selv som den sidste uundværlige mand i Mexicos historie. Hans lange regeringsperiode havde gjort det muligt at ændre landets politiske og sociale organisation. "Det mexicanske folk var nu moden til demokrati".

Fig. 24 General Bernardo Reyes

Mange tog det budskab alvorligt. Talrige politiske publikationer så dagens lys. Ideerne gik i to forskellige retninger. Der var de gamle *científicos*, som bestemt ikke ville se deres magt forringet. Skulle der ske ændringer, så skulle det være til et fåmandsstyre, baseret på et intellektuelt grundlag. Den anden gruppe mente, at Mexicanerne kunne klare et ægte demokrati, hvor folket gennem sin valgret valgte den præsident, der fortjente at lede landet.

Madero

Til den sidstnævnte gruppe hørte Francisco Madero. Han skrev i 1908 en bog, der handlede om, hvem der skulle være præsident i 1910. Han mente, at Mexico allerede havde en tilstrækkelig stor middelklasse, der var i stand til at tage et politisk ansvar. Derfor rådede han til dannelsen af politiske partier, der kunne blive fast etablerede institutioner.

Det var den eneste garanti for fred og politisk kontinuitet, fordi "mænd forsvinder, institutioner består". For at systemet ikke skulle stivne, stillede han det krav, at en præsident ikke måtte have lov til at blive genvalgt.

⁵⁶ Katz, F The life and times of Pancho Villa, p.20-26. 1998, Stanford Univ.Press.

Da han oplevede, hvordan general Reyes nærmest blev landsforvist, fordi han ville stille op ved præsidentvalget, besluttede Madero sig til handling. Han organiserede et anti-genvalgsparti, stillede op som præsidentkandidat for dette parti og rejste landet rundt for at agitere for det. Til at begynde med anså man projektet for latterlig, men da det vakte gehør, skete det uundgåelige i hine tider: Han blev kastet i fængsel.

Uroligheder i syd og i nord viste, hvilken stemning der herskede i Mexico. Men den 4.oktober 1910 erklærede kongressen Porfirio Diaz valgt som præsident med Ramón Corral som vicepræsident.

Fig. 25 Francisco Madero

Dagen efter krydsede Madero, der var sluppet ud af fængslet mod kaution, grænsen til USA. Fra sit skjul i Texas udgav Madero sin revolutionære plan, som undsagde valget som svindel, nægtede at anerkende de konstituerede autoriteter og proklamerede sig selv som midlertidig præsident, indtil der var afholdt nye valg. Han ville retsforfølge de ansvarlige for de misbrug, der var sket under Porfirioratet. Endelig opfordrede han folket til at påbegynde en revolution den 20. november. Dette var hovedpunkterne i hans plan, kaldet Planen af San Luis Potosí, som havde valgsproget "Effektiv valgret og intet genvalg".

Dog allerede to dage inden den 20.november krævede den lurende revolution sine første døds ofre. I Puebla var købmanden Aquiles Serdán den ledende anti-genvalgsmand. Han og hans familie havde med henblik på revolutionen samlet våben i deres hus. Det blev røbet og politiet stormede ejendommen med 500 mand. Serdán og hans familie og en enkelt ven ville ikke overgive sig. Under skududvekslingen blev Serdán og to i hans følge dræbt. 3 kvinder af familien blev fængslet⁵⁷.

Inden vi for alvor tager fat på revolutionen, lad os da først se på, hvem Madero var. Han blev født i 1873 i den nordlige stat Coahuila. Hans familie var en af Mexicos rigeste. Han studerede i Paris og Californien. I Frankrig blev han overbevist spiritist. Han havde spiritistiske åbenbaringer, der kom til at styre nogle af hans beslutninger. Som 20-årig overtog han administrationen af en familiehacienda, hvor han viste stor social forståelse for landarbejdernes problemer. Han sørgede for bedre boliger, bedre sygdomsbekæmpelse og hævede lønnen over, hvad der var praksis. I 1904 viste han sin interesse for politik ved at stille op til byrådet i San Pedro, Coahuila. Diaz-tilhængere sørgede for at han ikke blev valgt, men tværtimod var tæt på at blive sendt i fængsel. I sin hjemby San Pedro havde han oprettet en demokratisk organisation, som blev efterfulgt af lignende i andre dele af landet.

Det lykkedes anti-genvalgspartiet at gennemføre et nationalt møde i Mexico City, hvor Madero blev nomineret som præsidentkandidat. Et forsøg på at holde et nyt møde dér, blev stoppet af myndighederne. Madero opsøgte også Diaz personligt. Den gamle diktator, som kun viste foragt over for den unge og ubetydelige mand, som vovede at

⁵⁷ Villegas et al., p.123.

udfordre ham, sagde meget lidt. Madero blev som nævnt fængslet den 6. juni 1910 og slap først ud mod kaution, efter at præsidentvalget var blevet gennemført⁵⁸.

Et spændende kapitel i revolutionens forhistorie er olieselskabernes forhold til Diaz og Madero. Det dominerende olieselskab i Mexico i tiden op til revolutionen var det britisk ejede selskab Águila, som var stærkt støttet af Diaz. Det amerikanske selskab Standard Oil forsøgte at komme ind på det mexicanske marked, men mødte mange forhindringer. Det hævdes, at Standard Oil tilbød Madero store pengesummer og våben mod at han, hvis han sejrede, ville give selskabet koncessioner i Mexico. Den amerikanske udenrigsminister advarede selskabet mod at blande sig i Mexicos politiske forhold. Selskabet afviste blankt alle påstande om de nævnte aktiviteter. Sagen er indtil nu ikke blevet endeligt opklaret. Det britiske selskab har som tak for ydede tjenester efter Diaz fald hjulpet ham ud af Mexico og tilbudt ham et engelsk gods som nyt hjemsted, hvilket han dog afviste^{59 60}.

Pascual Orozco, Pancho Villa og Emiliano Zapata

Revolutionen begyndte som et flop for Maderos vedkommende. Madero krydsede grænsen fra USA den 20. november for at møde sin onkel, der havde lovet at stille med 400 mand. Meget forsinket ankom onklen med blot 7 mand. Madero besluttede for

Fig. 26 Pascual Orozco

sit vedkommende at udsætte sin personlige deltagelse i revolutionen og trak sig igen tilbage over grænsen til USA⁶¹. Der blev han til 14. februar 1911, da en arrestordre for at have krænket USA's neutralitetslov tvang ham tilbage over grænsen til Mexico⁶².

Andre steder i Mexico begyndte revolutionen dog som planlagt, men i beskeden skala.

I minedistrikterne i Chihuahua begyndte en koordineret oprørsindsats initieret af Abraham González, der var leder af anti-genvvalgspartiet i staten. Han rekrutterede, blandt flere andre, to mænd, der udviklede sig til at blive de førende militære ledere mod nord. Det var Pascual Orozco og Francisco (Pancho) Villa.

Pascual Orozco stammede fra en gammel Chihuahua middelklassefamilie. Han valgte et farligt erhverv: at føre karavaner af muldyrtransporter med ædelmetaller gennem

⁵⁸ Calvert, p.54-59.

⁵⁹ Hanrahan, Documents on the Mexican Revolution, Vol.I., part 2.p. 411-440. 1976, Salisbury, USA. Denne bogserie i 13 bind indeholder dokumenter vedr. revolutionen i US National Archives.

⁶⁰ Brown, J.C. Oil and Revolution in Mexico, p.97. 1993, Univ. of Cal. Press, Berkeley.

⁶¹ Hanrahan, vol.1.part 1.p.71.Interrogation of captured Madero supporter.

⁶² Katz, p. 89.

Chihuahuas bjergrige landskab. Det var en god forudsætning for at blive oprørsleder. Han havde lokalkendskabet, var vant til at ride, skyde og lede en gruppe af hårde børster, og han var selv en af dem. Allerede i 1906 var han aktiv i arbejdet mod Diaz og blev fængslet første gang. I 1909 købte han våben til brug for revolutionen i USA. Han begyndte kampen med en gruppe på 28 mand. Allerede i slutningen af 1910 havde han herredømme over det meste af Chihuahua. Hans styrke var vokset til titusinder.⁶³

En anden, der blev valgt som oprørsleder af Abraham Gonzáles var **Francisco Villa**.

Han fødtes i 1878 og blev døbt Doroteo Arango. Hans far, der var landarbejder på en hacienda, døde kort efter. Hans mor måtte klare sine 5 børn alene. Fra da af er der stor usikkerhed om hans senere skæbne. Der er legender, der gør ham til en helgen eller en slags Robin Hood, andre der erklærer ham for en djævel. Sandheden ligger måske midt imellem. Han har dikteret en selvbiografi (hans egen skrivefærdighed var meget beskeden), men den gør ikke mytedannelsen mindre. Det synes, at han 16 år gammel kom hjem og fandt, at hacienda-ejeren ville voldtage hans yngre søster. Han fik fat i et gevær og skød manden i foden. Han flygtede op i bjergene og ernærede sig som landevejsrøver. Han blev fanget ved flere lejligheder, men med stor dristighed lykkedes det ham hver gang at slippe fri. Senere opgav han røvererhvervet, prøvede at få arbejde, men da myndighederne opdagede hans identitet, måtte han flygte igen. Han ernærede sig så som kvægtyv. Så mødte han Abraham Gonzalez og lod sig indrullere i oprørsstyrkerne som leder af en styrke på 28 mand. Ligesom Pascual Orozco viste han store evner som militær anfører.

Han skiftede nu navn og kaldte sig Francisco Villa, men alle benytter kælenavnet for Francisco – Pancho.

Villa hverken drak eller røg. Han var meget emotionel og kunne falde i gråd offentligt, når følelserne overvældede ham. Han fik ofte raserianfald, og kunne så være yderst grusom. Han var loyal over for dem, han respekterede, men hvis han følte sig snydt, var hans had uendeligt. Han var en stor kvindeforfører og havde børn med kvinder over hele Chihuahua. Han understøttede både disse kvinder og sine børn.

Fig. 27 Pancho Villa

Allerede den 21. november, dagen efter at være trådt trådt ind i rebellerens række, besatte Villa en gammel militærkoloni San Andrés uden at møde modstand. Samme dag hørte han, at et militærtog med regeringstropper var på vej. Med en lille gruppe mænd gik han i stilling på San Andrés jernbanestation. Da soldaterne steg ud af toget, åbnede han ild, dræbte lederen af

⁶³ Katz, p.61-63

tropperne og adskillige af soldaterne. De øvrige flygtede. Selv om det kun var en mindre fægtning, fik det stor psykologisk betydning. Det var første gang oprørerne havde været i kamp med regeringstropper og havde overvundet dem. Mange sluttede sig nu til Villa, som nu rådede over 325 mænd.

Fuld af optimisme ville Villa nu angribe statens hovedstad Ciudad Chihuahua. Det var en dumdristig plan, der nær havde kostet Villa og hans mænd livet. Hans trup, der nu var på 500 mand, slog lejr 8 km fra byen. 30 mand blev sendt ud for at rekognoscere anført af Villa. Da de nåede en bakketop, så de en gruppe på 700 regeringssoldater komme imod sig. I stedet for at trække sig tilbage, angreb de. Det var en ulige kamp. Efter en halv time var de nødt til at retirere. Men ved et smart trick lykkedes det dem at stoppe fjenden. På bakketoppen havde de efterladt deres store sombrerohatte.

Regeringstropperne troede, at der skjulte sig en oprører bag hver hat, så de avancerede kun langsomt, idet de brugte det meste af deres ammunition på at skyde på hattene. Villa kom tilbage med ti mand og angreb igen. Det var mere end dumdristigt. De 30 flygtende kom til og prøvede at holde regeringstropperne stangen. Sombreroerne lå stadigvæk på bakketoppen. Derfor troede fjenden, at der var en reserve tilstede. Det lykkedes Villa og hans folk at flygte. De resterende af de 500 mand, Villa havde til rådighed, kom ham ikke til hjælp. Det førte til bitterhed over for deres anfører, som faktisk havde været Villa's overordnede⁶⁴.

Det var dog ikke blot mod nord, at oprøret var begyndt. Også syd for Mexico City, i staten Morelos var der gang i oprøret. Den ledende her var **Emiliano Zapata**.

Fig. 28 Plakat med Zapato.

Teksten i midten til højre siger: Landet tilhører dem, der arbejder der

Han fødtes i 1879 i en lille landsby i staten Morelos i en lavere middelstandsfamilie. Hans far havde en lille ranch, hvor Emiliano selv arbejdede i sine unge år. Hans indførelse i politik skete naturligt ved deltagelse sammen med andre unge i landsbyen i kampen mod haciendaejernes tvivlsomme erhvervelse af landområder på bekostning af de frie bønder. I 1906 måtte han gå i skjul, fordi

⁶⁴ Katz p.76-77.

porfiriato-politiet var efter ham på grund af deltagelse i en kamp for bøndernes ejendomsrettigheder. Der blev produceret meget sukker i staten Morelos. På grund af det kostbare maskineri for sukkerproduktionen tilskyndede det til storproduktion og gav sukkerplantageejerne en umættelig appetit for mere land. Under porfiriatoet kunne plantageejerne næsten uhæmmet gennemføre deres planer for at overtage landsbyernes arealer. De, der kæmpede imod, blev fængslet, ofte skudt eller sendt til straffelejre eller tvunget til langvarig militærtjeneste. Det sidstnævnte blev Zapata til del. Han slap dog hurtigt fri, takket være Diaz svigersøn, som var en af Morelos største landejere. Zapata havde et stort kendskab til heste. Det ville svigersønnen udnytte ved at knytte ham til sin hacienda. Han hadede atmosfæren der og tog uden forhindring hjem til sin landsby. Den fandt han i oprør over nye krav om fratagelse af landområder til fordel for de store haciendaer. Landsbyen dannede i 1909 et korps af unge, der kunne forsvare landsbyen, også med våben, om nødvendigt. Zapata blev gruppens leder. Da Madero kaldte til revolution den 20. november 1910, var der allerede en mindre revolution i gang i Morelos. Han udråbte sig til leder af den befrielseshær, der dannedes i Morelos – *El Ejército Liberador del Sur* – Sydens Befrielsesarmé, der kæmpede under valgsproget *Tierra y Libertad* – Land og Frihed⁶⁵

Den første større artikel om revolutionen i dansk avis

Den **21. marts 1911** findes den første store artikel om revolutionen i **Berlingske Aftenavis**. Den er skrevet af kaptajn T.F.P. Troels Smith. Han var international våbenhandler, agent i Latinamerika for Dansk Riffelsyndikat A/S, der fremstillede Madsen-maskingeværet, det første massefremstillede lette maskingevær. Hans arbejde medførte kontakt med præsidenter og høje officerer. Som det ses af den følgende artikel, var han varm tilhænger af Porfirio Diaz.

Hans beskrivelse af de faktiske begivenheder er nogenlunde korrekt. Derimod skal man ikke lægge større vægt på hans storpolitiske kandestøberier.

Som det vil følge af den fortsatte beskrivelse af begivenhederne, fik han heller ikke ret med hensyn til, at oprøret hurtigt ville blive nedkæmpet.

Da mikrofilmene af de originale artikler ofte er af dårlig kvalitet, er alle artikler fra danske aviser i det følgende nøjagtige afskrifter af de originale, blot er retskrivningen moderniseret.

⁶⁵ Calvert p. 90-92

Berlingske Aftenavis, 21.marts 1911

Revolutionen i Mexico

Af Kaptajn T.F.P. Troels-Smith

De sidste dages begivenheder har atter med et slag henvendt verdens opmærksomhed på dette de gamle Aztekens land.

Det er de fleste avislæsere bekendt, at der i længere tid – ca. 4 måneder – har været nogle oprørske bevægelser i gang i Mexico. Grunden hertil er følgende: Allerede under mit ophold i Mexico i 1908 -1909 var der stærke kræfter, der arbejdede for, at den gamle diktator, præsident Diaz skulle til præsidentvalget 1910 lade opstille den i høj grad populære general Reyes til vicepræsidentværdigheden. Til præsident tænkte ingen på at vælge andre end præsident Diaz selv.

General Reyes, der ligesom general Diaz havde en smuk krigshistorie i felttoget mod den ulykkelige kejser Maximilian havde tilsyneladende de samme egenskaber, der gjorde general Diaz til den eminente diktator i en uanet grad. Reyes syntes derfor velskikket til at afløse Diaz.

Men den gamle Diaz ønskede trods sine 80 år ikke en myndig vicepræsident ved siden af sig og general Reyes blev pludselig sendt til Europa i særlig militær mission. En svag politiker, en advokat ved navn Corral, der er fuldstændig afhængig af Diaz, blev den officielle regeringskandidat.

Nogen forklaring til, at Diaz satte sig imod general Reyes kandidatur, er der aldrig fremkommet.

Selv nogle af Diaz' største beundrere blandt de højere officerer i den mexicanske hær har over for mig aldrig kunnet give nogen forklaring til dette skæbnesvangre skridt.

Men nu begyndte der et røre i Mexico City, som måske nok har overrasket general Diaz noget. En mængde oppositionsblade startedes og skrev meget stærkt mod Corral. Vælgerforeninger opstod med det formål trods alt at vælge general Reyes og hertil sluttede bl.a. studenterne sig. Jeg husker en aften i 1909, da man gennem Mexico Citys brede, lige, asfalterede gader hørte taktfaste trin af en stor mængde mennesker. Det viste sig at være det første store, samlede studentermøde i anledning af præsidentvalget, hvor deltagerne nu marcherede ud for at demonstrere uden for Diaz' palæ.

Men jernhård, som Diaz altid har været i de ca. 30 år han har regeret Mexico, standsede han alle disse bevægelser. Oppositionsbladene beslaglagdes. Universitetet lukkedes og – Corral blev selvfølgelig nu i efteråret 1910 valgt til vicepræsident, takket være det tryk, som de lokal politimyndigheder lægger på vælgerne. Diaz havde atter vundet.

Har man blot engang talt med Diaz, er man ikke i tvivl om, at man har en født hersker for sig. Hans ret høje, kraftige person, hvor det hvide blod (moderen var en indianer) er slået fuldstændig igennem, synes upåvirket af den høje alder. Rank og myndig modtager han alle.

De store, kloge øjne hviler skarpt på en under samtalen, der fra hans side føres i korte, bestemte sætninger, så vidt forskellig fra den almindelige sydamerikaners overvældende ordstrøm. Man forstår, når man går fra ham, at han var den mand, der over utallige menneskers lig kunne hæve Mexico fra den ynkværdige, rent ud centralamerikanske tilstand op til det land, det nu er.

Fortsætter næste side

Fortsat fra forrige side

Ustandselig er Diaz blevet genvalgt til præsident. Og således atter nu i 1910. Han følte sig åndelig og legemlig usvækket, da han nu skulle tiltræde den nye 6-årige periode i en alder af 80 år.

Men den store del af nationen regner med den mulighed, at Diaz dør i løbet af disse 6 år. Og dør han, er vicepræsidenten ifølge loven præsident i resten af valgperioden. Og hvad vil Mexico være uden en stærk præsident? Dette er i korte træk grunden til urolighederne.

Vel deltager general Reyes i hvert fald ikke officielt i denne revolution, men der er andre, der mente sig stærke nok dertil.

En advokat Madero lod sig faktisk opstille til vicepræsidentværdigheden. Faldt selvfølgelig ynkelig igennem, men fik gennem agitation de laveste i folket ophidset i en sådan grad, at han nu i efteråret har kunnet begynde den åbne revolutionære bevægelse. Selv har han slået sig ned i de nordamerikanske stater, særlig i Texas. Her er da også revolutionens arnested.

Dette har da også ganske naturligt medført, at de revolutionere styrker hovedsageligt har optrådt i den nordlige del af Mexico, langs den amerikanske grænse.

Straks ved revolutionens begyndelse sendtes en kombineret styrke af regeringstropper ud mod oprørerne. Disse blev også slået, men udnyttende et excentrisk tilbageslags fordele slap store styrker af dem tilbage over den amerikanske grænse.

Anden fase var oprørernes angreb på grænsebyen Juárez. Der dannedes to kolonner under fader og søn, begge ved navn Pascual Orozco, der fra forskellige sider skulle angribe byen. Angrebet tilbagesvistes dels af regeringstropper, dels af frivillige.

Disse kampe, lige som de seneste meldte, har alle fundet sted i Mexicos nordligste provins Chihuahua. Det var da en ganske naturlig sag, at den mexicanske regering - og det allerede i lang tid - har gjort de Forenede Stater opmærksom på, at det var en ret håbløs sag at undertrykke oprøret, når de revolutionære efter en uheldig fægtning uhindret kunne trække sig tilbage over grænsen. På neutral grund samlede de da ny kræfter, rekrutterede sig med eventyrere, der straks for de lovede håndpenge -200 dollar- var villige til at lade sig hverve, forsynede sig med nye våben og ammunition, for derefter at gøre fremstød på mexicansk grund. Endelig i begyndelsen af februar lod de Forenede Stater sig bevæge til at opstille 1500 mand som grænsevagt langs den ca. 1500 miles lange grænse. Denne styrke har selvfølgelig vist sig alt for lille, der er stadig den livligste trafik og smugleri over grænsen.

Således har situationen altså været indtil nu.

Mens livet i Mexico City ifølge de amerikanske aviser og direkte meddelelser, jeg har fået fra flere derboende Europæere, hele tiden har gået og går ganske sin jævne gang, så virker revolutionen dog uheldig på landets anseelse og kredit. Regeringen har derfor nu mobiliseret et stort antal tropper mod oprørerne.

Desuden har Mexico så kraftigt som muligt fornyet sin anmodning om en skarpere grænseafspærring, og de amerikanske Fristater har altså efterkommet denne anmodning.

Fortsætter næste side

Fortsat fra forrige side

Det er vel ikke usandsynligt, at denne særdeles effektive grænseafspærring, der åbenbart nu vil blive gennemført, ikke er blevet opnået af Mexico uden offer af anden art til Nordamerika.

Det er bekendt, at Nordamerika i Magdalena-bugten mellem Mexico og nedre Californien i flere år har haft en maritim øvelsesstation. Den kontrakt, som har været oprettet mellem de to lande i så henseende, er blevet opsagt af Mexico i dette efterår. Muligt er det jo, at Mexico nu har lovet til gengæld at forny nævnte traktat.

Al tale om, at den amerikanske mobilisering er sket med et eventuelt angreb på Mexico for øje, synes mindre forståelig. For det første er 20-30.000 mand en alt for ringe styrke over for den fuldt ud moderne mexicanske hær, der med lethed kan bringes op til 80.000 mand. Og dernæst må det erindres, at landet Mexico ikke er underkastet, før byen Mexico er taget. Man for at nå denne by fra nord, må man bl.a. passerede den mexicanske ørken – et næsten ugørligt arbejde for en hær. Vil man angribe Mexico City sker det sikkert bedst ved en landgang på den mexicanske østkyst mellem Tampico og Veracruz. Man vil da få en nogenlunde kort operationslinje til Mexico City, der oven i købet fører gennem et relativt frugtbart land.

De oven for omtalte forhold synes altså rent militært at tale mod en krig, men dertil kommer, at der ikke er opstillet en eneste antagelig grund til, at Nordamerika skulle begynde krig mod Mexico.

Det er rigtigt, at Nordamerika søger at udvide sin indflydelse til styrelsen af de svageste af de latinamerikanske stater, men som det tydeligt fremgår af Nordamerikas forhold, bl.a. over for rædselsherredømmet i Guatemala, og som jeg har fået bekræftet af fremskudte Amerikanere, søger Staterne ikke at gennemføre deres politik ved den væbnede magts direkte indgriben. Præsident Taft har set, at skal Nordamerika gennemføre Monroedoktrinen i moderne forstand – Amerika for Amerikanerne – også handelsmæssigt set, idet alle Amerikanerne er brødre og Nordamerika den ”store” bror – skal den opgave lykkes, må Nordamerika aldrig begynde på krigeriske foretagender, hvorved modsætningen mellem den anglosaksiske race og Latinamerikaneren kun ville blive større, end den nu er.

Mens således dette forhold i al almindelighed taler mod et angreb på Mexico, denne den nordligste latinamerikanske stat, synes de specielle mexicanske forhold i særdeleshed at tale derimod. General Diaz har i mange år gjort sit til, at amerikansk kapital blev anbragt i Mexico., har af al evne støttet amerikansk foretagsomhedsånd – hvorfor så angribe ham?

Så siges der: For at beskytte fremmed ejendom og personer. Men disse har ikke et øjeblik været truet. De revolutionære har gang på gang bekendtgjort, at de fremmede kunne være rolige, der ville ingen skade ske dem eller deres ejendom. Og jeg indtil dato ikke set, hverken i mexicanske aviser eller i de private meddelelser, som er tilgået mig, noget eksempel på, at en fremmed er blevet forulempet, uden at de selv har givet anledning dertil.

Derimod er der grund til at tro, at der eventuelt kunne komme vanskeligheder for de fremmede, såfremt Nordamerikanerne angreb landet. Råbet: Mexico for mexicanerne ville da måske bringe disses hidsige temperament til at gå over de tilladelige grænser.

Som en anledning til krig nævnes dernæst, at Mexico skulle have indgået en alliance med Japan. Det lyder ikke helt troligt. Jeg ved af selvsyn og af talrige udtalelser af mexicanske

Fortsætter næste side

Fortsat fra forrige side

officerer, at den eneste mexicanske pacifikhavn, Salina Cruz, nu er kraftig befæstet netop for ved en eventuel krig mellem Nordamerika og Japan at hindre denne sidste magt i at benytte denne havn som basis. Kraftigere neutralitetspolitik kan man jo dog ikke føre. Det er således lidt vanskeligt nu at tro på en alliance Japan-Mexico. Men hvis en sådan faktisk var afsluttet, var det dog netop så meget mere risikabelt at angribe Mexico.

Nej, verden vil sikkert ikke få nogen krig at se denne gang. I løbet af kort tid vil de mexicanske revolutionære, der nu mister deres basis i Texas, være slået til jorden af de talrige regeringstropper, og Mexico vil atter få ro til at udnytte sine uhyre rigdomskilder.

USA og Mexico.

Grænsen mellem USA og Mexico dannes over lange strækninger af den flod, der i Mexico hedder Rio Bravo og i USA Rio Grande. Floden er ofte mere eller mindre udtørret, så man kan gå, ride eller vade over. Det var en stor fordel for oprørerne, der havde let ved at smugle våben fra USA over grænsen, dels kunne tage derover, hvis de måtte flygte fra et angreb af regeringssoldater. Ved begyndelsen af opstanden var grænsen kun svagt bevogtet på USA's side. Det var til stor irritation for Diaz. En stor del af korrespondensen fra det mexicanske udenrigsministerium til Washington var beklagelser over, at USA lod våben og oprørere passere så frit⁶⁶. Den amerikanske præsident Taft beordrede i første omgang en forstærkning af grænsebevogtningen med 1500 mand. Det ændrede i realiteten intet ved den over 3000 km lange grænse. Dernæst besluttedes det at sende 20.000 mand til grænseområdet, officielt for at holde manøvrer der, samtidig med, at USA forstærkede indsatsen for at bevare neutraliteten. Det var denne indsats, der i februar 1911 tvang Madero til at krydse grænsen mod syd. Den store troppemængde på USA's side vakte stor uro i Mexico, som frygtede en amerikansk invasion.

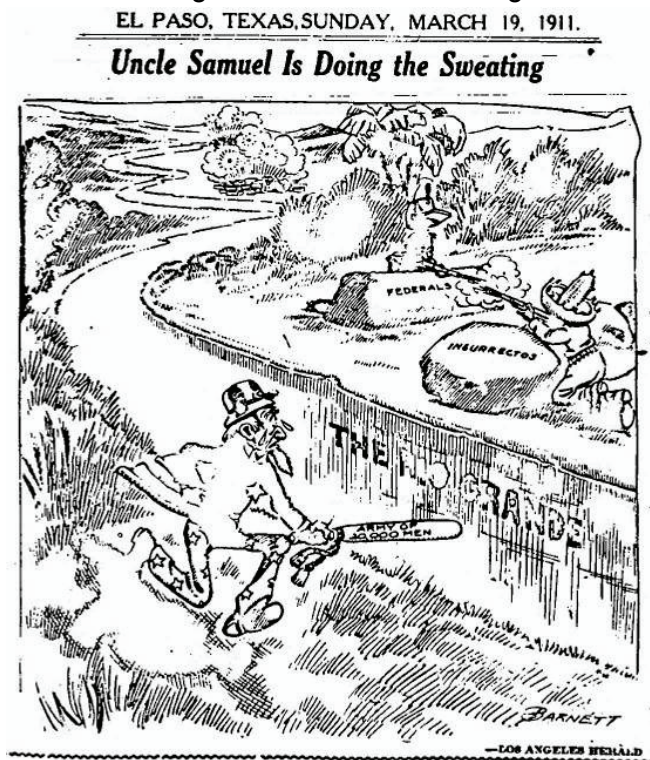

Fig. 29 Amerikansk aviskarikatur

⁶⁶ Hanrahan, Documents ... vol. II, del 1.

Amerikanere i Mexico sendte breve til præsident Taft, hvor de indstændigt tryglede om ikke at gennemføre nogen invasion. Den i forvejen store fjendtlighed mod Gringoerne ville øges, så mexicanernes liv ville være truet.

USA's ambassadør i Mexico, Henry Lane Wilson (ikke at forveksle med USA's senere præsident Woodrow Wilson) var nok den mest kritiserede og hadede amerikaner i Mexico. Til at begynde med støttede han Diaz. Han har ikke på noget tidspunkt været positiv over for Madero. Hans stærkt farvede depecher til Washington har haft en uheldig indflydelse på USA's politik over for Mexico.

Fra den amerikanske side af Rio Grande fulgte indbyggerne med stor interesse kampene på den anden side. I reglen lå mexicanske og amerikanske byer lige over for hinanden. Når der blev kæmpet på mexicansk side, tog man det på amerikansk side som en stor folkefornøjelse. De flade tage var tæt besat med tilskuere. De fine fruer på den amerikanske side inviterede deres venner til "Battle Tea". Det førte i flere tilfælde til, at skud, der forvildede sig over grænsen kom til at dræbe eller såre nysgerrige Amerikanere. Sådan gik det til den 13. april, ved et slag, som gjorde te-værtinderne i Douglas ellevilde. En styrke på 300 oprørere udførte et overraskelsesangreb på Agua Prieta på den anden side af grænsen. Regeringsgarnisonen blev taget på sengen. Hovedkvarteret blev sprængt i luften. Hundreder af Amerikanere strømmede til. Tre af dem blev dræbt og elve såret, da regeringstropperne skød ind i oprørernes positioner. Til slut løb en amerikansk korporal tværs over gaden, der dannede grænsen og beordrede regeringssstyrken til at overgive sig. Det gik de med på, men betingede sig, at de kunne søge tilflugt på den amerikanske side.

Politiken, 25.august 1911

Ved Mexicos grænse.

De Forende Staters tropper forstærkes.

I de Forenede Staters krigsministerium er der udarbejdet planer til en betydelig forstærkning af den nordamerikanske division, der deltager i manøvrerne ved Mexicos grænse.

For øjeblikket står der under kommando af general Carter 11.000 mand, der har til opgave at forhindre oprørerne, der trænges hårdt af de Mexicanske regeringstropper, i at gå over grænsen samt at sætte en stopper for eventuel indsmugling af våben til Mexico. Det er hensigten at forstærke disse tropper med 14.000 mand til bedre varetagelse af øjeblikkets tarv samt med det formål at muliggøre en eventuel dannelse af et tilfredsstillende ekspeditionskorps.

De amerikanske tab førte hver gang til voldsomme protester fra Lane Wilson over for det mexicanske udenrigsministerium, der i sine svar til gengæld beklagede sig over, at mange amerikanere var kommet over grænsen for at kæmpe sammen med oprørerne⁶⁷.

Senere i april fik oprørerne en uventet gave fra amerikansk side. En forladerkanon af bronze fra den amerikanske borgerkrig stod ved indgangen til rådhuset i El Paso. En nat blev den stjålet af amerikanske sympatisører og trukket over grænsen bag en bil på et sted, hvor Rio Grande var lavvandet. Der blev med besvær fremskaffet ammunition

⁶⁷ Hanrahan, vol. Vol.II, del 1

til den. En fransk frivillig blandt oprørerne havde lidt forstand på kanoner og tog sig af den. Den blev benyttet en eneste gang ved slaget om Ciudad Juárez omkring den 20. april. Madero og hans tropper belejrede byen og opfordrede den 80 år gamle general, der anførte regeringstropperne i byen, til at overgive sig. Det nægtede han.

Tagene i El Paso på den anden side var spækket med folk, der afventede slaget, men Madero tilbød garnisonen en våbenhvile, så de kunne overveje overgivelsen. Der var ikke noget slag den dag. Den lokale avis i El Paso skrev: "Folks skuffelse var enorm". Madero forlængede våbenhvilen gang på gang og besluttede sig til sidst til at opgive belejringen og trække sig tilbage.

Det var en enorm skuffelse for hans generaler Orozco og Villa. De fandt det skamfuldt at opgive belejringen uden at have opnået noget. I strid med Maderos ordre gik de i på egen hånd i gang med at erobre byen. Madero blev gal, da han opdagede, at der blev handlet mod hans ordre. Han sendte en mand med hvidt flag hen til slagpladsen med besked på at standse kampen, men dennes hest blev skudt væk under ham. Madero opgav alt håb om at styre sin gruppe og gav endeligt ordre om fuldt angreb. Han sendte dog en note til fjendens general med besked om, at våbenhvilen nu var ophørt. Den gamle kanon kom i anvendelse. Det første skud gik hen over hovedet på alle. Det andet skud ramte vandbeholderen på kasernen. Den deraf følgende vandmangel afgjorde kampen. Da det næste skud blev affyret, fløj slutstykket på kanonen langt bagud. Oprørerne måtte nu klare sig uden kanon, indtil det lykkedes dem at erobre en mortér fra fjenden. Det tog tre dage at få erobret byen. Foruden et utal af soldater fra begge sider, dræbtes der igen fem nysgerrige Amerikanere, mens syv blev såret. Selvfølgelig kom der vilde protester fra Lane Wilson⁶⁸. Den gamle broncekanon blev pænt afleveret der, hvor den var blevet taget.

Slutningen på Diaz styre

Mens kampene ved grænsen foregik, skete der noget andet i New York, hvor Diaz' finansminister Limantour gjorde mellemstation efter at han havde været i Frankrig for at opnå et lån. Han ankom netop den dag, da Taft havde beordret 20.000 mand til grænseområderne.

Efter at have indgivet sin protest herimod, modtog Limantour instruktioner fra Diaz om at starte forhandlinger med oprørernes repræsentanter. I forvejen var Maderos far og bror i byen. Desuden havde Madero en repræsentant dr. Francisco Vásquez Gómez der. Endelig var også Mexicos ambassadør i USA Francisco de la Barra til stede.

Disse fire mødtes med Limantour på de la Barras hotelværelse. Efter nogle forhandlinger blev det klart, hvad oprørerne forlangte: Retfærdige valgforhandlinger, intet genvalg af præsidenten, afskaffelse af de politiske bosser, der herskede i distrikterne, land for de fattige, åbning af offentlige landområder og reduktion af de store haciendaers areal. Det sidste må have været en bitter frugt at sluge for Limantour, hvis familie hørte til de største landbesiddere i Mexico.

⁶⁸ Atkin, Ronald, Revolution! Mexico 1910-20. p.65-71.1970. John Day Company, New York

Madero gruppen ventede en grusom svada fra Limantour, men han sagde, at han ville give dem al mulig støtte til at opnå de ønskede reformer. Det fik Maderos fader til at forlange mere: "Diaz skal også gå af". Limantour tøvede, men sagde dog, at der "kunne måske blive en vakant post ledig, hvad præsidentskabet angår". Madero tilbød straks præsidentposten til Limantour, til trods for at han jo selv kaldte sig foreløbig præsident. Limantour afslog. Man enedes om, at ambassadør de la Barra skulle være midlertidig præsident, hvis Diaz gik af. Mødet sluttede med, at Limantour lovede straks at tage til Mexico for at bruge sin indflydelse til at opnå de forlangte reformer.

Da Limantour ankom til Mexico City gjorde han alt for at opfylde de løfter, han havde givet Madero-familien. Han opfordrede Diaz til at give efter for oprørernes krav. I den måneden var omme, afgik hele kabinettet, inklusive Limantour. Diaz accepterede det med undtagelse af Limantours afgang. Den mest betydningsfulde udnævnelse i det nye kabinet var de la Barra, som blev ny udenrigsminister. Denne stilling placerede ham næst efter vicepræsident Corral som eventuel efterfølger efter Diaz.

Den 1. april åbnede Diaz kongressen, hvor han kom med sine indrømmelser. Den mand, der netop begyndte sin ottende periode som præsident, gik ind for "intet genvalg". Maderos vidtrækkende krav blev præsenteret som længe overvejet regeringspolitik. Maderos svar kom prompte: Hans tilhængere forlanger Diaz' afgang. Intet mindre vil kunne tilfredsstille dem.

I løbet af april blev det klart, at oprørerne havde magten i en stor del af de nordlige stater. Alle vegne kom der opslag, der forlangte Diaz afgang. Disse tegn var nok for vicepræsident Corral. Den 12. april flygtede han til Paris. Få dage efter gik Diaz til parlamentet for at komme med en ny indrømmelse: Han ville gå med til at afgå, hvis det "ifølge min samvittigheds diktat ikke ville blive fulgt af anarki". Såfremt oprørerne ville nedlægge deres våben, ville han føre sit folk til roligere vande. Så ville han gå af. Men det var for sent. Oprørerne havde vundet slaget om Ciudad Juarez og i syd havde Zapatas hær indtaget byen Cuautla og hovedstaden begyndte at falde i oprørernes hænder.

Fig. 30 Aktører under revolutionen 1910-14. Fresco af Diego Rivera i Nationalpaladset, Mexico City.

Øverst fra venstre: Porfirio Diaz, Limantour, Huerta, med hat og briller: Henry Lane Wilson. Yderst til højre med fipskæg: Madero, de to med patronbælte: øverst Zapata, nederst Pancho Villa, nederst nr.2 fra venstre: U.S. præsident Woodrow Wilson. Allerøverst de to store olieselskaber, det britiske Pierce og det amerikanske Standard Oil, som med deres indflydelse på hhv. Diaz og Madero har haft måske mere end en finger med i spillet.

Den 17. maj måtte Diaz indrømme det uundgåelige: Ubetinget afgang. Natten den 21. maj blev der sluttet fred i udkanten af Ciudad Juárez. De la Barra skulle være midlertidig præsident, indtil der kunne afholdes valg, hvor man ventede, at Madero ville blive valgt. Nyheden om overenskomsten nåede Mexico City den 23. maj, samtidig med meddelelsen fra Paris om Corrales tilbagetræden. Men Diaz var stadigvæk ikke gået af. Den 24. var der store demonstrationer i Mexico City. På hovedpladsen, Zócalo, samledes op mod 100.000 foran Nationalpaladset. På dets tag stod en halv snes maskingeværer parat. På alle sider af pladsen var samlet tropper.

Klokken 10 om aftenen gik det galt. Politiet blev trukket ned fra deres heste. Der blev skudt i luften til at begynde med, men snart efter hørte man maskingeværernes knitren. De kunne ikke undgå at ramme. Omkring 200 blev dræbt. Massakren på Zocalo afgjorde sagen. Den 25. maj gav Diaz endeligt op. Der blev hurtigt udarbejdet planer for at bringe Diaz sikkert ud af landet. Ved midnatstid afgik tre tog mod Veracruz. I det midterste sad de flygtende. I det første og sidste fandtes Diaz' garde, ledet af general Victoriano Huerta, som vi får mere at høre om. I Veracruz blev han modtaget i et hus, der tilhørte det britiske Águila olieselskab. Den 31. maj forlod den grædende Diaz Mexico på den tyske damper Ypiranga. Diaz og familien tog til Paris, hvor Diaz døde i juli 1915. Også Limantour tog til Frankrig, hvor han døde i 1935.

Den 3. juni satte Madero sig i toget for at tage til Mexico City. Turen tog fire dage. Overalt ved stationerne stod folk for at hylde ham. En kvart million mennesker tog til Mexico City for at fejre hans ankomst. Mange sov på gaderne. Tidligt om morgenen den 7. juni blev byen overrasket af et voldsomt jordskælv. Mange bygninger, inklusive jernbanestationen, hvor Madero skulle ankomme, blev ødelagt. Mere end 200 mennesker mistede livet. De overtroiske, også Madero, så alle mulige varsler i denne katastrofe. Men alt syntes glemt, da han ankom. En af de første, der tog imod ham var Emiliano Zapata, der absolut ville møde den mand, med hvem han nu kunne lave en aftale til fordel for sine fattige landarbejdere⁶⁹.

Splitkelse

Duen var landet i Mexico City, men rundt omkring sværmede høgene.

Den 24. juni – 17 dage efter sin ankomst til Mexico City – gav Madero sin første offentlige fortolkning af, hvad der var opnået gennem revolutionen. Han lovede at forbedre de svages kår – men han nævnte intet om at hæve lønningerne. Han udtrykte sin solidaritet med de ejendomsløse – men nævnte intet om landreformer. To dage efter offentliggørelsen af manifestet, skrev en af hans tidligere varme tilhængere i et brev til ham, at han og mange andre i Madero så "apostlen og caudilloen, men ikke lederen".

I slutningen af juni besluttede en fløj af det oprindelige Madero parti at danne en ny front, som skulle sikre, at Planen af San Luis Potosi blev overholdt. Den blev ledet af Francisco Vásquez Gómez, som havde været med til at forhandle Diaz afgang i New

⁶⁹ Atkin, p.74-79.

York, og dennes broder Emilio. Emilio var indenrigsminister i de la Barras regering. Han besluttede at gå af i begyndelsen af august. Han erklærede sig imod de la Barras regering, forlangte, at Madero straks skulle overtage magten. Han ville nedbryde de helt store landejendomme som led i en landreform.

Den midlertidige præsident de la Barra var på overfladen loyal over for Madero, men i realiteten var han en af den gamle garde. I det store og hele skete der ikke nogen væsentlige ændringer i forhold til Diaz-styret. Cientificos fik fortsat lov til at spille en væsentlig rolle. Klasseforskellene var de samme som før. Storindustrien, hacienda - og mine-ejerne kunne fortsat mele deres kage. Det bedste man kan sige om de la Barra, er, at han var en god linedanser, der formåede at holde balancen i den korte tid han skulle regere. Han havde ingen ambitioner om politisk magt efter det forestående valg i oktober. Han ønskede at emigrere til Italien efter udløbet af den midlertidige præsidentperiode.

Pancho Villa var tilfreds med, at hans kamp havde ført til Maderos triumf. For ham var kampen forbi. Han købte et hus i Chihuahua City, giftede sig og startede et slagterfirma, antageligt med kød tilvejebragt ved kvægtyverier, hans gamle metier. Han klagede blot over, at hans soldater, der nu blev demobiliseret, ikke havde fået den lovede aflønning.

Pascual Oroszco skabte derimod store problemer. Han var meget utilfreds med, at han ikke havde fået en plads i regeringen, og at denne nu var i gang med at afvæbne oprørshæren, mens den gamle regeringshær fortsat bestod.

Zapata led af den samme utilfredshed. Madero tog til et møde med ham, hvor det lykkedes ham at overtale Zapata til en delvis demobilisering, hvis blot hans soldater fik deres eget land. Madero lovede yderligere at betale hver soldat et mindre beløb, hvis han afleverede sin riffel. I slutningen af juli havde næsten 3000 Zapatistaer nedlagt deres våben.

De la Barra var yderst utilfreds med, at der var blevet forhandlet med Zapata, som han anså for en mindreværdig forbryder. Han besluttede at sende en hærstyrke til Morelos for at sikre afvæbningen af Zapatas soldater. Til at lede denne enhed valgte han general Victoriano Huerta, den mand, der havde ledsaget Diaz på vejen til eksil. Han var en svoren fjende af Zapata.

Sidstnævnte reagerede ved at afblæse demobiliseringen og beordre sine officerer til at gøre sig klar til kamp. Til alles forbavselse godkendte Madero de la Barras beslutning. Det kostede ham Zapatas tillid.

Endnu en modspiller stod klar i kulissen. Det var general Reyes, der jo blev forhindret til at stille op til det forrige valg, fordi Diaz sendte ham på en udenlandsk mission for at slippe af med ham som konkurrent. Nu stillede han op som præsidentkandidat til det valg, der skulle ske den 1. oktober 1911. Han fornemmede, at han ikke havde en chance mod Madero. Derfor agtede han at gå den slagne caudillo-vej og starte et oprør. Lige som andre oprørere in spe tog han til USA for at organisere sine grupper. En CIA agent fulgte ham dag og nat. Hans indberetninger, der havnede i USA's udenrigsministerium, er spændende læsning. De viser, at han kom tættere og tættere

på et angreb⁷⁰. Til sidst blev han arresteret af Amerikanerne for at have overtrådt USA's neutralitetslov. Der sad han så, indtil valget var overstået.

Ved valget, der var det mest ærlige i Mexicos historie, fik Madero over 90 % af stemmerne. De resterende stemmer gik til Diaz, Limantour, Zapata, Orozco og til en kendt tyrefægter. Den 6. november aflagde Madero ed på forfatningen ved et møde i Deputeretkammeret. Interimsperioden fra maj til november, hvor de la Barra var ved magten, var en katastrofe for Madero. Uden officiel status og derfor magtesløs og uvillig til at bestemme regeringens politik, måtte han alligevel tage ansvar for alle regeringens uheldige beslutninger.

Madero havde stadigvæk massernes støtte, men de velorganiserede og betydningsfulde dele af samfundet var hans stærke modstandere. Det drejede sig om den gamle Diaz garde af científicos, officererne i regeringshæren, de store hacienda-ejere og kirken. Selv om de havde mistet deres leder, var deres sammenhold stadigvæk intakt, og i realiteten styrede de fortsat landet. Også de store forretningsinteresser, hvad enten de var på mexicanske, amerikanske eller europæiske

hænder var imod ham med deres private ønsker og med krav om erstatninger.

Denne gruppes talsmand var den amerikanske ambassadør Henry Lane Wilson, hvis private forretninger karambolerede med hans officielle rolle.

Endelig kom Madero mere og mere i konflikt med sine tidligere revolutionære støtter. Zapata havde han allerede mistet. Tilhængerne af Vasquez Gómez og af Orozco, som havde regnet med at få gavne af revolutionens succes og var blevet skuffet, gik nu imod ham. Han forsøgte at komme til forståelse med Zapata, der nu kaldte sig Sydens Attila, ved at love ham frihed, hvis han ville afvæbne sine styrker, men det ville Zapata ikke. Land for masserne var hans mål. Hans oprør fortsatte og Zapata præsenterede nu sit eget program – Planen af Ayala.

Fig. 31 Hverveplakat for tropper til Zapatas hær

Den 28. november offentliggjorde Zapata planen, der havde fået navn efter Zapata-familiens gamle bosted. Denne plan gik ind for, at alt udenlandsk ejet land og al ejendom, som var blevet taget fra landsbyerne, straks skulle overtages. Derudover konfiskation af en tredjedel af det land, der tilhørte hacienda-ejere, der var venlig stemt over for revolutionen og fuld konfiskation af

⁷⁰ Hanrahan, Vol. Vol.II, del 1.

landområder, hvis ejere var "direkte eller indirekte" imod denne plan. Alle Spaniere skulle udvises, Alle revolutionære miltærorganisationer skulle absorberes i den nationale hær for at "forhindre aggression af fremmede magter". Overraskende gik planen også ind for Maderos Plan af San Luis Potosi.

Planen førte til, at tusinder sluttede sig til Zapata. Kort efter faldt Cuernavaca, staten Morelos hovedstad, for Zapatas offensiv. Zapata håbede at blive udnævnt til guvernør for Morelos, men Madero gjorde den enorme brøler at udnævne en general, der ejede store landstrækninger, til posten. Derfor fortsatte Zapatas revolte til stor gene for Maderos vaklende regering og dens finanser.

Madero havde en vis forståelse for de ufrie og landløse bønders behov, men han var ikke opmærksom på den uhyre styrke, hvormed denne gruppe søgte at opnå deres ret. I stedet nedsatte Madero en landbrugskommission, der skulle studere problemet og bad om tålmodighed. Men folket havde været tålmodig i alle de tredive år, Diaz havde været ved magten. Nu ønskede de handling. De havde bestemt ikke tillid til kommissionen, hvor hacienda-ejerne dominerede. Land til masserne var fra nu af revolutionens vigtigste mål, men det forstod Madero ikke⁷¹.

Reyes blev som nævnt fængslet af Amerikanerne før valget. Derefter blev han frigivet mod kaution. Han tog straks over grænsen og samlede en gruppe på 600 mand. Derudover var der dog ikke nogen, der var interesseret i Reyes planer. Efterhånden sivede de 600 væk og juledag 1911 overgav Reyes sig efter at have tabt en træfning mod regeringstropper med sine få tilbageblevne kumpaner, som flygtede af skræk. Reyes blev sendt i et miltærfængsel i Mexico City.

Det næste oprør mod Madero kom fra brødrene Vásquez Gómez, som hævdede, at Madero ikke overholdt Planen af San Luis Potosi.

Madero følte sig med rette svigtet af de fleste af dem, der tidligere havde kæmpet for ham. Hans reaktion var noget uheldig. Da han mente, at de eneste, han kunne stole på, var hans egen familie, ansatte han familiemedlemmer i betydningsfulde poster. Hans onkel Ernesto blev finansminister, en fætter minister for offentlige arbejder og en anden fætter krigsminister. Hans bror Gustavo blev hans nærmeste politiske vejleder. Disse udnævnelser førte til angreb på Madero for nepotisme. Det var specielt uheldigt, at Gustavo havde været involveret i nogle uheldige finansielle transaktioner, således at beskyldninger for korruption også føjedes til Maderos problemer.

Ambassadør Henry Lane Wilson sendte i stigende grad rapporter til USA om regeringens manglende evne til at styre landet og specielt til at beskytte amerikanere i landet⁷². Det fik præsident Taft til i begyndelsen af februar 1912 igen at sende en forstærkning af tropperne langs grænsen. Han sagde også, at der under ingen omstændigheder måtte blive skudt ind over grænsen i forbindelse med kampe på den mexicanske side. Madero, der frygtede en amerikansk intervention, beordrede garnisonen i Ciudad Juarez til ikke under nogen omstændigheder at blive indblandet i skyderier.

⁷¹ Atkin, p.83-91.

⁷² Hanrahan, Vol.VI.

Derfor kunne brødrene Vasquez Gómez med 400 mand indtage byen, uden at der blev affyret et eneste skud. De stakkels "Battle Party"-værtinder på den amerikanske side var meget skuffede.

Som om alle disse problemer ikke var nok, så gik Pascual Orozco nu åbenlyst mod Madero. Han forlod hæren med 6000 soldater og store mængder militærforsyninger og sendte et bastant budskab til Madero, hvori han sagde, at han snart ville være i Mexico City og sørge for, at Madero blev hængt fra det største træ på den centrale plads. Hans utilfredshed skyldtes, at han ikke havde fået de ventede penge for sine soldater og heller ikke en plads i Maderos kabinet. I stedet havde han fået den beskedne post som militærkommandant i Chihuahua. Desuden havde han søgt posten som denne stats guvernør, men var ved valget blevet slået af en anden. Orozco blev støttet af de rige hacienda-ejere i nord, som gennem ham håbede at forhindre, at der skete nogle landreformer. Desuden forventede de en amerikansk intervention og Maderos fald.

Uventet fik Madero hjælp af Pancho Villa. Da denne hørte om Orozcos forræderi, opgav han sin slagterbutik og samlede en trup på 500 mand. Han blev dog slået af Orozco. Der blev sendt en regeringsstyrke på 8000 mand mod Orozco, som rådede over 7000 mand. Regeringstropperne kørte nordpå i tog. Orozco fik fat i et lokomotiv, fyldte det med dynamit og sendte det mod regeringstoget. Ved sammenstødet og den deraf følgende eksplosion dræbtes 80 regeringssoldater. Der gik panik i de overlevende tropper, som flygtede sydpå. Den øverstbefalende begik selvmord.

Ved et hastemøde i kabinettet var der flertal for at lade General Huerta lede tropperne mod modrevolutionen i Nord. Madero gik først imod det, idet han hævdede, at Huerta var en drukkenbolt, men måske var han bekendt med rygter om, at Huerta planlagde et statskup mod ham, et rygte, der også var kendt af USA's udenrigsministerium⁷³, men han bøjede sig for flertallet.

Huerta gik til angreb på Orozcos rebeller og slog dem i flere slag. Han blev støttet af Villa. Huerta og hans general viste dog foragt for Villa. Den 4. juni blev Villa arresteret af Huertas folk. Der blev gjort klar til at henrette ham. I allersidste øjeblik indløb der en ordre fra Madero om at standse denne handling. Villa blev sendt i fængsel i Mexico City. Takket være en velvillig fængselsbetjent slap han dog ret snart fri. Han flygtede over grænsen til El Paso, USA, hvor han så opholdt sig under et falsk navn.

Fig. 32 Victoriano Huerta (tv.) og Felix Diaz

Huerta fortsatte kampen mod Orozco. Det endte med, at Orozco flygtede over grænsen, hvor han blev fængslet for at true USA's neutralitet. Og så var der ro igen nordpå. Huerta tog tilbage til Mexico City, hvor han blev beskyldt for at have taget et større pengebeløb til egne formål. Han svarede blot "Jeg er ikke bogholder". Madero udnævnte ham til generalmajor i stedet for at sigte ham for bedrageri.⁷⁴

⁷³ Hanrahan, Vol.VIII, p.63.

⁷⁴ Atkin, p.91-100

Næppe var Orozco-revolten bragt til ophør, før et nyt oprør startede. Denne gang i Veracruz.

Felix Diaz, en nevø af Porfirio, var general for regeringstropperne i Veracruz. Han ville udnytte den voksende utilfredshed i hæren med Madero, men han havde ikke tilstrækkelig autoritet blandt officererne. Ingen fulgte ham. Efter blot en uge var hans styrker blevet besejret. Felix Diaz blev sendt til et militærfængsel i Mexico City. Takket være de privilegier, som regeringshæren bød sine fængslede officerer, kunne han i fængslet via mellemmand få kontakt med general Reyes, skønt denne sad i et andet fængsel⁷⁵. Sammen med ham forberedte han en konspiration mod Madero.

Mod slutningen af 1912 var Maderos regering paralyseret og i dyb krise. På den højre, konservative side pressede tilhængerne af hacienda-ejerne på en kraftigere undertrykkelse af bøndernes revolution, mens venstre-siden ønskede, at bønderne fik mere land for derved at dæmpe deres oprør. Madero selv afviste landreformere som utopiske, mens han samtidig ikke var i stand til at undertrykke Zapata med magt.

I USA blev præsident Taft ved valget i november 1912 afløst af Woodrow Wilson, der dog først skulle tiltræde den 4.marts 1913. Taft havde i begyndelsen været sympatisk indstillet over for Maderos revolution, fordi Porfirio Diaz mest støttede britiske interesser, men i slutningen af sin regeringsperiode var han, blandt andet takket være indberetningerne fra ambassadør Lane Wilson, kommet stærkt i tvivl om Madero kunne styre landet. Der er meget der tyder på, at Lane Wilson, inden den ny præsident overtog styret, gav sig til at handle på egen hånd.⁷⁶

Decena trágica - De ti tragiske dage

Tidligt om morgenen den 9.februar 1913 ankom tropper fra en forstadsgarnison og kadetter fra Militærskolen til hovedstaden. De dannede to kolonner. Den første gik til militærfængslerne, hvor den uden modstand befriede generalerne Reyes og Felix Diaz. Sammen med dem tog kolonnen til pladsen foran nationalpaladset. Det gik ikke så godt for den anden gruppe. Den var gået direkte ind i Nationalpaladset, hvor de greb Gustavo Madero og krigsministeren. Der var dog loyale tropper tilstede, som slog de angribende tilbage. Da den første gruppe kom til Nationalpaladset, troede den, at bygningen allerede var i rebellernes hænder. General Reyes gik ind i bygningen, blev mødt af kraftig geværlid og dræbt på stedet. I forvirringen blev hundreder af andre, hovedsageligt civile, dræbt af krydsilden mellem rebeller og paladsets forsvarere. Skønt regeringstroppernes kommandant, general Villar, var blevet hårdt såret, indså rebellerne, at slaget var tabt og Felix Diaz trak sig skyndsomt tilbage.

Imens havde præsident Madero modtaget nyheden om hændelserne. Til hest begav han sig fra præsidentresidensen til Nationalpaladset. Han blev fulgt af sin broder

⁷⁵ Eisenhower, p.12. Der er dog andre historikere, der mener, at Reyes og Felix Diaz sad i samme fængsel, og derfor kunne kommunikere let med hinanden.

⁷⁶ Gilly, Adolfo, The Mexican Revolution, p.91. 2005, The New Press, New York

Ernesto og general Huerta. Ankommet til paladset tog han en skæbnesvanger beslutning. Til afløsning af den døende general Villar valgte han Huerta.

I mellemtiden havde de to grupper af rebeller slået sig sammen. Anført af general Diaz gik de til byens vigtigste militære bygning - Citadellet. Der lå militærets arsenal med meget store mængder af våben og ammunition. Det var ikke stærkt befæstet med sine store vinduer og et glastag over den store hal. Efter en kort skududveksling blev det erobret af Diaz. Han satte sine tropper til at grave skyttegrave rundt om for bedre at kunne forsvare det. Citadellet var omgivet af civile bygninger.

Hvis citadellet var blevet angrebet straks af regeringstropperne, er der næppe nogen tvivl om, at det var blevet generobret i løbet af nogle få timer. I stedet valgte regeringen at holde rådslagning. Madero besluttede at tage til Cuernavaca for at få forstærkninger fra den eneste general, som han virkelig kunne stole på, general Felipe Ángeles. Klokken tre om eftermiddagen forlod han byen i åben bil. De vildeste rygter cirkulerede allerede i byen. Hans handling fik folk til at tro, at han var flygtet.

Men som det vigtigste af alt fandt et møde sted mellem Felix Diaz og general Huerta, der nu var regeringstroppernes øverstkommanderende. De mødtes i den livlige café El Globo. De besluttede at mødes igen den næste dag. Et sådant møde på et offentligt sted kunne ikke holdes hemmeligt. Gustavo Madero hørte om det og informerede kabinettet. Huerta svor højtideligt, at al tvivl om hans loyalitet var totalt ubegrundet. Det slog kabinettet sig til tåls med.

Den næste morgen kl. 10 begyndte regeringstropperne et voldsomt bombardement af Citadellet med kanoner placeret på Zocalo. Rebellerne skød tilbage fra Citadellet. Skønt der ikke var stor afstand mellem de to positioner, var det umuligt at observere effekterne i virvaret af smalle gader. . Kun få granater ramte målene, men de forårsagede store ødelæggelser på privatbygninger. Granater eksploderede i gaderne og mange tilskuere blev dræbt eller såret. Skyderiet varede i otte timer, mens bølger af regeringstropper blev sendt mod bygningen, hvor de blev majet nede af rebellernes maskingeværild. Det hævdes, at Huerta sendte regeringstropper imod citadellet nærmest til selvmordsangreb, fordi han derved decimerede regeringsstyrken. Huerta og Diaz mødtes igen⁷⁷. Regeringens skæbne var herefter i Huertas hænder.

Politiken har givet de ti tragiske dage en grundig dækning. Se følgende artikler:

⁷⁷ Eisenhower, p.18.

Politiken, 10.februar 1913.**Regeringen beholder overmagten.**

I et indløbet telegram hedder det:

Efter langvarige gadekampe har regeringen til dels fået overtaget. Hidtil er ca. 150 mand dræbt. På regeringspartiets side faldt general Villar.

Den af oprørerne fangne Madero, er Gustav Madero, præsident Madero har til dels selv ført kommandoen i kampen. En stor del af hæren synes vedblivende at være regeringen tro. Artilleriets holdning er tvivlsom. Regeringspartiet er atter i besiddelse af nationalpaladset.

Oprørerne har løsladt Felix Diaz og general Bernardo Reyes.

Den største del af artilleriet er gået over til general Diaz. Arsenalet blev erobret efter en heftig modstand og der har fundet blodige kampe sted omkring nationalpaladset.

Felix Diaz lader sig udråbe som præsident.

Fra Mexico telegraferes, at Felix Diaz har ladet sig udråbe som præsident og erklæret præsident Madero som en fjende af republikken.

Politiken, 11. februar 1913**Revolutionen i Mexico**

Efter en længere konference med præsident Taft har det Amerikanske kabinet besluttet, at præsidenten, hvis forholdene i Mexico nødvendiggør landsætningen af Amerikanske tropper, skal forelægge kongressen sagen i et særligt budskab. 33.000 mand af hær og flåde holdes i beredskab.

Gadekampe i Mexico City

New York, torsdag. Privat for Politiken.

Gadekampene i Mexico City varede hele dagen i går. 500 personer er dræbt og 1500 såret. Artilleriet, som var i virksomhed på begge sider, har anrettet stor ødelæggelse. Mange huse og flere kirker er jævnet med jorden.

General Diaz er tilsyneladende situationens herre.

Præsident Madero vil demissionere

New York, torsdag. Privat for Politiken

Efter hvad New York Sun erfarer, skal præsident Maderos stilling være så rystet, at han har besluttet at demissionere.

Politiken, 16.februar 1913.

Artilleri-duellen i Mexico.

Kampen føres uden hensyn til civiliserede vedtægter.

New York, lørdag.

Artilleriduellen mellem regeringstropperne og oprørerne i Mexico City koncentreredes i går om det Britiske gesandtskab, hvor præsident Madero havde opplantet feltkanoner. Han meddelte general Diaz, at oprørerne ikke kunne vente pardon, hvis de ikke hørte op med at skyde på sagesløse personer. Det røde kors meddeler, at 2000 mennesker er såret og 1000 dræbt.

Hvilken umenneskelig karakter kampen har, fremgår af begivenhederne. Oprørerne har bombarderet et kloster, hvor en granat eksploderede i en gruppe knælende kvinder. 9 nonner og 3 børn dræbtes.

Den amerikanske gesandt telegraferer, at kampen føres uden hensyn til civiliserede vedtægter, men præsident Taft fastholder, at de forenede fristater ikke skal intervenere, med mindre de i Mexico boende Amerikanere forsætligt bliver angrebet.

Madero træder tilbage.

Fra Mexico City indløb i går melding om, at præsident Madero og indenrigsminister Hernandez er trådt tilbage.

Politiken, 21.februar 1913

Anarkiet i Mexico.

I sidste uge udbrød der igen revolution i Mexicos hovedstad, Mexico City.

Præsident Maderos modstandere åbnede fængslet for generalerne Reyes og Felix Diaz, en brodersøn af præsident Diaz, der blev fordrevet i 1911, og i de nærmest følgende dage stod der en række uhørt blodige kampe i byens gader. General Reyes blev skudt under kampen.

Præsident Madero er blevet fængslet og erstattet af general Huerta. Diaz' tropper er hårdføre karle. Dette billede giver et indtryk af, hvordan Mexicanske oprørere ser ud.

Politiken, 22.februar 1913.

Revolutionen i Mexico.

General Felix Diaz indtog i Hovedstaden.

General Diaz rykkede i går i spidsen for sine tropper ind i Mexico City, hvor der blev givet ham en begejstret modtagelse. Huertas og Diaz 'partier har truffet yderligere aftaler om den fremtidige regering. Esquivel Obregón er udnævnt til finansminister. Manuel Garza Aldape til landbrugminister. Sidstnævnte står i forbindelse med oprøret i den nordlige del af landet. Hans opgave vil være at løse landbrugsspørgsmålet, der er en af de stærkeste årsager til misfornøjelsen i den nordlige del af landet. Præsident Huerta har givet ordre til at løslade alle dem, der er blevet fængslet under Maderos regering.

Orozcós tilhængere har anerkendt Huerta. Derimod har Zapatas tilhængere rustet sig til kamp imod den nye regering. En del af dem er under fremmarch mod hovedstaden, og der er udsendt regeringstropper imod dem.

Under kampene i Mexico City er mindst 3000 personer blevet dræbt. De fleste er privatpersoner, kvinder og børn. De såredes antal anslås til 7000. I mange tilfælde er hele familier dræbt enten ved granater eller ved maskingeværd. Den materielle skade beløber sig sikkert til flere millioner dollar.

Alle medlemmer af familien Madero er flygtet.

Vil ekspræsident Madero blive skudt?

Mexico City, fredag, privat for Politiken.

Det forlyder her med stor bestemthed, at præsident Madero vil blive skudt. Præsident Huerta vil dog ikke tage ansvar for denne eksekution.

Mens nogle provinser allerede har sluttet sig til Huerta og Diaz, stiller man sig andre steder fjendtlig over for den nye regering.

Det vil vare længe, før roen bliver genoprettet og alvorlige begivenheder er forestående.

Politiken, 24.februar 1913

Her bringes Huertas løgnagtige forklaring om drabet på Madero.

Ekspræsident Madero blev skudt i går.

På vej til fængslet blev der gjort forsøg på at befri ekspræsidenten.

Under den kamp, der opstod, bliver han og vicepræsidenten myrdet.

Fra Mexico City telegraferes i går:

Fortsætter næste side

Fortsat fra forrige side

Den tidligere præsident Madero og hans vicepræsident er blevet skudt, da man under deres overførsel til fængslet søgte at befri dem.

Præsident Huerta bekræfter denne meddelelse og oplyser yderligere:

Ved midnatstid angreb en skare på 20 mand den af 100 soldater bestående eskorte, der skulle føre den tidligere præsident og vicepræsident til fængslet.

Fangerne fik ordre til at forlade vognene, hvorefter de blev omgivet af en vagt på 20 mand, mens de øvrige soldater besvarede angribernes ild. Kampen varede 20 minutter, og efter, at den var forbi, viste det sig, at Madero, Suarez, to soldater og en civil var blevet dræbt. Angriberne flygtede.

De Forenede Staters forberedelser.

De Forenede Staters fortsatte sammentrækken af tropper i Galveston har foranlediget udsendelsen af en officiel og forklarende meddelelse. Ifølge denne finder de Forenede Staters forberedelser sted, fordi man nødvendigvis må sørge for, at præsident Wilson ved sin overtagelse af præsidentværdigheden skal kunne være i stand til straks at bringe sine mulige planer til udførelse.

Fra Washington meddeles fra pålidelig kilde, at den nuværende Amerikanske regering vil betragte en summarisk henrettelse af Madero og hans konstitutionelle rådgivere som bevis på, at Mexico savner en regering, der egner sig for sin opgave, samt at man på baggrund af de forestillinger, som den Amerikanske ambassadør har gjort i Mexico, vil betragte et sådant skridt som en direkte udfordring.

Et nyt oprør i gang.

Washington, søndag. Privat for Politiken.

Fra El Paso i Mexico telegraferes, at et nyt oprør er udbrudt i provinsen Chihuahua. Fra Mexico City er regeringstropper på vej mod oprørerne, som efter sigende tæller 9000 velbevæbnede tropper.

Den myrdede præsident.

Francisco Madero tilhørte en agtet og meget rig slægt, hvis formue tælles i millioner.

Han blev opdraget i Frankrig og studerede ved handelshøjskolen i Paris og ved universitetet i San Francisco. Senere lærte han landbrug, forvaltede flere af familiens bomuldsplantager og gjorde store forretninger i kautsjuk. Under Porfirio Diaz' herredømme i Mexico blev Madero en ivrig oppositionel politiker. Den 15. april 1910 blev han opstillet som det demokratiske partis præsidentkandidat. Han og hans tilhængere blev derefter udsat for en stærk forfølgelse, og Madero blev sluttelig fængslet. Efter at være flygtet fra fængslet, erklærede han Porfirio Diaz åben krig og plantede i efteråret 1910 oprørets fane i grænseprovinsen Chihuahua. Den 26. maj 1911 flygtede Diaz fra Mexico og Francisco Madero valgtes til præsident. I begyndelsen af februar i år udbrød en ny revolution i Mexico City. Madero blev efter en lang række blodige kampe forrådt af føreren for regeringstropperne Huerta, der i forening med general Blanquet arresterede ham i nationalpaladset.

Politiken, 25.februar 1913

Krigen i karikatur.

Et intermezzo på verdensscenen.

Mens den mexicanske revolution rasede, udspilledes den 2. Balkan-krig i Europa mellem Tyrkiet og de fleste andre Balkanstater. Aviserne beskæftigede sig meget med denne krig. Den Mexicanske revolution var i denne sammenhæng mindre væsentlig. Karikaturen her opfatter revolutionen som et lille mellemspil i dramaet på Balkan. Sceneriet og personerne i baggrunden symboliserer Balkankrigen.

Mexicaneren

Politiken, 26.februar 1913.

Anarkiet i Mexico.

Madero er blevet dræbt ved et revolverskud.

London, tirsdag. Privat for Politiken.

Den mexicanske regering giver i et telegram en ny fremstilling af, hvorledes mordet på Madero og Suarez er foregået. Ifølge denne blev de dræbt, idet den bil, hvori de befandt sig, kørte igennem en kæmpende skare.

Efter hvad korrespondenten til Central News erfarer, viser Maderos sår imidlertid, at han er blevet dræbt ved et revolverskud, der er affyret, idet revolveren er presset tæt ind til ekspræsidentens tinding.

Politiken, 27.februar 1913

Oprøret i Mexico.

Oprøret i Mexicos nordlige provinser breder sig med rivende hast. I de sydlige provinser har Zapatas tilhængere stukket flere godser i brand og plyndret dem.

Jernbaneforbindelsen med de Forenede Stater er afbrudt, fordi flere broer ved San Luis de Potosi er blevet ødelagt. Derimod er trafikken på jernbanelinjen Mexico City – Veracruz regelmæssig.

Militærdiktatur

New York, onsdag.

Fra Mexico City telegraferes, at roen næppe vil genoprettes, uden at der indføres militærdiktatur. Der træffes nu forberedelser til præsidentvalg. Foruden den midlertidige præsident Huerta nævnes som kandidat general Diaz.

Fig. 33 Mexico City under de ti tragiske dage. Billedet er taget ved Avenida Balderes nær

Fig. 34 Zocalo, pladsen foran Nationalpaladset under de ti tragiske dage.

Berlingske Aftenavis 13.marts 1913.

Berlingske aftenavis bringer denne dramatiske øjensvidnebeskrivelse.

Revolutionen i Mexico.

Frygtelige timer.

Vi har fra Mexico modtaget følgende med blyant nedkradsede korrespondance, der er skrevet og afsendt midt under revolutionens blodige kampe.

Mexico, 14. februar

Det er mørk nat. Kun en lille stribe måne sender et sparsomt lys ned. Klokken er to. Natten til den 9.februar. Alt ånder fred, og ingen tænker sig en morgendag anderledes, en den som så ofte i den sidste tid har meldt sig med bladene fulde af sensationelle beretninger om banditternes uvæsen ude i provinserne. Ja, og så lidt om tyrkerkrigen.

Som sagt, det er mørk nat, og klokken er to. Ude ved fortet San Jago i udkanten af hovedstaden begynder pludselig mørke skygger at samles. En efter en kommer de snigende ud af deres rum, af deres barakker. Antallet øges hurtig, snart er de tre hundrede. Under råbet "Viva Reyes" vender de pludselig mod hovedbygningen, hvor den tidligere divisionsgeneral og senere oprørsgeneral fra 1911 mod Madero, Bernardo Reyes sidder fangen. Bygningen stormes. Cellens døre åbner sig, og generalen er fri. Man har hans gallauniform og heste i beredskab, og i spidsen for disse tre hundrede officersaspiranter, børn endnu i 14-16 års alderen, sætter toget sig i bevægelse mod et andet fængsel, hvor en endnu ferskere oprørsgeneral holdes i forvaring, og med et i Mexico langet mere klingende navn, nemlig tidligere brigadegeneral Felix Diaz, som i november gjorde kuppet i Veracruz mod præsident Madero.

Samtidig med at dette foregår, har flere forhenværende generaler, blandt andre den bekendte artillerigeneral Mondragon, begivet sig til de forskellige artillerikaserner, hvor officerer og mandskab med jubel modtager deres tidligere chef, og nu under råbet "død over Madero" øjeblikkelig slutter sig til bevægelsen. Troppen deler sig her. En del går mod arsenalet, som omringes. Den anden del går mod fængslet, hvor general Diaz sidder, og mødes på vejen af aspiranterne. Forenede nærmer de sig nu det befæstede fængsel. Feltartilleri og mitrailleuser sættes op, og snart hviner kuglerne ind mod fængslet. Det varer ikke længe, før et hvidt flag kommer til syne på udkigsmasten i fængslets midte. Ilden ophører, portene åbnes, og ind stormer aspiranterne med Reyes i spidsen. Dørene åbnes for Diaz' celle, og generalen er fri.

Under endeløs jubel drager skaren mod pladsen, hvor nationalpaladset ligger. Her skilles aspiranterne fra Artilleriet, som med Diaz i spidsen drager imod det strategisk langt vigtigere arsenal

Imidlertid er nattens hændelser rygtedes. Infanteriet purres ud, og ordre gives til i ilmarcher at afgå til nationalpaladset. Her ankommer de netop, som artilleristerne er afmarcheret til arsenalet, medens alene Reyes med sine tre hundrede aspiranter netop forhandler om paladsets overgivelse. Infanteriregimentet tager opstilling til venstre for paladset, og da der forløber en tid, og ingen skærmydsler finder sted, tror publikum såvel som aspiranterne, at infanteriet tænker på at gå over. Publikum trænger sig frem, flere tusinde i tal. Pludselig knæler forreste

Fortsættes næste side

Fortsat fra forrige side

infanterigeled ned. Et kommandoråb lyder og --- ja, resultatet er frygteligt.

Efter at ilden ophører, ligger der femhundrede døde og sårede tilskuere, som stod opstillet bag aspiranterne og af de trehundrede aspiranter ligger 230 med general Reyes i spidsen døde på valpladsen. Resten flygter ind i nationalpaladset, hvor de tages til fange og øjeblikkelig sammen med en general stilles op ad en mur og skydes. Stakkels børn!

Imidlertid er general Diaz med resten af artilleriet ankommet til arsenalet. Her forener begge styrker sig, og nu sendes en parlamentær til arsenalet, eller "Los Ciudadelos", som det kaldes, med forlangende om overgivelse. Dette afvises, og nu beordres kanonerne kørt op. Nogle skud affyres, og snart ses også her det hvide flag. General Davila overgiver det dyrebare arsenal i Diaz' hænder. Her ligger al ammunition, våben, kanoner og forråd, og det var et hårdt slag for præsident Madero, da overgivelsen blev ham berettet. General Diaz modtog general Davila med de ord: "Her trykker jeg den mands hånd, som i krigsretten i Veracruz stemte for min dødsdom". Davila skal ikke have følt sig vel ved disse ord.

Snart får Diaz melding om Reyes og aspiranternes skæbne, samt at infanteriet samler sig til angreb på hans stilling. Hurtigt sættes alt i forsvarsstand. Hele artilleriet i staden, ca. 2700 mand var på hans side, ligeledes ca. 2000 beredne gendarmere, hvis chef han tidligere var. I gaderne som leder til arsenalet stilles kanoner og mitrailleuser frem. Privathuses flade tage belægges med soldater og maskingeværer. Stillingen forekommer en uangribelig. Det varer heller ikke længe før de første regeringstropper viser sig. --- Natten til søndag begyndte det uhyggelige drama. Alt er hændt i så rask rækkefølge, at allerede klokken 11, søndag formiddag er et regulært slag i gang mellem regeringstropperne og de revolutionære, og det i byens mest befærdede gader. Mandefaldet er stort, og det ikke mindst blandt civile., som i utroligt letsind stiller sig op bag de kæmpende, samt bag hushjørner og på de flade tage, hvor der selvfølgelig i kampens iver ikke skelnes mellem ven og fjende. Snart kaldes dog de føderale tropper tilbage. Diaz' stilling var dem for stærk, og resten af dagen hviler begge lejre på deres våben.

Søndag aften drager præsidenten hemmeligt af sted per ekstratog til nærmeste garnisonsby for at bevæge derværende general Angeles, som kæmper mod Zapatistbanderne, om at komme ham til hjælp. Mandag går uden nogen skærmydsel, og først natten til tirsdag ankommer præsidenten sammen med general Angeles tropper til hovedstaden.

Tirsdag morgen rinder op som sædvanlig. Uden for det hus, hvor Deres korrespondent bor sammen med korrespondenten for nogle tyske blade, har imidlertid i nattens løb et detachment af regeringstropper taget stilling, men det ser så fredeligt ud, at vi beslutter os for at gøre en lille afstikker, et rekognosceringstrip ned til arsenalet til de revolutionære, som kun ligger i tre kvarterers afstand fra vort hus. Klokken er kun 7 morgen., og som sagt, alt ser så fredeligt ud. Men, vi er knapt kommet ned i næste tværgade, før med et, netop som vi er ud for cirkusdirektørens etablissement, en mitrailleuse pludselig begynder at spille --- og som om det var tegnet for alle, begyndte det at knitre fra alle kanter. . Tumulten er ubeskrivelig. Ude på gaden ligger døde, døende og sårede heste og mennesker mellem hinanden. Og de såredes jamren! På alle fire kommer de krybende mod porte og døre. Og de som hverken kan gå eller

Fortsættes næste side

Fortsat fra forrige side

krybe, ligger stønnende med udstrakte hænder og beder os, om at redde dem. De nærmeste får vi slæbt ind. Men ude på gaden hviner kuglerne fra begge sider, og det ville være den rene galskab at forsøge at redde staklerne derude. De må ligge der i kugleregnen.

Lidt efter forsøger regeringstropperne at køre op med de få kanoner, de har, men infanteriet gør stormangreb fra alle sider. Rebellerne svarer med shrapnelild, som varer hele dagen. I gaderne ligger sporvejsnettet, telefonnettet og lysledningerne nede. Huse er delvis sammenstyrtede, og der ser rædselsfuldt ud. Granater og shrapnells har fundet vej til en uendelighed af privathuse, og de såredes antal er stort. Det røde kors og hvide kors automobiler jager op og ned, frem og tilbage mellem slagene for at redde sårede i gaderne.

I cirkusbygningen er taget, som består af bølgeblik, fuldstændig perforeret af kugler fra shrapnells og geværer. Stykker fra granater falder ned, dog uden at gøre nævneværdig skade. Men larmen er infernalsk midt i stormcentret, som bygningen ligger i og adskillige folk sidder og tyller cocktails og whisky i sig for at berolige nerverne. Jeg tror ikke, at nerverne reagerer så stærkt, når man tager aktiv del i kampen, som når man sidder uvirksom, om end til dels beskyttet med kampens buldren lige ved døren.

Ilden varer ved til klokken fem. Så dør den lidt efter lidt hen, idet mørket falder på. Vi har intet spist siden klokken 7 morgen, og i cirkus kan man hverken spise eller sove. Vi beslutter da at liste os tilbage til vort hus. Det ligger om hjørnet et par karreer op. Kommet rundt om hjørnet forsøger vi langs husvæggen at snige os hjem. Men O!, rebellerne har opdaget os, og en mitraillease begynder at pibe os en væmmelig musik om ørerne. Panik griber os, og vi styrter som besat af sted og når endelig velbeholdne vort hus, blege og lidt underlige til mode.

Næste dag begynder igen fjendtlighederne klokken 7 morgen, og det varer ved på samme måde hele dagen. Shrapnells og granater springer og slår an hele dagen igennem uden for vort hus og over os. Mitrailleuserne hamrer deres fine, og gevæerne deres mere baslignende røst. Men man vænner sig lidt efter lidt til larmen og eksplosionerne.

Nu er det fjerde dag vi sidder indespærrede, barrikaderede i vort hus. Det er fem dage siden alle butikker stængtes, og vor værtinde, som har at tænke på 15 voksne mandfolk, begynder at se forsagt ud. I dag har vi levet væsentligt på brune bønner, og går det sådan videre, som der er al udsigt til, vil vi antageligt komme til at forgribe os på husets kat og på hunden, en nydelig dogge, som for resten begynder at se slunken ud. Sådan står det vel til i mange huse, da revolutionen kom så overraskende, og ingen havde tænkt på proviantering, og ingen heller nu tør vove sig ud på gaderne.

Jeg ved ikke, om denne korrespondance vil nå Berlingske Tidende. Jeg ved ikke engang om der eksisterer togforbindelse, ej heller om posthuset er åbent. Mange bomber skal have slået ned der. Men jeg har bestukket en soldat med to flasker vand, om han bringer min korrespondance på posthuset. Jeg får stole på hans rævefjæs.

Berendt Védeler.

Det grusomme skyderi varede en hel uge. Anført af ambassadør Lane Wilson, som handlede helt uden instrukser, prøvede det diplomatiske korps at formå Madero til at gå af. Det ville Madero ikke. Han ville dø på sin post, sagde han. Han gik dog med til en våbenstilstand, for at civile kunne komme ud for at skaffe sig nødvendige

forsyninger. Det var de dog ikke de eneste, der gjorde. Rebellerne fik bragt 18 vognladninger med proviant og ammunition uden at det blev opdaget af regeringstropperne, som heller ikke fik forbedret deres stillinger, inden skyderiet begyndte igen uden varsel. Den 17. februar tog Gustavo Madero Huerta til fange, men hans bror, præsidenten lod ham slippe igen.

Klokken to om eftermiddagen blev Gustavo Madero, præsidenten og vicepræsidenten taget til fange af general Blanquet, en general for regeringstropperne, der nu også begik forræderi.

Fig. 35 USA's ambassadør Henry Lane Wilson

Samme nat mødtes Huerta og Diaz hos ambassadør Lane Wilson, hvor de fremtidige magtforhold blev aftalt. Huerta skulle være midlertidig præsident, mens Diaz kunne opstille som præsidentkandidat ved det næste præsidentvalg. Denne aftale, der blev nedskrevet og undertegnet, er kendt som

Citadel-planen, men i folkemunde kendes den som Ambassade-planen.⁷⁸ Det mærkelige er, at Ambassadør Lane Wilson i sine indberetninger overhovedet ikke omtaler sit forsøg på at overtale Madero til at gå af. Tværtimod betyder han, at han ikke har blandet sig i, om Madero skulle gå af eller ej. Det fremgår dog af hans indberetninger, at han helt står på Huertas og Diaz side⁷⁹.

På dette tidspunkt var Madero stadigvæk præsident, men Huerta havde overtaget den udøvende rolle. For at legitimere sin position var det nødvendigt at få Madero til at gå af. Han havde et stærkt argument: Maderos familie var i hans hænder. Felix Diaz og hans tilhængere var blodtørstige. For at tilfredsstille dem, overlod han dem Gustavo Madero, som blev mishandlet og skudt.

Straks næste morgen besøgte en af Huerta folk den fængslede Madero og vicepræsidenten for at forlange deres afgang. Efter en del diskussion gik de med til det, såfremt man ville love en sikker afrejse for medlemmer af deres familie. På dette tidspunkt vidste Madero endnu intet om drabet på sin broder. Klokken ni om aftenen blev Maderos og vicepræsidentens afskedsbegæring forelagt parlamentet af udenrigsministeren Pedro Lascuráin. Det blev accepteret med stort flertal. Lascuráin blev udråbt som midlertidig præsident. Han aflagde ed og nominerede derefter general Huerta til indenrigsminister, og i denne egenskab ifølge forfatningen af 1857 til sin efterfølger. Derefter meddelte han sin afgang efter at have været præsident i under en time. Det var selv for Mexico en rekord.

Således blev Huerta midlertidig præsident i Mexico. Da de fængslede fik det at vide, mistede de modet. De havde fået løfte om afrejse, inden deres tilbagetræden blev effektiv. Men nu havde Huerta ikke brug for dem mere, da han havde fået afskedsbegæringen. Toget til Vera Cruz var endnu ikke gjort klar. Der var alvorlig fare

⁷⁸ Calvert, p. 116-119

⁷⁹ Hanrahan, Vol. V.

for deres liv. Maderos hustru gik til ambassadør Lane Wilson for at bede om hans hjælp, men han nægtede at intervenere.

Den næste dag skulle de fangne overføres til et andet fængsel "for deres sikkerheds skyld". Da bilen med dem nåede fængslet, stoppede den ikke ved hovedindgangen, men kørte om bagved. Ekspræsidenten og hans vicepræsident blev beordret ud af bilen, og idet de steg ud, blev de skudt af deres ledsagere. Før de forlod stedet, gennemhullede de bilen med skud, for at det skulle se ud som om de havde været ude for et angreb.

Madero blev begravet på en lokal kirkegård. Familien flygtede til Havana, bortset fra Maderos tre yngre brødre, som tog til USA⁸⁰.

Det er aldrig blevet fuldt opklaret, hvordan mordet blev gennemført og hvem, der havde beordret eller tilskyndet til det. En obduktion viste, at han blev skudt i hovedet på en måde, der taler for, at han blev dræbt på nært hold. Huerta forklarede i en offentlig meddelelse, at drabet var forårsaget af et angreb fra ukendte mænd, hvilket ikke stemmer med obduktionsresultatet.

Flere anerkendte mexicanske historikere hævder, at den amerikanske ambassadør havde tilskyndet til drabet.⁸¹ Hanrahan hævder på den anden side, at hans dokumentsamling omkring ambassadørens rolle er komplet, og at den ikke viser, at Henry Lane Wilson skulle være involveret⁸². Som tidligere nævnt, har Lane Wilson dog været tavs om nogle af sine handlinger, der dog er dokumenteret i den tyske gesandts dagbøger⁸³. Det besynderlige er dog, at Hanrahan i et andet bind af sin dokumentsamling klart viser Lanes aktive indblanding mod Madero og for Huerta. Under overskriften "En US flådeofficers syn på revolutionen" bringer han Bayard Hale's beretning om Lanes spil under de ti tragiske dage. Den svarer til det her beskrevne. Hale var ikke flådeofficer, men præst og journalist, der meget aktivt havde støttet Wilsons præsidentkandidatur⁸⁴. Wilson havde udsendt Hale som sin private agent for at finde ud af, hvad Lane havde for⁸⁵.

Huerta

Med Huerta ved magten var tiden skruet tilbage til Porfiriatet. Cientificos, hæren, kirken og alle de rige industri-, mine- og haciendafolk støttede ham. Det samme gjorde de store udenlandske foretagender i landet. Henry Lane Wilson kæmpede bravt for at

⁸⁰ Calvert, p.120.

⁸¹ Hanrahan, Vol.5. introduktion.

⁸² Ibid.

⁸³ Camin, Héctor Aguilar et al. In the shadow of the Mexican revolution, p.34. 1994, Univ. Texas Press

⁸⁴ Benbow, M.E., Woodrow Wilson and Intelligence gathering in Mexico, 1913-15. CIA, CSI studies vol.51,4

⁸⁵ Hanrahan, Vol.5,p.143-163.skrevet 18.6.1913.

opnå anerkendelse af den nye diktator og forsikrede Washington, at han var anerkendt overalt i landet. Men dels forbød Washington ham at foretage sig noget, der kunne have skær af officiel anerkendelse, dels passede det ikke, at Huerta var anerkendt over hele landet.

Den 26.februar sendte guvernøren af den nordøstlige stat Coahuila, Venustiano Carranza, en protest til USA's præsident Taft: "Den Mexicanske nation fordømmer det forbryderiske statskup som berøvede landet for sine konstitutionelle ledere ved kujonagtige mord... Jeg er sikker på, at hverken Deres excellences regering eller den af Deres efterfølger vil acceptere den falske regering, som Huerta er i gang med at etablere..."⁸⁶.

Den 8.marts sendte guvernøren af Sonora en lignende anmodning til USA's udenrigsminister om ikke at anerkende Huerta på vegne af staterne, Sonora, Coahuila, Durango, Campeche, Yucatan, Morelos og Chiapas. Han tilføjede, at alle disse stater er i væbnet modstand mod Huerta.

Fig. 36 Venustiano Carranza

Den 4. marts blev demokraten Woodrow Wilson præsident i USA. Han lignede på flere måder Madero. Han betragtede sig selv som en apostel, der ville bortfejle republikaneren Tafts dårlige administration og genoprette USA's integritet og føre sit folk til storhed.

Maderos død chokerede præsidenten. Fra begyndelsen af var hans syn på Huerta fjendtlig. I sin første deklaration skrev han, dog uden direkte at nævne Mexico, men uden nogen tvivl møntet på Huerta, at en anerkendelse af et andet land er kun var mulig, "såfremt landet på retmæssig måde havde fået en regering baseret på lov og ikke på arbitrær eller uregulær magt. Vi kan ikke have sympati med dem, der prøver at gribe regeringsmagten for at fremme deres egne personlige interesser eller ambitioner".

Henry Lane Wilson gav ikke op. Dagen efter, at han havde modtaget den ny præsidents erklæring, sendte han et telegram til sin udenrigsminister: "Med mindre man etablerer den samme type regering, som den Porfirio Diaz ledede, vil nye revolutionære bevægelser bryde ud og almindelig uro blive fornyet"⁸⁷. Senere på året den 28.juli var Lane Wilson i Washington, indkaldt til "konsultationer". En uge efter fik Lane Wilson besked om, at hans afsked var blevet bevilget af Woodrow Wilson på grund af deres meget forskellige syn på Mexicanske anliggender. Det var Bayard Hale's rapport, der virkede.

⁸⁶ Atkin, p.130.

⁸⁷ Ibid. Det skal bemærkes, at Hanrahans dokumentssamling hverken indeholder dette telegram eller Woodrow Wilsons erklæring, der forårsagede telegrammet, selvom Hanrahan hævder, at hans samling er komplet. Det er mit indtryk, at Hanrahans dokumentssamling og hans kommentarer ikke er upartiske, men søger at forsvare Henry Lane Wilson og for øvrigt USA's forretningsinteresser i Mexico. Se også note 82.

De revolutionære bevægelser, som Lane Wilson frygtede, hvis man ikke anerkendte Huerta, brød ud netop på grund af Huerta. Modstanden voksede hurtigt. I Morelos kæmpede Zapata med endnu større beslutsomhed end før, men Huertas hovedmodstander var i nord. Modstandernes talsmand var Venustiano Carranca, guvernøren i staten Coahuila. Han var en 55 år gammel hacienda-ejer, havde været senator i 11 år under Diaz, men sluttede sig til Madero i 1910.

Han var ikke soldat, men en værdig og tilsyneladende ubestikkelig politiker, Han havde dog tilbøjelighed til at være ganske egoistisk og ville altid dominere.

Han blev leder af oprøret mod Huerta, da han på Hacienda de Guadalupe den 26.marts 1913 publicerede planen af Guadalupe. Denne plan var så vag, at den kunne samle alle oprørsgrupper. Det eneste, der stod fast, var at nægte anerkendelsen af Huerta og udnævnelsen af Carranca som "*primer jefe*" – første eller øverste chef – for Konstitutionalisterne, fællesbetegnelsen for alle dem, der fulgte ham, fordi det, de arbejdede på, var en lovlig forfatning eller konstitution.

Som sagt var Carranza ikke soldat, men heldigvis var lederen af bevægelsen i Sonora - Alvaro Obregón en meget dygtig organisator og miltærperson. Han var 33 år gammel, af irsk oprindelse (O'Brien blev til Obregón), den yngste af 18 børn, efter en almindelig skoleuddannelse arbejdede han som mekaniker på en hacienda. Han blev gift, købte noget land og blev borgmester i den lille landsby, han boede i. Hans militære karrieres begyndte, da Pascual Orozco gjorde oprør mod Madero. Obregón kæmpede mod Orozco med en lille styrke på ca. 300 mand. Da Huerta efter sin magtovertagelse forlangte, at alle delstater sluttede sig til ham, var han parat til aktion for Sonoras Huerta-fjendtlige guvernør.

Carranza og Obregón valgte deres nærmeste medarbejdere med omhu. Flere af dem blev, lige som de selv, senere præsidenter eller højtstående ledere i Mexico (Plutarco Elias Calles, Adolfo de la Huerta – ikke at forveksle med Victoriano Huerta).

Huerta gik hurtigt i gang med at angribe Chihuahua, hvor adskillige oprør tidligere var begyndt. Guvernøren her var Abraham González. Det var manden, der i sin tid gav Pancho Villa og Pascual Orozco den første opgave som oprørsledere. Han blev arresteret den 7.marts 1913 og afløst af en Huerta-general. Da han per tog skulle forflyttes til et andet fængsel, blev han smidt under hjulene. Hvad der var tilbage af ham blev begravet ved siden af skinnerne.

Da nyheden om mordene på Madero og Abraham Gonzalez nåede Villa, følte han, at han var nødt til at hævne drabet på de to mænd, han respekterede mest. Sammen med otte mænd red han på stjalne heste over grænsefloden fra El Paso, hvor han havde ligget i skjul. En uge efter nærmede han sig Chihuahua City. Hans gruppe var kun vokset til 13 mand, blandt dem hans to brødre. Men fra da af voksede hans trup meget hurtigt. De kom fra haciendaer, fra mineområder og små landsbyer. Navnet Villa tiltrak dem som en magnet. De kom med deres kvinder og børn. Det lignede mere en folkevandring end en hær. Hans første kamp var mod en gruppe på 400 af Orozcos soldater, der lå i garnison i en lille by ikke langt fra grænsen. Villa rådede over 700 mand. Kampen varede to timer. Orozco-folkene flygtede efterladende 40 døde og 60 fanger. Den næste morgen blev fangerne stillet op i tre rækker bag hinanden og skudt. Som Villa sagde, "ved at skyde tre med en kugle sparer man ammunition".

Carranza sendte kort efter bud efter Villa for at spørge, om han ikke ville tilslutte sig planen af Guadalupe. Det gjorde Villa og anerkendte dermed også Carranza som den øverste leder. Det var dog et usikkert fællesskab, dels fordi Carranza som hacienda-ejer nærede en vis foragt for den fattige tidligere landarbejder, dels fordi Villa på tilsvarende måde var mistænkelig over for den velhavende, gamle og dominerende mand.

Carranza og hans folk udførte kun spredte små operationer i løbet af forår og sommer 1913. Kræfterne blev brugt til at samle forsyninger og tropper. Huerta var heller ikke aktiv mod nord, bortset fra at han befæstede byerne og særlig dem, der var stationer på den vigtige jernbanelinje, der førte til USA's grænse.

Huertas vigtigste opgave var at opnå USA's anerkendelse af sin regering. Han vidste, at uden den ville han være fortabt. Men det blev ham stædigt nægtet af Woodrow Wilson, trods henstillinger fra ambassadøren og rige amerikanere med forretningsinteresser i Mexico. Hans livlæge refererer ham for at have sagt "Nogle gange skal jeg stoppe op og tænke på, at jeg er præsident for hele USA og ikke blot for nogle rige forretningsfolk i Mexico".

Berlingske Aftenavis 6.september 1913

Mexico og de Forenede Stater

Den mexicansk-nordamerikanske konflikt står endnu stadig uløst hen. Præsident Wilsons budskab til kongressen har, som det synes, ikke bragt nogen forandring i situationen.

Wilson's budskab gik ud på at vise, at de Forenede Stater ene og alene havde Mexicos sande vel for øje, og at alle de forholdsregler, som de traf og fremtidigt ville komme til at træffe, var dikteret af uegennyttig kærlighed til nabostaten. Snart skulle Panamakanalen åbnes. Mexico vil kunne drage stor fordel deraf, hvis det føjede sig efter de Forenede Stater. Regeringen i Washington ville bevare tålmodigheden. Alle nordamerikanere opfordres imidlertid til at forlade Mexico og bringe deres liv og eje i sikkerhed. Al våbentilførsel fra de Forenede Stater til de stridende parter skulle ophøre.

Så meget fremgik nogenlunde klart af budskabet, at regeringen i Washington meget unødigt ville indlade sig på en krig med Mexico – hvad enten det nu skyldtes Wilsons noksom omtalte fredskærlighed eller den omstændighed, at de Forenede Stater, som undersekretæren i krigsministeriet i Washington nylig offentligt udtalte, er ganske uforberedt, idet de kun har 79.000 mand regulære soldater – hvoraf halvdelen på filippinerne og Hawaii – og med den nationale milits kun kan bringe tallet op på 150.000 mand, mens der til en krig med en militærstat kræves mindst 600.000.

Fra Mexicansk side anstilles omtrent følgende betragtninger: Mexico var i et kvart århundrede en blomstrende stat, der havde fred og ro på alle kanter. Det var dog dengang, da den kraftfulde Porfirio Diaz førte roret. Men Diaz lagde hindringer i vejen for nordamerikanernes bestræbelser for igennem deres finansmagt at gøre sig til herre over Mexicos økonomiske værdier. Derfor styrtedes Diaz ved en revolution, der var anstiftet i de Forenede Stater, og hvis høvding Madero, var de Forenede Staters håndgangne mand. Madero styrtedes snart, og Mexico fik i Huerta atter en kraftig regent, som havde vilje til at holde sig nordamerikanerne

Fortsættes næste side

Fortsat fra forrige side

fra livet. Derfor forlanger regeringen i Washington Huertas tilbagetræden, og derfor finder revolutionen mod Huerta støtte i de Forenede Stater. Man hævder endvidere fra mexicansk side, at Huertas regering faktisk har magten i det meste af landet, at revolutionen slet ikke har den betydning, som man vil give det udseende af i de Forenede Stater, og at der aldeles ikke er nogen fare for de i Mexico boende nordamerikanere – disse synes selv, efter hvad telegrammerne melder, at være af samme mening – og at den i Wilsons budskab indeholdte opfordring til Nordamerikanerne om at forlade Mexico derfor tager sig meget besynderlig ud.

Ved man forud i Washington, at alvorlige revolutionære kræfter nu vil blive sluppet løs? Og hvorfra har man den viden, hvis man ikke selv har en finger med i spillet. Blev ikke Panama i sin tid ved nordamerikanske intriger løsrevet fra Columbia? Der står nok i præsidentens budskab, at ingen af de stridende parter i Mexico vil få våben fra de Forenede Stater, men hvem garanterer for, at denne forsikring overholdes?

Omtrent samtidig med, at præsident Wilson oplæste sit budskab i Kongressen, modtog John Lind fra den mexicanske udenrigsminister Gamboa svaret på de nordamerikanske forslag. Gamboa svarede, at den af de Forenede Stater forlangte våbenstilstand med oprørerne ville omtrent være det samme som en våbenstilstand med banditter. Kun af oprigtig agtelse for det amerikanske folk og dets regering havde den mexicanske regering indvilliget i at overveje og besvare forslagene. Ellers ville den straks have afvist dem på grund af deres ydmygende og usædvanlige karakter, der næppe kunne være tålt i en fredstraktat efter en sejr.

Efter budskabets fremkomst synes Huerta at have indtaget en vaklende holdning. Hans stilling er meget vanskelig, da han ikke kan skaffe midler til at dække finansnøden med, så længe han ikke er anerkendt af de Forenede Stater. På den anden side er præsident Wilsons krav om, at Huerta skal nedlægge sit præsidentskab og afholde sig fra at kandidere ved det kommende præsidentvalg, en over for en selvstændig stat uhørt fordring. Ved at gå ind herpå, ville Mexico i virkeligheden give afkald på sin uafhængighed og fulde suverænitet.

En officiel melding fra Washington går ud på, at Huerta har afgivet en mundtlig erklæring om ikke at optræde som kandidat ved præsidentvalget. I øvrigt er en afsending fra Huerta, Zamacona, afrejst til Washington med fuldmagt til at åbne forhandlinger.

Det irriterede den amerikanske præsident, at Storbritannien som ny ambassadør i Mexico indsatte en mand, der var kendt for sin anti-amerikanske holdning. Dette skete samtidig med, at Woodrow Wilson fjernede Henry Lane Wilson som ambassadør. Han udnævnte ikke nogen ny ambassadør, men nøjedes med at lade repræsentationen være besat af en chargé d'affaires. Han sendte dog en særlig udsending, John Lind, der var svensk immigrant, med den opgave, at fremsætte et forslag, der efter hans mening dels ville løse Mexicos problemer, dels fjerne Huerta. Det gik ud på, at der skulle være en øjeblikkelig våbenhvile, fulgt af frie valg, hvor Huerta ikke måtte være

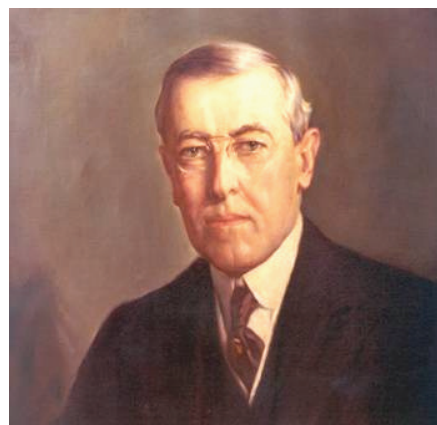

Fig. 37 Woodrow Wilson

præsidentkandidat. Lind præsenterede forslaget for den Mexicanske udenrigsminister, som orienterede Huerta. Denne svarede: "Fortæl ham, at han skal gå ad helvede til". Da Huerta så ministerens ansigtsudtryk, tilføjede han "men sig det i diplomatisk sprog". Da Lind meldte tilbage til USA med den "diplomatiske" afvisning af forslaget, indførte Woodrow Wilson en total våbenembargo over for Mexico. Det var en stor skuffelse for ham, at Storbritannien fulgt af Tyskland, Frankrig, Spanien og Japan anerkendte den Mexicanske regering, dog på den betingelse, at der blev gennemført frie valg og at Huerta ikke opstillede som præsidentkandidat. Det var helt klart for at sikre deres forretningsinteresser.

Berlingske Aftenavis 6.januar 1914

Tilstanden i Mexico

Privattelegram. London, tirsdag.5

Fra Washington telegraferes, at præsident Wilson specielle udsending Lind ved et møde med præsidenten skal have fået denne til at indse nødvendigheden af at sætte en tidsgrænse for Huertas magtperiode. Udenrigsminister Bryan udtalte på et møde i Nebraska i går, at han bad himlen bistå ham i at hindre, at Staterne skulle blive nødt til at bekriige Mexico. Han ønskede ikke, at mænd skulle dø for deres land foran kanonmundinger, men at de skulle leve for deres land.

I Mexico havde Huerta travlt med at samle magten i sine hænder. Flere ministre tog deres afsked. Andre, blandt andet Felix Diaz, blev sendt til udlandet på diverse missioner. En senator, der ikke ville makke ret, blev myrdet. Kongressen blev i stigende grad utilfreds med Huerta. Den var bekymret over Konstitutionalisternes fremgang i Nord og den ville også iværksætte en undersøgelse i anledning af mordet på senatoren. Det førte til, at militæret den 10.oktober 1913 omringede kongressen, mens den var i møde. En repræsentant for Huerta gik ind og forlangte, at man ophørte med at undersøge mordet på senatoren. Senatets medlemmer opfattede det som, at man ville indskrænke deres rettigheder og begyndte at forlade lokalet. Over hundrede af dem blev straks arresteret og ført til et fængsel. Huerta erklærede straks, at der ville blive afholdt nyvalg til kongressen samtidig med det forestående præsidentvalg i slutningen af oktober. Han besluttede også at lade sig genvælge som præsident. Woodrow Wilson blev derved konfronteret med det faktum, at Huerta ville beholde præsidentmagten i det uendelige og med alle de midler, der stod til hans rådighed.

Berlingske Aftenavis den 3. januar 1914

De deputerede løsladt.

Mexico, 2.januar.26 tidligere deputerede, der den 10.oktober blev kastet i fængsel, er i dag blevet løsladt. Da undersøgelses-dommerne ikke fandt den mod dem rejste anklage for delagtighed i oprør begrundet.

Præsidentvalget blev naturligvis en farce. Ingen turde opponere mod Huerta, men kun få procent af befolkningen deltog i valget. Domstolen erklærede valget som ugyldig. Huerta planlagde nyt valg i juli 1914⁸⁸. Og indtil da fortsatte han at have magten.

Huerta havde en besynderlig måde at afholde møder på. De foregik ikke i regeringsbygninger, men på diverse barer og cafeer. Kabinetmøderne blev afholdt på Bar Colón, hvor Huerta altid sad syngende, spisende og pærefuld. Hans forhold til USA forhindrede ham ikke i at deltage i de årlige, officielle festligheder i anledning af 4. juli, den amerikanske uafhængighedsdag. Mens en velkomstkomité klædt højtideligt og med høj hat ventede på ham uden for Hotel Tivoli, hvor festen fandt sted, lykkedes det Huerta at smutte ind ad en bagvej i sin slidte grå habit. Da en tjener løb ud for at hente velkomstkomiteen, fandt de Huerta siddende ved baren med en halvtømt flaske cognac foran sig. Han tog flasken, puttede den i lommen og sagde, at det var en meget fin cognac. Så gik han⁸⁹.

Ivar Thord-Gray⁹⁰

Konstitutionalisterne kom som nævnt kun langsomt i gang. Carranza manglede en god general. Felipe Ángeles, som Madero under de ti tragiske dage havde bedt om hjælp og som forgæves kæmpede mod Huerta, kom Carranza til hjælp.

Mange udenlandske eventyrere tog fra USA over den mexicanske grænse for at komme oprørerne til hjælp. Specielt Pancho Villa tiltrak mange. Blandt dem var der en svensker – Ivar Thord-Gray. Han var uddannet som kavaleriofficer i den svenske hær.

Fig. 38 Ivar Thord-Gray

Efter nogle år som sømand havnede han i Sydafrika, hvor han kæmpede i boerkrigen på engelsk side. Han tog derfra til Filippinerne som konstabel i den amerikanske hær, arbejdede på en plantage i Malaysia og deltog så i den kinesiske revolution i 1913.

På en bar i Shanghai drøftede han den mexicanske revolution med nogle venner. Han besluttede at ville tage til Mexico og indgik et væddemål med en amerikaner, der påstod at revolutionen ville være overstået, inden han kom dertil. Han skaffede sig en indrejsetilladelse hos den mexicanske konsul i Shanghai og skyndte sig så af sted for at nå at vinde sit væddemål. Han tog via San Francisco til El Paso, hvor han passerede grænsen til Mexico. Det tog ham ikke lang tid at komme til Villas hovedkvarter.

⁸⁸ Eisenhower, p.60-62

⁸⁹ Atkin, p. 135-142.

⁹⁰ Afsnittet er baseret på Katz. 300ff. og Thord-Gray, I. Gringo bland rebeller (svensk), 1961, Bonniers, Stockholm

Villa modtog ham meget barsk. Han gav Villa dokumentet fra den Mexicanske konsul i Shanghai. Villa tog det, lod som om han læste det, mens papiret vendte op og ned. Villa opfattede ham som en "gringospion". Thord-Gray fortæller, at han havde set bavianer i Sydafrika, der så mere hyggelige ud end Villa. Der var ikke mere at gøre for Thord-Gray. Han gik uden at hilse farvel for at tage tilbage til El Paso. På vejen ud, så han to feltkanoner. En amerikaner stod ved siden af og så meget bekymret ud. Han var blevet udnævnt af Villa til at være artilleriofficer. Men han anede ingenting om kanoner. Thord-Gray havde i Sydafrika gjort tjeneste ved det hestetrukne artilleri. Han opdagede, at regeringstropperne havde ødelagt kanonerne, før de opgav dem i kampen. Han fandt, at tændstifterne var brækket af og foreslog, at der skulle fremstilles nye. I det samme kom Villa forbi. Da han opdagede, at svenskeren ikke var forsvundet, lod han ham fængsle. Amerikaneren vendte sig nu mod Villa og forklarede ham, at Thord-Gray havde forstand på kanoner. Villas mine skiftede fra tordnende vrede til et bredt smil.

Thord-Gray forklarede, at han måtte tage mekanismen over grænsen for at få et mekanisk værksted til at lave nye tændstifter. Det lykkedes ham at få drejet dem i El Paso. Da han kom tilbage, beordrede Villa ham til at blive på stedet for at bevise, at kanonerne nu virkede. Svenskeren gjorde opmærksom på, at kanonerne manglede sigteinstrumenter, og at de derfor ville have svært ved at ramme et mål. Villa gik hen til kanonerne, kærtegnede dem blidt og spurgte med en mild stemme, om det da ikke ville være muligt at bruge dem mod forbryderen Huerta i denne kamp for jord og frihed. Thord-Gray sagde, at kanonerne godt kunne skyde, og at larmen fra dem måske ville gøre fjenden bange, selv om han ikke blev ramt. Villa stillede sig tilfreds, pegede på et hus 4-5 km borte og gav ordre til at skyde på det. Der blev affyret skud med begge kanoner, men huset blev ikke ramt. Blot styrtede fire mand ud af huset og forsvandt skyndsomt i det fjerne. Villa var tilfreds. Han omfavnede Thord-Gray og gjorde ham på stedet til sin artillerichef. Som assistenter tog Thord-Gray bl.a. to Tarahumara-indianere. De blev sammen med nogle andre hans trofaste følgesvende. Han lærte deres sprog så godt at han senere udgav en tarahumara-engelsk ordbog.

Thord-Gray blev kun kort tid hos Villa. Han deltog i et enkelt slag ved Tierra Blanca, som Villa vandt blandt andet takket være sine kanoner. Derefter blev Thord-Gray af Villa sendt til Carranza. Villa hævdede, at denne havde beordret Villa til at overlade ham manden, der havde ordnet hans kanoner, men det var nok Villas nærmeste mænd, der var blevet misundelige på svenskerens stigende rolle hos Villa, og som havde bagtalt ham for at blive af med ham. Efter at have foretaget en dramatisk våbensmugling for Villa tog svenskeren af sted til Hermosillo med sit indianske følge. Her havde Carranza og Obregón deres hovedkvarter. Hurtigt opdagede Thord-Gray, at der dels var en stor mangel på officerer, og at de få, der var, havde ringe militære kundskaber. Thord-Gray oprettede så på Obregóns foranledning et militærakademi, hvor han dagligt underviste officererne. Selv Carranza og Obregón deltog i undervisningen. Thord-Gray giver et levende billede af de to.

Han beskriver Obregón som lavstammet og lidt fedladet, ca. 33 år gammel. Hovedet var rundt som en kanonkugle, overskægget kort med spidserne vendende let opad. Til at begynde med var han ret uvenlig over for Thord-Gray, som om han forsøgte at skjule noget. Det tog ikke svenskeren lang tid at finde ud af, at Obregón ikke ønskede at afsløre sine beskedne militære kundskaber over for en fremmed, men i modsætning

til f.eks. Pancho Villa var han ivrig efter at udvide sin viden, og det lykkedes ham også. Nogle dage efter sin ankomst blev han indbudt til at møde Carranza. Dennes patriarkalske personlighed gjorde indtryk på Thord-Gray. Han var høj og statelig, så ud som en velklædt hacienda-ejer. Hans værdige og faderlige optræden var tillidsvækkende. Hans lange hvide skæg gav det indtryk, at han var en Salomon i visdom.

Efter en times samtale blev forholdet mellem dem venligt. Carranza befalede ham at slutte sig til artilleriet, selv om Thord-Gray havde anmodet om en stilling i kavaleriet. Han kom dog ikke godt ud af det med artillerilederen, fordi denne sandsynligvis erkendte sine ringe kundskaber i forhold til svenskeren, og derfor intrigerede mod ham. Det lykkedes så Thord-Gray at blive overflyttet til kavaleriet, som han fik organiseret til en dygtig og disciplineret enhed.

Blandt officererne var som tidligere nævnt også Felipe Ángeles, som havde hjulpet Madero i dennes sidste dage. Han var en højtuddannet artilleriofficer, men ulykkeligvis ville hverken Carranza eller Obregon udnytte hans store kundskaber. Alle forslag, som han kom med, blev afvist. Det førte til, at Ángeles forlod Carranza og sluttede sig til Villa.

I slutningen af 1913 sluttede en stor gruppe af yaqui-indianere sig til Carranza. De kom i lændeklæder eller løst bomuldstøj og var bevæbnet med bue og pil. Mange var malet med hvide prikker i ansigtet. Ikke længe før revolutionen havde disse indianere angrebet haciendaerne og dræbt mange, som arbejdede der.

Den 8. januar om morgenen blev kavaleriet lastet på tog for transport til Culiacán, hovedstaden i Sinaloa. Efter 7 timers venten på Carranza afgik transporten. Klokken ti om aftenen gjorde toget holdt, fordi Carranza ikke brød sig om at køre i tog om natten. Den næste dag nåede de den californiske bugt ved Guyamas. Der lå et antal amerikanske og japanske kanonbåde uden for havnen. Man var bange for, at de to lande havde noget for til skade for oprørerne. Mens Thord-Gray kiggede ud over havet,

Fig. 39 Obregón (i hvidt) og hans stab af Yaqui-inianere.

så han pludselig en troppekolonne marchere ud fra Guyamas i retning mod hans tropper. Lige så snart regeringstropperne var blevet opdaget, begyndte der at komme trommesignaler fra Yaqui-indianernes lejr. Yaqui-trommen ligner en tamburin med skind på begge sider. Den er et stammesymbol for den enkelte gruppe på ca. 200 mand. Yaqui-høvdingen gav ordre til sine krigere med forskellige trommehvirvler, der fik dem til at gå frem, trække sig tilbage, gå til siderne og udføre en hel del andre handlinger alt efter trommeslagene.

Der kom endnu en kolonne ud af byen. Det var tydeligvis en styrkedemonstration. Der var nu ca. 3000 mand på vej. Yaquierne var nu rykket frem mod fjenden, fuldt synlige for os, men skjult for fjenden, idet de bevægede sig fra busk til busk stærkt foroverbøjede. Så gav en enkelt tromme et signal. Yaquierne øgede deres forsigtighed. De gik frem som

skygger og var snart skjult for os i buskadset. Et nyt signal gav genklang fra fjendens flanker. Thord-Gray fik besked på ikke at indsætte kavaleriet, men at lade yaquierne få fornøjelsen af det forestående slag. Nu var det tydeligt, at Yaquierne havde nået fjendens fløje. Et nyt signal. Regeringstropperne gjorde holdt. I kikkerten kunne det ses, at de stoppede af rædsel, ikke efter ordre. Officererne for frem og tilbage for at forsøge at få tropperne til at fortsætte fremmarchen, men de nægtede at rykke frem. Et øjeblik var der fuldstændigt stille, så hørtes trommerne bag fjendens ryg. Tropperne brød deres gruppering, og begyndte at løbe tilbage til Guaymas i uorden. Yaquierne fik fat på alle trækdyrene med udstyr. Indtil nu var der ikke blevet løsnet et eneste skud. Yaquierne trængte nu frem mod begge flanker og skabte stor ravage. Slaget var vundet. Det var faktisk sådan, at uden Yaquiernes og andre indianerstammers hjælp var revolutionen i 1913-14 mislykkedes. Med deres buer og pile og macheter erobrede de tusinder af rifler fra fjenden. Den 21. januar nåede oprørerne Culiacán.

Den 3. februar 1914 var en stor dag for Carranza. Denne dag fik han et telegram fra Washington, som fortalte, at præsident Wilson havde ophævet embargoen på våben og ammunition til Mexico "for at de, som gør oprør mod Huerta kan forsyne sig."

Nu skulle der blot skaffes penge til indkøbene og til at betale soldaterne. Nogle midler blev skaffet ved at rekvirere kvæg fra haciendaer. Tusinder af dyr blev dagligt drevet over USA's grænse, hvor de blev solgt. Køberne vidste, at sælgerne var trængende. En ko, der normalt kostede 40 \$, fik man kun 5 \$ for.

En anden måde at skaffe penge var selv at trykke dem. Trykkemaskinerne kom i gang. Pengene kunne bruges af soldaterne til at købe varer for. Alt tilgængeligt papir blev brugt. Selv toiletpapir blev en mangelvare. Disse penge, som ikke blot Carranza, men mange andre krigsherrer benyttede, blev kaldt *bilimbiques*. Dette navn kom af, at en amerikaner, der hed William Weeks, lejede arbejdere i staten Sonora. Han betalte arbejderne med sedler, der kunne benyttes til indkøb i firmaets butik. Når arbejderne henviste til William Weeks, blev det i deres mund til *bilimbiques*, idet b og v udtales ens på spansk.

Fig. 40 *Bilimbiques*, udstedt af militæret i staten Chihuahua (Nordmexico) 1914. til venstre billede af Madero. *Bilimbiques* var ofte meget mere primitive end denne.

Carranza forsøgte sig også med sølvmonter, mens han regerede ved Stillehavskysten. Det ophørte dog, da analyser viste, at mønterne indeholdt en del guld, således at 1 peso i virkeligheden var 4 peso værd. Den 6.februar begyndte Carranzas tropper at bevæge sig mod syd. Man bevægede sig per jernbane og stod kun af, når regeringstropper skulle bekæmpes. Det gik som regel godt, men man led ind imellem også store tab. Thord-Gray, som var i følge med sine trofaste indianere, blev kaldt tilbage til Culiacán. Her hørte man, at Pancho Villa havde rensset det meste af det nordlige Mexico for regeringstropper, som havde trukket sig tilbage til det befæstede jernbaneknudepunkt Torreón, der var deres sidste holdepunkt i det nordlige Mexico. Det rygtedes også, at Villa var blevet træt af Carranza og alle hans proklamationer og ordrer, således at der var opstået en kurre på tråden mellem dem. Carranza med et mindre følge tog af sted mod nord for at finde ud af, hvad der var i vejen. For Thord-Gray gik tiden i Culiacán med undervisning i hans militærakademi. Ind imellem blev han og hans indianere dog også sendt ud på opklaringsopgaver i meget vanskeligt terræn. Den 3.april modtog man den glædelige meddelelse, at Pancho Villa havde indtaget Torreón. Det medførte, at Thord-Gray skulle øge sin indsats for at uddanne flere officerer, idet Carranza og Obregón ønskede at nå Mexico City før Villa.

Men vi vil nu forlade Thord-Gray for at følge udviklingen i Mexico andet steds. Det skal blot nævnes til slut, at Thord-Gray forlod Mexico ved verdenskrigens begyndelse for at slutte sig til den britiske hær, som han kæmpede for hele krigen igennem.

Som nævnt var Carranza taget mod nord for at prøve at løse eventuelle konflikter med Villa. Faktisk havde disse konflikter været til stede fra begyndelsen. De to mødtes kort efter, at Carranza havde udnævnt sig selv til øverste chef – *primero jefe*. Der var en generations aldersforskel mellem dem. Villa var i trediveerne, Carranza i halvtredserne, med et langt skæg, langsom i bevægelser og tanker. Villas første indtryk var: "Denne mand kan ikke føre os til sejr, han har i sit liv allerede givet alt, hvad han har"⁹¹. På den anden side følte Carranza, at Villa kunne blive særdeles farlig for hans konstitutionelle bevægelse. Han sagde engang: "Villa er en stærk personlighed, han er en frygtelig mand og en mand uden visioner, en der ikke er opmærksom på, hvad han gør. Han er enormt farlig og vi må være forberedt"⁹².

Fra første færd forsøgte Carranza at lade Villa være undergivet andre, som han havde mere tillid til, hvilket Villa satte sig imod. Det skete blandt andet da Villa havde erobret hele staten Chihuahua og udnævnt sig selv som statens guvernør. Carranza forsøgte at sætte en anden i stedet. Villa rejste offentligt spørgsmålet, om det overhovedet var Carranzas rettighed at udnævne guvernører i stater, der lige var blevet befriet. Carranza blev efterhånden overbevist om, at den eneste måde til at få Villa til at makke ret, var at Carranza overførte sin regering fra Sonora til Chihuahua. I marts 1914 flyttede Carranza sin administration til Ciudad Juarez i Chihuahua ved grænsen til USA. Kort efter udbrød der åben konflikt mellem de to mænd⁹³. Mens Carranza indtil da havde været i offensiven i sit forhold til Villa, ændrede dette sig efter flytningen. Villa

⁹¹ Katz, p.331.

⁹² Katz, ibid

⁹³ Katz.p.334

truede med at henrette en mand, som Carranza havde udpeget til guvernør i stedet for Villa. Det lykkedes at berolige Villa, men det overbeviste Carranza om, at det var vigtigt, at hans tropper nåede til Mexico City før Villas *Division del Norte* (Samme navn som Romano gav den hær, han førte fra Danmark til Spanien og som kæmpede mod Napoleon). Måske var navnet inspireret af forgængeren.

Berlingske Aftenavis 2.januar 1914.

Denne og den følgende notits handler om kampe, som hovedsageligt er ført af Villa omkring nytår 1914.

Veracruz. 31.12

Ekstratog sprængt i luften.

Et tog med forbundstropper er blevet sprængt i luften 170 mil fra Mexico.

Da telegrafrådene fra hovedstaden til kysten er ødelagt, mangler man nærmere efterretninger. I toget skal der have været 50 mand, af hvilke kun 3 blev i live. Jernbanelinjen er ødelagt og jernbanetrafikken derfor standset.

Berlingske Aftenavis, 12.januar 1914

New York 10.1.14

Ny sejr for oprørerne

Fra Presidio telegraferes. Oprørerne under kommando af general Villa har i aftes kl. 10 indtaget Ojinaja.

Benton affæren

Den 17. februar 1914 kom en Englænder, William S. Benton, hacienda-ejer i Chihuahua til Villas hus Ciudad Juarez. En anden englænder F.M.Tone, der var frivillig soldat hos Villa, sad i værelset ved siden af det, hvor Benton og Villa talte sammen. Han hørte følgende samtale:

Benton: Giv mig penge for mit kvæg, min herre.

Villa: I morgen.

Benton (på engelsk): Jeg er forbande mig en bedre mand and du, lige meget hvordan du vil have det (I am a damned sight better man than you, any way you would like to take it).

Villa: Nej, unge mand (No, muchacho).

Sekunder senere hørtes et skud. Torres styrtede ind i lokalet med revolveren i hånden. Villa stod bag sit skrivebord, som havde en hylde på toppen. Benton lå på gulvet med fødderne vendt mod skrivebordet og et sår i brystet. Han var allerede død. I bagvæggen af hylden på skrivebordet var der et hul. Villa må have siddet bag skrivebordet, da han affyrede skuddet. Bentons lommeørklæde var halvvejs ud af sidelommen i hans bukser⁹⁴.

⁹⁴ Katz.p.326.

Benton havde allerede før revolutionen været i konflikt med landsbyen, der lå ved hans hacienda. Han blev beskyldt for at have stjålet land fra bønderne, hjulpet af myndighederne.

Bentons adfærd fik senere Villa til at afvige fra den regel, som han ellers strengt overholdt – ikke at krænke udlændinges ejendom. Han lod landsbyen tage det stykke land tilbage, som Benton uretmæssigt havde taget fra dem. Ved denne lejlighed må noget af hans kvæg være kommet over til det område, som bønderne havde taget. Det var det, den meget iltre Benton ville tale med Villa om.

Senere gav Villa en anden version af Bentons drab. Han hævdede, at Benton var kommet ind i rummet og havde skældt voldsomt ud. Han greb til sin sidelomme som for at tage sin pistol frem. I det øjeblik, var han blevet skudt af en af Villas folk, altså ikke af Villa selv. De opdagede først derefter, at han kun ville tage sit lommestørklæde frem.

Også andre versioner af hændelsen har verseret. Der rejste sig en international storm over drabet. Den fandt også frem til danske medier.

Berlingske Aftenavis 21.februar.1914.

En rig Englænder skudt af oprørerne.

Washington, 20.feb. (R.B.)

Udenrigsministeriet har modtaget telegram om, at den rige engelske farmer Benton, der var taget til fange af oprørslederen, general Villa, er blevet skudt. Endnu i går henvendte den engelske gesandt i Washington sig til den amerikanske regering med anmodning om, at foretage skridt til at få Benton frigivet.

El Paso, (Texas), 20.feb. (R.B.)

Ifølge meddelelser, som den amerikanske konsul har sendt Bentons enke, er Benton blevet skudt I onsdags, efter at en krigsret havde erklæret ham skyldig i at have deltaget i en sammensværgelse mod general Villa.

Berlingske Aftenavis 26.februar 1914.

Oprøret i Mexico.

Benton-affæren.

Washington, 25. februar (R.B.)

Den engelske konsul i Galveston og en amerikansk militærlæge samt en slægtning af den dræbte Benton tager i morgen til El Paso og derfra til stedet, hvor Benton ligger begravet, for at undersøge liget.

Man fortsætter bestræbelserne på at få liget udleveret. Da opløsningen af lig foregår meget hurtigt i det mexicanske klima, mener man, at en undersøgelse hurtigst muligt er påkrævet, selv under de af general Villa fastsatte indskrænkninger.

Den nordamerikanske intervention forberedes.

London 25. februar

Til Reuters Bureau telegraferes fra Washington: Embedsmænd i udenrigsministeriet har udtalt, at der ikke, folkeretlig set, er noget til hinder for, at en amerikansk kavaleriafdeling går over

Fortsættes næste side

Fortsat fra forrige side

grænsen for at sætte sig i besiddelse af Bentons lig, hvis det bliver fundet. De henviser til præsident Wilsons udtalelser om, at der i øjeblikket ikke findes nogen regering i Mexico, og at tilstandene i Mexico for øjeblikket ligner tilstanden i Kina, da stormagternes tropper marcherede mod Peking. Denne fremgangsmåde var det sidste middel, men folkeretsligt set var der ikke noget at indvende derimod.

Berlingske Aftenavis. 28.februar 1914.**Oprørsgeneralen og den myrdede englænder.****En karakteristisk forklaring af general Villa.**

Den mexicanske oprørsgeneral har over for nogle korrespondenter givet en forklaring af sit sammenstød med den engelske godsejer Benton og dennes efterfølgende henrettelse ifølge en krigsretsdom.

Benton havde skaffet sig adgang til mit kontor – fortæller generalen – under påskud af, at han havde private forretningsanliggender at tale med mig om. Så snart han var kommet indenfor døren, begyndte han at skælde mig ud, og da jeg kendte lidt til manden fra tidligere tid og vidste, hvordan hidsigheden løb af med ham, var jeg belavet på så omtrent alt muligt. Jeg vidste også, at han ikke kunne lade være med at blande sig i mexicansk politik, men at han ligefrem havde skaffet sig adgang til mit eget kontor for at myrde mig, havde jeg dog alligevel ikke tænkt mig.

Det ar alligevel åbenbart hans hensigt, thi mens vi stod og talte sammen, trak han pludselig en revolver frem af baglommen og sigtede på mig. Jeg greb ham om hånden og satte samtidig min revolver mod hans mellemgulv, men da jeg ikke ville, at det skulle have udseende af, at jeg var hidsig eller blodtørstig, kaldte jeg vagten til og lod ham arrestere.

Han blev så stillet for en krigsret på ganske ordinær og reglementeret måde, og da retten dømte ham til at have sit liv forbrudt, blev han henrettet 18 timer efter at han havde gjort attentat på mig. – Det er det hele; vi ville have behandlet enhver anden lovovertræder ganske på samme måde. Han blev straffet, ikke alene for at have gjort attentat på mig, men også fordi han var fjendtlig sindet mod vor sag og havde konspireret med vore fjender.

Den brave general kom derefter med følgende karakteristiske bemærkning: Jeg må bestemt understrege, at jeg ikke egenhændig har dræbt Benton. Jeg ville ikke besudle mine hænder med enkeltheder vedrørende eksekutionen efter at krigsretten havde kendt ham skyldig. - Da dommen var afsagt, bad Benton ikke om benådning, men han anmodede om, at hans ejendomme ikke måtte blive frataget hans hustru, og det fik han tilsagn om. Han er den eneste fremmede, vi har henrettet, og når det siges, at vi har dræbt flere, er det absolut urigtigt.

Det ses af Villas egne forklaringer, der foreligger i adskillige versioner, at han lagde vægt på, at det ikke var han selv, der havde dræbt Benton. Torres vidnesbyrd synes dog at vise, at det var Villa.

Drabet på Benton gjorde ikke blot indtryk i medierne, men også på regeringsplan. I USA var der mange, specielt i Texas, hvor Benton havde mange venner, som talte for, at USA burde intervenere i Mexico, men Woodrow Wilson holdt sig tilbage.

Carranza var rasende over denne episode. Det var ikke Benton selv eller den britiske og amerikanske animositet, der vakte hans vrede. Derimod var han gal over, at fremmede magter forhandlede direkte med Villa om sagen. Efter hans opfattelse var Villa hans underordnede. Så hvis nogen havde noget at indvende, så burde de henvende sig direkte til ham.

Han insisterede på, at spørgsmål fra fremmede magter vedrørende Benton-affæren skulle rettes til ham som "Revolutionens Første chef" og ikke til Villa. Det gjorde det lettere for Villa at klare skærene, dog uden at nogen tog særlig notits af Carranza i denne sag. Carranza advarede i stærke ord USA eller andre magter mod at gribe ind⁹⁵.

Snart fik Carranza grund til at forny sine advarsler.

Tampico-affæren

Indtil foråret 1914 syntes amerikanske interesser eller liv ikke at være truet af nogen af de mexicanske stridende parter. Der var dog en enkelt undtagelse, som var en parallel til drabet på Benton. En amerikansk statsborger Clemente Verjam blev dræbt af regeringstropperne. Det førte til følgende lille notits i Danmark:

Berlingske Aftenavis, 25.februar 1914

En amerikansk borger henrettet af regeringstropper.

Piedras Negras.

Clemente Verjam forlanges løsladt af USA. Han var arresteret, fordi han klagede over, at hans heste var blevet stjålet. Løsladelsen var imidlertid umulig, fordi Clemente Verjam allerede var blevet hængt, dagen efter hans klage.

Sagen minder om Bentons henrettelse, blot var det dengang oprørerne, nu regeringstropper. Det har ikke været muligt at finde oplysninger om denne hændelse i den tilgængelige litteratur.

Det varede dog ikke længe, før det kom til åben konflikt mellem Huertas styre og amerikanerne.

Amerikanske krigsskibe samt enkelte tyske og britiske patruljerede langs Mexicos kyster for at beskytte udlændinges liv og ejendom. Det var skik og brug, at mindre både blev sat i vandet for at foretage indkøb i mexicanske havne. I marts 1913 kom det til heftige kampe mellem Huertas tropper og konstitutionalisterne i området omkring Tampico, en havn nord for Veracruz ved den mexicanske golf. Der var fundet store mængder olie i området, som derfor havde fået stigende betydning. Byen og havnen

⁹⁵ Eisenhower, p.77.

var besat af Huertas folk, men de kom under stærkt angreb fra oprørsside. En del af udlændingene blev evakueret til krigsskibene.

Netop på dette tidspunkt blev der sat en båd i vandet fra et amerikansk krigsskib for at købe olie i land. Båden sejlede op ad Pánuco floden til et sted ca. 16 km op ad floden, hvor en tysk købmand havde lovet at sælge benzin til amerikanerne. De otte mand om bord var ubevæbnede. De var ikke bekendt med, at regeringsstropperne havde erklæret området, hvor tyskeren havde sit lager, for forbudt zone, fordi det lå tæt ved en vigtig bro. Mens sømændene var travlt optaget af at læsse, kom en mexicansk patruljebåd fra broen hen imod amerikanerne. Samtidig var mexicanske tropper på vej fra land. Amerikanerne forstod ikke spansk og mexicanerne ikke engelsk. De blev uden videre arresteret og ført i land. Den tyske købmand gav besked til den amerikanske flåde, som sendte en officer for at udvirke sømændenes frigivelse. Dette lykkedes, og mexicanerne undskyldte hændelsen.

Her kunne affæren være endt, men den amerikanske admiral følte, at en mundtlig undskyldning ikke var nok til at sone for den fornærmelse, som det amerikanske flag havde været udsat for. Han sendte følgende drastiske besked til den mexicanske general, der anførte regeringshæren.

Jeg forlanger, at De sender mig en højtstående delegation fra deres stab, som formelt tager afstand fra og undskylder hændelsen. Desuden forlanger jeg, at den officer, der var ansvarlig for handlingen, får en streng straf. Desuden skal De sørge for, at der på et fremtrædende sted ved kysten bliver hejst et amerikansk flag, som skal salutes med 21 skud. Denne salut vil blive besvaret fra mit skib. De har 24 timer til at svare mig.

Admiralen orienterede også Washington, men på grund af weekenden nåede hans besked først frem efter udløbet af de 24 timer. Også den amerikanske chargé d'affaires i Mexico City blev informeret af admiralen. Diplomaten gik nu i gang med at lede efter Huerta. Han var ikke i Nationalpaladset. Diplomaten fik besked på, at det nok ikke var muligt at træffe Huerta, fordi det var påskelørdag. Huerta blev nu efterlyst på alle de barer og cafeer, som han plejede at besøge. Igen forgæves. Diplomaten kørte tilbage til Nationalpaladset netop som Huerta var ved at forlade det i bil. Han blev inviteret med i bilen, hvor han forklarede Huerta sagen. Huerta var indstillet på at give en undskyldning og at iværksætte undersøgelse af hændelsen. Han skrev en note herom, som blev videregivet til pressen og også sendt til Washington. Men det med salutten var for meget.

Den næste dag fandtes noten i amerikanske blade. *New York Times* skrev, at "sagen var alvorlig, men ikke kritisk, en tilsyneladende misforståelse".

Her kunne sagen igen være afsluttet, men igen gik det galt. Præsident Woodrow Wilson var på sit landsted under weekenden og ville ikke forstyrres. Tirsdag, den 14. april var han igen på sit kontor. Der blev holdt et kabinetmøde. Fra den amerikanske repræsentation i Mexico City var der indløbet den besked, at den mexicanske regering ikke ville imødekomme alle de krav, den amerikanske admiral havde stillet, fordi "at gå så langt, ville være at acceptere en fremmed magts suverænitæt over en anden stat i en sådan grad, at det ville krænke den nationale værdighed og ære"

Tirsdag aften tog Wilson en drastisk beslutning. Han beordrede USA's Atlant-flåde til at sejle til Tampico. Det betød, at syv slagskibe, to krydsere og et troppetransportskib gav sig på vej. På troppetransportskibet var der et regiment marinesoldater.

Den næste dag blev Wilsons beslutning enstemmigt accepteret af den samlede Kongres.

Wilson modtog nu en ny besked. Det tyske fragtskib *Ypiranga* var på vej til Veracruz med en stor ladning våben til Huerta. Wilson besluttede, at det var totalt uacceptabelt, at Huerta skulle få disse våben. Ladningen skulle for enhver pris stoppes. En kreds af senatorer, som Wilson rådførte sig med, gjorde opmærksom på, at en sag var, at foretage en krigerisk handling over for Mexico, an helt anden og meget mere alvorlig sag ville være at afskære et tysk fartøj fra at lande, fordi det ville være en krigerisk handling over for Tyskland.

Wilson holdt igen en tale i kongressen, hvor han ikke nævnte problemet med *Ypiranga*, men søgte og fik tilslutning til sin indgriben mod Mexico. Endnu mens han talte i kongressen, blev der givet besked til admiralen ud for Tampico, at han skulle forlade området og straks begive sig til Veracruz med næsten alle sine skibe.

Der var i forvejen et mindre antal amerikanske krigsskibe ud for Veracruz, ledet af Admiral Fletcher. De havde ligget der siden de "Ti Tragiske dage" og var forblevet der i de efterfølgende 14 måneder. Alt om bord var indstillet på fredelige forbindelser med Mexico. Admiralen havde lige udgivet en lille bog, hvori hans mandskab blev orienteret om, hvordan de skulle opføre sig, når de kom i land og over for besøgende på skibene. Der var regler for tennis, svømning og deslige.

Men nu fik piben anden lyd. Fletcher imødeså en kampsituation med en meget lille styrke. Det ville ændre sig, når Atlant-flåden ankom, men begivenhederne kunne udvikle sig med en sådan fart, at der måske ikke kunne ventes på denne flådes ankomst. Indtil videre var det måske ikke nødvendigt at gå i land i Veracruz, men blot at afskære *Ypiranga* fra at nå ind i havnen. I Washington øgedes frygten for at det kunne komme til en krigsmæssig handling over for Tyskland.

Man fik så den idé, at afskæringen af *Ypiranga* kunne undgås, hvis man kunne få fat i ladningen i toldbygningen i Veracruz efter, at den var blevet bragt i land. Fletcher fik derefter følgende besked: "*Vær forberedt på med kort varsel at overtage toldbygningen i Veracruz. Hvis der ydes modstand, brug da al den styrke, der er nødvendig for at overtage og holde byen og dens nærmeste omgivelser*". Det var kun et forvarsel. Endnu var der ikke truffet nogen beslutning.

Beskeden til flådestyrken ud for Tampico om at sejle til Veracruz, nåede aldrig frem. Kun ad omveje fik admiralen det at vide. Da denne ikke kunne få nærmere besked hjemmefra konsulterede han Fletcher. De blev enige om, at der kun skulle sendes et enkelt skib fra Tampico til Veracruz. Endelig den 21. april fik admiralen ved Tampico den officielle besked fra Washington. Han var fortvivlet ved tanken om at overlade de amerikanske borgere i Tampico til deres egen skæbne. Stemningen i byen var blevet yderst anti-amerikansk. Han forlangte en bekræftelse af ordren fra Washington, men den kom aldrig.

Tidlig morgen klokken to ringede telefonen i det Hvide Hus. Der var netop kommet besked om, at *Ypiranga* havde forladt Havanna og ville ankomme til Veracruz den næste morgen.

Klokken 8 om morgenen den 21.april ankom der et radiotelegram til Fletcher: "Overtag toldbygningen. Lad ingen krigsforsyninger blive udleveret til Huerta-regeringen eller nogen anden".⁹⁶

Landsætning i Veracruz

Admiral Fletcher ville helst have ventet med at landsætte tropper til den næste dag, den 22.april, fordi han håbede at støtten fra Atlant-flåden ville nå frem forinden. Han selv kunne kun samle en styrke på 1200 mand. Det var tvivlsomt, om han med så få mænd kunne klare mexicanerne. Men så kom der et varsel om kraftig storm, som ville forhindre en landsætning den 22. Han besluttede så, at landsætte styrken med det samme.

Fig. 41 USA tropper går i land i Veracruz

Han havde forinden forsøgt gennem den amerikanske konsul i byen at forklare de militære og civile myndigheder i Veracruz, at der kun ville blive tale om en meget begrænset operation, som alene ville berøre toldbygningen, men general Maass, der anførte de mexicanske styrker i byen, såvel som alle civile myndigheder var totalt imod en amerikansk landsætning. Maass ville gøre al mulig modstand.

Landsætningen begyndte klokken 11 om formiddagen. Før klokken 12 var toldbygningen, jernbanestationen og andre bygninger ved havnefronten besat af amerikanerne. Maass ventede ikke på ordrer fra Huerta, men iværksatte modstanden med det samme. Det kom til kampe. Der var dræbte på begge sider, men amerikanerne holdt stand.

Mens kampene var i fuld gang kunne Fletcher se røg ude ved horisonten. Det måtte være *Ypiranga*. Fletcher gav instruks til kaptajnen på et af sine slagskibe om at tage ud for at møde skibet.

Da slagskibet lagde bi ved siden af *Ypiranga*, viste det sig, at den tyske kaptajn var uhyre venlig. Han indbød slagsskibets kaptajn ombord. Efter at der var blevet udvekslet et par høflighedsfraser, blev der talt alvor. Den tyske kaptajn fik at vide, at hans skib godt måtte komme ind i havnen, men at last under ingen omstændigheder måtte falde i

⁹⁶ Alle oplysninger i dette afsnit om forholdene i Tampico og ud for Veracruz, samt drøftelserne i USA er fra:Eisenhower. p.79-108.

Huertas hænder. Kaptajnen var fuld af forståelse. Det viste sig for øvrigt, at hele lasten ikke stammede fra Hamborg, som man havde forudset, men fra New York direkte fra Remington våbenfabrikken. Man havde lagt ruten via Hamborg for at skjule oprindelsen. Den tyske kaptajn besluttede at ankre op uden for havnemolen. Der forblev skibet ind til den følgende dag.

General Maass fik ordre fra Huerta om at forlade Veracruz for at begive sig til en by i nærheden med sine tropper. Imidlertid var flere hundrede fanger fra fortet San Juan de Ulloa blevet frigivet og forsynet med rifler, så de kunne være med til at bekæmpe amerikanerne. De blev i byen og forårsagede al mulig ravage.

Den næste morgen, den 22. april ankom Atlant-flåden og lagde sig uden for havnen. Med de forstærkninger, der nu var til rådighed besluttede Fletcher, at hele Veracruz skulle indtages. Forinden havde amerikanerne igen forsøgt at opnå våbenhvile med mexicanerne, men der var ingen til at modtage dette tilbud. Indtil da var der ikke blevet afgivet skud fra de amerikanske krigsskibes kanoner. Det ville have ført til store ødelæggelser, men da troppeforstærkningerne gik i land, blev de modtaget af voldsom ild fra Flådeakademiet, der lå ved havnefronten. Der blev nu givet ordre til at beskyde denne bygning med skibskanonerne, hvilket medførte utallige dræbte kadetter. Denne dag dræbtes 17 amerikanere og 63 blev såret. Hos mexicanerne var tabene 126 døde og 195 sårede. Allerede klokken 11 om formiddagen var hele Veracruz i amerikanernes hænder. Men mexicanerne lå ikke på den lade side. General Maass samlede omkring 16.000 mand tæt på Veracruz. Det fik Amerikanerne til også at sørge for yderligere forstærkninger. Et troppetransportskib blev afsendt fra Galveston med 5200 mand.

Admiral Fletcher sørgede for at rydde op i byen. For at få byen til at fungere normalt, blev alle sårede bragt til byens hospitaler, Gaderne blev ryddet for lig. Der var så mange, at det ikke var muligt at få alle begravet. En del blev derfor brændt på stedet. Efterhånden kom byens liv i gang igen. Forretninger, barer og hoteller åbnede, men ikke en eneste mexicansk myndighedsperson var villig til at samarbejde med amerikanerne. Det var dels på grund af vrede over det amerikanske angreb på byen, men nok også fordi en lov fra 1867, som oprindeligt var vendt mod mexicanere, der havde gjort tjeneste under Kejser Maximilian, forbød enhver mexicaner at arbejde for fremmede regeringer under trussel om streng straf.

Fletcher indførte derfor militær undtagelsestilstand. Det betød blandt andet, at det amerikanske flag skulle vaje over områder under militær administration. Det som Huerta nægtede at gøre, blev nu gennemført under helt andre omstændigheder⁹⁷.

I USA var Wilson bekymret over de mere langsigtede konsekvenser af den amerikanske krigshandling. Han henvendte sig til Carranza gennem en udsending. Da denne endelig fik foretræde for Carranza, forklarede han, at denne handling blot var et svar på en uforskammethed udført af Huerta og at USA betragtede sig som Mexicos venner. Carranza ville ikke svare mundtligt. I stedet for sendte han en skriftlig note, hvori han erklærede, at USA's invasion var en krænkelse af Mexicos suverænitet og at den kunne trække Mexico ind i en bredere krig. Han forlangte, at USA omgående trak

⁹⁷ Dette afsnit er baseret på Eisenhower, p. 109 -113..

sig ud af Veracruz og at alle klager over hændelsen ved Tampico ikke blev rettet til Huerta, men til ham. Når USA havde opfyldt disse betingelser, ville han overveje sagen i en ånd af retfærdighed og forsoning.

Villa modtog nyheden om landingen i Torreón, som han kort forinden havde erobret. Han modtog en indbydelse af sin gamle ven, den amerikanske general Hugh Scott om et møde ved grænsen mellem El Paso og Juarez. Villa ville prøve at drive en kile ind mellem Washington og Carranza.

Tirsdag, den 22. april ankom han til Juarez. I sin bagage havde han 100 vævede, uldne tæpper som gave til Scott. Før han mødte Scott, udtalte han til pressen: "Mexico har vanskeligheder nok uden at behøve at komme i krig med USA". Det blev et hjerteligt møde. Han sagde til Scott, at "alle europæiske magter vil grine ad os, hvis vi gik i krig med Jer. De ville sige, at den lille drukkenbold til Huerta endeligt har trukket os ind i en snare. Han og hans mænd ønskede blot det tætteste og venligste forhold til USA. De kunne beholde Veracruz så længe de ville, hvis blot de sørgede for, at Huerta ikke kunne klare sig længere". Wilson var begejstret over Villas holdning.

I de andre latinamerikanske var holdningen som hos Carranza. Anti-amerikanske demonstrationer udbrød i Uruguay, Chile, Guatemala, Costa Rica.

Huerta gjorde selvfølgelig meget ud af invasionen og benyttede den til forsøg på at skaffe sig tilslutning fra mexicanske kredse, der ellers havde været imod ham.

Ypiranga sejlede senere på måneden sydpå til Puerto Mexico (nu Coatzacoalcos) og afleverede sin last til regeringen⁹⁸. Hele Veracruz-aktionen havde derfor været forgæves.

Wilson prøvede at komme ud af miseren. Han inviterede de tre mest betydningsfulde lande i Latinamerika (Argentina, Brasilien og Chile) til at hjælpe med til et forlig. De skulle mødes i Niagara Falls. Huerta, hvis regering ikke var anerkendt af nogen af disse lande, så ikke nogen grund til at deltage. Carranza var endnu mere negativ. Han ville under ingen omstændigheder gå ind på en våbenstilstand med Huerta. ABC-landene, som de kaldtes, mødtes så med repræsentanter for USA. ABC-landene var kun interesseret i at drøfte, hvordan man kunne slutte den krigslignende tilstand mellem Mexico og USA. Wilson derimod sagde, at ingen aftale ville være acceptabel for USA, hvis den ikke førte til fuldstændig eliminering af Huertas magt. ABC-mæglingen mislykkedes.

Berlingske Aftenavis. 9.juli 1914.

En provisorisk regering.

Laredo (Texas) 8.juli (R.B.)

Fra autentisk side meddeles, at insurgenternes generaler med overvejende majoritet har besluttet at følge fredsmæglernes opfordring i Niagara Falls om i fællesskab med Huerta at oprette en provisorisk regering.

Dette kunne hverken Wilson eller Carranza godkende, fordi Huerta skulle være med.

⁹⁸ Atkin.p. 198.

Der er ikke fundet dansk avisomtale af den amerikanske intervention, selv om nogle af de tidligere bragte udklip taler om, at en sådan intervention kunne forventes.

Exit Huerta

For Carranza og Villa havde interventionen ved Veracruz den effekt, at den bandt mange Huerta-tropper, således at modstanden mod deres fremrykning mod syd blev mindsket. Villa havde som før nævnt indtaget det meget vigtige jernbaneknudepunkt Torreón. Han ville derfra bevæge sig sydover mod byen Zacatecas. Carranza, som var den aktive part i konflikten med Villa, der stadigvæk i nogen grad adlød Carranzas befalinger, befalede Villa i stedet for at gå mod vest for at forfølge Huertas tropper, der var flygtet fra Torreón i denne retning. Villa protesterede først, idet han sagde at Carranzas egne tropper var tættere på flygtningene, end han var. Alligevel endte det med, at han fulgte Carranzas befaling.

For Carranza var det vigtigt, at Zacatecas, der åbnede vejen til Mexico City faldt i hans hænder og ikke i Villas. Carranzas angreb Zacatecas, men blev slået tilbage af de stærke Huerta-kræfter i byen. Han fandt så på at befale Villa at overlade ham 5000 mand af Villas Division del Norte. Villa blev nu endeligt klar over, at Carranza var ude på at snyde ham. Han fik et voldsomt raserianfald, hvor han råbte: "Vi vil marchere mod Carranza og hænge den gamle mand og hans medskyldige. Jeg kan ikke tåle dem mere. Med 7000 mand kan jeg omkredse dem og hænge dem alle". Villa blev nu klar over, at det var umuligt at komme til forståelse med Carranza, til trods for alle sine tidligere indrømmelser over for ham.

Villas problem var, at mange af hans generaler stadigvæk var tillidsfulde over for Carranza. Som led i en længere, frugtesløs dialog med Carranza tilbød han at gå af som chef for Division del Norte. Hans generaler var overbevist om, at dette ville resultere i divisionens sammenbrud og opfordrede ham til at forblive på sin post. Carranza derimod tog imod Villas ønske om at afgang og accepterede det. Da Villas generaler henvendte sig til Carranza for at overbevise ham om, at Villas afgang ville være til stor skade for oprørernes sag, svarede Carranza blot, at han insisterede på Villas tilbagetræden. Det overbeviste generalerne om, at Carranza havde en dårlig sag. Alle som en stillede sig på Villas side og fik ham til at tilbagetrække sin resignation. De meddelte så Carranza, at de nu i samlet trop ville gå mod Zacatecas⁹⁹.

Slaget om byen Zacatecas blev det hårdeste og blodigste i kampen mod Huerta. Byen var et vigtigt jernbaneknudepunkt, der beherskede adgangen til hovedstaden. Byens forsvarer, general Barrón var overbevist om, at han var i stand til at forsvare byen. Den var omgivet af høje, hvor Barrón havde placeret sit artilleri. Før byen kunne erobres, var det nødvendigt at indtage disse høje.

Villa fik general Ángeles til at udarbejde slagplanen for erobringen. Efter omhyggeligt at have rekognosceret byens omgivelser, foreslog han en strategi, der gik ud på fuldt ud

⁹⁹ Katz,p.330-348

at udnytte Division del Nortes overmagt i artilleri og mandskab, således at de ikke blev trukket ind i en langsommelig belejring af byen. De angribende tropper skulle omkredse byen og angribe samtidigt fra alle sider. Artilleriet skulle koncentreres tæt på de høje, hvor Barróns artilleri var placeret, således at dette artilleri enten kunne blive ødelagt eller dets ild kunne blive vendt mod det angribende artilleri, hvorved det blev lettere for infanteriet at storme højene.. En del af tropperne skulle placeres således, at de forhindrede forstærkninger i at komme frem til byen og samtidigt stoppe de tropper, der ville flygte fra den.

Villa godkendte planen, som viste sig at fungere godt. Byen blev angrebet den 23.juni 1914. En af højene med Barróns artilleri blev hurtigt indtaget. Da det rygtedes, blev der panik blandt Huerta-tropperne. Barrón beordrede nu byens evakuering. Hans flygtende tropper løb lige ind i de styrker, som Ángeles havde placeret uden for byen. De blev kraftigt decimeret. De overlevende flygtede tilbage til byen, hvor de fleste af dem mistede livet. En voldsom eksplosion rystede byen. Byens militære hovedkvarter med enorme mængder af ammunition blev sprængt af en af de sidste overlevende, for at det ikke skulle falde i Villas hænder. En stor del af den centrale del af byen blev ødelagt herved. 7000 soldater og civile blev dræbt ved kampen om byen. Det var den største sejr nogen revolutionær hær havde opnået i sin kamp mod Huerta¹⁰⁰.

Vejen syntes nu fri til Villas march mod Mexico City. De demoraliserede rester af Huertas armé kunne ikke måle sig med Villas triumferende Division del Norte. Huerta var nu klar over, at han var blevet besejret. Ikke desto mindre var Villa ikke i stand til at blive den første oprører, der nåede hovedstaden.

Det var ikke Huerta, men USA's politik og hans tidligere allierede Carranza, der forhindrede Villa i en triumferende indmarch i Mexico City. I et desperat forsøg på at stoppe Villa, forbød Carranza alle leverancer af kul til Villa. Da Mexicos vigtigste kulminer lå i områder, hvor Carranza rådede, befandt Villa sig i en meget vanskelig situation, fordi han nu ikke havde kul til at transportere sine tropper per jernbane. Det var dog ikke hans hovedproblem. Han kunne have købt kul i USA. Men Wilson havde i forbindelse med Veracruz invasionen udstedt embargo for alle leverancer af våben, inklusive kul til Mexico. Villa fik at vide, at det var Carranzas anti-amerikanske udtalelser, der var årsag til, at embargoen vendt mod Huerta også gjaldt konstitutionalisterne. Villa forstod ikke et ord. Hvorfor i al verden skulle embargoen vendt mod Carranza også gælde ham, som havde været venlig over for USA? Endnu i dag ved man ikke, hvad der var årsag til Woodrow Wilsons besynderlige politik i denne sag¹⁰¹.

¹⁰⁰ Ibid.p. 348-353

¹⁰¹ Katz, p.355

Det blev således Carranzas tropper ledet af Obregón, der førte an i fremrykningen mod Mexico City. Obregón havde indtaget byen Guadalajara den 6. juli 1914.

Berlingske Aftenavis. 9.juli 1914.

Nederlag for regeringstropperne.

Nogales. 8.juli (R.B.)

General Obregón har i en indberetning til general Carranza meddelt om en betydelig sejr, som insurgenterne skulle have vundet foran Guadalajara. Regeringstropperne skulle her efter ca. 36 timers kamp være blevet fuldstændig tilintetgjort.

Dagen inden prøvede Huerta at gennemføre det præsidentvalg, der var mislykkedes i oktober året før. Det blev et totalt flop. Der fandtes ikke engang en liste over kandidater, som vælgerne kunne tage stilling til. Der blev ikke givet noget resultat af valget. Med oprørernes hurtige fremmarch mod Mexico City, var flugtruterne for Huerta, som frygtede for sit liv, ved at lukkes. Han måtte flygte inden for få dage.

Den 9.juli tog Huerta det første skridt ved at udpege højesteretsdommeren Francisco S. Carvahal til udenrigsminister. Dette placerede Carvahal til i givet fald at blive Huertas efterfølger. Den 15. juli afgav Huerta sin resignation som præsident til Deputeretkammeret, hvorefter han gik til sit stamlokale, Bar Colón, fulgt af en stor folkemængde. Han hævede sit glas og sagde " Det her bliver mit sidste glas på dette sted. Jeg udbringer en skål for Mexicos nye præsident".

Den 17.juli gik Huerta ombord på det tyske skib *Dresden* i Puerto Mexico. Huerta landede i Spanien den 1. august 1914, tre dage før 1. verdenskrig brød ud¹⁰².

Berlingske Aftenavis 12.juli 1914.

Mexico. Videre modstand mod oprørerne unyttig.

Veracruz, 13.juli (R.B.)

Fhv. udenrigsminister general Elaban Ruiz, der er ankommet hertil fra byen Mexico på rejse til Europa, bekræfter, at videre modstand var unyttig.

Slaget ved Guadalajara var den sidste større kamp, før Obregón kunne rykke ind i Mexico City. Den 31. juli indtog Obregón Irapuato, et vigtigt jernbaneknudepunkt, hvor adskillige linjer mødtes. Med Irapuato i hænde kunne Villa forhindres i at nå hovedstaden. Huerta var allerede flygtet ud af landet. Carranza forsøgte at få Huerta-tilhængerne til at overgive sig, men forgæves. Han instruerede derefter Obregón og sine andre generaler om at indtage Mexico City, om nødvendigt ved at storme den. Den 9. august ankom Obregón med sin hær til Teoloyucan, der ligger ca. 30 km nord for hovedstaden. Her gav Carranza ham fuldmagt til at forhandle videre på Konstitutionalisternes vegne. Forhandlingerne i Teoloyucan var afsluttet den 14. august.

¹⁰² Atkin,p.208-209

Francisco Carbajal trak sig tilbage fra interim præsidentposten. Regeringstropperne ville trække sig ud af byen og tillade en fredelig indmarch af Obregóns styrker. Politiet og regeringsadministrationen ville blive overdraget til de besættende styrker.

Berlingske Aftenavis, 19.juli 1914

Huertas afrejse fra Mexico.

Situationen mere forvirret.

London, fredag, Privattelegram.

Huertas endelige afgang og afrejse fra Mexico har i Washington vakt megen sensation, men ringe glæde. Man erklærer, at Wilson nu står over for de største vanskeligheder, som han har skaffet Amerika ved at hjælpe oprørerne. Ansvar for tingenes nye orden hviler nu på Amerika. Man frygter for, at oprørerne ikke vil forhandle med den nye provisoriske præsident Carbajal, men kræver en militær indmarch i hovedstaden. Villa har svoret på, at han med blod vil udrydde alle, som har støttet Huerta. En deputation er allerede afsendt fra hovedstaden for at forhandle med konstitutionalisterne, og i Washington arbejder man nu under højtryk for at få disse til at nedsætte deres fordringer og slutte en fredelig overenskomst med Carbajal. Men de har endnu ikke villet binde sig, og man frygter derfor at tilstandene nu skal blive kritiske for alvor.

Afslutningen på Huertas politiske løbebane var meget dramatisk. Han sad på sin stamcafé og blev hilst med stormende ovationer, blev omfavnet og takket og drak det sidste glad vin for landet og den nye præsident. Han forsvandt derpå med sine nærmeste tilhængere og tog med toget til Puerto Mexico, hvorhen hans familie i forvejen var rejst, og hvor han er under beskyttelse af engelske og tyske krydsere. Det hedder sig, at han har medbragt et beløb på 22 Millioner kroner og vil bosætte sig i Paris.

Berlingske Aftenavis 12.juli 1914.

Oprørerne angriber Mexico City.

New York 12.juli (R.B.)

Efter hvad der meddeles fra Saltillo, har oprørerne begyndt angrebet på forskellige af forstæderne til Mexico By..

Den 15. august marcherede Obregóns tropper ind i hovedstaden. Byen blev sat under militær undtagelsestilstand. Der blev forordnet dødsstraf for forstyrrelse af den offentlige orden og for plyndring og røveri. Carranza ankom til byen den 18.august, men ville ikke overtage posten som midlertidig præsident, idet dette ville have forhindret ham i at stille op som præsidentkandidat ved et følgende valg – ud fra princippet om intet genvalg. Han varetog derfor regeringen som *primero jefe*. Han indkaldte ikke kongressen, som var blevet opløst af Huerta og tog ikke kontakt med andre landes repræsentanter, specielt ikke dem, der havde anerkendt Huerta. Alle hans handlinger gik ud på at forhindre andre i at prøve på at overtage magten. Desværre virkede det forhold, at han ikke udpegede en normal regering på fredelig vis, til at der rundt omkring i landet opstod splittelse, som kom til at forårsage revolutionens fortsættelse. Både Obregón og Villa følte sig snydt for deres store militære resultater.

De fik ingen magtfulde politiske beføjelser og blev i stigende grad jaloux på Carranza¹⁰³.

Fortsat revolution

I august og september 1914 førte Obregón forhandlinger med Villa og Carranza for at forsøge at hele splittelsen. Det mislykkedes. Villa prøvede at få Obregón over på sin side, men Obregón ville trods alt ikke svigte Carranza. Oppe mod Nord var der opstået kampe mellem Villa og Carranza-tilhængere. Da Obregón prøvede at få Villa til at stoppe disse kampe, blev Villa rasende. Obregón var tæt på at blive skudt. Villas sekretær kaldte på nogle soldater for at de kunne udføre drabet, men et øjeblik efter fordampede Villas vrede. Han omfavnede Obregón og erklærede sit udødelige venskab med ham.

Carranza viste sig mere og mere som en sand caudillo. I Mexico City gennemførte han barske foranstaltninger over for tidligere Huerta-tilhængere. Alle forsøg på at komme til forståelse med Villa, som Obregón afprøvede, blev afvist af Carranza. Da Obregón kørte tilbage med tog til Mexico City, fik Villa igen et af sine raserianfald og sendte besked om, at Obregón skulle skydes, når hans tog ankom til Torreón. Det blev heldigvis afværget.

Alt var nu klart til krig mellem Villa og Carranza. Som sædvanlig spildte Villa ikke tiden. Han var allerede i gang med at indlade sine tropper i togene, da han udstedte en erklæring om, hvorhen han agtede at gå. På den anden side prøvede Obregón, da han ankom til hovedstaden, endnu engang at stifte fred. Efter at han havde aflagt rapport til Carranza, mødtes han med de andre konstitutionalist-ledere. De besluttede at sende en delegation til Zacatecas for at mødes med Villas folk. De sendte det ultimatum til Carranza, at hvis han ønskede fred, så skulle der etableres en konvention, som mødtes ikke i hovedstaden, men på neutralt område i byen Aguascalientes.

Den 10.oktober mødtes parterne der. Det var alene militærpersoner. Ingen civile var med. Til at begynde med var Zapatisterne ikke repræsenteret, men det lykkedes at overbevise dem om de reelle hensigter. Den 26.oktober ankom en delegation af 26 Zapatistaer. De forlangte, at Zapatas plan af Ayala, der sikrede jord til bønderne, blev accepteret. Den blev anerkendt "i princippet".

Derefter præsenterede Obregón et brev fra Carranza, som ikke selv deltog i konventionsmøderne, hvori denne erklærede, at han var indstillet på at trække sig tilbage, hvis Villa og Zapata også gjorde det. Derved splittede han konventionen, men det lykkedes at blive enige om, at Villa og Carranza skulle trække sig tilbage og en ny præsident blive udpeget. Man endes om en kompromiskandidat, den 34-årige Eulalio Gutiérrez. Han var tidligere minearbejder, men havde arbejdet sig op til at blive general i Zacatecas. Han var blevet udpeget til at præsidere over konventionen, og blev nu midlertidig præsident i Mexico.

¹⁰³ Hall, Linda B., Álvaro Obregón, p.55-58 1981, Texas A&M University Press.

Carranza trak sig dog ikke tilbage. Den 1. november tog han et tog for at besøge de berømte pyramider i Teotihuacán på en rolig søndag. Undervejs skiftede han tog og flygtede ad omveje til Puebla, hvor han etablerede sit kabinet. Carranza gjorde således oprør mod konventionen, men var i en svag position. Villa ville så selvfølgelig heller ikke trække sig tilbage. Konventionen brød op og omtrent halvdelen af medlemmerne sluttede sig til Carranza. Da Obregón kom tilbage til Mexico City, kunne han ikke finde Carranza. Da han endelig fik kontakt med ham, bekræftede Carranza, at han ville blive på sin post. Nu forlod de fleste af hans tilhængere ham, selv Obregón, som sagde, at han nu ville støtte Gutiérrez som midlertidig præsident. Mexico City blev opgivet af Carranza. Byen lå nu åben for Villa. Denne gang var der ingen til at holde ham tilbage¹⁰⁴.

Fig. 42 Fra venstre: Villa, Gutiérrez, og Zapata til møde i Nationalpaladset.

Carranza havde nu kun en mulig udvej. Han sluttede fred med USA, som derpå forlod Veracruz den 23. november¹⁰⁵. Byen blev nu Carranzas hovedsæde og hans livline til omverdenen.

Det blev nu ikke Villa, der var den første nyankomne i Mexico City. Zapatas tropper kom før Villa. Zapata selv var på et lynbesøg i byen, men han og hans tropper holdt sig til forstaden Xochimilco¹⁰⁶.

Nationalpaladset blev ikke besat. Det blev overtaget af Eulalio Gutiérrez den 3. december, men ingen tog sig af ham eller den regering, han installerede. Villa eskorterede ham ind til byen, og mødte Zapata dagen efter i Xochimilco. Ved mødet blev de enige om at koordinere deres kampagne. Zapata skulle med sin Sydarmé gå mod Puebla. Han havde brug for kanoner og ammunition, som Villa ville forsyne ham med. Villa skulle gå mod Veracruz, mens det blev overladt Gutiérrez at tage sig af Stillehavsstaterne. Efter at have holdt fælles troppeparade i hovedstaden, skiltes de.

Det viste sig desværre, at deres fælles plan var håbløst overoptimistisk. På papiret holdt Villa det meste af landet, mens Carranza kun rådede over nogle små enklaver. Men disse enklaver var omkring havnene Veracruz og Tampico. Det betød, at Villa skulle importere alle sine forsyninger over land fra USA. Det forhold, at Carranza også rådede over små enklaver mod Nord, var en trussel mod Villas forsyningslinjer. Hvis Villa havde slået til mod Veracruz med det samme, kunne han måske have afgjort kampen med et slag, men han tøvede og mistede derved chancen.

Zapatisterne tog Puebla uden meget besvær, men tøvede med at gå videre. Imens gik Villas tropper amok i Mexico City, hvor de myrdede løs. Problemet var, at Villa ikke havde officerer nok til at styre sine folk. Han tog tilbage mod Nord, hvor han forgæves forsøgte at udrydde Carranzas lommer, der truede hans flanker. Ved juletid kam han

¹⁰⁴ Calvert, p.158-161

¹⁰⁵ Eisenhower, p.166.

¹⁰⁶ Calvert, ibid.

tilbage til hovedstaden, idet han mistænkte Gutiérrez for at være i ledtog med Carranza. Ved et slag mod Carranza styrker i nordøst, som Villa vandt, faldt der arkivalier i hans hænder, som afslørede præsidentens planer. Villa sendte et telegram til sin general i hovedstaden, hvori han befalede at dræbe Gutiérrez. Denne general var imidlertid ikke mere Villas mand, men krigsminister i Gutiérrez kabinet. Han orienterede denne om ordren. Midt om natten flygtede Gutiérrez på hesteryg, medbringende halvdelen af nationens formue. Han søgte tilflugt i San Luis Potosi, som var et neutralt område. Her nedlagde han sin præsidentværdighed og kom til forståelse med Carranza. Han trak sig tilbage til privatlivet¹⁰⁷.

Den 4. januar generobrede Obregón Puebla fra Zapatistaerne. Konventionen, som havde holdt møder i hovedstaden for at drøfte nationens fremtidige styreform, frygtede et nyt angreb på hovedstaden og flyttede til Cuernavaca. I løbet af de næste otte måneder flyttede den frem og tilbage, alt efter den militære stilling. Den fortsatte med at drøfte Mexicos store problemer og løste dem på papiret. Men kun på papiret. Realiteten var, at Obregón havde afskåret syd fra kommunikation mod nord. Det politiske slagsmål afhang af den store styrkeprøve mellem Obregón og Villa.¹⁰⁸

Borgerkrig

1915 blev et skrækkeligt år. Der udkæmpedes grufulde slag mellem Obregóns og Villas styrker. Der var hungersnød i byerne. Tyfusepidemier hærgede. Landet var næsten afskåret fra omverden, som koncentrerede sig om verdenskrigen. Der var stor arbejdsløshed. Der skete store politiske omvæltninger på grund af militære sejre og tab. Blot Obregón kom helskindet ud af det, selv om han mistede sin højre arm.

Den 15. januar overtog Obregón Mexico City, som blev forladt af Zapatisterne. Byen havde ikke stor strategisk betydning, men den gav en vis prestige til konstitutionalisterne og Carranza. En prestige, som han gjorde alt for at undgå, idet han forblev i Veracruz med hele sin administration.

Zapatisterne havde under tilbagetrækningen ødelagt vandværket i Xochimilco. Det lod sig ikke reparere. Det førte til stor vandmangel i byen. Endnu værre var det, at forsyningen med fødevarer svigtede. Da Obregón den 11. marts trak sig ud af byen igen for at imødegå truslen fra nord, blev Zapatisterne hilst som befriere.

Villa etablerede sin egen midlertidige regering mod nord. Den 4. februar informerede han fremmede magter om, at det nu var ham, der kunne handles med, indtil forbindelsen med syden var genetableret. I udlandets og specielt USA's øjne, var Villa Mexicos præsident på alle måder bortset fra navnet. Både i og uden for Mexico regnede man med, at Villa ville fordrive konstitutionalisterne og derefter genetablere orden i landet. I Mexico by, berøvet af alt, opstod et nyt verbum: *carrancear*. Som betød "at stjæle". Det så ud, som om Villa i løbet af uger igen ville overtage hovedstaden og der etablere en livskraftig regering for hele landet. Villa skaffede sig

¹⁰⁷ Calvert, p. 162.

¹⁰⁸ Ibid.p.163

kontrol med kulminerne mod nord, som var nødvendige for hans troppetransporter med tog, og han forberedte et angreb mod oliefelterne nær Tampico. Erfaringerne havde vist ham, hvor vigtigt det var at sikre sig militære ressourcer.

Det var dog Obregón, der først kom i bevægelse mod nord. I slutningen af marts havde han nået byen Querétaro og i begyndelsen af april camperede han med sine tropper i Celaya, et knudepunkt mellem to af de vigtigste jernbanelinjer. Villas Division del Norte gik mod syd og besatte den nærmeste by Irapuato. Her forberedte han sig på kampen.

Ved Celaya var Villa stadigvæk tæt på sit eget territorium, mens Obregón havde lange forsyningslinjer til Veracruz. Det havde været et ideelt øjeblik for Zapata at angribe Obregón bagfra. Men han manglede ammunition. I stedet lykkedes det Zapata at vride penge ud af hovedstaden, som han benyttede til at omdanne sin hjemstat Morelos til en have. I foråret 1915 var denne stat, den eneste stat i landet, hvor det gik godt. Villa havde dog den forkerte efterretning, at Zapata ville komme ham til hjælp. Fuld af tillid til det gik hans fortropper imod Obregón den 6. april. Hele dagen, mens slaget udviklede sig, havde han ingen strategisk plan, og som så ofte før, sørgede han ikke for at have reserver af friske tropper. Hans taktik var den for ham sædvanlige – et frontalt angreb. Obregón havde imidlertid lært af de erfaringer, der var gjort under den igangværende verdenskrig. I den bløde jord omkring Celaya havde han ladet grave et system af skyttegrave, hvorfra hans folk med rifler og maskingeværer var i stand til at give Villa frygtelige tab, mens de selv var godt beskyttet. Slaget varede hele dagen og det meste af den næste. Til slut brød Villas angreb sammen. I dette øjeblik sendte Obregón sit kavaleri frem til angreb af Villas flanker. Villa trak sig med store tab tilbage til Irapuato.

Villa havde dog ikke givet op. Han skaffede sig friske tropper og forsyninger fra nord, heriblandt 30 kanoner. Med dem angreb han den 13. april Obregón. Det andet Celaya-slag var i gang.

Igen angreb Villa frontalt, men pigtråd og skyttegrave medførte store tab for ham. Det lykkedes ham overhovedet ikke at bryde igennem linjerne. Efter at have kæmpet hele dagen og den følgende nat gentog historien sig. Kavaleriet førte til Obregóns sejr. Villas tropper trak sig tilbage efterladende deres våben og kanoner. Denne gang fik de dog ikke lov til at flygte. De blev forfulgt af kavaleriet, efterfulgt af et infanteriangreb. Villa mistede 6000 mand. Dette slag ødelagde legenden om Villas usårbarhed. Han var også nødt til at kalde sine tropper tilbage fra Tampico. Han forberedte sig dog til et tredje slag¹⁰⁹

¹⁰⁹ Calvert, p.171-173

Efter Celaya forfulgte Obregón sin succes ved at slå Villa i et slag ved byen León. Slaget blev udkæmpet i begyndelsen af juni, men kommunikationslinjerne var så kaotiske på det tidspunkt, at det varede over en uge, før nyheden spredtes til den omgivende verden. Villa var blevet slået, men i løbet af slaget var en granat eksploderet tæt på Obregón, hvorved hans højre arm var blevet ødelagt. Med frygtelig smerte og dryppende blod var generalen i stand til at trække sin pistol frem med venstre hånd, holde den mod sit hoved og trykke på aftrækkeren.

En historiker har kaldt det en "en skødesløshed, der alvorligt påvirkede Mexicos fremtid"¹¹⁰.

En af Obregóns kaptajner havde rensset generalens pistol dagen før slaget ved León og glemt at lade den igen. Da Obregón forgæves prøvede at skyde sig selv, blev han afvæbnet af en af sine adjutanter. Mens en læge blev hentet, sagde Obregón "Fortæl

primero jefe, at jeg er faldet, mens jeg udførte min pligt og at jeg døde, idet jeg velsignede revolutionen".

Fig. 43 Obregóns folk samler våben taget fra Villa efter slaget ved Celaya.

Men han døde ikke, armen blev amputeret. Mens han lå i seng som rekonvalescent, rapporterede hans næstkommanderende om sejren. Dagen efter, den 5. juni, besatte konstitutionalisternes León. Slaget var endt. I løbet af sommermånederne svandt Villas modstand hurtigt¹¹¹.

Efter slagene ved Celaya havde konstitutionalisternes igen afskåret Mexico

City fra forsyninger. På grund af hungersnøden var Konventionen næsten ophørt at holde møder. I en kortvarende periode var det dog lykkedes den at blive den første repræsentative forsamling, der tog fat på Mexicos sociale problemer. Medlemmerne kunne ikke forblive uberørt af de sultne stakler, der trængte ind i salen under møderne. De etablerede et program med garantier for arbejde og rettighederne til land. Der blev indført love, der forbød religiøs undervisning og for retten til skilsmisse. Men der var ikke penge til at købe mad for. Den hidtidige løsning med at tage penge fra de rige, kunne ikke mere bruges. For der var ikke mere nogen rige, i det mindste ikke i Mexico City.

Carranza følte, at det var nødvendigt at skaffe ordentlige forhold i hovedstaden som forudsætning for at blive anerkendt af USA, hvilket han lagde stor vægt på. Derfor måtte byen tages fra Zapatisterne. Det tog hele juni måned at gennemføre det. Zapatisterne kæmpede modigt med meget lidt ammunition. Den 11. juni marcherede konstitutionalisternes ind i byen, men de var nødt til at forlade den igen fem dage efter. Grunden var den, at det kort forinden var lykkedes Villa at vinde et slag ved byen Aguascalientes.

¹¹⁰ Calvert, p.179

¹¹¹ Ibid.

Villa var også i stand til at generobre León. Det var måske Obregóns fravær på grund af sengelejet, der muliggjorde disse sejre til trods for Villas stærkt svækkede hær. Obregóns forbindelsesveje var nu truet. For at undgå yderligere tab måtte han have forstærkninger og dem kunne han kun få ved at opgive Mexico City. Derefter tog det kun kort tid for Obregóns styrker at genvinde det tabte. Resterne af Division del Norte flygtede nordpå. I begyndelsen af september tabte Villa Torreón. Divisionen var ikke mere en alvorlig trussel..

I USA overvejede Woodrow Wilson, om og hvem af Mexicos caudillos han skulle anerkende som leder af Mexicos regering. Længe havde hans administration og han selv været imponeret af Villa, men med dennes svigtende held skiftede stemningen. Med en hel del tøven og uenighed i administrationen endte det med, at USA den 19. oktober 1915 anerkendte Carranzas ledelse som *de facto* regering i Mexico. Villas dygtigste general - Ángeles - som i reglen forgæves havde prøvet at vejlede Villa med hensyn til, hvor et slag skal slås, forlod Villa. Til at begynde med var det for at virke som Villas repræsentant i Washington. Ankommet dertil fandt han det hensigtsmæssigt at forblive der. Villa selv forsøgte fortsat at kæmpe, men der var næsten ingen, der ville støtte ham. USA's våbenembargo reducerede ham nærmest til en fredløs, dog endnu ikke til bandit.

USA's anden intervention

Der var dog stadigvæk ikke fred i Mexico. Zapatisterne havde trukket sig tilbage til staten Morelos, hvor de hele tiden har haft deres højborg, og hvor Carranza ikke gjorde noget for at angribe dem. Villa forsøgte at åbne en ny front ved at angribe grænsebyen Agua Prieta, som blev forsvaret af general Calles. Han benyttede samme taktik som hans fælle Obregón ved at grave skyttegrave omkring byen. Efter tre dage måtte Villa retirere. Bitter over nederlaget bebrejdede han ikke sig selv, men USA for det skete. Han havde i nogen grad ret. Præsident Wilson havde tilladt Calles at købe ammunition i USA. Desuden havde Villa, som elskede natangreb, til sin overraskelse fundet at slagmarken var oplyst af kraftige lyskastere, som givetvis fik deres strøm fra Arizona. Endelig, og ikke mindst, havde USA hjulpet Carranza ved at lade ham overføre troppeforstærkninger til Agua Prieta via USA^{112 113}.

Villa viste nu, at han stadigvæk kunne lave ballade. Den følelse, der altid udløste den stærkeste, mest brutale og voldsomme reaktion hos Villa, var følelsen af at være blevet forrådt. Denne følelse vendte han nu mod USA. Villa var nu ikke blot fredløs. Nu blev han igen en bandit. Den 10. januar 1916 myrdede Villa folk 16 amerikanere i et togbaghold i Santa Ysabel. I natten mellem den 8. og 9. marts 1916 fulgte en dramatisk hændelse, der igen gjorde Villa til en national, ja faktisk international person.

Tidligt om morgenen den 9. marts blev de Forenede Staters garnison i Columbus, New Mexico vækket af skud. Villas folk foretog et samtidigt angreb på byen og kasernen, der snart stod i flammer. De amerikanske tropper fik styr på tingene inden for en time,

¹¹² Calvert, p.181

¹¹³ Katz, p.528

og fordrev de indtrængende over grænsen til Mexico. Adskillige amerikanere og mere end 100 af Villas mænd blev dræbt under kampen. Af papirer fundet på stedet fandt man ud af, at angrebet havde været planlagt to måneder forinden. Der er ingen tvivl om, at Villa selv var til stede under aktionen. Han ville vise verden, at han stadigvæk var til, og at han var i stand til at straffe USA, som han fandt skyldig i sit nederlag ved Agua Prieta^{114 115}.

USA's umiddelbare reaktion på angrebet mod Columbus var at sende forstærkninger til grænsen. Den 10. marts tiltrådte en ny krigsminister i USA - Newton D. Baker. Han var pacifist og stillingen var hans første i centraladministrationen. Han havde absolut ingen erfaring i at løse de opgaver, han stod overfor. Men han havde en erfaren mand i nærheden. Det var Villas gamle ven generalmajor Hugh L. Scott. Han var taktfuld og vidste, hvordan han skulle omgås folk, der var mindre erfaren end han. Han var glad for, at Baker havde beholdt ham som hærens stabschef.

Baker kaldte på Scott, efter at et kabinetmøde havde besluttet at sende en ekspedition ind i Mexico. Baker sagde til Scott: "Jeg ønsker at iværksætte en ekspedition ind i Mexico for at fange Villa". Scott svarede stilfærdigt: Hr. minister, vil de føre krig mod en enkelt mand? Hvad vil de gøre, hvis Villa sætter sig i et tog til Guatemala eller Yucatan eller Sydamerika? Vil De forfølge ham hele vejen?". Baker forstod, hvad Scott mente. Senere samme dag sendte krigsministeriet en ordre til general Frederick Funston, der var chef for hæren i grænseområdet: "De skal straks organisere en passende styrke af deres tropper under kommando af brigadegeneral John J. Pershing og befale ham straks at begive sig over grænsen for at forfølge den mexicanske bande, der har angrebet Columbus, New Mexico og tropper der om morgenen den 9.ds." Villa blev ikke nævnt. Ordren var usædvanlig, fordi den nævnte den officer, der skulle have kommando over ekspeditionen. Sædvanligvis ville man have overladt det til den øverstkommanderende i området.

Det har enten været Scott, der kendte officererne ved grænsen, som anbefalede Pershing eller Baker, der ikke ville miste Scott ved sin side, som sikrede sig, at det ikke blev Scott, der overtog opgaven.

Til trods for, at Villa ikke blev nævnt i ordren, så udviklede sagen sig politisk sådan, at det alligevel kom til at stå, at det var Villa man ville til livs. Antageligt håbede præsident Wilson, at man kunne berolige Mexico, hvis man sagde, at ekspeditionen ikke var et angreb på Mexico, men blot skulle fange Villa. Præsidenten offentliggjorde følgende: "Præsidenten har besluttet at sende en bevæbnet styrke ind i Mexico, alene med den opgave at fange Villa og forhindre nye angreb af hans bande og med omhyggeligt hensyn til Mexicos suverænitet".

Krigsministeriet gik straks i gang med at sørge for tropper og forsyninger til Pershings styrke. Udenrigsministeriet fik til opgave at sikre Carranzas velsignelse til operationen. Da USA bevægede sig hen imod en indtræden i verdenskrigen, var det overordentlig

¹¹⁴ Eisenhower, p.217-227

¹¹⁵ Calvert.p.181-182.

vigtigt, at USA ikke kom i krig med Mexico. Carranza var som altid uhyre følsom over for det mindste, der kunne krænke Mexicos suverænitet. Han bedyrede over for USA, at det var aldeles unødvendigt, at USA greb ind for at fange Villa. Det kunne Mexico sagtens selv klare.

I virkeligheden var begge politikere i et dilemma. Wilson vidste, at den offentlige stemning ubetinget krævede en militær handling, men han var på den anden side bange for at støde Mexico fra sig.

Carranza var i sin krigsførelse over for sine interne fjender helt afhængig af hjælp fra USA, men han kunne ikke acceptere nogen krænkelse af Mexicos suverænitet. I et forsøg på at finde en løsning henviste han til en aftale fra 1880'erne, hvor USA og Mexico samarbejdede om at undertrykke angreb fra Apache-indianerne. Dengang var man blevet enig om, at "bevæbnede styrker fra hvert land frit kunne overskride grænsen til det andet land for at forfølge disse banditter". Det skulle forstås sådan, at han kunne acceptere en aftale, hvis den var gensidig. Men kort efter trak han dette forslag tilbage og fastholdt, at han ikke kunne acceptere nogen indtrængen i mexicansk område. Wilson lod, som om han ikke havde kendt noget til Carranzas sidste besked. Han sendte en besked til USA's konsulater om, at Carranza havde foreslået, at gensidige privilegier skulle gælde, såfremt bander fra USA angreb mexicansk område¹¹⁶.

Pershing var særdeles velegnet til den opgave, han skulle løse. Han havde deltaget i den Spansk-Amerikanske krig i 1898 og senere i Filippinerne, hvor der var et oprør i gang. Han havde dog det alvorlige problem, at han for kort tid siden havde mistet sin hustru og tre af sine fire børn i en ildebrand. Det virkede dog, som om han kastede sig ind i den stillede opgave med ekstra stor kraft for derved at overvinde sin sorg. Som en af sine nærmeste medarbejdere valgte han løjtnant George S. Patton, Jr.

Den 16.marts overskred Pershings folk grænsen ud for Columbus. De delte sig i to kolonner. Den mod øst med Pershing i spidsen. Pershing havde ingen ide om, hvor Villa befandt sig. Han bevægede sig hurtigt sydpå, etablerede sit hovedkvarter nær Colonia Dublán, en lille mormonkoloni. Pershing besluttede at lede efter Villa i staten Chihuahua i et område vest for byen Chihuahua. Det var et skrækkeligt område, omkring 800 km langt og 160 km bredt med sne, sandstorme, tropisk varme og hård kulde med klapperslanger og stejle bjerge og dybe slugter. Et eller andet sted i dette utilgængelige område skulle han lede efter en enkelt mand – Pancho Villa.

Der var rygter om, at Villa var blevet set ved en hacienda, kaldt Barbicora. Pershing ville sende den vestlige kavalerikolonne med jernbane til Barbicora, men togforbindelsen var elendig. Lokomotivet og vognene, der ankom fra USA var vrang. Togeekspeditionen viste sig som en fiasko fra begyndelsen af. Efter en kort strækning var der ikke mere brænde til at fyre med i lokomotivets kedel. Man huggede træ fra nogle af vognene. Kort efter manglede lokomotivet vand. Da det med møje var fremskaffet, viste det sig, at lokomotivet ikke var i stand til at trække toget op ad en stejl strækning. Kavaleriet måtte forlade toget og fortsætte til hest. Da de endeligt ankom til Barbicora, var der ikke spor af Villa. Hverken han eller hans folk havde været der. De

¹¹⁶ Eisenhower. p.230-234.

næste dage var yderst frustrerende for tropperne. Overalt var der rygter om, hvor Villa befandt sig. De viste sig alle at være falske. Kavaleriet fortsatte i over en måned uden forsyninger nordfra. De måtte leve af, hvad de kunne finde på deres vej¹¹⁷.

Fig. 44 USA tropper på vej til Barbicora

Endelig kom der rygter om, at Villa var nær byen Guerrero, længere mod syd. For engangs skyld talte rygtet sandt. Den 28.marts overraskede Villa med de fåtallige rester af den engang så stolte Division del Norte de sovende

Carranzistaer i denne by og jagede dem

bort, uden at der blev affyret et skud, men ved en lille landsby i nærheden gik det galt for Villa. Carranzas folk var forberedte og forstærket med flygtningene fra Guerrero. Ved slaget her blev Villa såret af en af sine egne. Villa blev ramt i skinnebenet lige under knæet. Han fik taget bensplinter ud af såret og benet lagt i skinne. Han blev transporteret sydpå. Villa forlod Guerrero kort for amerikanerne ankom. Amerikanerne kom aldrig tættere på ham. De fortsatte sydpå, kom ind i et område, hvor folk stadigvæk støttede Villa, og hvor de blev beskudt af dem med tab til følge. Da de retirerede, passerede de områder, hvor Carranza var ved magten. Også her blev de beskudt.

Forholdet mellem USA og Carranza var stadigvæk betændt. For at bringe straffeekspeditionen til en afslutning blev det aftalt at holde et møde i grænsebyen Juárez. Fra amerikansk side deltog general Scott og for Mexico Obregón, der var blevet udnævnt til krigsminister i Carranzas regering. Det første møde fandt sted den 30. april. Obregón insisterede på, at det eneste, der kunne drøftes, var Amerikas omgående tilbagetrækning af Pershings styrke. Mødet endte uden resultat. Scott og Obregón mødtes igen to dage senere. Drøftelserne varede tolv timer. Endelig nåede man en aftale, der gik ud på, at USA skulle trække sig gradvis ud, uden at en dato blev fastlagt., mens mexicanerne lovede at forstærke deres indsats for at gøre kål på Villa og hans følgesvende. Mens USA straks accepterede denne aftale, var Carranza igen uenig. Han forlangte, at der blev fastsat en dato for tilbagetrækningen. Alle Scott's og Obregóns anstrengelser var forgæves.

Washington pålagde Pershing alle mulige begrænsninger i hans handlingsmuligheder for at undgå en bredere konfrontation med mexicanerne. Han fik besked på at trække sine tropper et godt stykke tilbage mod grænsen. Alligevel lykkedes det ham at uskadeliggøre nogle af Villas nære medarbejdere.

Tidligt i juni fik Pershing besked på at trække sig yderligere tilbage. Han kom igen tilbage til mormonkolonien ved Colonia Dublán. Alligevel kom det til en alvorlig konfrontation mellem Pershings og Carranzas styrker. Pershing sendte en af sine officerer med 41 mand på en rekognosceringsopgave. Manden var en lidt for dumdristig krigsmand. Han kom med sine mænd til en hacienda nær landsbyen Carrizal. Han havde fået forstærkninger fra en anden gruppe, der også var på

¹¹⁷ Ibid. p.245-246.

recognoscering. De bad den lokale Carranzaofficer om tilladelse til at ride igennem landsbyen, hvilket blev nægtet dem. I stedet for ville de passere til fods i åbent terræn uden om byen. Det blev et drabeligt nederlag for amerikanerne. Der var cirka 50 amerikanere mod 400 mexicanere i skyttegrave og forsynet med maskingeværer. Mexicanerne angreb. Amerikanerne havde 12 døde og 23, der blev taget til fange. Amerikanerne dræbte dog mange mexicanere. Både den mexicanske og den amerikanske ledende officer var blandt de dræbte.

Igen stod Mexico og USA på kanten af krig. Washington bombarderede Carranza med krav om at returnere de 23 fanger. Ved grænsen besatte amerikanerne alle broer for at sikre dem til brug for et storstilet angreb på Mexico. USA's tropper ved grænsen blev forstærket. Foruroliget over USA's stærke reaktion frigav Carranza fangerne den 28. juni. Heldigvis rådede lidt sund fornuft på begge sider. Der blev nedsat en fredskommission, som forhandlede i et halvt år uden at komme til enighed om, hvornår og hvordan USA's tropper skulle trække sig tilbage. Pershing sad fast i Colonia Dublán. Troppernes moral gik tabt i lediggangen. Folkene manglede sprit og kvinder. Pershing etablerede et bordelområde i god afstand fra de meget moralske mormoner i kolonien. I USA kom der en reaktion mod straffeekspeditionen, som alle i begyndelsen var gået varmt ind for.

Villa var kommet sig over sit sår og følte sig igen rask og stærk. Han samlede igen en ny styrke. Den 16. september, på Mexicos selvstændighedsdag, erobrede han Chihuahua by, fik fat på et stort lager af våben og ammunition og befriede de talrige fæller, der sad i fængsel. Juleaftensdag generobrede han Torreón og forsvandt så igen op i bjergene. Det var meget frustrerende for Pershing, som var blevet sendt af sted for at fange Villa, men sad fastlåst i Colonia Dublán uden at kunne foretage sig noget.

I begyndelsen af 1917 lykkedes det endeligt at få en aftale i stand om tilbagetrækningen, som skulle begynde den 30. januar 1917. Pershing var ude af Mexico den 5. februar. Igen havde USA lavet en alvorlig brøler, men havde dog taget ved lære. Det blev klart, at USA's styrker var utilstrækkeligt forberedt på at deltage i en krig. Der fulgte en periode af kraftig oprustning, som forberedte USA på sin deltagelse i verdenskrigen et halvt år senere. For Pershing personligt betød det, at han blev leder af den ekspeditionsstyrke, som USA sendte til Frankrig¹¹⁸.

Huertas sidste skurkestreg

Vi skruer tiden lidt tilbage for at følge, hvad der skete med Huerta, som jo var flygtet til Europa i juli 1914. Han havde bosat sig i Barcelona. Her blev han i februar 1915 opsøgt af en tysk flådeofficer kaptajn Franz von Rintelen, som tilbød ham tysk opbakning til et militærkup, som ville bringe ham tilbage til magten i Mexico. Den tyske interesse lå i, at dette ville medføre en øget amerikansk optagethed af, hvad der skete i Mexico og dermed en formindskelse af de resurser, hvormed USA støttede Europa i kampen mod Tyskland.

¹¹⁸ Atkin, p. 284 -292.

Von Rintelen ankom til New York den 3. april, forsynet med et falsk pas og begyndte at organisere den finansielle side af Huertas planlagte kup. Store mængder ammunition blev indkøbt og oplagret i USA tilgængelig for Huerta. Huerta fik en bankkonto i Deutsche Bank i Havana på £200.000. Der blev også truffet en aftale med den evige forræder Felix Diaz om at starte et oprør i det sydlige Mexico, mens Huerta kom ind i Mexico fra nord.

Huerta ankom ganske åbent til New York den 13. april 1915. Han blev fra første færd overvåget både af USA's Secret Service og af Carranzas agenter. De to grupper faldt nærmest over hinanden, når de skulle snuse omkring på New Yorks hoteller.

Mens krigen mellem Carranza og Villa rasede i 1915, færdiggjorde Huerta sine planer for en invasion af det nordlige Mexico. En af hans allierede var Pacual Orosco, som havde opholdt sig i Texas efter Huerta's flugt. Den 25. juni slog Huerta til. Han tog et vestgående tog i New York, idet han oplyste, at han ville besøge en udstilling i San Francisco. Undervejs skiftede han tog og kørte til grænsen. Han blev undervejs opdaget af en tolder Zach Cobb i El Paso, som orienterede de amerikanske myndigheder. Han blev bedt om at samarbejde med de amerikanske agenter i området. For Cobb betød det, at han kunne tage sagen i egne hænder. Han samlede en gruppe på bestående af 25 soldater og nogle politifolk. Da Huerta stod af toget, kom Cobb frem og arresterede både Huerta og Orosco, som var kommet for at møde Huerta. For første gang i sit liv var Huerta nu fange. De blev begge sluppet fri mod kaution, men fortsat overvåget af Cobb. Den 2. juli forlangte Washington, at de igen blev sat i fængsel. Det lykkedes Orosco at flygte, men han blev fundet på en ranch i Texas. Det kom til en ildkamp, hvor Orosco og hans følge blev dræbt.

Huerta blev sat i fængsel i Fort Bliss nær El Paso. Han sad i en celle uden meget udstyr – og uden sprut. Han blev overvåget konstant af Secret Service agenter. Han begyndte at lære engelsk af en skolebog. Huertas kone flyttede til El Paso kort tid efter hans arrest, lejede et hus nær grænsen og besøgte ham dagligt. Huerta fik gulstot og døde den 14. januar 1916¹¹⁹.

Nu var kun Felix Diaz tilbage af komplotmagerne. Han kom faktisk til det sydlige Mexico og startede et oprør der. Det kom dog ikke til at betyde noget. Han blev dog ved til 1920, hvorefter han gik i eksil. I 1930'erne kom han tilbage til Mexico, hvor han døde i 1945.

Zimmermann - affæren

Som historien om Huertas forsøg på at komme til magten igen i Mexico viste, spillede Tyskland en ikke ringe rolle under den Mexicanske Revolution. Carranzas stærke anti-amerikanske følelser førte til, at han var ret tilgængelig over for Tysklands ønsker. Tyskland ville etablere en uindskrænket ubådskrig for at forhindre forsyninger i at nå de Allierede i Europa. Til det formål havde de brug for en havn, hvor deres ubåde kunne få forsyninger af brændstof og andre fornødenheder. Carranza stillede Tampico til

¹¹⁹ Ibid, p. 259-262.

rådighed. Den 1. februar 1917 proklamerer Tyskland den uindskrænkede ubådskrig. Tyskland mente at have grund til at tro, at Mexico ville stå på tysk side, hvis det kom til krig med USA.

Carranza følte sig nu sikker i sadlen. Den 16. september 1916, på selvstændighedsdagen, havde han etableret et konstitutionelt konvent. Valg til dette konvent fandt sted den 22. oktober og den 20. november, dagen for Revolutionens begyndelse, mødtes den for første gang. Et detaljeret udkast var lavet i forvejen. En stor del var taget fra en tidligere konstitution af 1857. Vicepræsidentembedet blev afskaffet. Princippet om ikke-genvalg blev stadfæstet. Kirkens magt blev indskrænket. Som noget nyt og vigtigt blev bøndernes ret til land slået fast, lige som der kom bestemmelser om arbejderes beskyttelse. Den 5. februar 1917 accepterede Carranza konstitutionen og straks efter den 11. marts blev der afholdt præsidentvalg. Carranza vandt valget med en majoritet på 98 %. Amerikanerne, som netop havde genvalgt Woodrow Wilson som præsident anerkendte straks Carranzas regering *de jure*. Det mildnede Carranzas forhold til USA.

Efter at den uindskrænkede ubådskrig var blevet etableret, var man spændt på, hvordan Wilson ville reagere. Foreløbig var han omhyggelig med at holde sig uden for krigen. Han havde endda tilladt Tyskland at benytte udenrigsministeriets kabelforbindelse til udveksling af korrespondance mellem Berlin og den tyske gesandt Greve von Bernstorff i Washington.

Uden at vide, at det britiske efterretningsvæsen havde brudt Tysklands mest hemmelige kode, benyttede den tyske udenrigsminister Arthur Zimmermann, den nævnte kabelforbindelse til at fremkomme med et forslag, der skulle få Mexico til at gå i krig mod USA. Denne meddelelse, der fik navnet Zimmermann - telegrammet blev sendt den 16. januar til von Bernstorff med besked om at videregive den til den tyske gesandt von Eckhardt i Mexico City. Denne meddelelse lød som følger:

"Vi vil begynde den uindskrænkede ubådskrig den 1. februar. Til trods herfor vil vi forsøge at bevare USA's neutralitet. Hvis dette ikke lykkes, vil vi foreslå Mexico en alliance på følgende grundlag: at føre krig sammen, slutte fred sammen, generøs finansiell støtte og en aftale om, at Mexico kan generobre de tabte områder i Texas, New Mexico og Arizona. Aftalens detaljer overlades til dem. De skal informere Mexicos præsident i al hemmelighed om ovenstående, så snart det er sikkert, at vi vil komme i krig med USA og tilføje det forslag, at han inviterer Japan til at slutte sig til denne alliance og samtidigt at være en formidler mellem Japan og os.

Gør præsidenten opmærksom på, at den uindskrænkede ubådskrig i løbet af nogle måneder vil tvinge England til at slutte fred.

Anerkend modtagelse."

Meddelelsen blev opfanget af briterne og dechifreret.

USA holdt sig uden for krigen, efter at den uindskrænkede ubådskrig var begyndt, selv om von Bernstorff blev udvist og de diplomatiske forbindelser med Tyskland afbrudt.

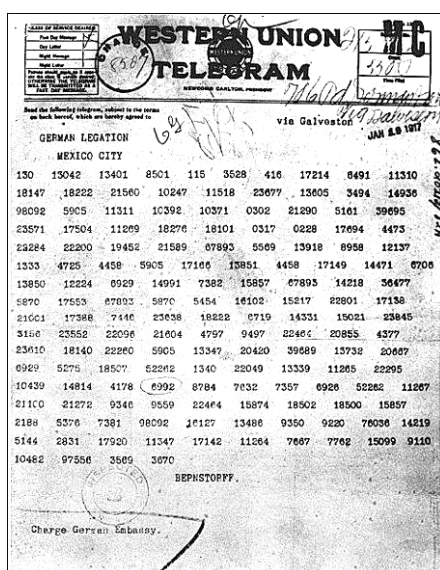

Fig. 45 Zimmermann telegrammet kodet

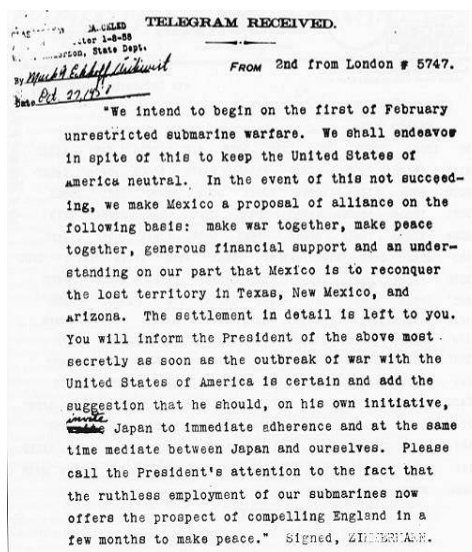

Fig. 46 Telegrammet afkodet og oversat

Den 5. februar sendte Tyskland endnu en kodet meddelelse direkte til von Eckhardt, hvori han opfordrede ham til umiddelbart at forelægge tilbuddet om en militær alliance for præsidenten.

Også denne meddelelse blev opfanget af England. Dagen var dårligt valgt, fordi det var denne dag, Pershing forlod Mexico og dermed fjernede en væsentlig grund til Carranzas fjendskab over for USA.

Da USA forblev neutral, besluttede England sig til handling. Det sensationelle Zimmermann-telegram blev lækket til amerikanerne, dog sådan at Amerika fik at vide, at telegrammet blev opfanget i Mexico. På denne måde blev Tyskland ikke klar over, at deres tophemmelige kode var blevet brudt. Der skete det utrolige, at Zimmermann indrømmede telegrammets ægthed. Telegrammet blev åbent kendt og førte USA direkte til krig mod Tyskland, som blev erklæret den 2. august. Mexico og Japan benægtede ethvert kendskab til telegrammet og til Zimmermanns forslag.

Tyskerne var målløse og rasende. Idet de arrogant nægtede at tro, at nogen kunne have brudt deres kode, skød de hele skylden på Eckhardt, som de hævdede havde lækket telegrammet. I England morede efterretningsvæsenet sig over de fortvivlede telegrammer der fløj hid og did.

Zimmermann fortsatte med sine forsøg over for Mexico. En uge efter USA's krigserklæring telegraferede han til Eckhardt: "Angiv hvad det vil koste at gennemføre vor politik". Men Carranza lod sig ikke friste. Dagen efter telegraferede Eckhardt til Berlin, at Carranza havde besluttet sig til at forblive neutral¹²⁰.

¹²⁰ Atkin, p. 293-296

Zimmermann-affæren i dansk avis

Efter flere års pause optræder Mexico igen i en dansk avis. Det er den sensationelle Zimmermann affære, der maser sig ind mellem alle krigsreportager fra den igangværende verdenskrig. Artiklerne giver mange væsentlige detaljer, der ikke fremgår af den foregående beskrivelse af affæren.

Berlingske Tidende 2.marts 1917

Har Tyskland foreslået Mexico og Japan en alliance mod USA?

Associated Press-afsløringer

London 1.marts (RB) Til Reuters bureau telegraferes fra Washington:

Associated Press bringer den afsløring, at Tyskland, da det traf sine forberedelser til den skånselsløse undervandskrig, foreslog en alliance med Mexico og Japan. I tilfælde af, at de Forenede Stater ikke forblev neutrale, skulle Mexico få Japan til at forlade sine allierede og deltage i et angreb på de Forenede Stater. Som belønning herfor skulle Mexico få finansiell støtte fra Tyskland, have Texas og provinserne Ny Mexico og Arizona tilbage samt dele Tysklands forventede sejrtriumf fredsbetingelser.

Berlingske Tidende, 6.marts 1917.

Tyskland – Mexico og Wilsons brud med Berlin.

Zimmermanns instrukser var Wilson i hænde, da bruddet med Tyskland fandt sted.

Fra vor korrespondent, Köln, mandag.

”Kölnische Zeitung”s korrespondent i Washington telegraferer, at udenrigsminister Zimmermanns instrukser til den tyske gesandt i Mexico, som var dateret 19.januar, allerede var præsident Wilson i hænde, da bruddet med Tyskland fandt sted, men blev hemmeligholdt.

”New York Times” erklærer da også, at de Forenede Stater, som dette godtgør, ingenlunde har handlet forhastet med at afbryde de diplomatiske forbindelser og sendt den ambassadør, som blev benyttet til at hidse til fjendskab mod dem, hjem.

Berlingske Tidende 5.marts 1917.

Den tyske presse om alliance-tilbuddet til Mexico.

Kritik og beklagelse. Mexico var alligevel automatisk gået med.

Fra vor korrespondent, Berlin, lørdag.

”Deutsche Tageszeitung” spørger, om det amerikanske område, hvor ”forræderiet” er begået, ikke skulle være den amerikanske ambassade i Berlin. Ved offentliggørelsen af det tyske tilbud er den tidligere ret delte stemning i de Forenede Stater forsvundet, og hele unionen stiller sig næsten enstemmigt på præsidentens side. ”Tageszeitung” ser selv ikke nogen grund til pessimisme heri, men mener, at de, som har regnet med den delte stemning i unionen som en vigtig fredsfaktor, må beklage det indtrådte omslag og opfatte Tysklands tilbud som en fejl, så meget mere som man ved ikke direkte at få Mexico som forbundsfælle kunne opnå større fordele end ved at lade tingene gå deres gang, idet Carranza dog ganske automatisk vil søge at udnytte den gode lejlighed, som en krig mellem Tyskland og de Forenede Stater vil frembyde.

Præsident Carranza

Selvom Carranza nu var blevet præsident havde han fortsat ikke magten i landet. Der var kaotiske tilstande næsten overalt. De lokale politiske ledere var blevet erstattet af hærens 500 generaler, der næsten alle viste sig i bedste caudillo stil. De blev til lokale krigsherrer, der sørgede for at landet nærmest blev delt i praktisk taget autonome stater, hvor de herskede på banditlignende måde. Selv i Mexico City, fortsatte højere militære officerer at plyndre og dræbe, som det passede dem.

Dagen efter Carranzas formelle indvielse til præsident forlod Obregón regeringen i protest mod den overvældende korruption. Efter kortvarigt at have overvejet at gå i eksil i USA, vendte han tilbage for at dyrke kikærter på en hacienda i sin hjemstat Sonora. Han var træt og ødelagt af de sidste års kampe, men kom sig dog nogenlunde og begyndte igen at spekulere på, hvordan kunne komme til at afløse den efter hans mening helt uduelige Carranza. Også en anden af Carranza topfolk, general Plutarco Elias Calles, der også kom fra Sonora, trak sig tilbage fra regeringen på grund af korruptionen, som var og i nogen grad stadigvæk er et problem på alle planer.

Selv Obregón erkendte det. I et interview, da han selv var blevet præsident i 1920: "Alle er mere eller mindre tyveknægte her til lands. Forskellen mellem de andre og mig er, at jeg kun har en hånd, mens de andre har to. Derfor foretrækker folk mig".

Til trods for skuffelsen over Carranzas styre, fremstår han dog som en af de mest beundrede præsidenter i Mexico. Der er to grunde hertil: Hans modige udenrigspolitik, der holdt Mexico uden for verdenskrigen og konstitutionen af 1917, som indeholdt artikler, der gav arbejdere og bønder rettigheder, som de i andre latinamerikanske lande først fik langt senere¹²¹.

Rettighederne til arbejdere og bønder står på papiret, men Carranza har ikke implementeret dem. Blandt landets 10 millioner bønder sultne efter land, har kun 48.000 haft glæde af landreformerne i de 3 år Carranza var ved magten. Selv disse få heldige havde hverken vand, såsæd eller redskaber og måtte derfor ofte gå tilbage til den lokale hacienda for at søge arbejde der.

Heller ikke arbejderne havde glæde af reformerne. Carranza iværksatte ingen af de arbejderrettigheder, der var indeholdt i konstitutionen. Da elektrikerne i Mexico City strejkede, kaldte Carranza det for et forræderi. Deres fagforeningsleder blev dømt til døden, hvilket dog i sidste øjeblik blev ændret til fængsling. Andre arbejderførere blev skudt. Alle arbejdsrettigheder i konstitutionen var blot papirløfter.

Pressefriheden blev heller ikke overholdt. Da avisen A.B.C. efter verdenskrigens afslutning kritiserede Carranza for hans tyskvenlige attitude, blev bladets udgivelse suspenderet og chefredaktøren fysisk maltrakteret.

Den fortsatte uro i landet medførte, at tog ikke kørte om natten, Selv ved dagslys og med militær eskorte blev de ofte angrebet eller sprængt i luften.

¹²¹ Atkin, p.297-298

Der skete heller ikke nogen væsentlig fornyelse i administrationen. I en kommentar til situationen skrev general F.J. Múgica, en af Carranzas veteraner i august 1917 til en ven:

"Da jeg var i Mexico City i februar og marts, oplevede jeg mere bitterhed over for Villa- og Zapatatilhængere end over Huertafolk. De fleste journalister er tilhængere af diktatur og militærkup. I finansministeriet er 80 % Huertister. I de andre ministerier er de måske en minoritet, men de er der stadigvæk".¹²²

Om Carranzas økonomiske politik skrev historikeren F.Katz: "Der var ikke noget særlig revolutionært over Carranzas indenlandske økonomiske politik. Hvad han grundlæggende prøvede at gøre, var at genetablere Porfirio Diaz' vilkår for store dele af Mexicos traditionelle øverste klasse og for det nye bourgeoisie. Disse grupper fik fordele i forhold til udenlandske forretningsinteresser og de lavere klasser, som blev sat til at betale for revolutionens omkostninger. Det var dog meget lettere at belaste de fattige end de udenlandske interesser."¹²³

Der skulle være præsidentvalg igen i 1920. Carranza, der jo ikke kunne genvælges, arbejdede allerede fra første færd på at udmanøvrere de folk, han ikke brød sig om som kandidater og samtidigt at bringe sine favoritter i position. Tilhængere af Obregón blev sendt til konsulater i udlandet. Selv en af Carranzas nærmeste medarbejdere fra begyndelsen af, Adolfo de la Huerta (ikke at forveksle med Victoriano Huerta), der nu var guvernør i Sonora, blev sendt til New York som konsul. Valg, der i 1917 var frie og fredelige, begyndte at blive fuld af svindel og undertrykkelse.

Mod syd gik Carranzas tropper mod Zapata, men de tabte kampene og måtte trække sig helt ud af Morelos. Imidlertid splittedes Zapatisterne i forskellige grupper, der bekrigede hinanden. I 1919 faldt Zapata i et baghold, arrangeret af Carranzafolk.

Han var blevet inviteret til et møde, hvor han blev skudt den 10.april 1919 af den æresgarde, der var stillet op for at modtage ham.

Obregón tog i slutningen af 1917 på en længere tur til USA. Han rejste rundt i landet, dels for at sælge sine kikærter, men hovedsageligt for at studere samfundssystemet i USA. Han blev overalt i USA modtaget ærefuldt og yderst venlig. Han havde også lejlighed til at møde præsident Wilson. I de mange interviews han gav til journalister, var han altid loyal over for den konstitutionelle regering i Mexico og han gjorde det helt klart, at han ikke ville gå ind i nogen bevæbnet opposition til Carranza. Han vurderede også, at den stærke støtte, som han mente at have i Mexico, gjorde dette helt unødvendigt. Han troede også, at Carranza ville understøtte hans kandidatur.

Her havde han komplet uret. Han prøvede at udmanøvrere både Obregón og det parti P.L.C., (Partida Liberal Constitucionalista), hvis præsidentkandidat Obregón var. Da partiet gik i gang med at etablere et nationalt netværk med afdelinger i hver stat, bad han staternes guvernører om at etablere alle mulige forhindringer. Efter valget til

¹²² Atkin p.300-301

¹²³ Camín, Hectór Aguilar & Meyer, Lorenzo, In the shadow of the Mexican Revolution, p.67, 1994, Univ. of

Texas, Austin.

kongressen i 1917 dannede partiet en blok med ca. 80 % af medlemmerne af begge kamre. Fra denne stilling skabte de regelmæssigt problemer for Carranza, som til gengæld undertrykte partiets avis *Gladiator*. Betydningsfulde medlemmer blev tvunget i eksil. Allerede i 1918 følte Obregón, som selv tilsyneladende stadigvæk var ude af politik, at hans kandidatur ville blive understøttet af brede kredse i Mexico.

På den anden side betragtede Carranza både kongressen og Obregón som fjender. Hans egen kreds af rådgivere var blevet mindre og mindre. Carranza holdt op med at besætte ledige kabinetposter, idet han foretrak at udpege embedsmænd i stedet for ministre til at varetage opgaverne. Der opstod en række nye partier, hvoraf nogle var dannet af Carranzister for at svække opmærksomheden omkring P.L.C. Men til trods for, at de havde støtte i de regeringsvenlige aviser, fik de ingen særlig betydning. Der dannedes også en række arbejderpartier. Alene i Mexico City var der fire. Det vigtigste var P.L.M. (Partida Laborista Mexicano), som støttede Obregón.

I det nordlige Mexico stod Obregón stærkt. Blot i Chihuahua, hvor der fortsat var uro, skabt af Villa-tilhængere. Der herskede stadigvæk militær undtagelsestilstand i denne stat, der i modsætning til de fleste andre blev styret af militæret. Felipe Ángeles kom tilbage til Villa for at få ham til at slutte fred, hvilket ikke lykkedes.

Ángeles blev arresteret af Carranzas folk og henrettet den 26. november 1919.

Som allerede nævnt kom flere af de politiske topfolk fra Sonora – Obregón, Calles og de la Huerta. De både samarbejdede og modarbejdede hinanden. Ved valget i 1918 blev de la Huerta valgt som senator for Sonora. Kort efter afløste han Calles som guvernør af Sonora. Calles havde overtaget denne post, efter at de la Huerta var blevet sendt til New York af Carranza. Under kampagnen for at sikre sig denne post, blev de la Huerta to gange udsat for mordforsøg. Det gensidige had mellem Carranzas og Sonora-folkene førte til oprør i Sonora. Til trods for uenigheder mellem Sonora-folkene førte Carranzas politik vendt mod Sonora til, at disse blev enige om at gå i oprør mod Carranza. De udarbejdede i fællesskab i 1920 den såkaldte Plan af Agua Prieta, ifølge hvilken de beskyldte Carranza for at undertrykke frie valg, for at krænke delstaternes suverænitet og for at forråde Revolutionens principper. De nægtede at anerkende Carranzas regering og planlagde at gå med våbenmagt mod hovedstaden. Adolfo de la Huerta blev udpeget som øverste chef for hæren. Blot nogle uger efter var næsten hele landet under Sonora-folkenes kontrol. De få kommandanter, der forblev loyale mod Carranza fandt, at de ikke mere kunne stole på deres troppers loyalitet. Den 29. april besluttede Carranza igen at overflytte regeringen til Veracruz.

Han tog med tog i retning af Veracruz den 7. maj 1920. Da selv de tropper, der fulgtes med ham i toget, begyndte at gå imod ham, forlod han toget. Til hest begav han sig op i bjergene.

Forrådt af en officer, der tilsyneladende kom for at hjælpe ham, blev han skudt, mens han sov i den lille landsby Tlaxcalantongo.

Obregón frygtede nu, at Carranza ville blive gjort til martyr og dermed true hans kandidatur til præsident. Men han skyndte sig at fange og dømme drabsmanden. Det fjernede denne fare. Det har været meget diskuteret, om Obregón havde beordret drabet på Carranza. Der foreligger ikke nogen beviser herfor. Det faktum, at Obregón

under alle omstændigheder kunne være sikker på at blive valgt, taler imod denne antagelse.

De la Huerta overtog det midlertidige præsidentskab i perioden indtil præsidentvalget, som fandt sted den 5. september 1920. Obregón vandt med en overvældende majoritet og overtog præsidentposten den 30. november 1920^{124 125}.

Selvom der har været flere, ofte ganske blodige, revolutioner sidenhen, betragter de fleste denne dag som afslutningen på den Store Mexicanske Revolution.

Det skal dog nævnes, at Obregóns tidligere forbundsfælle Adolfo de la Huerta gjorde oprør mod ham i 1923. Dette år havde Obregón udpeget Plutarco Elias Calles som sin favorit til præsidentvalget i 1924. Det var de la Huerta utilfreds med, idet han selv håbede, at blive præsident. På bedste caudillo-vis gjorde han oprør mod Obregón med støtte fra en del af hæren. Obregón styrker slog dog de la Huerta og lod mange af hans folk henrette. Calles blev, som ønsket Obregón valgt til præsident i 1924. Obregón gik derefter over i forretningslivet i sin hjemstat Sonora, men stillede op igen til præsidentvalget i 1928.

Han blev valgt, men straks efter blev også han myrdet af en katolik, der, som en del andre, ønskede mere magt til kirken¹²⁶.

Tilbage er kun at omtale, at Villa lige som de fire andre hovedpersoner i revolutionen – Madero, Zapata, Carranza og Obregón - også blev myrdet. Det skete den 20. juli 1923.

Hvad betød Revolutionen?

Obregóns præsidentskab betød enden af en æra af hurtig og voldsom politisk og social forandring, en æra af bevæbnet folkelig mobilisering. En ny elite var opstået, som ville føre Mexico hen imod en langsommere, mere normal, men samtidig mindre demokratisk periode af forandring. Obregóns politiske aktivitet kom ind i en ny fase. Indtil december 1920 havde han koncentreret sig om at komme til magten. Efter denne dato blev hans rolle at administrere og konsolidere.

En af hans hovedopgaver var at tæmme de mange regionale *caudillos*. Han forsøgte også at reorganisere militæret og fjerne dets politiske rolle. Det lykkedes dog kun delvis. Han fik bragt arbejderklassen og bønderne ind i den politiske proces ved at give dem mere magt. Masserne fik mere land, højere løn og mere beskyttelse imod deres arbejdsgivere, selv om der fortsat var meget misbrug. Han fik også forbedret forholdet til udlandet, specielt USA.

De, som fortsat arbejdede imod ham var de rige haciendaejere og industrialister, som i vid udstrækning havde været tilhængere af Diaz og Huerta. Endvidere var kirken imod ham, fordi den havde fået frataget sin magt i samfundet.

¹²⁴ Hall, p. 203-248

¹²⁵ Calvert, p. 191-200.

¹²⁶ Hall, p. 249 - 259

Revolutionen havde kostet omtrent 1 million menneskeliv. Døden kom med kugler og krudt, men også med epidemier på grund af de forværede sundhedsforhold. Der var en epidemi af tyfus og gul feber i 1915-16 og den spanske influenza i i 1918 -19. Flere hundredetusinde mexicanere emigrerede hovedsageligt til USA.

Landbrugsproduktionen og minedriften halveredes i forhold til, hvad den havde været under Porfirio Diaz. Alle industrisektorer, undtaget udvindingen af olie, fik også en kraftig nedgang. Infrastrukturen, særlig jernbanedrift og telegrafvæsen led alvorligt. En tredjedel af arbejderne var arbejdsløse. Børnedødelighed var stor. Ved slutningen af revolutionen døde 222 af 1000 nyfødte.¹²⁷

Var det det værd? For udenfor stående er det svært at gøre facit op, men jeg tror, at de fleste mexicanere i dag siger, at det var det. Den nationale selvfølelse skabte et fællesskab. Dagen for revolutionens begyndelse er en stor national festdag. Et kæmpemonument i Mexico City hylder revolutionen og dens helte.

En af de revolutionære, José Vasconcelas, der indtil 1920 var rektor på Mexicos nationale universitet, blev af Obregón udnævnt til undervisningsminister. Foruden at han fornyede børneundervisningen var hans store betydning den, at han ville skabe en national kunst, der viste befolkningen Mexicos store fortid og nationale arv, herunder revolutionen. Han sørgede for en række kunstneres uddannelse, stillede vægge i offentlige bygninger til rådighed for dem og gav dem stor frihed til at udfolde sig.. Kunstnere som Diego Rivera, José Clemente Orozco, David Alfaro Siqueiros og mange andre skabte et univers af freskoer ikke blot i hovedstaden, men også andre steder i landet og i udlandet. Derved blev Mexico i første halvdel af 1900-tallet globalt foregangsland for fresko-kunsten. Digtere som for eksempel Octavio Paz og Carlos Fuentes har behandlet Revolutionen i bøger, der er blevet læst over alt i verden.

Mexico er i dag et moderne land. Det har som andre lande sine svagheder. Utallige danske har besøgt landet og flere vil gøre det. Landets naturskønhed, den utrolige folkekultur, fortidens storslåede monumenter og folkets gode humør og gæstfrihed glemmes ikke af dem, der har været i Mexico.

¹²⁷ Camin & Meyer, p.71-72 De troende katolikker gjorde oprør mod regeringen, den såkaldte Christeros-opstand.

Fig. 47. Den gode regering.

Diego Rivera var i hvert fald overbevist om, at Revolutionen havde hjulpet Mexico til en bedre fremtid. I 1926 malede han et stort antal freskoer på det nationale landbrugsuniversitet i Chapingo nær Mexico City. To af dem forestiller den dårlige og den gode regering. . Freskoen "den dårlige regering" viser kapitalen, hacienda-ejerne og militæret under Porfirio Diaz, der udsuger befolkningen og bringer død og lemlæstelse til landet. Her vises "den gode regering". I portalen ses den enarmede Obregón sammen med landbrugsministeren de Negri. Til højre industriarbejderen, teknikeren og den revolutionære bonde. Indianeren til venstre betragter landet, der opbygges, minedriften, der trives og havnen, der udbygges.

Med Frans Blom i de store skove

En dansk eventyrers oplevelser blandt mexicanske rebeller

Frans Blom var en vildbasse, født i 1893 i en rig grossererfamilie. I 1919 blev af sin far afskibet til Mexico for at løbe hornene af sig. Allerede en af de første dage i landet, møder han Præsident Carranza. Mødet beskrives med hans ord på første side i indledningskapitlet. Han får et job med at fjerne nogle jernbaneskiner fra en hacienda, der er blevet ødelagt under revolutionen, for at fragte dem til kysten. Hacienda'en ligger i de store skove i skyggen af Orizaba, Mexicos højeste bjerg i staten Veracruz.

Fig. 48 Orizaba (5636 m)

Den følgende beretning stammer fra denne rejse. Senere ansættes han i et oliefirma i Minatitlán, hvis ledelse og ansatte blev dræbt under revolutionen (se udklippet fra Berlingske Tidende af 2. april 1917 i forrige kapitel). Han deltager i et antal forefaldende arbejder, bl.a. med lønudbetaling til de indianske arbejdere ved oliefeltet. Senere hen får han opgaver i forbindelse med olieprospektering. Han støder tilfældigt på Maya-ruiner i urskoven,

bliver meget interesseret og deltager i flere arkæologiske ekspeditioner. Han tager til USA for at studere arkæologi, bliver ansat på et universitet i New Orleans og kommer til at lede betydningsfulde ekspeditioner i Guatemala og Mexico. Han flytter senere til Mexico, hvor han under en ekspedition møder den schweiziske fotograf Gertrude Duby. De køber i fællesskab et hus, kaldet *Casa Na Bolom*, der har dobbeltbetydningen "Jaguarens hus" eller "Blom's hus". Huset ligger i San Cristóbal de las Casas i staten Chiapas. Her opretter de et kulturelt og videnskabeligt center, der blandt andet studerer og hjælper den lille indianerstamme *Lakondonerne*, der er udryddelsestruet. Blom dør i 1963 og Gertrude i 1993.

Na Bolom fungerer stadigvæk som kulturcenter, hvor man også kan bo og spise. Centret har en dansk støtteforening (www.nabolom.dk).

Fig. 49 Frans Blom i 1922

Oplevelser i Minatitlán, skrevet den 6. juni 1920

Endelig en Morgen ved Femtiden drog jeg af Sted. Jeg havde lejet en Hest til mig selv, en indiansk Fører (Mozo) og et Muldyr til min Bagage.

Fra en lille Landsby, Vest for Orizaba, gik en Sti ind mellem Bjergene. Det første Stykke af Vejen var stenet og bart og slyngede sig i stejl Stigning opad. Solen begyndte netop at stikke op over Bjergtoppene og glitrede i det fugtige Græs mellem Stenene.

Efter 1 Times Ridt kom jeg op til Skoven. Langt nede bag mig laa Dalen som et Landkort med grønne Marker, gennemtrukket af lange, hvide Veje.

Foran mig gik Fjeldet stadig opad, dækket af Ege- og Fyrreskove. Underskoven var et tæt Krat af Brombærranker og allerede nu i Maj Maaned hang de fulde af store, modne Bær.

Muldyret traskede af Sted bag mig med Bagagen, drevet frem af Mozoen ved Slag og Raab.

Den meksikanske Indianer er sædvanlig klædt i en laset Bluse, snavsede, hvide Benklæder og en stor, bredskygget Straahat og over Skuldrene har han sin Sarape. Til min Udrustning hørte baade en bredskygget Straahat og en Sarape. Desuden en let Skjorte, Khakibenklæder, Puttees, beslaaede Fedtlæderstøvler, Sweater til de kolde Nætter, Regnkappe og – næsten det vigtigste – Revolver og Riffel samt godt med Patroner.

Det var behageligt at ride i den skyggefulde Skov, fra Tid til anden passerede jeg smaa Bjergbække, og Hesten standsede for at puste og drikke.

Saa kom vi op paa en lille Slette. Hesten arbejdede støt fremad, og jeg sad netop mageligt og nød Udsigten ned over Dalen til højre. Pludselig fo'r Hesten sammen og satte sig paa Bagbenene; i samme Sekund og rent instinktivt havde jeg Revolveren i Haanden. En Mand dukkede ud af Krattet til venstre for Stien. Hans Ansigt var nøddebrunt, kantet af graat Skæg, paa Hovedet havde han en stor, bredskygget, spidspuldet Hat af rødbrunt Filt med Guldbroderier. Hans Dragt var af rugarvet Dyrelæder med Sølvbroderier og Sølvspænder. Over begge Skuldre havde han Bælter med Riffelkugler, om Livet et Bælte med Revolver og Revolverkugler, i Haanden en Riffel. Han saa drabelig nok ud, nærmest som en malerisk Røver i en Operette, Forskellen var blot den, at han her var en vaskeægte Bandit. Han dækkede mig med sin Riffel og jeg ham med min Revolver. En Colt, Kaliber 41, er ikke Legetøj, den har 6 Skud parat, hvorimod hans Winchester 30–30 kun har en Kugle i Løbet og maa lades om for hvert Skud.

Naa, saa langt kom vi nu ikke, men det første Øjeblik var spændende. Banditen tog mig i Forhør, og efter nogen Parlamenteren besluttede han sig til at følge mig ind til det Sted, hvor jeg skulde arbejde. Vi stak Vaabnene til os og fortsatte. Fra den lille Slette gik Stien nu langs en meget stejl Klippeside, til venstre gik det ret op, og til højre buldrede en Elv langt nede under os. Vi passerede flere smaa Trækors, plantede paa Steder, hvor Soldater eller Rebeller var faldne i de stadige Kampe. Et Sted tog Banditen, Querudo hed han, mig ud paa en Klippetop. Klippen dannede en naturlig

Veranda, og lodret nede under os, 1800 Fod nede, laa Dalbunden og Elven, paa den anden Side af Dalen rejste Fjeldet sig stejlt, dækket af store Fyrreskove.

Peña del Aguila, Ørneklippen, hedder den, og den har et ret uhyggeligt Ry. Rebellerne ynder at kaste fangne Soldater ud fra dens Top.

Længere fremme drejede Stien, og vi havde den herligste Udsigt til Vulkanen, dens store, hvide Top laa badet i Sol med den blaa Himmel, ragende op over de skovklædte Fjælde. Skønt den saa ud til at være nær, fortalte Querudo mig, at der var 1½ Dags Ridt til den. Han var meget talende, han meddelte mig, at han vilde rapportere mig til sin »General«. Jeg skulde ikke forsøge paa at stikke af, saa vilde jeg blot blive skudt. Paa en høflig og bestemt Maade lod han mig forstaa, at jeg var under Bevogtning, til »Generalen« havde truffet Bestemmelse angaaende mig.

Rundt omkring paa Bjergsiderne laa smaa, skrøbelige Hytter, beboede af Indianere og Rebeller.

Omkring hver Hytte laa et lille Stykke ryddet Mark, beplantet med Majs og Kartofler. Fra Tid til anden traf vi Flokke af Køer og Geder.

Ved Ettiden var vi fremme, nedenfor Stien laa en lille Slette, hvor to Elve forenede sig. Paa Sletten laa et Par afbrændte Stenhuse, Resterne af den tidligere Gaard og nogle Indianerhytter.

Querudo overleverede mig til den øverste paa Pladsen, en Indianer ved Navn Sacramento, derefter fortsatte han til »Generalen«s Kvarter.

Det var altsaa her, jeg skulde have Hovedkvarter, og jeg saa mig straks om efter et Sted at sove. I et af Husene var endnu et Værelse med Loft, det tog jeg i Besiddelse, desuden fandt jeg et Bord, to Stole og en noget medtaget Feltseng. Sacramento fortalte mig, at Sengen for to Aar siden havde været benyttet af en saaret General, Feria. Han var en Aften kommet saaret til Husene og var blevet anbragt paa denne Seng. Næste Morgen fandt hans Soldater ham med en Kugle gennem Hovedet, myrdet, ingen ved af hvem – Kuglen sad endnu i Sengens Træramme. Jeg pillede den ud og har den nu som et Minde. For Resten sov jeg udmærket i Sengen, til stor Rædsel for Indianerne, der er meget overtroiske.

I Løbet af en Timestid havde jeg faaet ordnet min Bopæl. Paa Sengen havde jeg en Art Madras af Fyrregrene, Ildstedet var et Par Sten, jeg lavede Ildrager og Gaffel til at riste Brød paa af et Par Grene, kort sagt, benyttede de fleste af de smaa Tricks til at gøre Livet i en Lejr behageligt, som jeg havde lært i min Spejdertid.

Indianerne fra de omliggende Hytter samledes om mig og fulgte enhver af mine Bevægelser med Forundring. De troede ikke, at en hvid Mand kunde finde sig tilrette ude i det vilde.

Efter at have spist gav jeg nogle af Indianerne Ordre til at samle alle arbejdsdygtige Mænd ved mit Hus samme Aften.

De lod til at være glade for Udsigten til Arbejde. De var alle fattige, og under hele Revolutionen havde de ikke haft noget at gøre.

Indianeren er billig Arbejdskraft, han faar knapt 1 Kr. pr. Dag, og kan bære lige saa meget som et Muldyr, der koster 2½ Kr. pr. Dag.

Saa red jeg ud for at se lidt paa Jernbanelinien; den havde tidligere været benyttet til at transportere Tømmer paa fra Skoven til Savværket og videre ned til Stationen i Orizaba.

Dele af Banen var nu vasket bort af Elvene. Nede i Vandet laa Skinner, snoede og bukkede. Dem kunde det ikke nytte at interessere sig for. Men paa lange Strækninger laa Skinnerne godt nok paa deres halvraadne Sveller, flere Steder helt overgroede med Græs og Krat. Ofte var Krattet saa tæt, at min Mozo maatte gaa foran og hugge Vej med sin Machete. Macheten er en kort Sabel med bred Klinge. Indianerne bruger den til at hugge Majs og Sukkerrør og hinanden med.

Jo mere man lever sammen med disse Indianere, desmere forbavses man over deres Udholdenhed og Nøjsomhed.

De kan gaa bag Ens Hest en hel Dag uden at trættes, op og ned ad Bjergene. I Begyndelsen havde jeg ondt af dem, men efterhaanden glemte jeg dem. Travede Hesten, luntede Mozoen bagefter, nu og da gjorde han smaa Afstikkere ind i Skoven og kom tilbage med Blomster af en smuk Orchide eller et Par Fugleffjer. Han kendte Skoven ud og ind og hver Art af Floraen i den. Paa flad Vej har Indianere altid Sandaler paa, men i svært Terræn foretrækker de at gaa barbenede.

Som oftest har de hele deres Ejendom i en Sæk paa Ryggen. I Sækken er fastgjort en Art Bælte, de lægger over Panden; de kan saaledes bære den og alligevel have begge Hænder fri. Fødevarer for Dagen bærer de i en lille Kurv, flettet af Siv og anbragt under venstre Armhule. Føden bestaar af et Par sejge Majspandekager (tortillas), Ris, kogt Høne og grønt Peber (chile). Om Natten sover de paa Jorden, indhyllet i deres Sarape.

Da jeg kom tilbage til min Lejr, ventede Querudo paa mig. »Generalen« var forbavset over, at jeg havde vovet mig ind mellem hans Bjerge. Han vilde komme og besøge mig om nogle Dage; foreløbig var han optaget af et Angreb paa Jernbanen mellem Mexico City og Orizaba. Indtil det var overstaaet, maatte jeg gerne brække Skinner, men jeg maatte ikke forlade Skovene, før han havde set mig. Han sendte mig to af sine »Soldater« til »Beskyttelse« – rar Beskyttelse.

Aftenen var stille, ikke en Vind rørte sig, og den kulsorte Himmel var oversaaet med tusinde Stjerner. Den eneste Lyd var Elvens Brusen nede i Kløften, og nu og da hylede en Coyote (udt. Ko-jo-te) langt inde i Skoven. Det var ikke til at tro, at dette fredelige Sted var beboet af hensynsløse Banditer. Men ude i Skoven, ved hver Sti, der førte op fra Dalen, laa nu et Par Mænd paa Vagt, og nede i Dalen havde Folkene i Landsbyerne allerede Kl. 6 sat stærke Skodder for Vinduerne og var nu paa Vagt sammen med Soldaterne mod Overfald af Banditerne. Det forekom mig saa uvirkeligt som en Roman, og dog var det virkeligt nok, rundt om mit Baal sad Indianerne paa Hug, Skæret fra ilden belyste deres brune Ansigter og deres spraglede Saraper. I Udkanten af Kredsen om Baalet stod et Par Kvinder og en Del

Børn, og nogle snavsede Hunde snusede omkring; men saa snart de kom indenfor Kredsen, blev de atter jaget bort med Slag og Spark. Og udenom det hele stod Mørket som en Mur af Sort.

Disse Indianere var meget talende, og da Forretningerne var overstaaede, og jeg havde faaet antaget Arbejdere, fik jeg dem til at fortælle. De foretrak at fortælle om deres Kampe med Soldaterne nede fra Dalen. Fortællinger om raske Overfald paa Byer og Jernbaner – om skaanselsløs Behandling af Fanger. Lige saa rolige og naive de er i deres daglige Liv, lige saa grusomme er de i Kampen. Men de fortalte ogsaa om de store Skove og om Dyrene i dem. De troede fuldt og fast, at Raadyrene kunde høre med Klovene. De fortalte om Fabeldyr og Spøgelser, de havde mødt i Skovene om Natten. Det var som et sært Eventyr at sidde der som eneste hvid Mand mellem dem og høre paa deres Beretninger.

Indianerne er altid meget høflige, de tiltaler aldrig hinanden uden at titulere hinanden Don (efterfulgt af Fornavn), eller Señor (efterfulgt af Efterhavn), eller patrón – mig kaldte de altid: mi jefe (min Chef).

Men trods den Ro, der var over dem, og den Høflighed, de behandlede mig med, greb jeg mig selv i nu og da at tænke paa, om jeg nu ogsaa slap ned i Dalen igen.

Kl. 10 tørnede jeg ind med Revolveren ved min ene Side og Riflen ved den anden. Mine Livvagter lagde sig udenfor min Dør paa Jorden, indhyllede i deres Saraper og med Riffel i Armene. Det varede ikke længe, før vi alle tre sov sødeligt omkap.

Næste Morgen begyndte Arbejdet. Jeg lod Indianerne begynde at brække Skinnerne op foroven paa Banen, brugte Tipvogne til at transportere Skinnerne saa meget jeg kunde – og lod Indianerne slæbe Skinnerne over de Stykker af Linien, der var styrtet sammen. Som Dagene gik, voksede Bunken af Skinner nede ved Savværket, og Banen blev kortere og kortere. Fra »Generalen« hørte jeg intet.

Det var et herligt Liv – hele Dagen var jeg til Hest, jeg red rundt til de forskellige Steder, hvor mine Indianere arbejdede. Nu og da tog jeg smaa Afstikkere op gennem stejle Kløfter og vilde Bjergstier. Det er utroligt, hvad de meksikanske Heste kan præstere. De er meget smaa og har en tung Sadel, men der skal være meget stejlt, før de opgiver at klatre op eller ned ad et Fjeld. Min Mozo travede støt efter mig hele Dagen, og nu og da fulgte en af min Livvagt med. Vore Maaltider tog vi, naar det passede os, siddende paa en væltet Kæmpefyr med en rislende Bjergbæk i Nærheden. Jeg vænnede mig hurtigt til Indianerføden – tortillas, brune Bønner, Ris, Kartofler, Høne, Kalkun og Gedeost.

Skovene var vidunderlige, store Ege-, Fyrre- og Taxtræer; Skovbunden var dækket af Brombær, blaa Snerler, Bregner og Græs. I Lavningerne voksede tætte Krat af Bambus- og Bregnetræer. Paa de fleste af Ege- og Fyrretræerne voksede en Snylteplante med kradsrøde Blade, der glødede i Solen. Nu og da kom en Grib eller en Ørn sejlene langsomt oppe over Trætoppene, spejdende efter Bytte. Naar de faar øje paa et Dyr, de vil fange, daler de ned

mod det, og ved at flyve frem og tilbage over det, forvirrer de det med deres Skygge. Jeg saa det en Dag ved Middagstid. Paa en lille Lysning sad en vild Kanin som forstenet; oppe over den kredsede en ørn. Snart var Kaninen i Sollyset, snart i Skygge af Ørnens Vinger. Det sølle, lille Kræ var helt forvirret. Jeg skræmte Ørnen ved min Ankomst; den gik til Vejrs, og Kaninen forsvandt hurtigst muligt ind i Underskoven.

Ved Solnedgang gik jeg gerne ud for at skyde Raadyr og Coyoter. Om Aftenen sad jeg ved Baalet, omgivet af Indianerne og hørte paa deres Fortællinger og Sange. De taler to Sprog, disse Indianere, det ene er Spansk, og det andet er deres eget Sprog – et Sprog, der i lige Linie stammer fra det gamle aztekiske Sprog. Det morede dem meget, at jeg forsøgte at lære deres Sprog, og de lærte mig mange Navne paa Dyr og Planter. Det er et blødt, hvislende Sprog med korte Ord, der ofte sættes sammen i lange Grupper og fuldt af i'er, t'er og l'er. Atl betyder Vand, Xochitl (udt. Sotsjtitl) = Blomst, etl = Bønne, otli = Vej, tomatli = at gaa.

Jeg maatte fortælle dem om Danmark, Landet, der laa langt borte paa den anden Side det store Hav, de kunde se glimte ude i Horizonen, naar de var oppe paa Vulkanen. Med Forundring hørte de, at der ikke voksede Majs i mit Land, og at vi ikke gik med Saraper.

Jeg havde vel 3 Dages Arbejde tilbage, da en af de ældre Indianere meddelte mig, at over Halvdelen af mine Folk ikke vilde møde til Arbejde næste Dag.

»Generalen« havde givet Ordre til alle sine »Soldater«, at de skulde møde samme Nat for at overfalde et Jernbanetog næste Morgen. De var alle meget uvillige til at rykke ud, Angrebet skulde foregaa paa en Tirsdag, og for Indianerne er Tirsdag en daarlig Dag.

Om Eftermiddagen blæste det op fra Nord, store, graa Skyer presses ned i Bjergkløfterne og indhyllede alt i Taage. Efterhaanden som det blæste stærkere, kom Skyerne jagende i store Flager ned gennem Kløften, ned mod Dalen. Ved Mørkets Frembrud begyndte det at regne, det var en ideel Nat for et Overfald.

Kl. 8½ kom mine Indianere for at tage Afsked med mig, de var bevæbnede til Tænderne og havde alle smaa, kraftige Heste. Jeg maatte trykke hver enkelt i Haanden, før de drog af Sted ud i Mørket og Regnen. Kun et Par Gamle og min Livvagt blev tilbage for at beskytte mig.

Jeg havde vel sovet en Timestid, da jeg blev vækket ved et Skud. Det tog mig ikke mange Sekunder at komme ud af Sengen og faa fat i min Revolver. Hvad Pokker var der nu paa Færde? Jeg stillede mig op bag Døren, paa den modsatte Side af min Seng – parat.

Min Livvagt var allerede paa Benene. »Quien vive?« (hvem der) raabte de ude i Mørket. Jeg hørte Stene rasle under Hestehove oppe paa Bjergstien og et Raab, jeg ikke forstod. Saa kom mine Vogtere ind og fortalte mig, at det var Querudo og hans Mænd, der var sent paa færde, paa Vej til Mødestedet. Der var altsaa ingen Fare denne Gang. Saa tændte jeg Lys og ventede.

Lidt efter standsede Hestene udenfor, og Querudo viste sig i Døren. Vandet drev af hans store Hat og hans Sarape, og da han slog denne til Side, fik jeg et Glimt af flere Rækker Patronbælter og hans store Revolver. Med et bredt Grin spurgte han, om jeg havde Tequila, en meksikansk Brændevin. Jo da, de fik hver $\frac{1}{2}$ Vandglas Tequila, og et Øjeblik efter var de atter til Hest og paa Vej videre opefter. I nogle Minutter hørte jeg Hestenes Hove knase mellem Bjergstiens Stene, saa atter et Skud, og de var borte.

Næste Morgen lod jeg de tilbageblevne Indianere holde fri. Taagen laa tæt, men det regnede ikke. Med min Mozo som Fører red jeg op i Skovene. Ved 8-Tiden hørte vi en Eksplosion og Geværssalver, det passede, paa den Tid plejede Toget fra Mexico City at passere mellem Posterne Boca del Monte og Alta Luz. Saa var Angrebet altsaa i Gang. Kl. 10 lettede Taagen, og Citlaltepelt stak sin hvide Spids op over de mørkegrønne Fyrreskove.

Jeg skød 2 Raadyr den Dag, og Huitztli (saaledes hed min Mozo, det betyder Torn paa Indiansk) og jeg rensede dem ud paa Stedet og læssede dem paa min Hest. Ved 4-Tiden var vi atter i Lejren.

Rebeller

Noget senere kom en Indianer ned fra en af Hytterne og spurgte mig, om jeg kunde kurere Saar. Den første Saarede var kommet tilhage fra Morgenens Kamp. I en Fart fik jeg Jod og Bandager gravet op af min Bagage og travede op til Hytten. Den Saarede havde et Skud gennem venstre Arm. Kuglen var gaaet gennem Kødets uden at berøre Benet. Jeg vaskede Saarene ud med Jod og lagde en Forbinding paa. Stort andet var der ikke at gøre.

Næppe var jeg færdig med ham, før de kom slæbende med én til paa et Muldyr. Han saa værre ud. Kuglen havde strejft venstre Skulder og var landet i et Ribben; der sad den nok saa nydeligt. Han havde været 5 Timer undervejs og holdt en beskidt Klud presset ind i Saaret for at standse Blodet. Jeg fik Kluden bort og badede Saaret med Jod og Kokain. Ved Hjælp af en Jagtkniv og en Neglesaks fik jeg Kuglen og nogle Bensplinter ud, saa en Tot Vat, dypet i Jod, paa Saaret, Bandage om, 2 Aspirinpulvere og en Cigaret, og Manden var lykkelig.

Jeg antager, at en Læge vil ryste paa Hovedet ad den Operation, men den gik godt, og mit Ry som Kirurg er rodfæstet oppe i Bjergene ved Orizaba.

I Løbet af Aftenen kom »Soldaterne« hjem, 2 til 3 ad Gangen. De var meget mismodige, Angrebet var delvis mislykkedes. Jernbanelinien havde de faaet afbrudt, og de havde bemægtiget sig 24 Rifler og en Del Ammunition, men Toget havde hovedsageligt bestaaet af tomme Tankvogne, saa et stort Bytte havde de ikke faaet.

2 af deres var døde og 5 saarede, det var den rene Elendighed, og Tirsdag var en rigtig skidt Dag at slaas paa. Længe efter at jeg var tørnet ind, kunde jeg høre dem drøfte Dagens Begivenheder udenfor ved Baalet.

Da jeg vaagnede næste Morgen, var alle Mand paa Benene, der var kommet Bud, at »Generalen« vilde komme for at se paa mig. Der blev altsaa heller intet Arbejde den dag, og jeg benyttede derfor Formiddagen til at øve mig lidt i Revolverskydning.

Kl.lidt over 11 kom Hans Stormægtighed med et Følge paa – jeg talte dem efterhaanden, som de kom ud af Skoven én for én, ad den smalle Sti

– 16 Mand, alle svært bevæbnede og paa fortrinlige Heste. Jeg skal ærligt indrømme det, mit Hjerte havde vældig travlt med at skifte Plads mellem mine Bukser og min Hals.

Men »all right, sagde Greven«, han talte Fransk – der var intet andet at gøre end at se modig ud.

Jeg modtog Herrerne, fuldt bevæbnet. foran mit »Slot«.

Generalen var en lille, kuglerund, smilende Tyksak i Drejlstrøje, Hjorteskindsbukser, svære Snørestøvler og en gammel Panama.

Han forestillede mig for sit Følge: General A., malerisk, i stor, bredskygget Sombrero og mange Patronbælter, General B., en lille, skægget Herre i blommefarvet Sportsdress og et hvidt Silkelommetørklæde bundet om Halsen, Coronel C. og min Ven Coronel Querudo, to udsøgte Banditer at se paa, samt et Par Løjtnanter. Da de var steget af Hestene, var det bare Buk og Skrab og Haandtryk i fulde fem Minutter.

Staben trak sig saa tilhage Og lod Overgeneralen og mig alene og jeg kom i Forhør.

Var jeg rebel eller regeringsvenlig? Jeg var neutral, ligeglad og paa Arbejde. Om jeg havde mange Penge med mig? Tak – jeg nævnte den nøjagtige Sum og forklarede, at det var til at betale de af hans Folk, der arbejdede for mig, med. Hvor jeg kom fra? Danmark – saa minsandten, om han ikke kunde sige Copenhagen og Slesvig. Hvad Jeg syntes om Meksiko? Jeg begyndte en Lovsang, der varede 10 Minutter. Det var pænt af mig at have behandlet hans saarede Soldater. – Smaating – tal ikke om det.

Nu skulde vi have Mad, derefter skulde der skydes »al blanco«. Tak

– blanco betyder hvid, og jeg er blond – Svup, sagde hjertet og røg op i Halsen, men det røg straks ned paa Plads igen – blanco betyder ogsaa Skydeskive, og han vilde se, om jeg kunde skyde. Om jeg havde noget Tequila? Jeg fik hurtigst en Flaske frem, og vi fik os et Par Snapse. Vi blev afbrudt i dette Arbejde af mine Indianere, der kom med Maden: Tortillas, brune Bønner og Kalkun i Mole. Mole er en ualmindelig kras mexikansk

Sovs, og Meksikanerne fortærer den med stor Fornøjelse under mange Klager og megen Stønnen.

Paa mig virkede det nærmest som at faa en gloende Jernstang stukket ned i Halsen. Af Drikkelse havde vi Pulque, Saften af den mexikanske Agave, og Tequila. Staben blev tilkaldt, og vi begyndte at æde – spise kunde det ikke kaldes.

Jeg begyndte efterhaanden at føle mig mere rolig, skønt der endnu ikke havde været talt et Ord om, hvad »Generalen« agtede at gøre ved mig; skydes lod det i alle Tilfælde ikke til, at jeg skulde. Efterhaanden som Maaltidet skred frem, blev jeg helt fine Venner med »Officererne«.

Da vi var færdige, skulde vi straks begynde Skiveskydningen. Ære den, der æres bør, jeg skulde have første Skud. Afstanden var 250 Meter og Skiven 1 Meter i Kvadrat med en hvid Klat midt paa. 3 Skud hver. Mit første Skud var en Haandsbred fra Centrum. Nr. 2 i Kanten af Centrum og Nr. 3 i Centrum, og saa begyndte de andre at skyde. Værre Skydning har jeg aldrig set, til højre og venstre for Skiven, oven og neden for den, og nu og da var der en, der var saa heldig at træffe Skiven. Og jeg, som troede, de var rene Djævløse til at skyde.

Da vi saa skulde til at skyde med Revolver, tog jeg den mere med Ro og smækkede alle 6 Skud af i rask Rækkefølge. Resultatet var ret hæderligt (Afstanden 60 Skridt). Banditernes Revolverskydning var ikke stort bedre end deres Riffelskydning, saa jeg kom ind som en flot Nr. 1. »Overgeneralen« kom og stak mig paa Næven. »Mucho hombre« (meget Mandfolk) sagde han, hvilket er en stor Ros her til Lands.

Trods det, at vi talte mere sammen efter Skydningen, blev der ikke nævnt et Ord om min Skæbne, og Kl.. 5 drog hele Banden af Sted, efter at jeg havde fotograferet dem.

Det var med en Følelse af Lettelse, at jeg saa dem forsvinde op ad Stien ind i Skoven.

I Løbet af de følgende Dage fik jeg transporteret mine Skinner ned mellem Regeringstroppernes og Rebellernes Linier og var snart klar til at drage af Sted.

Dag, inden jeg rejste, maatte jeg melde mig til »Generalen«. Jeg sendte derfor Bud til ham, og vi mødtes ved en lille Elv et Stykke Vej nede mod Dalen.

Det Møde gik godt i Betragtning af, at Folk ellers ikke plejer at slippe levende ud af den Del af Landet. Det var Generalen en Glæde at have gjort mit Bekendtskab, og om jeg havde Lyst til at blive eller komme tilbage, vilde han udnævne mig til Coronel paa Stedet og give mig Sold. Han forærede mig en Afskedsgave – et Signalhorn, lavet af et Kohorn, og vi skiltes under de venskabeligste Former.

Saa red jeg videre alene, kun fulgt af min Mozo. Eventyret var forbi – troede jeg.

Blandt Rebeller

Min Hest kurede og gled ned ad den stejle Sti. Jeg havde netop set paa mit Ur for at finde ud af, om jeg kunde naa Eftermiddagstoget op til Mexico City. Saa, hui. Bang, et tørt Smæld af en Kugle, der slog i et Træ. Uvilkaarligt vendte jeg Hovedet bagover for at se, hvor den ramte, og fik et Glimt af min Mozo, liggende paa Maven bag en Sten.

Hui – Svup – den var til mig, det sved lidt i højre Side, og Jeg kunde mærke, hvordan Blodet begyndte at løbe ned langs Benet.

Jeg kom af Hesten som et Lyn og om bag et Træ, Revolveren havde jeg i højre Haand. Hvem Pokker var det, der skød? Det var aabenbart et let Saar, jeg havde faaet, for jeg kunde bevæge mig. Det blødte heller ikke stort. Hvem ved, hvor mange der var fremme der foran. Jeg saa et Hoved dukke langsomt frem bag en Sten. Det brændte i mig for at skyde, lige i sit grimme Fjæs skulde han faa den. Nej – det gik ikke, det var en Soldat, og der var nok flere af dem. Og skød jeg nu, kunde jeg lige saa godt straks gaa tilbage til Generalen deroppe i Bjergene og tage mod min Officersgrad. Hele Manden kom nu til Syne med Riflen i Haanden og en til bag ham, men saa var der heller ikke flere.

Jeg stak min Revolver i Hylstret og gik frem mod dem. De dækkede mig med deres Rifler. Jeg trak mit danske Pas frem. Det var fuldt af Stempler og Paaskrifter, og det lod til imponere dem. Saa fandt de den spanske Tekst, den forstod de. Jeg var altsaa ikke Rebel? Nej, det var jeg ikke, og naar jeg kom til Mexico, vilde jeg lade den danske Konsul klage til deres General og faa dem straffet, og jeg vilde faa den danske Konge til at klage til deres Præsident, saa blev de skudt. De troede det, de naive Sjæle, og blev helt medgørlige. De bad mig ikke rapportere dem, og de hjalp mig at forbinde mit Saar, et overfladisk lille Strejfskud, og i skøn Forening drog vi nedover.

Uden videre Eventyr ankom jeg samme Aften her til Hovedstaden, et Eventyr rigere, men oprigtig talt, jeg skal ikke forsøge den Leg engang til, om jeg kan undgaa det.

Da jeg næste Dag viste mig for Manden, der havde givet mig Jobbet, sagde han: »How the hell did you do it?« og sendte straks en anden Mand af Sted for at hente Skinnerne det sidste Stykke ned i Dalen.

Mexicos historie

Skrevet ved Revolutionens afslutning.

Denne korte, men grundige oversigt over Mexicos historie er taget fra Salmonsens konversationsleksikon, 2. udgave, bind 16, side 1049-1051¹²⁸. Bindet udkom i 1924, men denne artikel er skrevet i begyndelsen af 1921.

Forfatterens signatur er N.H.J. Det står for N.H. Jacobsen, som, da han skrev artiklen, var stud. mag. på Geografisk Institut på Københavns Universitet, hvor han lavede speciale i historisk geografi. Han blev mag.scient i 1924 og blev derefter ansat som adjunkt på Horsens Statsskole. Fra 1941 var han rektor på Haderslev Katedralskole. Han døde i 1980.¹²⁹

Artiklen begynder med Cortez' erobring af Mexico og slutter med Obregóns indsættelse som præsident. De to her i bogen behandlede perioder er selvfølgelig også beskrevet.

SALMONSENS KONVERSATIONS LEKSIKON

Anden Udgave

redigeret

af

Chr. Blangstrup

Bind XVI: Ludolf—Miel

København

A/S J. H. Schultz Forlagsboghandel

Trykt hos J. H. Schultz A/S

MCMXXIV

¹²⁸ <http://runeberg.org/salmonsens>. Salmonsens Konversationsleksikon er digitaliseret af Projekt Runeberg i Sverige.

¹²⁹ Kingo Jacobsen, N. Geografisk Tidsskrift, vol.80, 1980

Historie. (Om Aztekernes Historie, se Aztekerne; om Erobringen, se Cortez). M. styredes først af Cortez, som 1523 udnævntes til »Guvernør og General over Ny Spanien«; han delte Magten med en Regeringskommission, men denne Tvedeling førte til Stridigheder, saaledes at Landet 1535 blev gjort til et Vicekongedømme, hvis første Vicekonge var Antonio de Mendoza (1535—50). I alt regerede 64 sp. Vicekonger i M.; den sidste var O'Donoju (1821—22). Landet styredes nu i hele den sp. Tid med det eneste Hensyn at skaffe Kronen og Kirken Indtægter og de sp. Adelsmænd indbringende Poster. M.'s politiske Historie indtil 1810 er een lang Kamp mellem de indfødte Hvide, Kreolerne, og de spanske Præster og Embedsmænd, Indianerne var grundig trængte tilbage fra al Deltagelse i det offentlige Liv og blev det yderligere de Gange, de søgte at rejse Hovedet. Kolonialregeringen paalagde Kreolerne den ene Byrde efter den anden. En Mængde Planter som Vin, Oliven, Hør, Hamp og Safran maatte ikke dyrkes. Handelen var Monopol for Købmændene i Sevilla og Cadiz og maatte kun drives paa Moderlandet fra de to Havne Vera Cruz og Acapulco. Minerne tilhørte Kronen, der udstedte Koncessioner paa Driften. Saavel verdslige som gejstlige Embeder besattes udelukkende med Spaniere. Inkvisitionen indførtes 1571 og optraadte en Tid med stor Grusomhed. De fra Europa indvandrede Spaniere besad Landets Rigdomme, Landejendommene (Haciendas) og Minekoncessionerne, og gennem det lavere Præsteskab, der udelukkende var kreolsk, beherskede de Stemningen bl. Indianerne; men alle deres Forsøg paa at faa Del i Styrelsen viste sig forgæves. 1810 rejste en Kreolerpræst Hidalgo Mestitserne og Indianerne i Norden til Opstand, men 1811 blev han fangen og skudt. 1812 gjorde Præsten Morelos det samme Forsøg i de sydlige Egne med det Resultat, at han blev skudt 1815. Revolutionen i Spanien 1820 bevirkede, at Kleresiet blev afgjort separatistisk. Heraf benyttede Kreolergeneralen Augustin Iturbide (s. d.) sig og lod sig 18. Maj 1822 udnævne til Kejser under Navn af Augustin I. Han kronedes 21. Juli 1822, men maatte dog allerede 19. April 1823 opgive Værdigheden og forlade Landet. Hans Revolution havde været en ren Militærrevolution, og den blev Forbilledet for en Mængde andre. 1821—57 havde M. 6 Regeringsformer, 55 Ministerier og 250 Revolutioner! I Begyndelsen stod Striden om den ny Forfatning. Monarkisterne spillede en betydelig Rolle, men det lykkedes 4. Oktbr 1824 de republikanske Liberale at faa vedtaget en Forfatning, der var en Efterligning af U. S. A. Den første Præsident var Felix Fernandez Victoria (1824—28). 1825 mistede Spanierne deres sidste Punkt i M., Fortet San Juan d'Ulboa, og et Landgangsforsøg 1829 blev tilbageslaaet. Ved Præsidentvalget 1828 var bleven valgt en Tilhænger af det sp. Aristokrati, men den liberale General Santa Anna gjorde Statskup og gjorde Mestitsen Guerrero til Præsident, hvor-

efter over 20000 sp. Aristokrater maatte forlade Landet. Fra da af har der kun været de to Partier i Landet: Centralisterne, Escoceses, der i Alm. er klerikale og militaristiske, og Føderalisterne, Yorkinos, der ønsker Decentralisation og Civilmagts Overvægt. Guerrero kom dog snart i Strid med Santa Anna og General Bustamente, hvorfor disse rejste sig og gjorde Bustamente til Præsident (1830). Denne blev dog Santa Anna og Mestitserne for aristokratisk i sit Regimente. I Marts 1833 blev Santa Anna Præsident, men fratraadte snart Værdigheden, for, som han plejede, at være i Opposition. Som Centralisternes Fører indførte han 1835 en ny centralistisk Forfatning, der forårsagede Texas' Løsrivelse fra M. (1836). Hensynsløs Behandling af fr. Borgere i M. forårsagede 1838 en kortvarig Krigstilstand med Frankrig, der endte ved Englands Mellemkomst (1839) med, at M. betalte en Sum Penge i Skadeserstatning. — Imidlertid skiftede talrige Præsidenter, skønt Funktionstiden var 8 Aar iflg. Forfatningen af 1835. 1841—55 lykkedes det dog Santa Anna at holde sig ved Magten som Diktator, men hans egne Generaler styrtede ham. I Anledning af Texas' Tilslutning til U. S. A. opstod n. A. en Krig med dette Land. Santa Anna blev Hærens øverstbefalende, men tabte saavel i de nordlige Stater som ved Vera Cruz, hvor General Scott var landet. Under talrige Kampe rykkede Amerikanerne frem mod Hovedstaden, der faldt i Septbr 1847. Ved Freden, der sluttedes 1848, maatte M. afstaa Landet indtil Rio Grande og endvidere Ny-M. og Ny-Kalifornien, i alt c. 1½ Mill. km² ell. M.'s halve Gebet. U. S. A. maatte til Gengæld betale 15 Mill. Doll.

1853 fik Santa Anna paa ny Diktaturet, der endogsaa skulde være livsvarigt. Han indførte en stærk Centralisering, tog strenge Forholdsregler mod Pressen, organiserede Militærudskrivningen, gennemførte en streng Toldlov og indkaldte Jesuitterne. For at skaffe Penge solgte han en Landstrækning S. f. Rio Gila til U. S. A. for 10 Mill. Doll.; men 1855 maatte han forlade Landet fordreven af den radikale Mulatgeneral Alvarez, og hans politiske Rolle var endelig udspillet, skønt han endnu en Gang optraadte som Rebel (1867). Alvarez maatte dog snart vige for den mere liberale General Comonfort, den femte Præsident indenfor fire Maaneder, der 1858 maatte vige for de klerikale. Det saa ud til, at de klerikale endelig havde sejret, men de Radikale lod udraabe til Præsident en Mand, der kan kaldes M.'s anden Grundlægger, Advokaten Benito Juarez, der var af indiansk Byrd og paastod at stamme fra de aztekiske Fyrster. Han indrettede en Regering i Vera Cruz, hvor han regerede væsentligst ved Hjælp af Toldindtægterne, og hvorfra han bekrigede den klerikale Præsident Zuloaga. Først 1861 kunde Juarez drage ind i Hovedstaden og endelig gennemføre de liberale Reformer, Klostrenes Ophævelse, Inddragelse af Kirkegodset, Stats og Kirkes Adskillelse, Religionsfrihed og borgerligt Ægteskab. Erkebiskoppen af M. og fl. Biskopper landsforvist, men rundt omkr. i Staterne stod endnu

klerikale Førere under Vaaben. Foruden Borgerkrigen kom nu ogsaa udenrigspolitiske Forviklinger. Finansnøden var stor. Skønt Juarez var Hæderligheden selv, kunde han dog ikke hindre, at største Delen af de 80 Mill. Pesos, Kirkegodsernes Salg indbragte, gik i Politikerne Lommer. Endelig havde fremmede Bankierer udmærket forstaaet at benytte sig af de skiftende Regeringers Pengesforlegenhed, og de førte en stadig Strid med Regeringen om deres Fordringers Anerkendelse. Resultatet blev, at Staten 1861 erklærede sig ude af Stand til at betale saavel inden- som udenlandske Fordringer. England, Frankrig og Spanien afbrød straks den diplomatiske Forbindelse og sendte hver et Ekspeditionskorps til Vera Cruz. Det lykkedes dog ved Forhandlingerne i Cordoba at faa Englænderne og Spanierne til at trække sig tilbage, men Franskmandene fortsatte Angrebet bistaaede af de klerikale Partigængere. I Foraaret 1863 indtoges Puebla, og hen paa Sommeren drog den franske Marskal Forey ind i Hovedstaden. Juarez fordreves N. paa og søgte at faa U. S. A. til Hjælp mod at love Afstaaelsen af Staten Sonora. U. S. A. var dog forhindret ved Borgerkrigen. Forey indkaldte en Notabelforsamling, der vedtog det arvelige Monarki og Kronens Overdragelse til Ærkeherzog Maximilian af Østerrig. Denne modtog Deputationen paa sit Slot Miramare ved Adriaterhavet, og 12. Juni 1864 holdt han sit Indtog i M. Foreløbig skulde Kejseren beholde de fr. Hjælpetropper, og der skabtes en østerrigsk og en belgisk Legation. Tillige skulde der optages et stort Pengelaan i Frankrig. Maximilian var dog ikke Stillingen voksen; han manglede den store Statsmands Evner til at vælge de rette Folk og til at optræde med Fasthed. Tillige var Situationen yderlig forviklet. De klerikale havde ganske vist støttet Kejserdømmets Oprettelse, men kun for straks at stille deres Fordringer, blandt hvilke den om Kirkegodsets Tilbagegivelse var absolut umulig p. Gr. a. Pengemangel. Følgen blev, at de klerikale Førere begyndte at intrigere mod Kejseren. Franskmandene skulde saaledes være hans Støtte, men Forey's Efterfølger Bazaine indsaa, at Kejseren ikke kunde holde sig, og tænkte paa at indtage hans Plads, hvorfor han skød til det hældende Læs ved at gøre Kejseren forhadet. Endelig havde de aabenlyse Fjender, de Liberales, faktisk Magten omkr. i Landet; ikke engang Vejen til Vera Cruz var sikker. Bazaine fik Kejseren til at udstede den ukloge Forordning, at Juarez og hans Tilhængere skulde betragtes som Røverbander og Fangerne skydes inden 24 Timer. Fra 1865 kunde U. S. A. begynde at understøtte Juarez, der opholdt sig i Paso del Norte paa Nordgrænsen, og snart blev deres Holdning saa truende, at Napoleon III besluttede at rømme M. Trods alle Forestillinger vilde Maximilian ikke forlade M.; han betragtede det som den eneste ærefulde Udgang at vove en Kamp til det yderste. Da Franskmandene Marts 1867 havde forladt Landet, indesluttede Kejseren sig i Queretaro. Forsvaret var i Beg. heldigt, men ved Forræderi kom Byen efter et Par Maaneders Forløb i de Libe-

rales Hænder. Kejseren og de klerikale Generaler Mejia og Miramon blev trods Indsigelser af Magternes Repræsentanter stilledes for en Krigsret og skudte 19. Juni. Juarez holdt under Befolkningens Jubel Indtog i Hovedstaden; det klerikale Parti var knækket og de Liberales Magtstilling grundfæstet for lange Tider. Den forfærdelige Forvirring i Finanserne foraarsagede dog mange Vanskeligheder. Da Juarez ikke vilde anerkende de Laan, Kejserdømmet havde stiftet, nølede Magterne, der næsten alle havde anerkendt Maximilian's Regering, med at træde i Forbindelse med Republikken. Begyndelsen gjorde U. S. A. 1868, Frankrig kom først 1882 og England 1883. Juarez var den første mexikanske Præsident, der fungerede sin Tid ud. Hans Efterfølger, Tejada, der manglede hans Anseelse og faste Karakter, maatte 1876 vige for Porfirio Diaz, en Læge, der var bleven General under Krigen og som nu i 35 Aar — indtil 1911 — var M.'s Præsident, naar undtages Tidsrummet 1880—84, da General Manuel Gonzalez beklædte Præsidentposten. Diaz regerede næsten ganske enevældigt, til Trods for Landets demokratiske Forfatning. Ordenen overholdt han med streng Haand og dannede et beredent Gendarmerikorps, *guardias rurales*, af Folk, som tidligere snart havde sluttet sig til den ene, snart til den anden Anfører. I særlig Grad kendetegnes hans Regeringstid som en Tid med stærk økonomisk Opblomstring. Der blev anlagt Jernbaner og Telegrafanlæg, og ved Toldlove beskyttedes Landets Industri. Fl. store Arbejder fuldførtes, saaledes det store Afvandingssystem i Mexico Dalen, som blev færdigt 1900; Vera Cruz' Havn blev færdig 1902 og Tetuantepec-Jernbanen aabnedes Jan. 1906. I Udenrigspolitikken skete ikke meget i Diaz' Regeringstid; han søgte nærmest at nærme sig U. S. A. som Forbundsfælle mod de urolige mellemamerikanske Stater. De indrepolitiske Forhold var gennemgaaende rolige, men efterhaanden opstod der dog Utilfredshed med Diaz' Regering. Han begyndte udenlandske Finansmænd, sine politiske Modstandere behandlede han med haard Haand, og skønt han selv havde indiansk Blod i sine Aarer, gjorde han intet for at forbedre Indianernes usle Kaar; i den sidste Tid af hans Regering fratog Regeringen endog mexikanske Bønder deres smaa Ejendomme for at sælge dem til Kapitalister. Urolighederne havde dog ingen Bet., førend man begyndte Forberedelserne til Præsidentvalget 1910. Særlig en af Diaz' Modkandidater, Francisco J. Madero, angreb Regeringen i haarde Ord; han blev arresteret, men det lykkedes ham at flygte til Texas, U. S. A., og her forberedte han Borgerkrigen i M. I Efteraaret 1910 og Foraaret 1911 udbrød der Opstande rundt omkring i M., og Oppositionen blev efterhaanden saa stærk, at Diaz' Stilling blev mere og mere usikker. Han indledede Underhandlinger med Madero, men disse blev hurtig afbrudte, da Madero forlangte Præsidentens og Vicepræsidentens Afgang. 10. Maj indtog Madero Ciudad Juarez, og dette, sammen m. fl. a. Sejre, bevirkede, at Regeringen maatte gaa ind paa, at Diaz og Vicepræsidenten Corral samt

Udenrigsministeren Francisco de la Barral skulde træde tilbage. Overenskomsten blev underskrevet 21. Maj 1911; 25. Maj fratraadte Diaz og drog i Landflygtighed til Europa, hvor han døde 2. Juli 1915. Efter at der var foretaget nogle Ændringer i Valgloven blev Madero Præsident. 6. Novbr 1911 tiltraadte han, men regerede kun til Febr 1913. Hans Regeringstid var fuld af indre Uro; saa snart han blev Præsident, begyndte Revolterne og bredte sig hurtigt. Administrationen gik daarligt, og Landets Finansvæsen, som Diaz havde efterladt i god Stand, stod snart daarligt. 12. Oktbr 1912 indtog Felix Diaz, Ekspræsidentens Næv Vera Cruz, men blev snart taget til Fange. Mange Steder udspandt der sig Kampe, og 19. Febr 1913 foretog General Victoriano Huerta, som stod i Spidsen for Regeringstropperne, et Statskup, idet han arresterede Madero og tvang ham til at fratræde. Huerta blev derefter Statsoverhoved, men anerkendtes ikke af U. S. A. som Præsident, idet han havde bevirket, at Madero var blevet myrdet 22. Febr s. A. U. S. A. forlangte Præsidentvalg, hvor Huerta ikke maatte stille sig. Allerede i April 1913 udbrød der Borgerkrig i M., og under General Carranza vandt Oprørerne talrige Sejre, saa at Huerta 15. Juli 1914 maatte trække sig tilbage til Fjærdel for Francisco Carbajal. Denne regerede dog kun en Maaned, idet han 13. Aug. forlod Hovedstaden, medens Carranza, der var blevet Udenrigsminister, 21. Aug. drog ind i Mexico som Statsoverhoved. Den indre Uro vedblev, og i Løbet af 1915 var det ikke mindre end fire Partier, hvoraf det ene under General Villa, der gjorde Fordring paa Magten. Det endte med, at Carranza 19. Oktbr 1915 anerkendtes som Overhoved for den mexikanske Regering af 9 amerikanske og senere af de fleste andre amerikanske samt europæiske Stater. General Villa's Tilhængere lod dog ingen Ro. Fl. Gange dræbte de Amerikanere, hvorfor U. S. A. udsendte Straffekspeditioner. 9. Marts 1916 overfaldt Villa Byen Columbus i New Mexico, U. S. A., og en større Straffekspedition sendtes til M. under General Pershing, saaledes at der var 12000 amerikanske Soldater i M. og 18000 ved Grænsen. Carranza nægtede U. S. A. Ret til at sende Tropper ind i M. for at forfølge Røverne, men Straffekspeditionen var først trukket tilbage 5. Febr 1917. Samme Dag offentliggjordes M.'s ny Forfatning og 11. Marts s. A. valgtes Carranza til Præsident. De indre Forhold var temmelig rolige og Regeringens Magt steg. Senere opstod der Vanskeligheder med Petroleumsomraaderne, som Carranza vilde nationalisere og vanskeliggøre Udlændinge Udnyttelsen; han kom derved i Konflikt med England og Amerika, som var interesserede i disse Egne. Under Verdenskrigen erklærede M. sig neutralt, men udviste dog tyske Sympatier. 1917 forsøgte Tyskland at slutte Forbund med M. (Zimmermann-Noten), men det mislykkedes. Carranza's Regering havde ikke Støtte ved nogen betydelig Del af Befolkningen, og da den ny Forfatning stadig ikke traadte i Kraft i Virkeligheden, bredte Uroen sig. Særlig stærk blandt Oppositionen var General Obregon, og i Slutn.

af Apr. 1920 maatte Carranza trække sig tilbage. Han flygtede, men blev 21. Maj skudt i Staten Pueblo. Sonoras Guvernør Adolpho de la Huerta blev midlertidig Præsident; men 1. Decbr 1920 blev Obregon Republikkens Overhoved. De indre Forhold har under ham været rolige, men udadtil hersker stadig, særlig p. Gr. a. Petroleumsfelterne, Uoverensstemmelse med Stormagterne, som endnu ikke har anerkendt den ny Regering. (Litt. foruden det under Cortez og Amerikanske Oldsager anførte: Torrente, *Historia general de la revolucion moderna hispano-americana* [5 Bd, Madrid 1829—30]; *Documentos para la historia de M.* [20 Bd, Mexico 1853—57]; Mora, *M. y sus revoluciones* [3 Bd, Paris 1836]; Cuevas, *Parvenir de M.* [1821—57]; Labédollière, *Histoire de la guerre de M.* [Paris 1866]; Kendall, *M. under Maximilian* [Lond. 1872]; P. F. Martin, *Maximilian in M., 1861—1867* [Lond. 1914]; Niox, *Expédition du M. Récit politique et militaire* [Paris 1877]; Lester, *The mexican Republic, a hist. study* [New York 1878]; Frost, *History of M. from the earliest ages to the present time* [New Orleans 1882]; Bancroft, *Popular history of the mexican people* [San Francisco 1887]; J. H. Cornym, *Diaz y M., I—II* [Mexico 1910]; R. J. Mac Hugh, *Modern M.* [London 1914]; Mac Leish, *High Lights of the Mexican Revolution* [Aurora 1910]; O'Shaughnessy, *Intimate Pages of Mexican History* [New York 1921]; J. H. Smith, *The War with M., I—II* [London 1920]; L. S. Hasbrouck, *M. from Cortez to Carranza* [New York 1918]; C. Lloyd-Jones, *M. and its Reconstruction* [Lond. 1922]; C. K. Jones, *Bibliography of the Mexican Revolution* [Washington 1920]; H. H. Bancroft, *A History of M.* [New York 1915]; M. Torrente, *Historia de la Independencia de M.* [Madrid 1919]). N. H. J.

Litteraturfortegnelse

- Aguilar, Hector Camin et al., In the Shadow of the Mexican Revolution, Austin, 1994
- Bell, C.C., Revolution, Romanicism and the Afro-Creole Protest in Louisiana 1718-1868, 1997, Louisiana.
- Bethell, Leslie (editor), Mexico since Independence, Cambridge 1991
- *Blom, Frans, Fra de store Skove, Kbh. 1923
- Brenner, Anita, Idols behind Altars, New York 2002.
- Brown, Jonathan C., Oil and Revolution in Mexico, L.A., 1993
- Caballero, Romeo, Flores, Counterrevolution, Lincoln, 1974
- Calvert, Peter, Mexico, Nation of the Modern World, London, 1973
- Caruso, John A. The Liberators of Mexico, New York, 1954
- Eggers, Henrik Baron, Erindringer fra Mexico, Kbh. 1869
- Eisenhower, John S.D., Intervention, The US and the Mexican Revolution 1913-17, 1993
- Erfani, Julie A., The Paradox of the Mexican State, London, 1995
- Foster, Lynn V., A Brief History of Mexico, New York, 1997
- *Fuentes, Carlos, Det begravede spejl, Kbh. 1993
- Gilly, Adolfo, The Mexican Revolution: a people's history, New York, 2005
- Hall, Linda, Álvaro Obregón, Texas, 1981
- Hamill, H.M., (editor), Cajudillos, Dictators in Spanish America, 1995.
- Hamnett, B.R., Roots of Insurgency, Cambridge Univ.Press, 1988
- Hanrahan Gene Z., (editor) Documents on the Mexican History, 13 volumes.
- Hanrahan Gene Z., Madero and Role played by US. Ambassador Henry Lane Wilson. 1981
- Hart, John Mason, Revolutionary Mexico, L.A. 1987
- *Holten, Birgitte, Fra kolonistyre til afhængighed, Gyldendal 2002
- Homburger, Eric, The Penguin Historical Atlas of North America, London 1995
- Humboldt, A.von, Rejse i Amerika, Kbh. 1856
- Huxley, Aldous, Mexico i Kikkerten, Kbh. 1933.
- Jarrat, Rie, Gutierrez de Lara, Creole Texana, Austin, Texas, 1949
- Junco, José A. et al. (editors) Spanish History since 1808, London, 2000
- Katz, Friedrich, The life and times of Pancho Villa, Stanford Ca. 1998
- Kirkwood, Burton, History of Mexico, Westport, USA, 2000
- Kristian Himmelstrup, Den udødelige soldat og jeg, Kbh. 2000
- *Leifer, Tore et al., Det urolige Blod, Kbh. 2002
- Lindley, Richard B., Haciendas and Economic Development, Austin, 1993
- *Madrid, Juan, Durangos Kanoner, Kbh. 2000
- Maier, Joseph (editor), Politics of Change in Latin America, New York, 1964
- Michael Ib, Den tolvte Rytter, Kbh.1993
- Michael, Ib, Hjortefod, Kbh.1974
- Molbech, O.C. General Langbergs hændelser, Kbh.1902
- Monsivais, Carlos, Mexican Postcards, London 1997
- Paz, Octavio, Essays on Mexican Art, New York 1987
- Paz, Octavio, The Labyrinth of Solitude, New York, 1985
- Petersen, Henning, (editor) Da Spaniolerne kom, Wormianum 2009
- Portillo, Pedro, Enciclopedia de México, Vol.II, Mexico City, 1987
- Prados de la Escosura, I., Colonial Independence and Economic Backwardness in Latin America, 1905, London School of Economics, GEHN, Feb.2005
- Rasmussen, J. Nybo, Broder Jacob den Danske, Odense 1986
- *Reed, John, Storm over Mexico, Kbh.1980
- Rodriguez, Jaime E., (editor), The independence of Mexico, Los Angeles 1989
- Stangerup Henrik, Broder Jacob (roman), Kbh. 1991
- Thord-Gray, Ivor, Gringo bland rebeller, 1913-14, Stockholm 1961 (på svensk)
- Vasquez-Goma, Juana, Dictionary of Mexican Rulers, Westport, US, 1997
- Villegas, D.C. et al. A compact History of Mexico, El Colegio de Mexico 1995
- Wandel, C.F. Nogle Livserindringer, Kbh. 1923

De med * mærkede bøger behandler selvstændighedskamp og / eller Revolution på dansk.

Fortegnelse over artikler i danske aviser og i depecher fra danske gesandtskaber i udlandet

Artikler medtager her i bogen er markeret med *. De øvrige artikler har hovedsageligt enten været for ulæselige, direkte forkerte, helt uvæsentlige eller dækket af andre artikler. Når en dato er nævnt flere gange betyder det, at der har været flere artikler fra samme dato.

Danske Statstidende – i alt 56 artikler

1811: 8.2*, 1.3*, 7.6*, 8.6*
 1812: 7.2*, 24.2*, 12.6*, 10.10*, 16.11*
 1813: 12.2*, 12.10, 10.11, 10.12*
 1814: 28.2*, 15.4*, 17.4*, 13.5*, 13.5, 6.6*, 6.6, 28.10*, 28.10, 28.10, 20.11*
 1815: 25.8, 28.8*
 1816: 1.3*, 15.4* 17.6. 19.8*, 8.11*, 16.12
 1817: 24.1, 14.2, 24.2, 8.9
 1820: 4.2*, 18.2*, 22.9*
 1821: 21.5*, 4.6, 25.6*, 15.7, 17.8*, 17.8*, 17.8, 27.8
 1822: 27.1*, 5.7*, 21.7*, 2.8*
 1823: 6.1*, 21.4*, 21.4, 6.6*, 6.6*

Politiken – i alt 11 artikler

1911: 25, 8*,
 1913: 10.2*, 11.2*, 16.2*, 21.2*, 22.2*, 24.2*, 25.2*, 26.2*, 27.2*, 5.9

Berlingske Aftenavis – i alt 18 artikler

1911: 21.3*
 1913: 13.3*, 6.9*, 13.9*
 1914: 2.1*, 2.1*, 3.1*, 6.1*, 24.2*, 25.2*, 26.2*, 28.2*, 9.7*, 9.7*, 12.7*, 12.7*, 15.7, 19.7*

Berlingske Tidende – i alt 6 artikler

1917: 2.3*, 3.3*, 5.3*, 6.3*, 2.4*, 3.4

Indberetninger fra det Danske Gesandtskab i Washington – i alt 11 artikler

1811: 31.5
 1816: 29.11, 29.11
 1817: 10.10*
 1821: 12.10*, 8.12, 8.12
 1822: 6.10, 5.11*
 1823: 27.2*, 27.7

Madrid – i alt 3 artikler

1821: 6.8, 6.8, 22.8

I alt fra selvstændighedsperioden: 70 artikler

I alt fra Revolutionen: 35 artikler

Samlet antal af artikler: 105, heraf er 73 vist her i bogen.

Tidstabel og indeks

For tiden efter Spaniens erobring af landet.

År	Dato Begivenhed	Side
1519	Hernan Cortés ankommer til Veracruz	6
1521	Kolonitiden som Ny-Spanien begynder efter besejring af Aztekerne	6
1535	Spaniens konge udpeger den første Vicekonge, Antonio de Mendoza	6
1753	Hidalgo fødes	10
1776	Uafhængighedserklæringen for det kommende USA.	9
1793	Den første konspiration mod Spanien (Juan Antonio de Montenegro).	9
1798	Den franske Revolution begynder.	9
1799	Machete-konspirationen.	10
1800	Hidalgo for inkvisitionsdomstol.	10
1804	Den kgl. Konsolideringslov indføres i Mexico.	7
1808	Spanske tropper i Danmark ledet af Romano.	8
	Napoleon afsætter den spanske konge Fernando 7	7
	Gabriel de Yerma's folk afsætter Vicekonge Iturrigaray	8
	Tertulia i Querétaro.	10
1809	De spanske tropper i Danmark afskibes til Spanien. Spanien erklærer Danmark krig	9
1810	14.09 Vicekonge Venegas tiltræder	14
	16.09 Hidalgos opråb i Dolores	5
	20.09 Celaya erobres	12
	21.09 Guanajuato angribes	12
	17.10 Valladolid erobres	14
	30.00 Hidalgo vinder slaget ved Las Cruzes	14
	6.01 Hidalgo taber slaget ved Aculco	15
1811	17.01 Hidalgo taber slaget ved Calderón-broen	17
	2.05 Morelos bryder belejringen af Cuautla Amilpas	21
	30.07 Hidalgo henrettes. Morelos overtager ledelsen af oprøret	19
1812	marts Ny liberal forfatning i Spanien, bliver kendt i Mexico i september	23
	25.01 Oaxaca erobres	22
	28.01 Orizaba overgiver sig til Morelos	22
1813	12.04 Acapulco erobres.	25
	6.01 Uafhængighedserklæringen fra Chilpancingo	26
1814	30.03 Fernando VII genindsættes som konge i Spanien. Afskaffer den liberale forfatning	26
	22.10 Forfatningen af Apatzingán	26
1815	22.12 Morelos henrettes. Guadalupe Victoria (f. Felix Fernández,) ny oprørsleder	27
1816	august Calleja afløses som Vicekonge af Apodaca	30
1817	forår Mina går i land i Mexico, starter nyt oprør	30
	11.11 Mina henrettes	33
1818	Oprør i Spanien mod Fernando VII begynder	34
1820	Liberal sejr i Spanien. Forfatningen af 1812 genetableres	34

1821	24.02 Iturbide mødes med oprørslederen Guerrero. De enes om planen af Iguala	36
	27.09 Iturbide rykker ind i Mexico City. Vicekonge O'Donoju anerkender Igualaplan	42
1822	20.05 Iturbide aflægger ed som kejser	44
1823	11.05 Iturbide går i eksil	50
1824	19.07 Iturbide henrettes, da han vender tilbage til Mexico	50
	10.10 Guadalupe Victoria danner regering.	52

Dette afslutter selvstændighedskampene

1857	Ny liberal forfatning	52
1858	Benito Juárez præsident	52
1864	Frankrig indsætter Maximilian som kejser	52
1867	Maximilian henrettes	52
1877	Porfirio Diaz præsident I. gang.	55
1883	Loven om ekspropriation af småejendomme til fordel for storgodser	55
1884	Ny lov medfører, at jordejeren ejer råstofferne i undergrunden. Den fører til udenlandske landopkøb for at starte minedrift	55
1890	Hjernetrusten <i>los científicos</i> dannes	55
1891	Luis Terrazas fremprovokerer oprør i Chihuahua	56
1905	Madero danner ikke-genvælgsparti	57
1910	4.10 Diaz genvælges for 4.gang. Corral vicepræsident	58
	5.10 Madero offentliggør Planen af San Luis Potosi	58
	18.11 Serdán familien dræbes i Puebla	58
	20.11 Maderos opstand startes uden Madero af Abraham Gonzales, Pancho Villa og Pascual Orozco i Chihuahua og af Zapata i Morelos	59
	21.11 Villa erobrer tog i San Andrés	60
1911	14.02 Madero ankommer til Mexico fra USA	59
	8.03 USA's præsident Taft sender 20.000 mand troppeforstærkning til grænsen	66
	13.04 Angreb på Agua Prieta, hvorved 3 amerikanere dræbes på USA-siden	67
	23.04 Ciudad Juárez erobres af Villa og Orozco mod Maderos ønske	68
	24.04 Massakre på Zocalo i Mexico City	70
	31.05 Diaz forlader Mexico. De la Barra midlertidig præsident	70
	7.06 Madero ankommer til Mexico City	70
	1.10 Ved præsidentvalg bliver Madero præsident	72
	28.11 Zapata offentliggør Planen af Ayala	72
	25.12 Reyes fængsles efter at have forsøgt oprør mod Madero.	73
1912	16.10 Felix Diaz gør oprør, tager Veracruz, men må snart give op.	75
	23.10 Felix Diaz fængsles i Mexico City	75
1913	9-18.02 De ti tragiske dage i Mexico City. Madero myrdes. Huerta præsident.	75-87
	4.03 Woodrow Wilson vælges som præsident i USA	88
	7.03 Abraham Gonzales fængsles af Huerta . Kastes ud af tog	89
	26.03 Carranza offentliggør Planen af Guadalupe vendt mod Huerta	89
	17.07 USA's ambassadør i Mexico Henry Lane Wilson afsættes	91
	10.10 Huerta fængsler 100 deputerede	92
	15.11 Svenskeren Ivar Thord-Gray slutter sig til Villa.	93

1914	4.01 Villa indtager Ojinaga	98
	17.02 Englænderen Benton dræbes af Villa	99
	16.03 Felipe Ángeles forlader Carranza og slutter sig til Villa	95
	2.04 Villa indtager Torreón	97
	9.04 Tampico-affæren starter	101
	21.04 Veracruz invaderes af USA	101
	23.06 Villa erobrer Zacatecas	104
	6.07 Obregón erobrer Guadalupe	107
	15.07 Huerta træder tilbage	109
	17.07 Huerta forlader Mexico	109
	1.08 Første verdenskrig begynder	109
	15.08 Obregón rykker ind i Mexico City	109
	10.10 Konventet i Aguascalientes begynder. Forsøger at forlige oprørsgrupperne	110
	2.11 Konventet vælger Eulalio Gutiérrez som præsidentkandidat.	111
	23.11 Carranza bryder med konventet og flytter sit hovedkvarter til Veracruz	111
	6.12 Gutiérrez mødes med Zapata og Villa i Mexico City.	112
	16.12 Zapata erobrer Puebla	112
1915	4.01 Obregón erobrer Puebla fra Zapatisterne	112
	16.01 Gutiérrez flygter fra Mexico City.. Obregón overtager byen	113
	10.03 Obregón forlader Mexico City. Zapata rykker ind igen	113
	10.04 1.slag ved Celaya. Obregón vinder over Villa	114
	15.04 2. Slag ved Celaya vindes igen af Obregón	114
	5.06 Slaget ved León vindes også af Obregon . Han mister sin højre arm	115
	19.10 USA anerkender Carranzas regering <i>de facto</i> .	116
1916	10.01 Villas massakre i Santa Ysabel. 17 amerikanere dræbes	116
	14.01 Huerta dør i fængsel i USA	121
	9.03 Villa angriber Columbus, New Mexico	116
	16.03 General Pershing går ind i Mexico for at fange Villa	118
	16.09 Carranza etablerer et konstitutionelt konvent	122
1917	16.01 Zimmermann-telegrammet afsendes fra Berlin til gesandt v.Bernstorff i USA	122
	1.02 Tyskland erklærer uidskrænket ubådskrig	122
	11.03 Carranza vælges til præsident	122
	2.05 Obregón forlader Carranzas regering i protest mod korruptionen	125
	2.08 USA erklærer Tyskland krig. Carranza forbliver neutral	123
1919	Frans Blom ankommer til Mexico og beretter om mødet med oprørere	3,132
	10.04 Carranzafolk myrder Zapata	126
	1.06 Obregón stiller op som præsidentkandidat	126
	26.11 Carranzafolk henretter Felipe Ángeles	127
1920	23.04 Obregón offentliggør Planen af Agua Prieta	127
	20.05 Carranza myrdes	127
	20.07 Obregón bliver præsident. Slut på Den Store Mexicanske Revolution	128
1923	Pancho Villa myrdes	128
	Artikel om Mexicos historie i Salmonsens Konversationsleksikon udkommer	141
1928	Obregón myrdes under Christeros - oprøret	128

Billedreferencer

Figur Med tilladelse fra kilden:

- 1 James Cook, Mexico
- 2 Erik Somer
- 3 Malet af Vincente Lopez. Wikimedia.org, public domain
- 4 Brødrene Suhr, Hamborg, 1808
- 5 Den mexikanske ambassade, København
- 6a Dick Schmitt, Houston, TX, USA
- 6b Gonzalo Siero Ortega, Mexico City
- 7 Dick Schmitt
- 8 James Cook
- 9 James Cook
- 10 Wikimedia, public domain
- 11 Demetrio Meija, Entre el amor y la patria, 1889
- 12 Tourbymexico.com, public domain
- 13 Wikimedi, public domain
- 14 Mallet af Ramón Sagredo, Wikimedia commons, public domain
- 15 Wikimedia, public domain
- 16 Wikimedia commons, public domain
- 17 Tomás Molarro, elvalador.com.mx. public domain
- 18 Texas state Library, courtesy from
- 19 Wikimedia commons, public domain
- 20 Wikimedia commons, public domain
- 21 Wikimedia commons, public domain
- 22 About.com public domain
- 23 Erik Somer
- 24 Wikimedia commons, public domain
- 25 Emerson Kent, White Sands, New Mexico
- 26 Emerson Kent
- 27 James Cook
- 28 Erik Somer, Samtidig plakat. public domain
- 29 Avisen El Paso, Texas, 19.3.1911
- 30 Emerson Kent
- 31 Erik Somer, samtidig plakat, public domain
- 32 Erik Somer. Revolutionsmuseet, Mexico City
- 33 Erik Somer, Revolutionsmuseet, Mexico City
- 34 Erik Somer, Revolutionsmuseet, Mexico City
- 35 Emerson Kent
- 36 Emerson Kent
- 37 Somulatgilgal.wordpress.com, public domain
- 38 Ukendt fotograf, Örn skjöldsvik allehanda, 31.8.2005
- 39 Library of Congress print, public domain
- 40 Creative commons, public domain
- 41 Emerson Kent
- 42 Emerson Kent
- 43 Emerson Kent
- 44 Emerson Kent
- 45 National Archives, USA. public domain
- 46 National Archives, USA. public domain
- 47 Erik Somer
- 48 Fabriceontheroad.blogspot.com, Creative Commons licens
- 49 Nablom.dk, courtesy of

En varm tak til alle bidragsydere.